

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE AKADEMİK ÇEVİRİ EĞİTİMİNDE ÇEVİRİ
TEKNOLOJİLERİNİN YERİNİN SORGULANMASI: MÜFREDAT
ANALİZİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ KONUYA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME**

DOKTORA TEZİ

Halil İbrahim BALKUL

Enstitü Anabilim Dalı : Çeviribilim

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

HAZİRAN - 2015

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

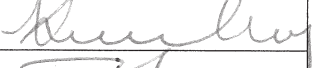

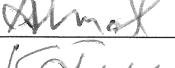
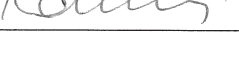
TÜRKİYE'DE AKADEMİK ÇEVİRİ EĞİTİMİNDE ÇEVİRİ
TEKNOLOJİLERİNİN YERİNİN SORGULANMASI: MÜFREDAT
ANALİZİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARININ KONUYA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

DOKTORA TEZİ

Halil İbrahim BALKUL

Enstitü Anabilim Dalı : Çeviribilim

"Bu tez ^{22.06.2015} tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Çoğunluğu~~ ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Doç.Dr. Nüseyin ERSOY	Başarılı	
Prof.Dr. A. Turgay Kıraltay	Başarılı	
Prof.Dr. Serap Ateş	Başarılı	
Prof. Dr. Arif Ünal	Başarılı	
Yrd. Doç. Dr. Şaban KÖKTÜRK	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygu olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Halil İbrahim BALKUL

22.06.2015

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlama sürecinde desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen ve son derece alçak gönüllü bir şekilde bana yol gösteren değerli danışmanım Doç. Dr. Hüseyin Ersoy'a en samimi duygularıyla teşekkürü bir borç bilirim. Çeviribilim alanı ile tanışmamda büyük etkisi olan Prof. Dr. İlyas Öztürk'e, çeviri eğitimi alanında tez hazırlamam konusunda bana rehberlik eden ve tezim hakkında görüşlerini sunan Prof. Dr. Turgay Kurultay'a, tez izleme sürecinde değerli yorumlarını benden esirgemeyen Prof. Dr. Arif Ünal ve Prof. Dr. Şeref Ateş'e, doktora programı ders sürecinde akademik anlamda yeni başladığım bu alanda bana yol gösteren tüm bölüm hocalarımın şükranlarımı sunarım. Ayrıca, tez jürimde bulunup bu tezin şekillenmesinde katkısı olan Yrd. Doç. Dr. Şaban Köktürk'e teşekkür ederim. Tezimin düzenlenme aşamasında yardımlarını esirgemeyen başta Yrd. Doç. Dr. Mehmet Şahin'e, Yrd. Doç. Dr. Sinem Canım-Alkan'a, Dr. Volga Yılmaz-Gümüş'e ve anket çalışmamıza katılan tüm öğretim elemanlarına teşekkürü bir borç bilirim. Anket verilerinin analiz aşamasında sabırla sorunlarımı dinleyip, bana yardımcı olan Süleyman Demir'e ve bilimsel çalışmalarında beni destekleyen Dr. Durmuş Akalın'a şükranlarımı bir borç bilirim. Bu tezi, çalışmam süresince benden her türlü desteğini esirgemeyen ve her zaman yanımda olan sevgili eşim Serap Balkul'a, hayatını bana adayan ve her zaman en büyük destekçim olan kıymetli annem Fatma Balkul'a, yaşamımıza renk katan minik kızım Bilgenur Balkul'a ve yıllar önce vefat eden ama hep kalbimde olan babam İbrahim Balkul'a ithaf ediyorum.

Halil İbrahim BALKUL

22.06.2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ	12
1.1. Çeviride Kullanılan Teknolojik Araçların Sınıflandırılması	12
1.1.1. Alan Melby	14
1.1.2. Lynne Bowker	15
1.1.3. Amparo Alcina	16
1.1.4. Vilarnau	17
1.1.5. Neunzig	18
1.1.5. Frank Austermühl.....	18
1.2. Makine Çevirisi Programları ve BDÇ Araçlarının Temel Çalışma Prensipleri ve Tarihçeleri	21
1.2.1. Makine Çevirisi Programları.....	21
1.2.1.1. Kural Odaklı Makine Çevirisi Yaklaşımı	23
1.2.1.2. Örnek Odaklı (İstatistiki) Makine Çevirisi Yaklaşımı	24
1.2.1.3. Karma (Hybrid) Makine Çevirisi Yaklaşımı	24
1.2.2. BDÇ Araçları	25
1.2.2.1. Çeviri Bellekleri	26
1.2.2.2. Terminoloji Yönetim Araçları.....	27
1.2.2.3. Çeviri Yönetim Sistemleri.....	27
1.2.2.4. Masaüstü Yayıncılık Araçları	28
1.2.2.5. Yerelleştirme Araçları	28
1.2.2.6. Çevrim Dışı ve Çevrim İçi Sözlükler.....	29
1.3. Çeviri Teknolojilerinin Çeviribilim Alanındaki Yeri	30
1.4. BDÇ Araçları ve Çeviri Kuramları	32

1.5. Çeviri Teknolojilerinin Kullanımının Alanın Farklı Pay Ortakları Açısından Konumu.....	35
1.5.1. Profesyonel Çevirmenler.....	35
1.5.2. Çeviri Öğrencileri	38
1.5.3. Çeviri Eğitimcileri.....	39
1.5.4. Çeviri İşletmeleri.....	40
1.6. Uluslararası Platformda Çeviri Teknolojileri Alanında Yapılan Çalışmalar	41
1.7. Ülkemizde Çeviri Teknolojileri Alanında Yapılan Çalışmalar.....	47
BÖLÜM 2: ÇEVİRİ EĞİTİMİ VE ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ	55
2.1. Çeviri Eğitime Teknoloji Odaklı Yaklaşımlar	58
2.1.1. Çevirmen Eğitime Profesyonel Yaklaşım	58
2.1.2. Yetinmeci (Minimalist)Yaklaşım	60
2.1.3. Araç odaklı (Maximalist)Yaklaşım	61
2.1.4. Hayat Boyu Öğrenme Yaklaşımı	62
2.1.5. Proje Merkezli Yaklaşım	63
2.1.6. TWITT Modeli.....	64
2.2. Çeviri Teknolojilerinin Çeviri Eğitime Entegre Edilmesini Konu Edinen Projeler	66
2.2.1. LETRAC Projesi	66
2.2.2. COLC Projesi	69
2.2.3. eCoLoRe Projesi	69
2.2.4. eCoLoTrain Projesi	70
2.2.5. CERTT Projesi	73
2.2.6. MeLLANGE Projesi	73
2.2.7. eCoLoMedia Projesi	74
2.2.8. OPTIMALE Projesi	76
2.3. Uluslararası Platformda Çeviri Teknolojileri Eğitimi Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	77
2.3.1. Makine Çevirisi Anlayışının Öğretimini Konu Edinen Çalışmalar	77
2.3.2. BDC Araçlarının Öğretimini Konu Edinen Çalışmalar	80
2.4. Türkiye’de Çeviri Teknolojileri Eğitimi Üzerine Yapılan Çalışmalar	90

BÖLÜM 3: YÖNTEM	95
3.1. Müfredat Analizi	95
3.2. Anket Uygulaması.....	97
3.2.1. Anket Uygulamasının Amacı	97
3.2.2. Araştırma Evreni ve Çalışma Grubu	99
3.2.3. Veri Toplama Aracı.....	100
3.2.4. Veri Toplama Süreci	102
3.2.5. Veri Analiz Süreci.....	102
BÖLÜM 4: TÜRKİYE’DE ÇEVİRİ EĞİTİMİ VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ MÜFREDATLARINDA ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİNİN YERİ.....	104
4.1. Devlet Üniversiteleri	104
4.1.1. Almanca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	104
4.1.2. Arapça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	106
4.1.3. Bulgarca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	106
4.1.4. Farsça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	106
4.1.5. Fransızca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	107
4.1.6. İngilizce Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları	108
4.1.7. İngilizce-Almanca-Türkçe Dil Çiftlerinde Eğitim Veren Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	111
4.2. Vakıf Üniversiteleri.....	111
4.2.1. Arapça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	111
4.2.2. Çince Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	113
4.2.3. İngilizce Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları	113
4.2.4. İngilizce-Fransızca-Türkçe Dil Çiftlerinde Eğitim Veren Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları.....	114
4.2.5. Rusça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları	115
4.3. Değerlendirmeler.....	116
BÖLÜM 5: ÇEVİRİBİLİM / MÜTERCİM-TERCÜMANLIK BÖLÜMLERİ ÖĞRETİM ELEMANLARININ BDÇ ARAÇLARININ KULLANIMI VE ÖĞRETİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ	130

5.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	130
5.2. Temel Bilgisayar Becerileri ve Çeviri Teknolojileri.....	132
5.3. Profesyonel Çeviri Deneyimi ve BDC Araçları Kullanımı.....	138
5.4. BDC Araçlarının Çeviri Eğitimindeki Yeri	150
5.5. BDC Eğitiminde Özel Konular	158
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	184
KAYNAKÇA	201
İNTERNET KAYNAKLAR.....	216
EKLER.....	220
ÖZGEÇMİŞ.....	230

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
BDÇ	: Bilgisayar Destekli Çeviri
ÖSYM	: Öğrenci Seçme Ve Yerleştirme Merkezi
TÜÇEB	: Türkiye Çeviri Öğrencileri Birliği
ALPAC	: Otomatik Dil İşleme Danışma Kurulu
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı
BM	: Birleşmiş Milletler
AKTS	: Avrupa Kredi Transfer Sistemi
IBM	: Uluslararası İş Makineleri
SGML	: Standart Genelleştirilmiş İşaretleme Dili
HTML	: Sınırsız Metin İşaretleme Dili
XML	: Genişletilebilir İşaretleme Dili
RTF	: Zengin Metin Belgesi
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
Çev.	: Çeviren
bkz.	: Bakınız
vb.	: Ve benzeri
krş.	: Karşılaştırmamız

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1: Devlet Üniversiteleri Almanca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri	103
Tablo 4.2: Devlet Üniversiteleri Fransızca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri	105
Tablo 4.3: Devlet Üniversiteleri İngilizce Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri	107
Tablo 4.4: Vakıf Üniversiteleri Arapça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri	110
Tablo 4.5: Vakıf Üniversiteleri İngilizce Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri	112
Tablo 5.1: Demografik Bilgiler	130
Tablo 5.2: Teknolojik Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı.....	132
Tablo 5.3: Temel Bilgisayar Programlarını Kullanmadaki Rahatlık Düzeyi.....	133
Tablo 5.4: Temel Bilgisayar Becerileri Derslerinin BDÇ Araçlarının Öğrenimi ve Öğretimindeki Etkisi	134
Tablo 5.5: Çeviri Teknolojileri Alanındaki Yenilikleri Takip Etme Sıklığı.....	135
Tablo 5.6: Genel Teknolojik Gelişmeleri ve Çeviri Teknolojileri Alanındaki Gelişmeleri Takip Etme Arasındaki İlişki.....	136
Tablo 5.7: Görev Yapılan Üniversite Türü ile Çeviri Teknolojileri Alanındaki Gelişmeleri Takip Etme Düzeyi Arasındaki İlişki	137
Tablo 5.8: Profesyonel Olarak Çeviri Yapma Durumu.....	138
Tablo 5.9: Profesyonel Çeviri Projeleri İçin Ayda Ayrılan Ortalama Süre	139
Tablo 5.10: BDÇ Araçlarının Çeviri Yaparken Kullanımı	140
Tablo 5.11: Profesyonel Çeviri Yapma ve BDÇ Araçlarını Çeviride Kullanma Arasındaki İlişki	141
Tablo 5.12: Katılımcıların Yaş Aralığı ile BDÇ Araçlarını Çeviride Kullanma Arasındaki İlişki	142
Tablo 5.13: BDÇ Araçlarını Kullanmayı Öğrenme Yöntemi	143
Tablo 5.14: Katılımcıların Kullandıkları BDÇ Araçları	146
Tablo 5.15: BDÇ Araçlarını Kullanırken Rahat Hissetme Düzeyi	148

Tablo 5.16: Temel Bilgisayar Programları Rahat Kullanma Düzeyi ve BDÇ Araçlarını Rahat Kullanma Düzeyi Arasındaki İlişki	148
Tablo 5.17: BDÇ Araçlarının Akademik Çeviri Eğitiminde Yer Alması	150
Tablo 5.18: BDÇ Araçlarının Çeviri Eğitiminde Yer Alma Gerekliliği Düşüncesi ve Bu Alanda Ders Verme Arasındaki İlişki	151
Tablo 5.19: BDÇ Araçlarının Çeviri Eğitiminde Öğretim Statüsü	152
Tablo 5.20: BDÇ Araçlarının Öğretimi Konusunda Ülkemizdeki Akademik Bilinçlenme Düzeyi.....	153
Tablo 5.21: BDÇ Araçları ve Diğer Bölüm Dersleri Arasındaki İlişki.....	154
Tablo 5.22: BDÇ Araçlarının Kullanıldığı Diğer Bölüm Dersleri.....	156
Tablo 5.23: BDÇ Araçlarının Çeviri Eğitimindeki Diğer Derslerde Ele Alınması	157
Tablo 5.24: BDÇ Araçlarının Akademik Çeviri Eğitiminde Yer Alması Düşüncesi ve Bu Araçların Kullanımının Diğer Dersleri Kapsaması Arasındaki İlişki	158
Tablo 5.25: BDÇ Araçlarının Çevirmen Adaylarına Öğretilmesi Konusunda Eğitim Alma Durumu	159
Tablo 5.26: BDÇ Araçlarının Öğretimi Konusunda Ders Verme Deneyimi	160
Tablo 5.27: BDÇ Araçlarının Öğretimi Aşamasındaki Rahatlık Düzeyi.....	162
Tablo 5.28: BDÇ Araçlarını Rahat Kullanma ve Rahat Öğretme Arasındaki İlişki....	162
Tablo 5.29: BDÇ Eğitiminde Karşılaşılan Temel Sorunlar	163
Tablo 5.30: BDÇ Araçlarının Öğretiminde Üniversite-Sektör İşbirliği.....	166
Tablo 5.31: Görev Yapılan Üniversite Türü ile BDÇ Öğretiminde Üniversite-Sektör İşbirliği Arasındaki İlişki	168
Tablo 5.32: BDÇ Araçlarının Öğretilmesinde Odaklanılması Gereken Nokta.....	169
Tablo 5.33: BDÇ Araçlarının Öğretiminde Kuram ve Uygulama	170
Tablo 5.34: BDÇ Araçlarının Öğretiminde Materyal Seçiminde Zorlanma Durumu..	172
Tablo 5.35: BDÇ Araçlarının Öğretiminde Materyal Temin Etme Kaynakları.....	173
Tablo 5.36: BDÇ Araçlarının Öğretildiği Derslerde Kullanılacak Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri.....	175
Tablo 5.37: BDÇ Araçlarının Öğrencilerin Çeviri Edincinin Gelişmesindeki Etkisi ..	177
Tablo 5.38: BDÇ Araçlarının Akademik Çeviri Eğitiminde Öğretilme Zamanı	178
Tablo 5.39: BDÇ Araçlarının Öğretiminde Kullanılacak Öğretim Modelleri	179
Tablo 5.40: BDÇ Araçları Eğitiminde Odaklanılan Çeviri Dünyasının Rollerini	181

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Çeviri Türlerinin Sınıflandırılması.....	12
Şekil 2: Çeviri ve Yerelleştirme Teknolojilerinin Sınıflandırılması.....	20
Şekil 3: Makine Çevirisi Çalışma Prensibi.....	22
Şekil 4: Makine Çevirisi Türleri.....	23
Şekil 5: BDC Araçları.....	26
Şekil 6: Uygulamalı Çeviribilim Alanı Şeması.....	32
Şekil 7: Miller ve Seller (1985) ve Kiraly (2000) Arasındaki Öğrenme Süreci Farkı ...	56
Şekil 8: TWITT Modeli.....	64
Şekil 9: LETRAC Projesi Ders Modülleri.....	68
Şekil 10: Çeviri Programlarının Tasarım ve Gelişim Döngüsü.....	126
Şekil 11: Wheatley (2003) ve Lagoudaki'de (2006) Sunulan Çeviri Teknolojileri Öğrenme Yöntemleri.....	144

Tezin Başlığı: Türkiye’de Akademik Çeviri Eğitiminde Çeviri Teknolojilerinin Yerinin Sorgulanması: Müfredat Analizi ve Öğretim Elemanlarının Konuya İlişkin Görüşleri Üzerinden Bir İnceleme

Tezin Yazarı: Halil İbrahim BALKUL

Danışman: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

Kabul Tarihi: 22.06.2015

Sayfa Sayısı: x (ön kısım)+219(tez)+11(ek)

Anabilimdalı: Çeviribilim

Bilimdalı:

Çeviri sektörünü birçok açıdan etkisi altına alan teknolojik gelişmeler son yıllarda çeviribilimcilerin de ilgisini çekmeye başlamıştır. Bu çalışma, Türkiye örneğinde çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimindeki konumunu sorgulamaktadır. Bunun yanında bu tez, akademik çeviri eğitiminde ülkemizde bilgisayar-destekli çeviri (BDC) araçlarının kullanımı adına geline son noktayı betimlemekte ve bu bağlamda pedagojik tavsiyeler sunmaktadır. Tez içerisinde hem nitel hem de nicel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır

Öncelikle, 2014 ÖSYM tercih kılavuzu ölçüt alınarak Türkiye’de aktif olarak lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren bölümler belirlenmiş ve bu bölümlerin müfredatlarına ulaşılarak müfredat analizi gerçekleştirilip çeviri teknolojileri ile ilgili dersler tespit edilmiştir. Bu aşamada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Müfredat analizi sonrasında, ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin yeterince temsil edilmediği saptanmıştır. Her ne kadar birçok çeviri bölümünün müfredatında bu tür dersler yer alsada, bu derslerin seçmeli dersler statüsünde kabul edilmesi ya da çeviri eğitiminin tamamına yayılamaması ve müfredat içerisinde gerekli ağırlıkta temsil edilememesi ülkemizdeki çeviri bölümleri için sorun teşkil etmektedir. Bu bağlamda, ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatlarına çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin etkin bir biçimde entegre edilebilmesi için, Gabr’ın (2000) müfredat geliştirme modeli temel alınarak pedagojik tavsiyelerde bulunulmuştur.

Müfredat analizi sonrasında, ülkemizdeki çeviri bölümlerindeki öğretim elemanlarının BDC araçlarının kullanımı ve öğretimi adına düşüncelerini öğrenmek için nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, çeviri bölümlerindeki öğretim elemanlarının büyük bir bölümünün BDC araçlarını bireysel ve eğitim amaçlı kullanma yüzdelerinin düşük olmasına rağmen, bu konuda ileriye yönelik olumlu tutumlar geliştirdikleri saptanmıştır. Fakat ülkemizde bulunan çeviri bölümlerindeki hâli hazırdaki durum, BDC eğitiminin müfredat içerisinde belirli derslerle sınırlı tutulduğu ve müfredat içerisindeki diğer derslerde geleneksel çeviri uygulamalarının hâkim olduğu yönündedir. Her ne kadar var olan durum BDC anlayışının henüz ülkemizdeki çeviri eğitimi veren kurumlarda tam anlamıyla yerleşemediğini gösterse de, anket sonuçları müfredat geliştirme sürecinde akademik amaçlarla birlikte çeviri sektörünün de görüşlerinin alınmasıyla BDC anlayışının ilerleyeceğini göstermektedir. Çalışma, bulguların genel olarak değerlendirilmesi ve bu bulgular doğrultusunda çeviri bölümlerine ve alanda gerçekleştirilecek ileriki çalışmalara tavsiyeler sunulmasıyla son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Teknolojileri, Bilgisayar-destekli Çeviri Araçları, Çeviri Eğitimi, Çeviri Teknolojileri Eğitimi, Müfredat Analizi

Title of the Thesis: Questioning the Place of Translation Technologies in Turkish Academic Translation Education: An Inquiry Based on Curriculum Analysis and Opinions of Academics Related to the Topic

Author: Halil İbrahim Balkul **Supervisor:** Assoc. Prof. Dr. Hüseyin ERSOY

Date: 22.06.2015 **Nu. of pages:** x (pre text) +219(main body)+11(App)

Department: Translation Studies **Subfield:**

Technological developments affecting translation industry from several perspectives have recently started to catch the attention of translation scholars as well. This study investigates the place of translation technologies in Turkish translation education context. Besides, the current thesis describes the final point arrived at the use of computer-assisted translation (CAT) tools in academic translation education in our country and presents pedagogical suggestions in this regard. Both qualitative and quantitative data collection methods were used in the thesis.

Firstly, the departments which actively offer translation education at B.A. level in Turkey were specified based on 2014 OSYM (Student Selection and Placement Center) placement brochure, and curriculum analysis of the above-mentioned translation departments was carried out by examining their curricula and the courses about translation technologies were identified. At this stage, document review being a qualitative research method was used. After the curriculum analysis, it was found that the courses related to translation technologies were not sufficiently included in Turkish translation departments' curricula. Although the above-mentioned courses take place in several Turkish translation departments' curricula, it poses a problem that these courses are regarded as optional courses, they are not covered across the whole curriculum and they are not represented sufficiently inside the curricula. Within this context, pedagogical suggestions based on Gabr's (2000) curriculum development model were made in order to integrate translation technology related courses into Turkish translation departments' curricula efficiently.

After curriculum analysis, a questionnaire being a quantitative research method was administrated to the academics working in Turkish translation departments in order to get the opinions of them about the use of CAT tools and teaching them. When questionnaire results were evaluated in general, it was found out that the majority of the academics in translation departments displayed positive attitudes towards the use of CAT tools both individually and for educational purposes even though their current situation about the topic is not cheering. The current situation of translation departments in our country implies that CAT teaching is restricted with particular courses inside curricula and traditional translation teaching applications are dominant in other courses. Although the current situation shows that CAT mentality has not been implemented in Turkish translation departments yet, questionnaire results designate that CAT mentality will develop as the opinions of translation sector are taken into consideration together with academic purposes in curriculum development process. The study concludes with summarizing the findings and making pedagogical suggestions for translation departments and further studies in the field.

Key Words: Translation Technologies, Computer-Assisted Translation Tools, Translation Education, Teaching Translation Technologies, Curriculum Analysis

GİRİŞ

İnsanoğlu var olmaya başladığı günden bu yana sürekli yeni şeyler öğrenmeye ve yeni şeyler keşfetmeye eğilimli olmuştur. Tüm enerjisini bu yönde yoğunlaştıran insan, daima günlük yaşamı daha kolay hale getirmeyi hedeflemiştir. Her geçen gün hayatı daha da kolaylaştıracak bir araç bulmuş, geliştirmiş ve tüm insanlığın hizmetine sunmuştur. Tekerleğin icadı, matbaanın bulunması, bilgisayarın tasarlanması, internetin hayatımızın her köşesinde yer almasına gibi tüm yenilikler insanların yaşam kalitesini yükseltmeye ve yaşam koşullarını iyileştirmeye odaklanmıştır. Gerek tarih öncesi devirlerin gerekse tarihi çağların sınıflandırılması hep çeşitli alanlardaki buluşların ya da bu buluşlar için zemin hazırlayan tarihi olayların etkisi altında gerçekleşmiştir.

Yunanca sanat anlamına gelen *techne* ve bilgi anlamına gelen *logia* sözcüklerinin birleşiminden oluşan teknoloji kavramının farklı tanımları mevcuttur. McDermott (1981:142) için teknoloji, somut ve deneysel anlamda temel olarak teknik yönden yeterli küçük bir grubun örgütlü bir hiyerarşi yardımıyla bütünü geri kalanı (insanlar, olaylar, makineler vb.) üzerinde denetim sağlamasıdır. Simon (1983:173) ise, teknolojiyi insanın bilimi kullanarak doğaya üstünlük kurmak için tasarladığı rasyonel bir disiplin olarak tanımlamaktadır.

Yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere teknoloji geniş bir alanı kapsamaktadır. Genel bir terim olan teknoloji, çözüm bulduğu alanla ilgili olarak isimlendirilmektedir. Örneğin eğitim teknolojisi, bilgisayar teknolojisi, otomotiv teknolojisi ve çeviri teknolojisi gibi. Özellikle, 20. yüzyılın başlarında gerçekleşen sanayi devrimi ile birlikte makineleşme hayatımızın muhtelif yerlerinde yer almaya başlamıştır. Teknolojik ilerlemeler, artan tüketim ihtiyacına karşılık verebilmek için öncelikle piyasaya yönelik üretimi artırmak amacıyla gerçekleşmiştir. Çeviri dünyasında da teknolojik gelişmelerin yer alması bu bağlamda oluşmuştur. Çeviride bilgi teknolojilerinin kullanılmasını gerektiren; askerî, politik ve ekonomik ihtiyaçlar zamanla artmıştır. Küreselleşmenin izdüşümleriyle birlikte, teknik çeviriye duyulan ihtiyaç fazlaşmış ve artan çeviri taleplerini karşılayabilmek için çeviri işlemlerini hızlandırma arayışları başlamıştır. Bilgisayarların birçok işi kısa sürede yapabilme ve bilgi depolamadaki kapasitesi göz önüne alınarak, başlarda insan çevirmene gerek duyulmadan

bilgisayarların kaynak bir dilden erek bir dile otomatik olarak çeviri yapabileceği fikri doğmuştur.

1940'lı yıllara dayanan bu makine çevirisi düşüncesi, soğuk savaş döneminde düşmanlarının haberleşme kanallarının şifrelerini çözmek isteyen ABD ve SSCB için çok önemli bir boyuta ulaşmıştır. Bu iki ülke dışında makine çevirisi üzerine ilk araştırmaları gerçekleştiren diğer bir ülke de Kanada olmuştur. İngilizce ve Fransızca olmak üzere iki resmi dili bulunan bu ülke, hava durumu raporları gibi terminolojinin tekrar ettiği ve kalıplaşmış ifadelerin bulunduğu metin türlerinde makine çevirisi çalışmalarını ilerletmiştir. Başlarda çok cazip gibi görünen bu tür insan müdahalesine gerek duymayan tam otomatik makine çevirisi hayalleri, 1966 yılında ALPAC raporunun¹ yayınlanması ile hüsrana uğramıştır. Bir müddet bu alandaki çalışmaların sekteye uğramasına rağmen, 1990'lı yılların sonlarında ve 2000'li yılların başlarında BDÇ araçları icat edilmiş ve çeviri eyleminin bir insan çevirmen vasıtası ile makine çevirisi programları ve çeviri bellekleri aracılığı ile daha hızlı ve terminolojide daha tutarlı bir şekilde yapılabileceği ortaya konmuştur.

Sanayi devriminin izdüşümlerini bünyesinde barındıran yıllar ilerledikçe, yerel pazar anlayışı yerini ortak pazara ve daha sonrasında küresel pazara devretmiştir. Hatta günümüz ekonomisinde önemli bir yer tutan sanal pazar anlayışı, çeviriye olan talebi hiç olmadığı kadar artırmıştır. Ulusal sınırlarını aşmak isteyen birçok şirket, dünyanın farklı yerlerinde ürünlerini pazarlamak ve yerel halkın istek ve gereksinimlerine cevap verebilmek için, kültürler arası bir aracıya gereksinim duymaya başlamıştır. Bu durum da, bir ürünü belirli bir alıcı kitlesinin dilsel ve kültürel olarak kullanımına hazır hale getirebilmek anlamına gelen yerelleştirme sektörünün gelişmesine zemin hazırlamıştır. “Global düşün, yerel hareket et” anlayışı, çok uluslu şirketleri dünyanın en ücra köşelerinde bile müşteri bulma arayışına itmiştir. İnternet kullanımının günümüzde ne denli arttığı düşünülecek olursa, internetten alışveriş yapma, kitap okuma ve uzaktan eğitim aracılığı ile öğrenim görme faaliyetleri yadırganamayacak gerçeklerdir.

¹ ALPAC raporu, 1966 yılında ABD'de yayınlanan ve tam otomatik makine çevirisi arayışının işlevsiz olduğunu açıklayan bir rapordur. Bu raporla birlikte, özellikle ABD'de makine çevirisi araştırmalarına yaklaşık 20 yıl ara verilmiştir. Detaylı bilgi için: Hutchins, 2003: 131-135

Ulusal sınırları içerisinde küresel bir güç olamayacağını anlayan devletler; NATO, BM ve AB gibi topluluklara üye olmaya başlamış ve dünya siyasetinde söz sahibi olmayı hedeflemişlerdir. Birçok dili, dini, kültürü ve milleti bünyesinde bulunduran bu topluluklar için çeviri vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir. Üye devletlerin gün geçtikçe sayılarının artmasıyla doğru orantılı olarak, gerek yazılı gerekse sözlü çeviriye duyulan ihtiyaç da artmıştır. Örneğin AB bünyesindeki Çeviri Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre², 2014 yılında 2.302.465 sayfa çeviri yapılmıştır. Bu çevirilerin, büyük bir bölümü kadrolu çevirmenler tarafından yapılmış olup, geri kalanı özel şirketler ya da serbest çevirmenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bünyesinde çeviri teknolojileri alanında araştırma ekibi ve kendine ait terminoloji bankaları bulunan AB'de, büyük oranlarda mevcut olan çeviri ihtiyacını en kısa sürede ve kaliteli olarak karşılayabilmek için çeviri teknolojileri etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Bowker (2015: 89) ise, son yıllarda çeviriye olan talebin artmasının nedenlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Bilgiye dayalı ekonomiyle birlikte gelişen bilgi toplumuna olan geçiş,
- Politik ve ekonomik toplulukların ve antlaşmaların oluşumu,
- Yeni ve son derece gelişmiş ürünlerin ortaya çıkması (dijital fotoğraf makineleri, akıllı telefonlar ve tıbbi araç-gereçler gibi),
- Ticaretin küreselleşmesi ve e-ticaretin ortaya çıkması,
- Yerelleştirilmiş içeriklere ihtiyaç duyan internet ağlarının gelişmesi.

Çeviriye olan taleple doğru orantılı olarak, nitelikli çevirmene duyulan ihtiyaç da artmıştır. Artan çeviri taleplerini asgari sürede ve en kabul edilir düzeyde karşılayabilmek için, teknolojik gelişmelerin çeviri dünyasında kullanılması bir zorunluluk haline gelmiştir. Elina Lagoudaki tarafından dünyanın farklı yerlerinde yaşayan profesyonel çevirmenler örneklem alınarak gerçekleştirilen Çeviri Belleği Anketi 2006'ya göre, çeviri görevlerini kâğıt-kalem kullanarak yapıp, çeviri teknolojilerini kullanmayan çevirmenlerin oranı sadece %19'dur (Lagoudaki, 2006: 12). Bu oranın günümüzde daha da düşeceğini söylemek oldukça makuldür.

² Bu veri, AB Çeviri Genel Müdürlüğü'nün resmi web sitesinden temin edilmiştir. http://ec.europa.eu/dgs/translation/howweare/translation_figures_en.pdf (12.04.2015)

O'Hagan (2012: 505) ise, gelişen teknolojilerin çeviri pratiğini etkilemesinin iki farklı yönden gerçekleştiğini düşünmektedir. Öncelikle mikro seviye diye nitelendirilen çevirmenlerin kullandığı elektronik araçlar şeklinde etkilemiştir. Sonrasında ise, makro seviye diye nitelendirilen çevirisi yapılacak olan metin türleriyle ve bu çevirilerin işbirliği ile yürütülmesi şeklinde etkilemiştir. Bu işbirliği içerisinde çalışma ve çeviri görevlerinin çeviri projeleri şeklinde kabul edilmesi sadece profesyonel çeviri dünyasıyla sınırlı kalmamıştır. Günümüzde, *crowdsourcing*³ çalışmaları da teknolojinin çeviri dünyası üzerindeki etkilerinden biri olarak kabul edilebilir. Özellikle bu kitle kaynaklı çalışma modeli, günümüzde yaygın olarak kullanılan sosyal paylaşım sitelerinin çevirilerini meydana getirmiş ve aslında profesyonel olmayan insanların kendi kullanacakları web sitelerini tercüme etmeleri ve bu anlamda internet blogları oluşturarak kendileri arasında işbirliği içerisinde çalışmalarını çeviri dünyasında apayrı bir yere gelmiştir. Bu noktada *Facebook* ve *Twitter* sosyal paylaşım sitelerinin yerleştirilmesi, alanda atılan önemli adımlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 2008 yılından başlamak suretiyle, kitle kaynaklı çeviri anlayışı sadece gönüllü çevirmenlerin hiçbir ücret almaksızın belirli çeviri projelerinde yer almasıyla sınırlı kalmamıştır. Günümüzde bulut-temelli (cloud-based) olarak işlev gösteren kitle kaynaklı çeviri çalışmaları, profesyonel olsun ya da olmasın çevirmen ya da çevirmen adaylarına ücrete mukabil çeviri projelerinde yer alma olanağı tanımaktadır. Bu yeni çeviri yönetim anlayışıyla birlikte, çeviri projelerinde yer alabilmenin en önemli gerekliliklerinden birisi de gerek çeviri teknolojilerini gerekse bazı bilgisayar programlarını kullanabilme yeteneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Garcia, 2015: 21-26).

Ünlü çeviribilimci Anthony Pym, günümüzde artık çevirmenlerin çeviri projeleri esnasında tek vazifelerinin çeviri eylemi olmadığını ve bundan dolayı daha çeviri eğitimi yıllarında çevirmen adaylarının ileride karşılaşacakları oldukça karmaşık ve teknoloji-odaklı çeviri piyasası için yetiştirilmeleri gerektiğinin altını çizmektedir (Pym, 2002a: 21). Hatta günümüzde çevirmenler, *Proz* ve *Translators cafe*⁴ gibi web sitelerinde

³ Crowdsourcing ifadesinin çeviri dünyasındaki yaygın karşılığı, bir proje veya web sitesinin dilsel çözümüne yönelik olarak çok sayıda insanın oluşturduğu topluluğun gönüllü olarak çeviri işlemlerinde katkıda bulunması olarak kabul edilir.

⁴ <http://www.proz.com/> (10.04.2014), <https://www.translatorscafe.com/cafe/default.asp> (10.04.2014)

sanal ortamda çeviri işi alıp dünyanın farklı yerlerindeki çevirmenlerle ortak proje yürütebilmektedirler.

Teknoloji alanında gerçekleşen akıl almaz ilerlemeler, şüphesiz metin kavramını da etkilemiştir. Önceleri belirli bir okur kitlesine yönelik, belirli bir yazar tarafından meydana getirilen yazılı ve sözlü metinlerden bahsedilirken, artık günümüzde sınırsız metin (hyper text) dediğimiz bir kavram ortaya çıkmıştır. Özellikle internet kullanımının ve internet kullanımıyla birlikte artan dijital okur-yazarlığın etkileri ile sürekli olarak güncellenen, bazı durumlarda yazarının dahi belli olmadığı, dizgesellikten uzak ve farklı web sitesi uzantılarına bağlı, başı ve sonu belirli olmayan metinlerle karşı karşıyayız. Böyle bir tablo, çevirmenler için baş etmekte zorluk yaşayacakları bir dizi durumu da beraberinde getirmektedir. Çünkü bir metnin çevirisi, erek kültüre ve erek okura yönelik olmalı ve kaynak metin yazarının duygu ve düşünceleri erek kitleye belirli bir amaç doğrultusunda aktarılmalıdır. Fakat dijital metinlerin yazarlarının ve metin sınırlılıklarının bile belli olmadığı günümüzde, çevirmenlerin ne erek kitleyi ne de metnin bütünsel amacını kestirmesi ve tek elden işlevsel bir çeviri gerçekleştirmesi oldukça zor görülmektedir.

Ülkemizin küresel bir güç olma alanında hızla ivme kazandığı bu günlerde, çeviriye ayrı bir önem verilmeye başlanması sevindiricidir. Bu alanda AB Bakanlığı bünyesinde Çeviri Eşgüdüm Başkanlığı mevcut olup, Türkiye'nin AB'ye giriş sürecinde çevirinin önemi ve AB müktesebatının tercüme edilmesi anlamında ciddi gayretler göstermektedir. Çeviri Eşgüdüm Başkanlığı, AB bünyesinde temsil edilen dillerde oluşturulan terimlerin tercümesinde çevirmenlere geniş bir terim bankası sunmuş ve çeviri teknolojilerinin kullanılmasını teşvik etmiştir.

Bunun yanında, 2013 yılının başında Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından çevirmenlik mesleğinin ulusal meslek standardı oluşturulmuş ve 29.01.2013 tarihli resmi gazetede yayınlanmıştır.⁵ Çevirmenlik mesleğine ilişkin bir dizi bilginin yer aldığı bu metinde, özellikle çeviri teknolojileriyle ilgili olan bölümlere değinmek doğru olacaktır. Çevirmenlik meslek profilinin görevleri, işlemleri ve başarımlar ölçütleri başlığı altında

⁵ bkz. http://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/2013/300113/CEVIRMEN_Seviy_6_UMS.pdf
Erişim: (11. 09. 2013)

hazırlanan şablonda, iş organizasyonu yapmak görevi altında çeviri belleğinin bakımını yapmak adlı bir işlem bulunmaktadır. Bu işlemin başarı ölçütleri; çeviri belleğindeki mükerrer kayıtları girmek, terminolojik değişimlere ve içeriksel benzeşmelere göre belleği temiz tutacak şekilde güncelleme ve iyileştirmeler yapmak, çeviri belleğinin; içeriye alma (import) ve dışarıya verme (eksport) işlemi ile kullanım alanının genişliğini sağlamak ve hizmet talep edene ait bir çeviri belleği kullanıyorsa, söz konusu belleği gizlilik sözleşmesine uygun bir biçimde kullanmak şeklinde nitelendirilmektedir. Her ne kadar bu taslakta verilen tanımlamalar yetersiz olsa da, ulusal platformda resmî olarak konunun irdelenmesi önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda bahsedilen tüm teknolojik gelişmelerin çeviri dünyasında bu denli etkin bir rol alması, çeviri teknolojileri alanında bilimsel çalışmaların yapılması gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Ayrıca Türkiye örnekleminde hareket edilecek olursa, çeviri sektörü tarafından çeviri eğitimi veren kurumlara çeviri teknolojilerini işlevsel olarak kullanabilen mezunlar yetiştirmeleri gerektiği yönünde bir talep gelmesi, ülkemizde bu alanda akademik bir açılımın yapılmasını gerektirmiştir (krş: Canım, 2008; Meral ve Us, 2012; Yılmaz-Gümüş, 2013; Atila, 2013). Çeviri teknolojileri gerek çeviribilim alanında gerekse ilgili diğer disiplinlerde önceleri sadece makine çevirisi ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalarda ele alınırken; günümüzde çeviri teknolojilerinin teknik boyutundan, profesyonel çeviri sektöründe ve akademik çeviri eğitiminde kullanımlarına varıncaya kadar geniş bir alanda incelenmektedir. Bu tez çeviri eğitimi üst başlığında incelenen, çeviri eğitiminde çeviri teknolojileri kullanımı alt alanına dâhil olmaktadır. Çeviri teknolojileri, hem sözlü çeviri hem de yazılı çeviriyi içine alan geniş bir kavramdır. Fakat konumuzun sınırlılıkları dâhilinde bu tez içerisinde sadece yazılı çeviri teknolojileri ele alınacak olup, ayrıca çeviri teknolojileri denildiğinde yazılı çeviri teknolojileri kastedilmiş olunacaktır. Çeviri teknolojileri alanının oldukça geniş teknik boyutu olmasına rağmen, bu çalışmada özellikle bu teknolojilerinin çeviri eğitimindeki yeri ve kullanıma dair pedagojik konulara odaklanılacaktır.

Tezin Konusu ve Önemi

Bu tezin konusu, Yazıcı (2011: 37) tarafından kategorize edilen çeviribilimde araştırma konuları içerisinde yer alan çeviri teknolojileri ve çeviri eğitimi ile ilgilidir. Ulusal ve uluslararası platformda son yıllarda çeviri teknolojilerini konu alan birçok çalışma

yapılmıştır. Kuramsal ya da deneysel olarak gerçekleştirilen bu çalışmaların konuları içerisinde en bakir kalan alan çeviri teknolojileri eğitimidir. Çeviri dünyasında gerçekleşen teknolojik gelişmelerin yükseköğretim kurumlarından önce çeviri sektöründe daha kapsamlı olarak ele alınmasından dolayı, bu alandaki akademik çalışmalar oldukça sınırlı kalmıştır. Hâlbuki çeviri kuramlarının söylemleri dikkatlice analiz edildiğinde, her ne kadar üstü kapalı olarak değinilse de, çeviri teknolojilerinin ve çeviri araçlarının izine rastlanılmaktadır. Aslında çeviri teknolojileri alanında gerçekleşen yenilikler alanın kuramsal boyutunda oluşan değişimlerle doğru orantılı olarak ilerleme göstermiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konu, alanın kuramsal boyutu çerçevesinde daha detaylı ele alınacaktır.

Bu tez, çeviri teknolojileri adına yapılan sınıflandırmaların ve çeviri eğitimi teknoloji odaklı ele alan yaklaşımların sergilenmesi adına gerçekleştirilen güncel ve kapsayıcı bir bilimsel çalışmadır. Ayrıca bu tez, ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren tüm bölümlerin müfredatlarında yer alan çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin müfredat içerisindeki yerini ve bu derslere verilen önem derecesini göstermesi bakımından güncel ve kapsamlı bir referans kaynağı olma amacını taşımaktadır. Bu çalışma, ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojilerinin yeterince temsil edilmediği ve bu alanda ülkemizde akademik bir bilinçlenmenin tam anlamıyla hâkim olmadığı öngörüsü neticesinde gerçekleştirilmiştir. İlaveten, bu çalışmanın ülkemizdeki çeviribilim literatüründe, çeviribilim ya da mütercim / tercümanlık bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının gerek çeviri teknolojilerinin kullanımı gerekse BDÇ eğitimi konusundaki görüşlerini irdelemesi bakımından alanda ilk defa gerçekleştirilen bir uygulamaya imza atması hedeflenmektedir.

Tezin Amacı

Bu tezin amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Çeviri teknolojileri araştırma alanının genel olarak tanıtılması ve çeviri eğitime teknoloji odaklı ortaya atılan modellerin incelenmesi,
- Ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında BDÇ araçlarının kullanılması ve öğretilmesine yönelik derslerin genel müfredat içerisindeki yerinin tespit

edilmesi, üniversiteler arasında bu derslerin konumlandırılması açısından bir paralellik olup olmadığının incelenmesi ve BDC araçlarının çeviri eğitimi veren kurumların müfredatlarında konumlandırılması adına pedagojik tavsiyelerin sunulması,

- Türkiye’deki çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının BDC araçlarının kullanımı ve öğretimi hakkındaki düşüncelerinin tespit edilmesi,
- Ülkemizde çeviri eğitimi veren bölümlerinin müfredatlarının incelenmesi ve öğretim elemanlarının BDC hakkında düşüncelerinin tespit edilmesi suretiyle, ülkemizdeki çeviri eğitiminde BDC anlayışının yerleşip yerleşmediğinin irdelenmesi,
- Çeviri teknolojilerinin yükseköğretim kurumlarında etkin bir şekilde öğretilmesi adına pedagojik tavsiyelerin sunulması.

Araştırma Soruları

Bu tez, aşağıdaki araştırma sorularının cevaplarını bulmayı hedeflemektedir:

- Çeviri teknolojilerinin çeviribilim alanındaki yeri ve önemi nedir? Küresel koşulların günümüzde çeviri etkinliğini oldukça etkilediği ve muhtemelen gelecekte de etkileyeceği göz önüne alındığında, BDC araçlarının çeviri dünyasının farklı pay ortaklarına sunduğu avantajlar ve getirdiği zorluklar nelerdir?
- Çeviri eğitimine ilişkin teknoloji odaklı ortaya atılan yaklaşımlar nelerdir? Çeviri teknolojileri alanında gerek ülkemizde gerekse dünyada yapılan bilimsel çalışmalar nelerdir?
- Türkiye’de lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında, BDC araçlarının öğretilmesiyle ilgili dersler ne oranda temsil edilmektedir? Bu derslerin gerek adları gerekse müfredat içerisindeki yerleri bakımından, devlet ve vakıf üniversiteleri arasında bir uyumluluk söz konusu mudur? Eğitim verdikleri yabancı diller göz önünde bulundurulduğunda, çeviri bölümleri arasında BDC araçlarının öğretilmesine odaklanan dersler bakımından bir fark var mıdır?
- Çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümleri öğretim elemanlarının BDC araçlarının kullanımı ve bu araçların öğretilmesi üzerine geliştirdikleri tutumlar

nelerdir? BDC araçlarının kullanımı ile ilgili ders veren öğretim elemanları ile bu araçları kullanmayan öğretim elemanları arasında çeviri teknolojilerine bakış açısından bir fark bulunmakta mıdır? Çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin öğretilmesinde göz önünde bulundurulması gereken pedagojik faktörler nelerdir?

Tezin Yöntemi

Tezimiz bünyesinde nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Ülkemizde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatları incelenmiş ve bu aşamada betimleyici bir araştırma modeli kullanılmıştır. Betimleyici çeviri çalışmalarının amacının, kuramsal alana veri sağlamak olduğu düşünüldüğünde, biz de çalışmamız neticesinde elde ettiğimiz bulguların, öncelikle çeviri eğitimi alanına ve ileriki aşamalarda kuramsal alana işlevsel veriler aktaracağını umut ediyoruz. Çeviri bölümlerinin müfredatlarının incelenmesinde nitel bir araştırma modeli olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle 2014 ÖSYM tercih kılavuzu kıstas olarak alınıp, ülkemizde aktif olarak lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerinin ilgili bölümleri tespit edilmiştir. Sonrasında ise, bu bölümlerinin web sitelerine ulaşılarak doküman inceleme yönteminin aşamaları uygulanarak müfredat analizi gerçekleştirilmiştir.

Tezimizin ilk araştırma yöntemini tamamlamak ve görülen eksikleri gidermek amacıyla ikinci araştırma yöntemimiz kapsamında, Türkiye’de çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının BDC araçlarının kullanımı ve öğretimine yönelik tutumlarının tespit edilmesi için anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Çeviri teknolojileri üzerine hazırlanan bu tezin teknolojik araçları kullanma adına öncülük etmesi açısından, anket *Google Belgeler* platformu üzerinden hazırlanıp, katılımcılara çevrim içi olarak gönderilmiştir. Anketten elde edilen veriler, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiş ve gerekli yorumlar yapılmıştır. Anket sorularına verilen yanıtların frekans ve yüzde aralıkları tespit edilmiş ayrıca anketin amacı dâhilinde anket soruları arasında ilişki testleri gerçekleştirilmiştir.

Tezin İçeriği

Bu çalışmada öncelikle yukarıda yer alan giriş bölümüyle birlikte; tezin konusu ve önemi, amacı, araştırma soruları ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın ilk

bölümünde çeviri teknolojileri üst başlığı altında; çeviride kullanılan teknolojik araçların sınıflandırılmasına, makine çevirisi programları ve BDC araçlarının temel çalışma prensipleri ve tarihçelerine, çeviri teknolojilerinin çeviribilim alanındaki yerine, BDC araçları ve çeviri kuramları arasındaki ilişkiye, çeviri teknolojilerinin kullanımının alanın farklı paydaşları açısından konumuna ve son olarak dünyada ve ülkemizde çeviri teknolojileri alanında gerçekleştirilen akademik çalışmalara değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü ise, çeviri eğitimi ve çeviri teknolojileri üst başlığı altında; çeviri eğitimini teknoloji odaklı ele alan yaklaşımları, çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimine entegre edilmesini konu edinen projeleri, uluslararası platformda çeviri teknolojileri eğitimi üzerine yapılan çalışmaları ve Türkiye’de çeviri teknolojileri eğitimi alanında yapılan çalışmaları incelemektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümü ise, çalışmanın yöntemi hakkında bilgi vermektedir. Bu bölümde öncelikle, Türkiye’de çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümlerinin lisans müfredatlarında yer alan çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin analizi esnasında başvurulan yöntem anlatılmaktadır. Sonrasında ise, ülkemizde yer alan çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının BDC araçlarının kullanımı ve bu araçların öğretilmesi üzerine görüşlerini konu alan anket uygulaması sürecinde izlenen yöntem anlatılmaktadır.

Dördüncü bölümde ise, Türkiye’de çeviri eğitimi veren bölümlerin lisans müfredatları incelenmiş ve çeviri teknolojileriyle ilgili olan dersler tespit edilmiştir. Devlet ve vakıf üniversitelerinin farklı yabancı dillerde eğitim veren bölümlerinin müfredatları ayrı ayrı gruplanarak incelenmiştir. Ayrıca; çeviri teknolojilerinin müfredat içerisinde temsil edilme oranları, bu derslerin seçmeli ya da zorunlu dersler statüsünde bulunma durumu, yine bu derslerin müfredat içerisinde kaç AKTS’ye denk geldiği ve çeviri teknolojileri başlığı altındaki derslerin müfredat içerisinde hangi ders adıyla isimlendirildikleri tespit edilmiş ve konuya ilişkin literatür verilerine dayalı yorumlar yapılmıştır. Bunun yanında, çeviri teknolojilerinin etkin bir biçimde çeviri eğitimi müfredatında konumlandırılmaları adına, Gabr’ın (2000) çeviri eğitiminde müfredat yapılandırma modeli temel alınarak pedagojik tavsiyelerde bulunulmuştur.

Çalışmanın beşinci bölümünde, tezimizin ikinci araştırma safhası olan anket uygulamasının sonuçları verilmektedir. Öncelikle anket uygulamasına verilen yanıtlar konu bağımlı olarak gruplandırılmış ve anket sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarının gösterildiği tablolar oluşturulmuştur. Her bir tablonun altında öncelikle tabloda görülen veriler nesnel olarak aktarılmış, sonrasında ise kişisel yorumlar yapılmıştır. Bu aşamada elde edilen bulgular hem çeviri teknolojileri literatüründeki benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmış, hem de çalışmanın beşinci bölümünde elde edilen veriler burada referans olarak kullanılmıştır. Bu bölümün sonunda ise, anket soruları kendi aralarında ilişki testlerine tabi tutulmuş ve bu testlerle ilgili gerekli yorumlar yapılmıştır.

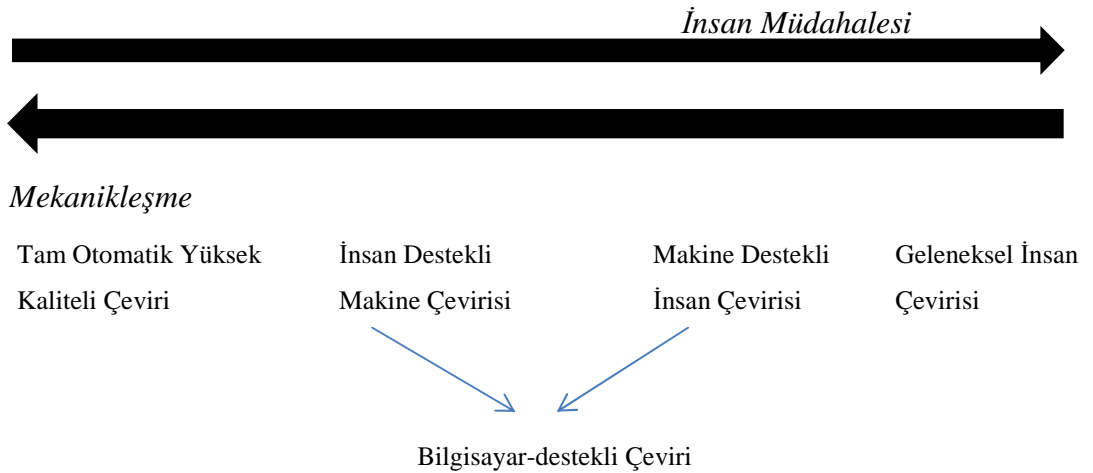
Çalışmanın son bölümü ise, tez araştırması sonunda elde edilen sonuçların genel bir özetini sunmaktadır. Bunun yanında bu bölümde, çalışmamız neticesinde ulaşılan sonuçların sınırlılıkları üzerinde durulmuş, ülkemizdeki çeviri bölümlerine tavsiyeler sunulmuş ve bu alanda yapılacak ileriki çalışmalara yol gösterecek bilgiler verilmiştir.

BÖLÜM 1: ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle çeviride kullanılan teknolojik araçların sınıflandırılmasına ilişkin çeviribilimcilerin görüşlerine yer verilecektir. Sonrasında ise sırayla; makine çevirisi programları ve BDC araçlarının temel çalışma prensipleri ve tarihçeleri, çeviri teknolojilerinin çeviribilim alanındaki yeri, BDC araçlarının çeviri kuramlarındaki yeri, çeviri teknolojilerinin kullanımının alanın farklı paydaşları açısından konumu, uluslararası platformda çeviri teknolojileri alanında yapılan çalışmalar ve ülkemizde çeviri teknolojileri alanında yapılan çalışmalar anlatılacaktır.

1.1. Çeviride Kullanılan Teknolojik Araçların Sınıflandırılması

Teknoloji devrini yaşadığımız 21. yüzyılda artık sadece kâğıt ve kalem aracılığıyla yapılan çeviriler oldukça azalmıştır. Günümüz çeviri dünyasında hemen hemen tüm çeviri projeleri bilgisayar ortamında gerçekleşmektedir. Durum böyle olunca, çeviride kullanılan bilgi teknolojilerini çeviri eylemine katkıları düzeyinde değerlendirmek gereklidir. Bu alanda yapılacak bir sınıflandırmanın en genel olanı şüphesiz çeviri teknolojilerini; makine çevirisi programları ve BDC araçları olarak iki ana başlık altında toplamak olacaktır. Bu bağlamda Hutchins ve Somers (1992) bizlere bilgisayarların çeviri eylemine etki düzeyi hakkında şöyle bir diyagram sunmaktadırlar.

Şekil 1. Çeviri Türlerinin Sınıflandırılması

Kaynak: Hutchins ve Somers, 1992: 2.

Şekil 1'in sağ tarafından başlanacak olursa, en sağda geleneksel insan çevirisi görülmektedir. Bu aşamada bilgisayarların çeviri eyleminde bir fonksiyonları bulunmamaktadır. En solda ise tam otomatik yüksek kalite çeviri yer almaktadır, burada belirli bir kaynak metin, bir çeviri programı tarafından erek dile tercüme edilmekte ve herhangi bir insan müdahalesi yer almamaktadır. Bu durum şu anki teknolojik ilerlemelere rağmen hâlâ mümkün değildir. Diyagramın ortasında yer alan insan destekli makine çevirisi ise, çevirinin belirli bir sistem tarafından yapıldığı ama kaynak metnin kendisinde ya da çeviri ürünü olan erek metinde tespit edilen bazı dilbilimsel problemlerin bir insan çevirmen tarafından düzeltildiği durumları ifade etmektedir. Çok dilli çeviri projelerinde ya da yerelleştirme projelerinde, çeviri programları tarafından tercüme edilecek kaynak metnin uluslararasılaştırılması ya da çeviri programının daha başarılı tercüme yapabileceği bir şekilde sadeleştirilmesi ve aynı zamanda son düzeltme (post-editing) denilen makine çevirisinin insan çevirmen tarafından düzeltilmesi bu kavramın içerisinde düşünülebilir. Diyagramın ortasında yer alan makine destekli ya da bilgisayar destekli insan çevirisi dediğimiz olgu ise; çeviri bellekleri, terminoloji yönetim sistemleri, masaüstü yayıncılık programları, çevrimiçi sözlükler gibi yazılımların yardımıyla çeviri eylemini bizzat insan çevirmenin yaptığı durumları ifade etmektedir. Diyagramda, gerek insan destekli makine çevirisi gerekse makine destekli insan çevirisi, BDC olarak kabul edilmiştir.

Abatiua (2000), çeviri teknolojileri kullanıcısı olmanın toplam altı düzeyi olduğunu ifade eder ve en alt seviyeden başlamak üzere bu beceri düzeylerini şu şekilde sıralar:

- Çeviri teknolojileri hakkında genel bilgi sahibi olma,
- Çeviri teknolojilerini genel manada kullanabilme,
- Çeviri teknolojilerini başkalarına öğretebilme,
- Farklı çeviri teknolojilerini değerlendirme edincine sahip olma,
- Çeviri teknolojilerini yönetebilme,
- Çeviri teknolojileri tasarlayabilme.

Abatiua (2000)'ya göre çeviribilim lisans derecesine sahip olan bir kişinin çeviri teknolojileri adına yukarıda sıralanan becerilerden en az ilk üçüne sahip olması gerekmektedir. Fakat bize göre, yukarıda adı geçen üçüncü beceri ayrı bir uzmanlık alanı gerektirdiğinden dolayı, bu bağlamda ele alınmamalıdır.

Çeviri eyleminin birçok safhası olduğu ve bunların farklı yerlerinde farklı şekillerde bilgi teknolojilerinin kullanıldığı gerçeğini ortaya koyacak olursak, Alcina (2008) çeviride kullanılan bilgi teknolojilerinin sınıflandırılması adına dikkat etmemiz gereken beş ana unsur şu şekilde sıralamaktadır:

- Çeviri işlemi esnasında kullanılan teknolojinin otomatiklik derecesi,
- Çeviri işlemi boyunca çeviri araçlarının kullanıldığı yerler,
- İstenen bilgisayar becerisi hakkında çevirmenin bilgi düzeyi,
- Çeviri araçlarının çeviri ile olan ilişkileri,
- Bilgisayar araçlarının uygulandığı çevirinin boyutu.

Bu beş unsur bizim çeviri araçlarına dair belirli bir sınıflandırma yapmamız için yol gösterici olacaktır. Çeviribilim alanında söz sahibi olan çeviribilimcilerin çeviride kullanılan teknolojileri sınıflandırmak adına yaptıkları çalışmalar aşağıda verilmektedir.

1.1.1. Alan Melby

Melby tarafından 1980'li yılların başında oluşturulan sınıflandırmada, çeviri teknolojilerinin üç seviyede ele alındığını görmekteyiz. Birinci seviyede; kelime işlemcileri, telekomünikasyon yazılımları, terminoloji yönetim sistemleri ve masaüstü yayıncılık programları ve dönüştürücü programlar gibi diğer programlar yer almaktadır. İkinci seviyede ise; metin analiz programları, çevrimiçi sözlükler, iki dilli metin düzenleyici programlar ve SGML gibi diğer programlar bulunmaktadır. Üçüncü seviyede ise, makine çevirisi programları yer almaktadır (Melby, 1983).

Melby yaptığı ilk sınıflandırmanın üzerinden 15 yıl geçtikten sonra, çeviride kullanılan teknolojileri yeniden sınıflandırma gereği duymuştur. Öncelikle çeviri teknolojilerini; çeviri öncesi, çeviri sırasında ve çeviri sonrası olmak üzere üç ana grupta toplayan Melby, sonrasında her bir safha için terim düzeyi ve segment düzeyi şeklinde bir ayrıma gitmiştir. Böylelikle karşımıza toplam 8 tür çeviri teknolojisi çıkmaktadır. Melby (1998) bu sınıflandırmasında, çeviri araçlarının çeviri eyleminin hangi safhasında, hangi düzeyinde ve ne şekilde kullanıldığını anlatmaktadır. Sınıflandırmasının en üstünde bulunan altyapı kavramı, çeviri esnasında doğrudan kullanılmayan ya da özellikle çeviri

eylemi için tasarlanmayan araçları simgelemektedir. Bu araçlar; belge oluşturma ve belge yönetim sistemleri, terminoloji veri bankaları ve internet, e-posta ve web tarayıcıları gibi haberleşme araçları olarak nitelendirilmektedir. Terim düzeyinde çeviri öncesi safhada yapılan işlemler, olası terimlerin veri bankaları yardımıyla tespit edilmesine ve çeviri ile ilgili terminoloji araştırılması yapılmasına tanıklık etmektedir. Terim düzeyinde çeviri sürecinde yapılan işlem ise, daha önce araştırma yapılmış olan kaynaklardan otomatik terminoloji seçimini ifade eder, bu safhada çevirmen kullandığı çeviri bellekleri ve terminoloji yönetim araçları vasıtası ile bu işlemi otomatik olarak yürütür. Çeviri sonrası terim düzeyinde gerçekleştirilecek iş ise, terminoloji tutarlılık kontrolüdür ve bu safhada da metin üzerinde kullanılan terimleri tutarlılık düzeyine ve kullanım alanına göre kontrol eden programlar kullanılmaktadır (Alcina, 2008: 83).

Cümle ya da metin düzeyinde çeviri öncesi yapılacak işlemler ise; yeni metnin bölümlenmesi ve bellekteki çevirilerin eşleştirilmesidir. Bu aşamada açık kaynak kodlu ya da ticari yazılımlı çeviri bellekleri ve metin eşleştirme (text alignment) araçları kullanılmaktadır. Bellekte bulunan kaynak ve erek metin çiftleri, cümle bazında ayrı ayrı eşleştirilip kaynak metin cümleleri ve erek metin cümleleri eşleştirilmektedir. Cümle düzeyinde çeviri esnasında yapılan işlem ise, çeviri belleklerinin daha önce çevirisi yapılmış erek dil cümlelerini araştırması ve kısmi ve tam eşleşmelerle yeni erek metne öneriler sunması sürecini ifade eder. Bu esnada ayrıca makine çevirisi programları da kullanılmaktadır. Cümle düzeyinde çeviri sonrası gerçekleştirilen işlemler ise; gerekli programların yardımıyla tercüme edilmemiş cümlelerin tespit edilmesi, metin formatının kontrolü ve dilbilgisi kontrolünü kapsamaktadır. Çeviri otomasyonunun en altında yer alan çeviri iş akışı ve faturalandırma işlemleri ise, günümüzde çeviri işletmeleri tarafından yaygın olarak kullanılan ve aynı zamanda bazı serbest çevirmenlerin de tercih ettiği proje yönetim araçları vasıtası ile gerçekleştirilmektedir.

1.1.2. Lynee Bowker

Lynee Bowker, 2002'de kaleme aldığı eserinde öncelikle BDÇ teknolojisinin tanımını yapmaktadır:

“Bilgisayar destekli çeviri teknolojisi, çevirmenlerin işlerini yaparken yararlandıkları her türlü bilgisayar ekipmanı olarak anlaşılabilir.” (Çev. Halil İbrahim Balkul) (Bowker, 2002: 6).

Daha sonra Bowker, çeviride kullanılan teknolojileri; insan çevirisinde kullanılan teknolojiler, BDÇ’de kullanılan teknolojiler ve makine çevirisinde kullanılan teknolojiler olmak üzere üç ana başlıkta toplamıştır. İnsan çevirisinde kullanılan teknolojiler; kelime işlemcileri, imla ve dilbilgisi denetleyicileri, CD-ROM gibi elektronik kaynaklar ve internet kullanımı olarak sınıflandırılmıştır. BDÇ teknolojileri ise; veri toplama araçları, bütünce (corpus) analiz araçları, terminoloji yönetim sistemleri, çeviri bellekleri, yerelleştirme ve web site çeviri araçları ve de tanı araçları olmak üzere altı grupta toplanmıştır. Makine çevirisinde kullanılan teknolojiler ise, makine çevirisi sistemleri olarak tanıtılmıştır.

1.1.3. Amparo Alcina

2008 yılında yayımladığı çalışmasında Amparo Alcina, Bolonya sürecinin öğrenim çıktılarını hedef olarak çeviri eğitiminde kullanılması gereken bilgi teknolojilerinin sınıflandırılması adına yeni bir model geliştirmiştir. Sınıflandırması şu şekilde yapılmaktadır:

- Çevirmenin temel bilgisayar donanımları,
- İletişim ve belgeleme araçları,
- Metin düzenleme ve masaüstü yayıncılık araçları,
- Dil araçları ve kaynakları,
- Çeviri araçları.

Yazar beş ana grupta topladığı çeviride kullanılan bilgi teknolojilerini, daha sonra ayrıntılı olarak işlemektedir. İlk kategoriye aldığı çevirmenin temel bilgisayar donanımlarının içine; bilgisayarların yazılım ve donanım araçlarını, bilgisayarların anti-virüs programlarını, çeşitli bilgi depolama araçlarını, yazıcı ve tarayıcı gibi araçları ve notepad, basit imge işlemcileri ve ekran görüntüsünün resmini çekme programlarının içinde bulunduğu temel yazılımları yerleştirmiştir.

İletişim ve belgeleme araçlarının içerisinde ise; çevirmenin çeviri eylemini gerçekleştirirken gerçek ya da potansiyel müşterileri ile ve diğer çevirmen ya da

uzmanlar ile iletişim kurmak için kullandığı tüm teknolojik aletler ve belgeleme araçları bu kategoride yer almaktadır. Yazar, metin düzenleme ve masaüstü yayıncılık araçlarının içine ise; metin yazımı, düzeltilmesi ve gözden geçirilmesi için kullanılan tüm araçları dâhil etmektedir. Kelime işlemcileri, HTML ve XML dosya uzantıları dönüştürücüleri, baskı makineleri ve web sayfası tasarım uygulamaları bu grup içerisinde bulunmaktadır.

Dil araçları ve kaynakları adını verdiği dördüncü grupta ise Alcina, dilbilimsel verilerin düzenlenmesi ve toplanması için tasarlanmış araç ve kaynakları sıralamıştır. Elektronik sözlükler, veri bankaları ve metin bütünceleri bu kategori içerisinde bulunmaktadır. Dil araçları ve kaynakları arasında kesin bir ayrıma giden yazar, dil araçlarının çevirmene elindeki dilbilimsel verileri düzenlemeye yarayan ve çeviri işleminde birebir kullandığı aletler olarak tanıtırken, dil kaynaklarını ise çevirmenlerin kullanımına hazır bulunan ve bir araya getirilmiş tek dilli ya da çift dilli bütünceler olarak tanımlamaktadır.

Alcina, gruplamasının son bölümüne çeviri araçlarını dâhil etmiştir. Çeviri araçlarını çevirmenin çeviri eylemi esnasında kullanımı için tasarlanmış araçlar olarak nitelendirmiştir. Çeviri bellekleri, terminoloji yönetim araçları ve makine çevirisi programları bu gruba dâhil edilmiştir (Alcina, 2008: 96-99).

1.1.4. Vilarnau

Tradumática⁶ bünyesinde yaptığı araştırmalar neticesinde Vilarnau (2001), çeviri eylemine etkisi düzeyinde bilgisayar programlarını beş ana grupta toplamıştır. Doğrudan çeviri eylemine etki eden teknolojiler ile yardımcı teknolojiler sırasıyla şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Çeviri programları: Kelime işlemcileri, çeviri bellekleri, makine çevirisi programları, masaüstü yayıncılık uygulamaları, HTML editörleri ve yazılım yerelleştirme araçları.

⁶ Tradumática, İspanya'da faaliyet gösteren çeviri teknolojilerini araştıran bir araştırma grubudur. Ayrıntılı bilgi için: <http://www.fti.uab.es/tradumatica/grup/> (20.10.2013)

- b) Çeviriye yardımcı yazılımlar: Data bankaları, optik diskler bünyesinde çalışan sözlükler ve ansiklopediler, web tarayıcıları, tabloları programları, yazım denetimi ve dilbilgisi kontrolü araçları.
- c) Belge göndermek ve almak için kullanılan programlar: E-posta, dosya transfer protokolü, optik karakter tanımlayıcılar ve ses tanımlama programları.
- d) Yardımcı çeviri yazılımları: Veri sıkıştırıcı programlar, şifreleme programları, sohbet programları, veri indirme yazılımları.
- e) Genel programlar: Anti-virüs uygulamaları, güvenlik duvarları ve sistem koruma yazılımları.

1.1.5. Neunzig

Neunzig (2001: 168), genel anlamda çeviri dünyasında kullanılan teknolojileri üç temel platformda ele almıştır. İlk basamak çeviri eğitimi, ikinci basamak profesyonel çeviri dünyası ve son basamak ise çeviri araştırmalarıdır. Yapılan sınıflandırmanın diğer sınıflandırmalardan farkı, çeviride kullanılan teknolojileri tanıtmak yerine, pragmatik olarak çeviri dünyasının hangi alanında kullanıldıklarını göstermesidir. Ayrıca bu sınıflandırmada, çeviri teknolojilerini kimlerin kullandığı ve hangi amaçla kullandıkları da üstü örtük bir şekilde sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Örneğin, çeviri eğitiminde teknolojik araç kullanımı çeviri bölümleri akademisyenlerini ve öğrencilerini içine alırken, profesyonel çeviride kullanılan teknolojiler genel manada profesyonel çevirmenleri ve çeviri piyasasının diğer sektör ortaklarını hedef kitle olarak gösterir. Bilgisayar araçlarının çeviri araştırmalarında kullanılması ise; çeviri bölümlerindeki akademisyenlerden, dil mühendislerine, bilgisayar programcılarından, dilbilimcilere kadar geniş bir kullanıcı kitlesine hitap etmektedir.

1.1.6. Frank Austermühl

Frank Austermühl 2001 yılında tamamladığı eserinde, Melby (1998) ve Hutcinhs ve Somers (1992) tarafından ortaya atılan çeviri teknolojileri sınıflandırmalarını tanıttıktan sonra, kendisi de süreç-odaklı yaklaşım adıyla yeni bir çeviride kullanılan elektronik araçlar tipolojisi oluşturmuştur. Temelde, Holmes (1988: 84)'in edebi metinler için uyarladığı çeviri eylemi iş akışını elektronik araçların yardımıyla genel çeviri iş akışı

diyagramına uyarlamış ve elektronik araçların çeviri eyleminde yer aldıkları sürece yönelik bir tür sınıflandırma ortaya atmıştır (Austermühl, 2001: 13).

Austermühl (2001)'ün oluşturduğu sınıflandırmada; terim araştırma araçları, veri bankaları, elektronik ansiklopediler, elektronik sözlükler ve terminoloji araçları bir çevirmenin kaynak metni algılayıp, kaynak kültürün özellikleri içerisinde özümsemesine yardımcı olan araçlardır. Bu süreç sonrasında çevirmen, erek kültür normlarını göz önünde bulundurarak yine erek metne dair terminoloji araçlarını tarayarak, erek dildeki metni meydana getirmek için kaynak araştırması yapar. Daha sonra elektronik arşivler devreye girer ve erek metnin erek dildeki köşüt metinlerle ne denli uyumlu olduğu tespit edilir. Bir sonraki aşamada ise, dijital bütünceler ve belgeleme araçları erek metnin ortaya çıkmasında yardımcı araç olarak kullanılır. Yazar, makine çevirisi programlarını bu süreçten ayrı tutar ve onların doğrudan yukarıda belirtilen süreçleri yerine getirmeksizin kaynak metni erek metne dönüştürdüğünü ifade eder.

Yazar, bu sınıflandırılmasının ardından beş yıl geçtikten sonra yerelleştirme sektörünün çeviri teknolojilerini ve çeviri eğitimini oldukça etkilediğini göz önünde bulundurarak, çeviri ve yerelleştirme teknolojileri başlığı altında yeni bir sınıflandırmaya gitmiştir. Şekil 2, bu sınıflandırmada yer alan çeviri teknolojilerini göstermektedir. Şekil 2'de görüldüğü üzere, çeviri sürecindeki otomasyon diyagramının sağ bölümünden sol bölümüne ilerledikçe artmaktadır. Yine bu sınıflandırmadan anlaşılacağı üzere, gerek çevirmenlerin gerekse yerelleştirme uzmanlarının kullandıkları teknolojiler; terminoloji bankaları, çeviri bellekleri ve bir bakıma yerelleştirme araçları noktasında ortak paydalarda buluşmaktadır. Austermühl (2006: 76), özellikle aşağıdaki sınıflandırmanın çevirmenler ve yerelleştirme uzmanları açısından kesin çizgilerle ayrılmasının mümkün olmadığını dile getirmektedir. Çünkü yerelleştirme projeleri, içerisinde çeviri işlemlerinin de yer aldığı bir dizi faaliyeti barındırmaktadır. Bundan dolayı, yerelleştirme projelerinde kullanılan teknolojik araçlar geleneksel çeviri projelerinde kullanılan teknolojik araçları da kullanmayı gerektirmektedir. Yerelleştirme projelerinin gerektirdiği işlemlerin arasında bulunan; grafik düzenleme, erek dilin yazım kuralları dâhilinde yerelleştirilmesi gereken simgeler ve noktalama işaretleri düzeltmeleri çeviri teknolojilerinin bütünsel olarak kullanılmasını zorunlu hale getirmektedir.

a-Terim Çıkarıcılar Ve Terim Bankaları	a-Terim Bankaları (Sözlükler)
b-Çeviri Bellekleri Arka Plan Düzenleyicileri	b-Çeviri Bellekleri Ön Plan Düzenleyicileri
c-Yerelleştirme Araçları Arka Plan Düzenleyicileri	c-Yerelleştirme Araçları Ön Plan Düzenleyicileri

1-Masaüstü Yayıncılık Araçları

1-Ansiklopediler

2-Kalite Kontrol Araçları

2- Sözlükler

3-Proje Yönetim Araçları

3-Dijital Arşivler

4-İş Akışı Sistemleri

4-Kişisel Bütünceler

5- İçerik / Küreselleştirme

5-Bağlamli Dizinler

Yönetim Sistemleri

6-Uzmanlık Alanı Web siteleri

6-Makine Çevirisi

Ve Haber Grupları

7-Uluslararasılaştırma Araçları

7- Çok Dilli Bilgi Yönetim Sistemleri

Şekil 2: Çeviri Ve Yerelleştirme Teknolojilerinin Sınıflandırması

Kaynak: Auster mühl, 2006: 75

Çeviri teknolojilerinin sınıflandırılmasına dair yapılan çalışmalar, her çeviribilimcinin kişisel bakış açısına göre çeviri teknolojilerinin sınırlarını çizdiğini ve bu doğrultuda bir sınıflandırmaya gittiğini göstermektedir. Bazı çeviribilimciler çeviri eylemine doğrudan ya da dolaylı olarak etkisi bulunan tüm araçları çeviri teknolojileri olarak tanımlarken, bazıları doğrudan çeviri eylemine etkisi olan araçları bu bağlamda sınıflandırmalarına

dâhil etmişlerdir. Bu sınıflandırmalar içerisinde çeviri teknolojileri alanının en önemli bileşenlerinden olan yerleştirme teknolojilerini sınıflandırmasına dâhil eden tek isim Frank Austermühl'dür.

Yapılan sınıflandırmalar içerisinde Neunzig'in yaptığı sınıflandırma diğerlerine göre pragmatik olması açısından farklı bir konumdadır. Çeviri teknolojilerini çeviribilim alanı içerisinde kullanıldığı alana (sektör, akademi, araştırma) göre tasnif eden Neunzig'in bu bağlamda yaptığı sınıflandırmanın oldukça işlevsel olduğu kanısındayız. Alanda yapılan çalışmalardan ilhamla, bu tez içerisinde doğrudan çeviri eyleminde kullanılan çeviri teknolojilerinin en genel manada makine çevirisi programları ve genel bir terim olması açısından BDC araçları olarak ele alınmasını doğru buluyoruz. Bununla birlikte, doğrudan çeviri eyleminde kullanılmayan diğer teknolojik araçların ise çeviriye yardımcı teknolojik araçlar olarak ele alınmasından yanayız.

1.2. Makine Çevirisi Programları ve BDC Araçlarının Temel Çalışma Prensipleri ve Tarihçeleri

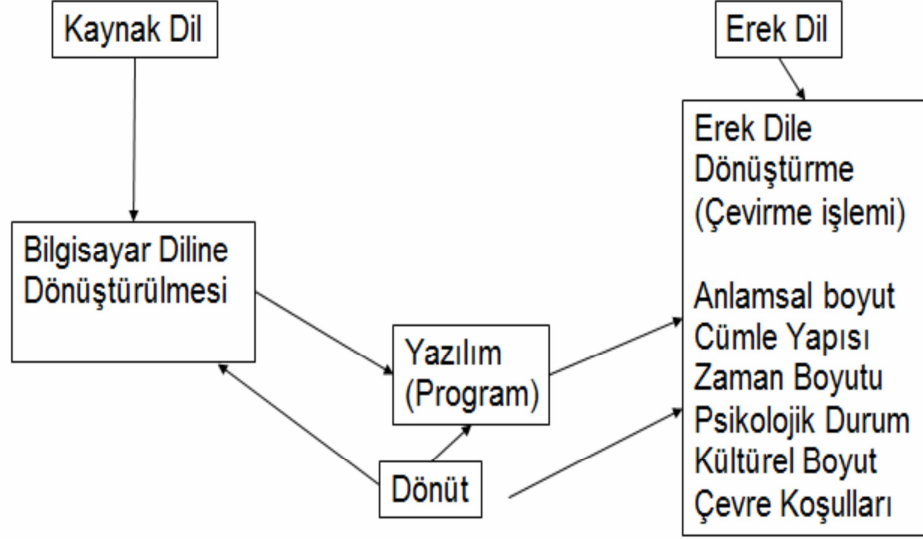
Çeviribilimciler, çeviri teknolojilerini çeviri eylemine müdahale etme derecesine göre temel olarak ikiye ayırmışlardır. Bu tezde de, genel olarak makine çeviri programları ve BDC araçları ayrı olarak ele alınacaktır. Çeviri projeleri kapsamında çeviri araçlarının kullanımı şüphesiz aşağıdaki ölçütler göz önünde bulundurulduğu takdirde faydalı olacaktır (Austermühl, 2001: 138-139):

- Metin türü,
- İş hacmi,
- İşin tekrar edilme derecesi,
- Günümüz çeviri piyasası koşulları ve küresel pazara ayak uydurma koşulu.

1.2.1. Makine Çevirisi Programları

Hutchins ve Somers (1992: 3) makine çevirisi programlarını, insan yardımı ile ya da insan yardımı olmaksızın doğal bir dilden başka bir doğal dile çeviri yapan bilgisayar sistemleri olarak tanımlamaktadır. Makine çevirisinin temel prensibi, kaynak dil verilerinin çeviri motorları vasıtası ile daha önceden programlanmış bilgisayar diline

dönüştürülüp, daha sonra bilgisayara tanıtılan erek dil kodlarına aktarılma işlemine dayanır. Zengin (2013: 73) bu durumu şu şekilde şema haline dönüştürmüştür:

Şekil 3: Makine Çevirisi Çalışma Prensibi

Kaynak: Zengin, 2013: 73

Zengin (2013: 73) yukarıdaki şekilde yer alan makine çevirisi döngüsünü şu şekilde açıklamaktadır:

“Buradaki bilgisayar dili aslında algoritmalardan oluşmaktadır. Söz konusu bu dil, bir bilgisayarın ne yapması gerektiğini belirleyen tektipleştirilmiş bir dildir. Programlama dilleri, yazılımcının bilgisayara hangi veri üzerinde işlem yapacağını, verinin nasıl depolanıp iletileceğini, hangi koşullarda hangi işlemlerin yapılacağını tam olarak anlatmasını sağlamaktadır. Bir çevirmen kaynak dili nasıl kendine özgü cümle yapılarına ilk önce dönüştürüyorsa, bilgisayar da kaynak dili daha önce yazılımcının belirlediği kendine özgü dile dönüştürmektedir. Bundan sonra bir yazılım aracılığıyla erek dile dönüştürme işlemine başlamaktadır. Yukarıda dönüt olarak belirtilen geri dönüşün yapılması, aslında yapılan çevirilerdeki hataları görüp düzeltilmesi kastedilmektedir. Erek dile aktarırken yukarıdaki modelde gösterildiği gibi birçok faktör devreye girmektedir. Bunları psikolojik durum, kültürel boyut veya çevresel koşullar olarak sıralayabiliriz. Bilimsel metinlerin yapısı gereği bu tür faktörlerin önemi olmadığından, çeviri motorları eğer gerekli alanda kelime hazinesi yüklendiyse bu tür metinleri daha rahat çevirebilmektedir”.

1940'lı yıllarda temelleri atılan makine çevirisi, günümüze kadar birtakım mutasyonlara uğramış ve işleyiş bakımından ilerleme kaydetmiştir. Makine çevirisi araştırmalarına öncülük eden çalışma 1954'te Georgetown Üniversitesi ve IBM ortaklığıyla gerçekleşen Georgetown Deneyi olmuştur. Georgetown Deneyi sonrasında oluşturulan makine çevirisi programının hafızasında sadece 6 gramer kuralı ve 250 kelime bulunmaktaydı. Bu deney, büyük bir başarı olarak kabul edilmiş ve makine çevirisi araştırmasına yatırım dönemini başlatmıştı (Choudhury ve McConell, 2013: 10-11). Farklı işlem mantıklarına dayanan bu ilerlemeler ve makine çevirisinin gelişim safhaları kronolojik sırasına göre aşağıda verilecektir.

Şekil 4: Makine Çevirisi Türleri

1.2.1.1. Kural Odaklı Makine Çevirisi Yaklaşımı

Kural-odaklı makine çevirisi yaklaşımı, otomatik çeviri adına kullanılan ilk yaklaşım olması açısından önemlidir. Makine çevirisi araştırmalarının 1950'li yıllarda başladığı düşünülecek olursa, yaklaşık otuz yıl gibi bir süreçte makine çevirisi adına yapılan araştırmaların bu yaklaşım temelli olduğu görülebilir. Bu yaklaşımdaki makine çevirisinin işleyişindeki temel prensip, kaynak dil verilerinin çeviri motorları vasıtası ile daha önceden programlanmış bilgisayar diline dönüştürülüp, sonrasında bilgisayara tanıtılan erek dil kodlarına aktarılma işlemine dayanır. Kural-odaklı makine çevirisi yaklaşımı ile yapılan çeviriler, kaynak ve erek dillerin birbirlerine gerek sözcük yapıları, gerek dilbilgisi kuralları, gerekse de sözcük dizimi ilkelerinin bulunduğu ortak paydaların çokluğu ile doğru orantılı olarak iyi sonuç vermektedir. Örneğin aynı ya da benzer dil ailesine mensup diller arası yapılan çeviriler, daha olumlu sonuçlar verirken, farklı dil ailelerine bağlı ve yapısal özellikleri ortak olmayan diller arasında yapılan çeviriler

olumsuz sonuç vermektedir. “Systran”, “Apertium” ve “GramTrans” kural-odaklı makine çevirisi programlarına örnek olarak gösterilebilir.

1.2.1.2. Örnek Odaklı (İstatistiki) Makine Çevirisi Yaklaşımı

Örnek-odaklı ya da istatistiki makine çevirisi yaklaşımının temel çalışma prensibi, kaynak ve erek dil metinlerinden oluşan bir bütüncenin makine çevirisi programına tanıtılıp, çevirisi yapılacak yeni kaynak metnin içerisindeki sözcüklerin ve cümlelerin daha önce tercüme edilmiş erek dildeki benzer sözcük ve cümlelerle eşleştirilmesine dayanır (Choudhury ve McConell, 2013: 38). Günümüzde yaygın olarak kullanılan “Google Translate”, “Babel Fish” ve “Microsoft Bing Translator” gibi programlar bu yaklaşımı temel almaktadırlar ve hâlâ günümüzde kullanılan bir yaklaşımdır.

1.2.1.3. Karma (Hybrid) Makine Çevirisi Yaklaşımı

Bu yaklaşımı temel alan makine çevirisi programları, kural-odaklı ve örnek-odaklı makine çevirisi yaklaşımlarını birleştirip, her bir yaklaşımın avantajlı yönlerini alarak ideal bir makine çevirisi oluşturma arayışındadır. Karma makine çevirisi yaklaşımının temelinde; koşut metinlerin analizinde kural-odaklı yaklaşımı kullanıp, koşut metinleri dilbilimsel olarak ideale yakın bir seviyeye ulaştırmak ve kural-odaklı yaklaşımda eksik kalan ya da bağlamı tamamlamayan dil yapılarını istatistiki makine çevirisindeki bütünceleri kullanıp daha anlaşılır düzeye çıkarmak yatmaktadır. “Prompt”, “Systran” ve “Asia Online” programları, günümüzde karma makine çevirisi yaklaşımını temel alarak işlev gösteren çeviri programlarına örnek gösterilebilir.

2014 yılında oluşturulan “CASMACAT” projesi⁷, çevirmenlerin makine çevirisi programlarından maksimum düzeyde yararlanabilmeleri için “ITP” adlı interaktif çeviri tahmini konseptini geliştirmiştir. Böylelikle makine çevirisi programları, çeviri bellekleriyle ve çevirmenin çalışma masası (translators’ work bench) diye adlandırılan programlarla birlikte kullanılabilir. Bu programların içine yerleştirilen makine çevirisi programları, çevirmenin kaynak dildeki bir cümleyi çevirmeye başlamadan önce, ona bu cümlenin erek dildeki karşılığını sunmaktadır. Özellikle çeviri belleğinin boş

⁷ CASMACAT projesi hakkında daha detaylı bilgi için aşağıdaki web adresi ziyaret edilebilir.

<http://www.casmacat.eu/> (18.12.2014)

olduğu ya da kaynak dildeki cümle için bellek içerisinde depolanmış bir eşleştirmeyi sunmadığı durumlarda, makine çevirisi programlarından en azından konuya ilişkin fikir sahibi olma bakımından faydalanılabilmektedir. Ayrıca “TTP” modeliyle gerçekleştirilen çevirilerde, çevirmen makine çevirisiyle kendisine sunulan erek metin formatının içerisindeki gerekli değişiklikleri yapabilmekte ve değişikliğe gerek duymadığı bölümler otomatik olarak çeviriye kaydedilmektedir. Ayrıca “CASMACAT” projesi, çevirmenin makine çevirisi önerilerine yaptığı düzeltmeleri sisteme kaydedip, daha sonra yapılacak çevirilerde bu değişikliklerin kullanılabilceği bir modül geliştirmiştir (Teixeira, 2014: 15).

Bahsedilen tüm bu gelişmelerle birlikte, günümüzde makine çevirisi teknolojik gelişmelere paralel olarak oldukça fazla gelişim ivmesi kat etmiştir. Bugün, konuşmacının sesini algılamak suretiyle kaynak bir dilden erek bir dile çeviri yapan çeviri programları bulunmaktadır. Hatta son zamanlarda, akıllı telefonlara yüklenen makine çevirisi programları vasıtasıyla kaynak bir dildeki basit işaret levhalarını ve basit görsel metinleri telefon kamerasıyla algılayarak erek dildeki karşılıklarını veren makine çevirisi programlarını da görmekteyiz⁸. Günümüzde şu an için fazla uygulama imkânı bulunmayan bu programların daha gelişmiş sürümlerinin çıkacağını düşünmek çok zor olmasa gerektir.

1.2.2. BDC Araçları

Bu bölümde BDC araçlarının kullanım mantığı, çeviri alanındaki kullanım geçmişi ve örnek yazılımları kısaca ele alınacaktır. Her ne kadar günümüz profesyonel çeviri dünyasında çevirmenin çalışma masasını (translator’s work bench) diye adlandırılan yazılımlar aşağıda verilen BDC araçlarının büyük bir bölümünü bünyelerinde barındırsalar da, tezimizin bu bölümünde bu araçları ayrı ayrı olarak incelemenin doğru olduğu kanaatindeyiz. Çünkü bu araçlardan bazıları özellikle çeviri sektörü için geliştirilmişken; terminoloji yönetim araçları, çevrimiçi sözlükler ve masaüstü yayıncılık araçları gibi yazılımlar farklı alanlarda kullanım amaçlı tasarlanmış ama günümüzde çeviri projelerinde de kullanılmaktadır. Aşağıda, Şekil 5’te BDC araçlarının türleri verilmektedir.

⁸ <http://www.teknoblog.com/google-ceviri-ios-android-gorsel-gercek-zamanli-diyalog-guncelleme-89061/> (10.02.2015)

Şekil 5: BDÇ Araçları

1.2.2.1. Çeviri Bellekleri

Çeviri bellekleri fikir olarak 1970’lerde ortaya atılmasına rağmen, 1990’lı yılların başında kullanılmaya başlanmıştır (Şahin, 2013: 43). Çeviri belleklerinin işleyiş mantığı, daha önce çevirisi yapılmış kaynak metinlerin ve bunların erek metin karşılıklarının bir programda depolanıp, daha sonra yapılacak çevirilerde kullanılmasından ibarettir. Bu bağlamda, çeviri belleklerini makine çevirisi programlarından ayıran en temel özellik, çeviri belleklerinin bir kaynak dilden diğer bir erek dile doğrudan çeviri yapmamalarıdır. Bunun aksine, program hafızasında biriktirilen kaynak ve erek metin çiftlerinin daha sonra tercüme edilecek metinlerde içerisinde barındırdığı kısmi eşleşmeler (fuzzy matches) ve tam eşleşmeler (exact matches) vasıtası ile tekrar edilen sözcük ve cümlelerin kullanılması prensibine dayanırlar. Bu doğrultuda, sözcük, terim ve cümle tekrarının bolca bulunduğu teknik metin çevirilerinde çeviri belleklerinin daha işlevsel olarak kullanılabilmesi söylenebilir.

Çeviri bellekleri kullanıma başladıkları ilk zamanlarda, çeviri büroları tarafından müşterilerinin artan çeviri taleplerini karşılamak amacıyla lisanslı olarak kullanılmaya başlanmış ama daha sonraları serbest çevirmenlerin de ilgisini çekmiş ve aynen çeviri bürolarında olduğu gibi ücretli lisans sözleşmesine bağlı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Bowker, 2002: 92). Günümüzde ise lisanslı olarak kullanılan çeviri belleklerinin yanı sıra, ücretsiz olarak internet üzerinden kullanılabilen bulut yazılımlar da mevcuttur.

Şüphesiz gerek ülkemizde gerekse yurtdışında en yaygın olarak kullanılan çeviri belleği “Trados” programıdır (bkz. Lagoudaki, 2006; Canım, 2008; Şahin, 2013; Atila, 2013; Balkul ve Ersoy, 2014).

1.2.2.2. Terminoloji Yönetim Araçları

Terminoloji yönetim araçları, belirli bir alanda sıkça tekrar eden terimlerin bir bilgisayar yazılımı vasıtası ile depolanmasını ve tekrar kullanılmasını sağlayan yazılımlardır. Çeviri dünyası dışında farklı alanlarda da kullanılan terminoloji yönetim araçları 1960’lı yıllarda ortaya çıkmış olup, günümüzde oldukça işlevsel olarak kullanılan “Eurodicautom” ve “Termium” gibi geniş ölçekli terim bankalarının gelişmesiyle tanınan bir hale gelmiştir (Bowker, 2002: 78). Günümüz çeviri dünyasında genelde çeviri belleği uygulamalarının bünyesinde yer alan terminoloji yönetim araçları özellikle teknik çevirilerde çevirmenlere büyük fayda sağlamaktadır. Belirli bir uzmanlık alanına ait terminolojilerin saklanmasına, geri çağırılmasına ve yeni terimlerin hafızaya kazandırılması suretiyle alan ile ilgi terimlerin güncellenmesine olanak sağlarlar. Çevirmenlerin her yeni çeviri eylemi esnasında terminoloji araştırması yapmalarına gerek kalmamakla birlikte, bu araçların kullanımı ile erek metindeki terminoloji tutarlılığı kolaylıkla sağlanabilir.

1.2.2.3. Çeviri Yönetim Sistemleri

Günümüzde gerek lisanslı gerekse çevrimiçi olarak kullanılabilen bu yazılımlar aracılığıyla, özellikle çeviri işletmeleri bünyelerinde gerçekleştirdikleri çeviri projelerine ait kayıtları depolayabilmektedirler. En genel manada proje yönetim sistemleri gibi çalışan çeviri yönetim sistemleri, çeviri işletmelerinin yanı sıra iş yükü fazla olan serbest çevirmenlerin de kullandıkları araçlardır. Çeviri yönetim sistemlerinin sağladığı avantajlar şunlardır:

- 1) Hangi müşteriden, hangi kaynak ve erek dil çiftleri ile çeviri görevi alındığının ve her yeni çeviri görevi için talep edilecek olan fiyatlandırmanın kaydını tutar,
- 2) Çeviri projelerinin başlama ve hedeflenen teslim tarihlerini kayıt altına alır,
- 3) Proje kapsamında müşteriler tarafından kullanılması istenen bellek ve terminoloji bankalarını listeler ve talep doğrultusunda çeviri işlemi sonrasında gerçekleştirilecek olan dosya uzantısı değişimlerini hatırlatır.

“Translation Projex”, “Projetex” ve “XTRF” örnek gösterilebilecek çeviri yönetim sistemlerindedir. Günümüzde bunların yanında, her çeviri bürosunun gerek kendisi tarafından geliştirilen gerekse “Microsoft Office” yazılımlarıyla oluşturdukları çeviri yönetim sistemleri de kullanılmaktadır.

1.2.2.4. Masaüstü Yayıncılık Araçları

Günümüz çeviri dünyasında müşteri beklentileri doğrultusunda hazırlanan çeviriler, farklı dosya formatlarına dönüştürülüp erek metin kullanıcılarına sunulmaktadır. Hâl böyle olunca, çevirmenlerin çeviri piyasasında müşteri beklentilerine etkin bir şekilde yanıt verebilmesi için farklı dosya uzantılarını kullanarak erek metin üretmeleri gerekmektedir. Örneğin bir çevirmenden web sitesi metin dosyalarının yazıldığı HTML dosya uzantılı bir kaynak metnin, “Microsoft Word” kelime işlemcisi programına dönüştürülerek çevirisi talep edilebilir. Böyle bir durumda çevirmenin çeviri görevini müşteri beklentisi doğrultusunda oluşturabilmesi için çeviri becerisi yanında masaüstü yayıncılık araçlarının kullanımını bilmesi de son derece önemlidir. Masaüstü yayıncılık araçlarının çeviri sektöründe popüler olmasının en önemli sebebi, çok uluslu ve orta ölçekli firmaların yabancı pazarlarda reklamlarını, broşürlerini ve kataloglarını daha görsel ve uluslararası kültüre uygun bir şekilde yayınlamak istemesidir. Çeviri projelerinde erek metin üretim safhasında, gerekli grafiksel düzenlemeleri yapmak için kullanılan bu araçlar belgenin küçük grafik detaylarına bile büyük önem vermektedir. Ülkemizde birçok çeviri bölümü tarafından çeviri eğitiminin ilk yıllarında verilen “Temel Bilgi Teknolojileri” dersleri, masa üstü yayıncılık programlarının öğrenilmesinde önemli bir görev üstlenmektedir. Balkul ve Ersoy (2014: 341), ülkemizdeki çeviri sektöründe en sıklıkla kullanılan masaüstü yayıncılık araçlarının “Adobe” programları olduğunu belirtmişlerdir. Genelde çeviri dünyasında en yaygın olarak kullanılan masaüstü yayıncılık araçları şunlardır: “Adobe FrameMaker”, “Illustrator”, “Adobe InDesign”, “Adobe PageMaker”, “CorelDRAW”, “Corel Ventura”, “Fatpaint”, “iStudio Publisher”, “Microsoft Office Publisher”, “OpenOffice.org”, “PageStream”, “QuarkXPress”, “Ready”, “Set”, “Go”, “Scribus” ve “Serif PagePlus”.

1.2.2.5. Yerelleştirme Araçları

Esselink (2000: 3) yerelleştirme kavramını; bir ürünün kullanılacağı ve pazarlanacağı erek gruba yönelik dilsel ve kültürel olarak uyumlu hale getirmek olarak tanımlamaktadır. Tahir-Gürçağlar (2011: 64), yerelleştirme kavramının 1980'li yıllarda bilgisayar şirketlerinin uluslararası piyasaya açılma amacıyla hizmetlerini farklı dil ve kültür ortamlarında sunma kararından doğduğunu dile getirmektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte ulusal sınırlara sığmayan küresel pazar anlayışı, üretilen ürünlerin deniz aşırı ülkelerde de pazarlanmasını ve kullanıma hazır hale getirilmesini beraberinde getirmiştir. Böylelikle yerelleştirme çalışmaları, çeviri sektöründe önemli bir yer kazanmıştır. Örneğin bir bilgisayar yazılımının yerelleştirilmesi; menülerin, diyalog kutularının ve her türlü içeriğin tercüme edilmesini içerdiği gibi, ayrıca çevrimiçi yardım dosyalarının ve referans malzemelerinin de çevrilmesini gerektirir. Hatta klavye tuşlarıyla ulaşılan kısa yolların erek dile uygun hale getirilmesi ve belgelere otomatik olarak aktarılan tarih bilgilerinin formatının erek dile uyumlu hale getirilmesi gerekebilir. Yerelleştirme projelerinin sadece bir kaynak dilden bir erek dile çeviri işlemi yapılmasından daha fazla işlem gerektirdiği gerçeğinden yola çıkılacak olursa, günümüz çevirmenlerinin yerelleştirme araçlarını kullanmaları gerektiği daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Şahin (2013: 93), yerelleştirme projeleri için kullanılacak yazılımlara örnek olarak şu programları göstermektedir: “Lingobit Localizer”, “SDL Passolo”, “Sisulizer”, “Multilizer” ve “Alchemy Localization Suite”. Bu ticari yazılımların dışında ücretsiz olarak kullanılabilen açık kaynak kodlu yerelleştirme araçları da bulunmaktadır.

1.2.2.6. Çevrim Dışı ve Çevrim İçi Sözlükler

BDÇ araçlarının en önemlilerinden biri de, şüphesiz çevrim dışı ve çevrim içi olarak kullanılan sözlüklerdir. Çevrim dışı sözlükler, belirli bir programın bilgisayar, tablet ve cep telefonu gibi teknolojik araçlara yüklenmesi ile çalışan dijital sözlüklerdir. Çevrim içi sözlükler ise yukarıda saydığımız teknolojik araçlarla internet bağlantısı olduğu takdirde ulaşılabilen sözlüklerdir. Gerek tek dilli gerekse çift dilli olarak tasarlanan bu sözlükler günümüz internet teknolojisiyle birlikte çevirmenlerin hizmetine sunulan önemli kaynaklardır. İnternet bağlantısı ile ulaşılabilen bu sözlükler içerdikleri kelime hazinesi ve bir kelimenin farklı kullanımlarına dair sundukları örnekler bakımından çevirmenlere

önemli ölçüde kolaylık sağlamaktadır. Şahin (2013: 17-18) bu sözlüklerin çevrim dışı sözlüklerle kıyaslandığında şu avantajlarının olduğunu dile getirmektedir:

- Bilgisayar üzerinde fazladan bir bileşen gerektirmemesi, (DVD sürücüsü, CD sürücüsü, USB port)
- Sürekli güncellenebilmesi,
- Cep telefonu gibi mobil iletişim araçları üzerinde de çalışabilmesi,
- Kullanıcıların da girdilere katkıda bulunabilmesi,
- Çoğunun ücretsiz olması.

Çeviri teknolojilerinin hızla ilerleme kaydettiği günümüzde, artık çevrim içi sözlüklerin özellikle çeviri amaçlı olarak hazırlanmış ve bir kelimenin ya da tümcenin farklı bağlamlarda ve farklı çevirmenler tarafından nasıl tercüme edildiğini gösteren çevrim içi sözlükler de mevcuttur. Bunlardan en çok bilineni “Glosbe” programıdır.

1.3. Çeviri Teknolojilerinin Çeviribilim Alanındaki Yeri

John S. Holmes, 1972 yılında Kopenhag’da düzenlenen 3. Uluslararası Uygulamalı Dilbilim Konferansı’nda ilk defa çeviribilim tabirini kullanmış olup, bağımsız bir akademik disiplin haline gelecek olan çeviribilimin alanlarını belirlemiştir (Quah, 2006: 37). Hâl böyle iken, BDÇ araçlarının çeviribilim alanındaki yerinin tespit edilmesinin, tezimizin akademik düzlemde oturduğu yerin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir.

Holmes (1988), çeviribilimi öncelikle salt alan ve uygulamalı alan olmak üzere ikiye ayırmıştır. Salt alanı da, kuramsal alan ve betimleyici olarak iki ana başlık altında toplamıştır. Kuramsal alanı ise; genel çeviri kuramları ve kısmi çeviri kuramları oluşturmaktadır. Kısmi çeviri kuramları ise altı kategoriden oluşmaktadır:

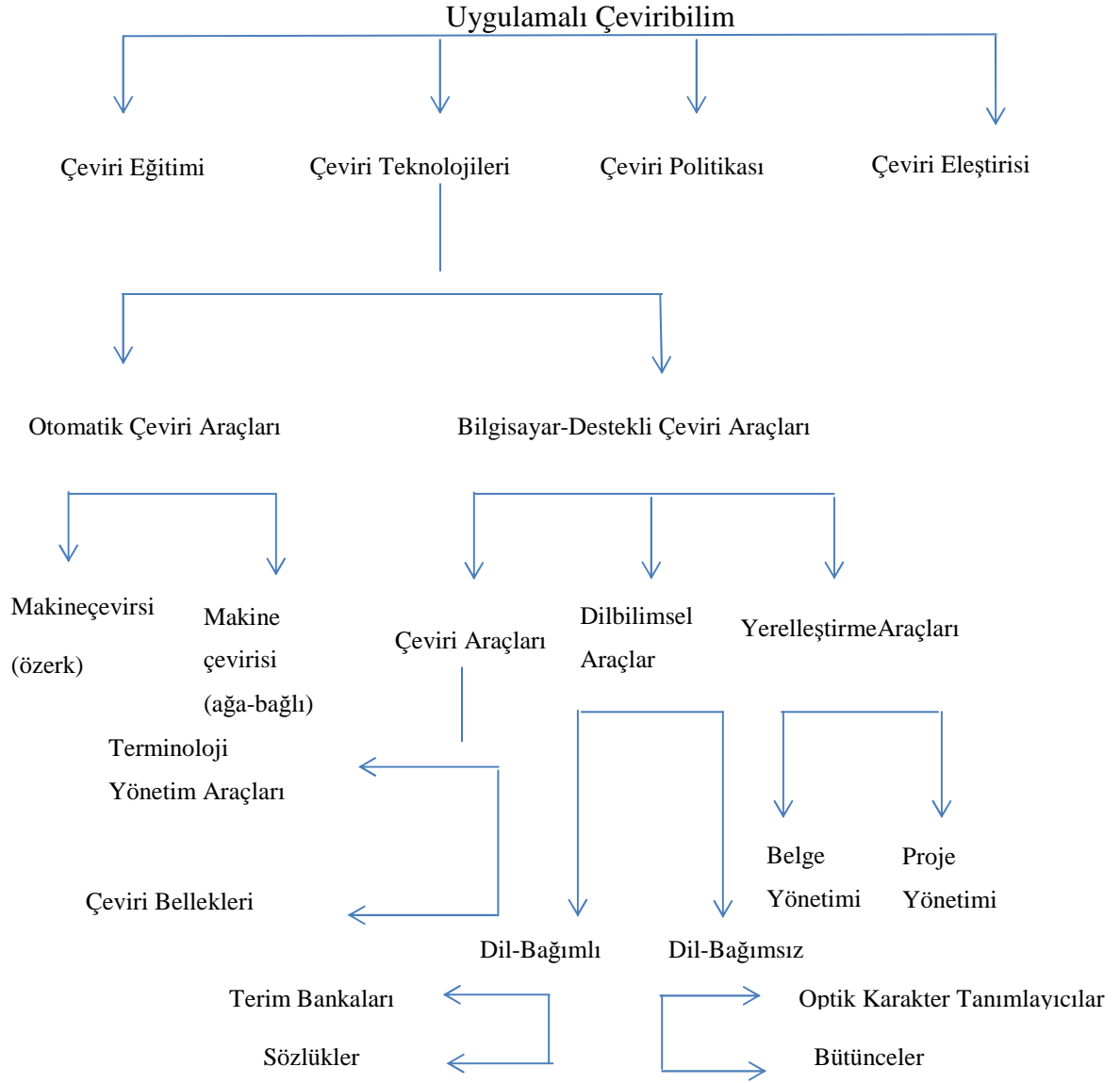
- a) Araç bağımlı kuramlar,
- b) Alan bağımlı kuramlar,
- c) Düzey bağımlı kuramlar,
- d) Metin türü bağımlı kuramlar,
- e) Zaman bağımlı kuramlar,
- f) Problem bağımlı kuramlar.

Bu altı kategoriden özellikle tezimiz açısından incelemek istediğimiz bölüm araç bağımlı kuramlardır. Holmes (1988) aslında, araç bağımlı kuramlar tabiri yerine ortam bağımlı kuramlar tabirini kullanmıştır; fakat Ayşenaz Koş bu makalenin çevirisinde Türk dili açısından daha işlevsel olması bakımından “araç bağımlı kuramlar” tabirini kullanmayı tercih etmiştir. Bu kuramlar, çeviride kullanılan araca göre sınıflandırılmış kuramlardır. Araç bağımlı çeviri kuramları kendi aralarında; insan çevirisi ile ilgili kuramlar, bilgisayar çevirisi ile ilgili kuramlar ve bilgisayar destekli insan çevirisi ile ilgili kuramlar olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır (Koş, 2004: 165-182). Betimleyici alan ise; ürün odaklı, süreç odaklı ve işlev odaklı olmak üzere üç ana gruptan oluşmaktadır.

Holmes (1988) çeviri araçlarını; içerisine çeviri eleştirisi, çeviri politikası ve çeviri eğitimini de yerleştirdiği uygulamalı alan içerisinde konumlandırmıştır. Holmes (1988) çeviri araçlarını, sözlükler ve terminolojik araçlar ile dilbilgisi araçları olmak üzere iki ana grupta toplamıştır.

Jeremy Munday 2001 yılında kaleme aldığı “Introducing Translation Studies: Theories and Applications” adlı eserinde, uygulamalı çeviribilim alanının şemasını genişletir ve çeviri araçlarını gelişen teknolojik gelişmelere paralel olarak yeniden yorumlar. Yalnız, Munday (2001: 13) çeviri politikalarını uygulamalı çeviribilim alanına dâhil etmez. Çeviri eğitimini; değerlendirme metotlarının öğretimi, ölçme-değerlendirme teknikleri ve müfredat tasarımı olarak üç ana başlıkta toplar. Çeviri eleştirisini; revizyon, çeviri değerlendirmesi ve eleştiriler olarak gruplar. Çeviri araçlarını ise öncelikle; BDC araçları, sözlükler ve dilbilgisi araçları olarak üç ana başlık altında toplar. Daha sonra BDC araçlarını; makine çevirisi programları, çeviri yazılımları, çevrimiçi veri tabanları ve internet uygulamaları olarak dört grupta inceler.

Munday’ın (2001) çalışmasının ardından beş yıl sonra C.K. Quah, Holmes’in (1988) uygulamalı çeviribilim alanına dair yaptığı sınıflandırmayı çeviri teknolojilerini daha detaylı konumlandırarak genişletmiştir. Şekil 6’da Quah (2006: 42) tarafından düzenlenen uygulamalı çeviribilim alanının alt dalları detaylı bir şekilde görülebilir.

Şekil 6: Uygulamalı Çeviribilim Alanı Şeması

Kaynak: Quah, 2006: 42

1.4. BDC Araçları ve Çeviri Kuramları

Teknolojik gelişmelerin disiplinlerin kuramsal ve uygulamalı boyutlarında yer almaları, dönemin hâkim paradigmasının etkisi altında yapılanmaktadır. Çeviribilim örneklemeden yola çıkılacak olursa, onun uzun bir süre dilbilimsel anlayışın etkisi altında kaldığı söylenebilir. Hal böyle olunca; çeviri eğitimi, çeviri eleştirisi, çeviri politikası ve çeviri araçları gibi çeviribilimin uygulama alanları dilbilimsel fenomenler ile şekillenmiştir. Örneğin makine çevirisi, 1940'lı yıllarda ilk defa ortaya çıktığında

dönemin hâkim paradigması olan dilbilimsel paradigmadan etkilenip, çeviri bir doğal dildeki dilbilimsel kodların diğer bir doğal dile aktarılması olarak kabul etmiştir. Daha sonra gerek ALPAC raporunda bahsedilen hususlarla, gerekse işlevsel çeviri kurumlarının gelişme kaydetmesiyle birlikte kullanışlılığını yitiren bu yaklaşım, yerini örnek-temelli ve istatistiki makine çevirisine bırakmıştır.

Yaklaşık 30 yıl sonra, çevirinin bir kod çözümlemesi olmadığı düşüncesinin filizlenmesiyle birlikte, tam otomatik makine çevirisi anlayışı yerini yarım otomatik ya da kısmi otomatik makine çevirisi anlayışına bırakmıştır. Bu süre zarfında; uzmanlık alan bilgisi, çeviri bellekleri, terminoloji bankaları ve iki dilli bütünceler revaçta olmaya başlamıştır. 1980'li yıllarda temelleri Holz-Maaenterie tarafından atılan Çeviri eylemi kuramı, Hans Vermeer'in öncülüğünü yaptığı Skopos kuramı ve Christiana Nord'un tanıttığı İşlevsel çeviri kuramı çerçevesinde ele alabileceğimiz İşlevsel çeviri kuramlarıyla çeviri, uzman bir çevirmen tarafından ekip çalışması temelli yürütülen ve belirli bir amaç doğrultusunda meydana getirilen kültürlerarası bir aktivite olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Her ne kadar işlevsel çeviri kuramlarının içerisinde doğrudan BDÇ araçlarına dair altı çizilmiş bir vurgu bulunmasa da, kuramların söylemlerinden çeviri araçlarının önemi anlaşılabilir. Kaynak metnin oluşturulduğu kaynak kültür içerisinde analiz edilmesinden, erek metnin erek kültür içerisinde anlamlı bir bütün olarak meydana getirilmesine kadar geçen süreç içerisinde, çeviri teknolojileri önemli bir yer tutacaktır. Bu bağlamda uzman bir çevirmen kaynak dildeki elektronik bütüncelere ve sözlüklere başvuracak, terminoloji yönetim sistemleri yardımıyla ve çeviri yapacağı alandaki diğer uzman kişilerle iletişime geçip⁹ gerekli terimleri bulacak ve ayrıca proje yönetim araçları ile çeviri projesini düzenleyecektir.

Her çeviri eyleminin, işverenin ve çevirmenin fikir birliği ile oluşturulan bir amacı olduğu gerçeği bu kuramların söylemlerinde temelde yatan bir gerçek ise; makine çevirisi ve çeviri belleklerinin kullanımı bu tür çeviri projelerinin vazgeçilmez bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin bir işveren teknik bir çeviri projesi için uzman bir çevirmene başvurduğunda, bir elektronik cihazın kullanım kılavuzunu tercüme etmesini talep edebilir. Ama bu cihazın daha önce tercümesi edilen bir alt sürümünün de

⁹ Günümüzde iletişimin büyük bir bölümünün çoklu medya araçları ile yapıldığı gerçeği unutulmamalıdır.

bulunduğu ve yeni sürümünün kullanım kılavuzunun çevirisinde daha önce tercüme olunmuş kısımları olduğunu dile getirip, ondan şirketin hazırladığı çeviri belleğini kullanmasını talep edebilir. Böylelikle işveren çeviri yaptırmak istediği işin maliyetini azaltma eğilimine girebilir. Böyle bir durumda, çevirmenin çeviri belleğini ve içerisindeki terim bankasını kullanması gerekir. Ya da, eğer bir metin sadece kabaca anlaşılmak isteniyorsa ve çok az bir son-düzeltilme (post-editing) ile kullanıcının işine yarayacak bir hâle gelebiliyorsa, böyle bir durumda çevirmen makine çevirisi programlarını kullanabilir. Bu noktada gerek Skopos gerekse Çeviri eylemi kuramında vurgulanan çevirinin amacı ilkesi gündeme gelmektedir. Bir çevirinin ne amaçla, hangi alıcı kitlesi için üretildiği aynı zamanda o çeviride kullanılacak olan çeviri teknolojilerini de etkilemektedir.

İşlevsel çeviri kuramlarının ardından çeviride sosyolojik yaklaşımların çeviri kuramlarını etkilediğinin izini sürebiliriz. Pierre Bourdieu'nun Alan Teorisi çeviri sosyolojisi alanında çalışma yapan çeviribilimcilere ilham kaynağı olmuş ve 'habitus', 'alan' ve 'etmen' kavramları çeviribilim alanında irdelenmiştir (krş. Simeoni, 1998; Hermans, 1999; Gouanvic, 2005; Wolf, 2006). Ayrıca, Bruno Latour'un öncülüğünü yaptığı Aktör-Ağ Teorisi de çeviribilimcilere çeviri sosyolojisi anlamında ilham kaynağı olmuştur (bkz. Hekkanen, 2004; Buzelin, 2005; Abdallah, 2005).

Küreselleşen dünyada çevirmenlerin mesleki alışkanlıklarının değiştii ve çevirinin kültürel ve sosyolojik anlamda dünyayı etkilediği gerçeğinden yola çıkan Alan Teorisi savunucusu çeviribilimcilerin söylemlerinin ardından, çeviri teknolojilerinin bu bağlamda önemli bir paydaş olduğunun izini sürebiliriz. Çünkü çevirmenler artık eskiden olduğu gibi kâğıt-kalem vasıtası ile değil, bilgisayar ortamında çeşitli çeviri teknolojilerinin yardımıyla çevirilerini gerçekleştirmektedirler. Ayrıca son zamanlarda kitle kaynaklı çalışma (crowdsourcing) diye adlandırılan bir kavram ortaya çıkmıştır. Temelinde gönüllülük prensibine dayalı, ücretsiz olarak genelde internet üzerinden insanlardan belirli bir işi yapmalarını istemeye dayalı bu olgu çeviri dünyasında da karşımıza çıkmaktadır. *Facebook* ve *Twitter* gibi sosyal paylaşım sistemlerinden tutun da, *Wikipedia* gibi bilgi kaynakları bu şekilde gönüllü kişiler tarafından yerleştirilmekte ve dünyanın birçok diline tercüme edilmektedir. Belirli bir platformda buluşup çeviri teknolojilerini kullanan bu insanların aktivitelerini çeviri sosyolojisi ve kendisini

etkilediği çeviri kuramlarının dışında düşünmek doğru olmayacaktır. Yazıcı (2007: 141) çeviri eğitiminin çeviri teknolojileri alanını ihmal ettiğini düşünerek, şu sözleri kaleme almıştır:

“Çeviri eğitiminin kuramsal bilgiyle ters düştüğü düşüncesiyle teknolojik gelişmelere soğuk bakması, daha baştan kuramın yeni düşünceleri ve görüşleri mantıksal bir tutarlılık şeklinde öne sürerek geleceğe kılavuzluk etme şeklindeki tanımını reddetmek anlamına gelir. Üstelik çeviri kuramının bilgi çağının sonunda ortaya çıkan teknolojik gelişmelerden uzak durması, çeviribilimin görgül bir bilim dalı olduğu savıyla da çelişir. Bundan böyle çeviri alanındaki kuramların da çağın gereklerine ayak uydurmakla sınırlı kalmayıp, çağın ötesine uzanacak yeni kuramlar geliştirerek ‘çeviri edinci’ kavramını olduğu kadar çeviri edimini de etkileyecek yeni düşünce ve yöntemler üretmesi kaçınılmaz bir olgudur”.

1.5. Çeviri Teknolojilerinin Kullanımının Alanın Farklı Pay Ortakları Açısından Konumu

Günümüz çeviri sektöründe ve çeviri eğitiminde bilgi ve çeviri teknolojilerinin kullanılması artık bir tercih meselesinden ziyade, ciddi bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Profesyonel çeviri dünyasında ve çeviri eğitiminde çeviri teknolojilerinin kullanımının, alanın farklı pay ortakları için getirdiği yenilikler ve muhtemel zorluklar bulunmaktadır. Çeviri dünyasının geniş manada pay ortakları denilince, bizim açımızdan akla profesyonel çevirmenler, çeviri işletmeleri, çeviri eğitmenleri ve çeviri öğrencileri gelmektedir. Bu bölümde, modern bilgi teknolojilerinin çeviride kullanılmasıyla birlikte ortaya çıkan avantaj ve dezavantajlar, yukarıda bahsedilen çeviri dünyasının pay ortaklarının perspektifinden ayrı ayrı incelenecektir.

1.5.1. Profesyonel Çevirmenler

Jaatinen ve Immonen (2004: 37) ve Samson (2005: 104) günümüzde çeviri işletmenlerinin, çeviri sektöründe uzun süre çalışan çevirmenlerin ve yeni mezun olmuş genç çevirmenlerin bile etkin BDC araçları kullanıcıları olmadıkları yönünde görüş bildirdiklerini ifade etmektedirler. Çeviri sektöründen gelen bu yöndeki yorumlar karşısında, profesyonel çevirmenlerin BDC araçlarının kullanımı konusuna daha fazla önem vermeleri gerektiği kanaatindeyiz.

Gambier (2009: 6-7), profesyonel çevirmenlerin teknolojik araç kullanımı ile ilgili sahip olmaları gereken bilgi ve becerileri şu şekilde sıralamaktadır:

- Çeviri amaçlı araştırma yapabilmek için; arama motorlarını, bütüncü analiz araçlarını ve terim çıkarıcıları kullanabilme,
- Farklı dosya uzantıları ve çoklu medya ortamlarında çeviri hizmetlerini gerçekleştirebilme,
- Farklı BDÇ araçlarını kullanabilme,
- Makine çevirisinin sınırlılıklarını kavrayabilme ve farklı çeviri araçlarıyla çalışabilme ve farklı araçları öğrenme konusunda istekli olma.

Çevirinin asıl amacı farklı dil ve kültür art alanlarından gelen bireyler arası iletişimi sağlamaktır. 21. yüzyılın bir teknoloji çağı olduğu ve kitle iletişim araçlarının akıl almaz bir hızla değiştiği göz önünde bulundurulursa, artık çevirmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaları gerektiği rahatlıkla ifade edilebilir. Modern bilgi teknolojileri çevirmenlere birçok konuda fayda sağlamaktadır. Çok önceleri el yazılarıyla ve daha sonra daktiloları ile çeviri görevlerini yapan çevirmenler, artık masaüstü ya da dizüstü bilgisayarlarının başında hatta tablet ve akıllı telefonlarıyla çeviri işlemlerini kolaylıkla gerçekleştirebilmektedirler. Çeviri bellekleri, terminoloji bankaları, elektronik sözlükler, proje yönetim araçları ve makine çevirisi programları vasıtasıyla önceleri çok daha uzun sürede yaptıkları çevirilerini artık daha kısa sürede yapabilmektedirler.

Şüphesiz bilgi teknolojilerinin profesyonel çevirmenlere sunduğu en büyük kolaylık, zaman bakımından olmuştur. İnternet üzerinden sanal ortamda ticaretin yaygınlaştığı günümüzde, çevirmenlerin iş bulma olanakları artık sadece ikamet ettikleri yerlerdeki çeviri talepleriyle sınırlı değildir. Gerek yurt içindeki farklı firmalardan gerekse yurtdışındaki farklı şirketlerden çeviri görevi alabilmektedirler. Dahası uluslararası çeviri ve yerleştirme projelerinde dünyanın farklı yerlerinde bulunan çevirmenlerle işbirliği içerisinde olup, ekip çalışması gerçekleştirebilmektedirler. İnternetin sunduğu bilgiye ulaşmadaki kolaylık vasıtası ile çeviri projelerine dair her türlü bilgiye kolayca ulaşabilmektedirler. Hâl böyle olunca çevirmenlerin bu bilgi teknolojilerine hâkim olmaları kaçınılmaz olmuştur. Böyle bir tablo karşısında, profesyonel çevirmenlerin

çeviri teknolojilerini kullanmamaları çeviri piyasasından alacakları payı büyük oranda düşürmektedir.

Çeviri teknolojilerinin gelişmesi ve çeviriye yönelik talebin artmasıyla birlikte, profesyonel çevirmenlere yeni istihdam alanları da açılmıştır. Artık çevirmenler, özellikle yerleştirme projeleri gibi büyük çaplı organizasyonlarda redaktörlük, son-okuyuculuk, düzeltmenlik, terminolog, proje yöneticisi ve yerleştirme uzmanı gibi unvanlarla çeviri piyasasında iş bulabilmektedirler. Fakat şüphesiz bu kadrolarda yer alabilmeleri için, kendilerini farklı bilgi ve beceriler ile donatmaları gerekmektedir.

Her yeni gelişmenin beraberinde getirdiği bazı zorlukların olduğu hatırlanacak olursa, çeviri teknolojilerinin de getirdiği bazı zorluklar ve sınırlılıklar bulunmaktadır. Özellikle çevirmenlerin çeviri görevlerini yerine getirirken koşulsuz bir şekilde gerek makine çevirisi programlarına gerekse BDC araçlarına güvenmemeleri gerekmektedir. Wills (1982: 214) bilgisayarların düşünme ve planlama kabiliyetlerinin olmadığını ve bundan dolayı tek başlarına kusursuz çeviri gerçekleştiremeyeceklerinin altını çizmektedir. Çevirmenlerin, çeviri esnasında teknolojik araçları kullanırken karşılaşılabilecekleri temel sorunlar aşağıdaki gibi üç ana grupta toplanabilir:

a- Çeviri araçlarını kullanırken yaşanabilecek psikolojik sorunlar: Bu sorunlar genelde çevirmenlerin teknolojik araçları kullanırken kendilerini ne düzeyde rahat hissettikleri ile ilgilidir. Bilgisayar ortamında kendini rahat hissetmeyen çevirmenler, doğal olarak çeviri görevlerini BDC araçlarıyla gerçekleştirmek istediklerinde kendilerini huzursuz hissedeceklerdir.

b- Teknik sorunlar: Bu sorunlar, makine çevirisi programları ve BDC araçlarının teknik yönüyle ilgilidir. Günümüzde çevirmenlerin çeviri görevlerini yerine getirirken yapmaları gereken işlemler, sadece tercüme faaliyetiyle sınırlı kalmamakta ve değişik dosya uzantıları ve BDC araçlarını kullanmayı gerektirmektedir. Şüphesiz bu aşamada bazı teknik sorunlarla karşılaşılacaktır. Çeviri araçlarının kullanıcı dostu olması, bu sorunların giderilmesinde kolaylık sağlayacaktır. Günümüzde çevrim içi olarak kullanılan araçlardaki teknik sorunların giderilmesi adına internet üzerinde forum sayfaları oluşturulmuştur. Böylelikle, aynı ya da benzer araçları kullanan çevirmenler ve bu araçların tasarımcıları bu platformlarda yaşanan sorunlara çözüm aramaktadırlar.

c- Çeviri bağlamı eksikliği: Günümüzde çevirmenlere gönderilen bazı teknik metinler belirli bir bağlamdan uzak ve parçalar halinde olabilmektedir. Tekrar edilen cümlelerin çeviri belleklerinde muhafaza edilmesi ve çeviri işinin ‘ucuza’ mal edilmek istenmesi, günümüz çevirmenlerini genel bağlamından kopartılmış ve birbiri ile bağlantısı olmayan cümlecikleri tercüme etmeye zorlamaktadır. Bu şekilde her ne kadar terminoloji tutarlığı sağlansa da, birbirinden kopuk ve genel bütünlükten uzak çevirilerle karşılaşmak oldukça mümkündür.

1.5.2. Çeviri Öğrencileri

Ülkemizde çeviri alanında ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora alanında eğitim verilmektedir. Genelde ön lisans ve lisans programlarının hedefleri, çeviri sektörüne kalifiye eleman yetiştirmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksek lisans ve doktora programları ise, bu alanda akademik kariyer yapacak olan bilim insanlarını yetiştirmeyi hedeflemektedir. Profesyonel çeviri dünyasında oldukça sık kullanılan çeviri teknolojileri, bu sektöre girmeyi planlayan çeviri öğrencileri için de uzmanlaşmaları gereken bir alandır. Ülkemizde çeviribilim alanında duayen bir isim olan Turgay Kurultay, çeviribilim bölümlerinin özellikle iki gruba karşı kendilerini ispat etmeleri gerektiğini vurgular. Bu çevreler; çeviribilim bölümleri dışındaki diğer yabancı diller bölümleri ve çeviri sektörüdür (Birkandan & Kurultay, 1997). Tam da bu noktada, çeviribilim öğrencilerinin bu iki çevreye karşı kendi yetenek ve becerilerini ispat edebilmeleri için BDC araçlarını kullanmaları gerekmektedir.

Çevirmen olarak çalışmak için özellikle çeviribilim ya da mütercim-tercümanlık bölümlerinden mezun olmanın gerekmediği ülkemiz çeviri piyasasında, çeviri bölümü öğrencilerinin iyi bir erek dil ve kültür edincine sahip olan diğer yabancı dil bölümleri mezunlarından farklı olarak, çeviri alanındaki yetkinliklerini çeviri piyasasına ispat edebilmeleri için modern bilgi teknolojilerinin çeviri dünyasındaki kullanım alanlarına hâkim olmaları gerekmektedir. Ayrıca bu şekilde profesyonel yaşamlarında istihdam olanakları sadece çevirmenlik kadrolarıyla sınırlı kalmayacaktır. Gerek ulusal gerekse uluslararası çeviri ve yerelleştirme projelerinde; proje yöneticisi, terminolojist, danışman ya da yerelleştirme uzmanı sıfatlarıyla iş olanağı bulabileceklerdir.

Çeviri eğitimi süresinin sınırlılıkları ve müfredattaki diğer derslerin yoğunluğu göz önünde bulundurulduğunda, çeviribilim öğrencilerinin BDC araçlarını kullanmayı öğrenme adına ekstra çaba sarf etmeleri gerekmektedir. Kaldı ki, bu bağlamda çevirmen adaylarının çeviri sektöründe kullanılan tüm BDC araçlarının kullanımını çeviri eğitimi süresince öğrenmeleri mümkün değildir, ayrıca böyle bir çaba içerisinde bulunmalarının da doğru olmayacağını düşünmekteyiz. Çeviri bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin, BDC araçlarının genel kullanım mantığını öğrenmeleri profesyonel çevirmenlik yaşamlarında gereksinim duydukları çeviri teknolojilerini kullanmayı öğrenmeleri adına yeterli olacaktır.

1.5.3. Çeviri Eğitmenleri

Türkiye’de çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında görev yapan akademisyenler; dilbilim, çeviribilim, edebiyat ve filoloji bölümlerinin herhangi birinde ihtisas yapmış bireylerden oluşmaktadır. Çeviri sektörü ve çeviri eğitimi arasında köprü vazifesi görmesi gereken çeviri eğitmenlerinin, değişen piyasa koşullarına kolaylıkla uyum sağlayabilecek nitelikli çevirmen adayları yetiştirebilmeleri için onlara modern bilgi teknolojilerinin çeviri dünyasındaki yansımaları olan BDC araçlarını en azından temel kullanım fonksiyonlarıyla öğretmeleri gerekmektedir. Bu konuda öncelikle çeviri eğitmenlerinin kendilerinin gerek genel manada teknolojik araçlarla, gerekse özelde çeviri teknolojileri ile barışık olmaları önemli bir gereksinimdir. Bu noktada çeviri eğitmenleri ulusal ve uluslararası platformda kullanılan BDC araçlarını takip etmelidirler. Sektörün önde gelen yazılım şirketlerinin temsilcileri ile iletişim halinde olup, gerekirse onlardan bu konuda yardım almaları gerekir. Günümüzde çeviri sektöründe ön planda olan yazılım şirketleri, BDC araçlarının eğitim lisansını çıkartarak, üniversitelere ücretsiz olarak bu araçları kullanma fırsatı vermektedirler.

Ayrıca, çeviri eğitmenlerine yönelik hazırlanan ve tezin ilerleyen bölümünde ayrıntılı olarak incelenen “eCoLoTrain”, “Optimale” ve “Mellange” projelerinin web sitelerinde, BDC araçlarının kullanımı ve çevirmen adaylarına öğretimini ele alan faydalı bilgiler yer almaktadır. Çeviri eğitmenlerinin, bu tür çalışmalardan yararlanarak öğrencilerinin ileride atılacakları oldukça rekabet içeren çeviri piyasasına hazırlamaları gerektiği düşüncesini taşımaktayız.

Örneğin, çeviri belleklerinde karşımıza çıkan tam eşleşme ve kısmi eşleşmelerin özellikle çeviri eğitmenlerine, öğrencilere bir çevirinin birden çok fazla alternatifi olabileceğini gösterme adına önemlidir. Ayrıca bellek içerisinde bir metnin birden fazla kabul edilebilir çevirisinin olması da, bu pratik olguyu destekleyen bir veri olarak kullanılabilir (DeCesaris,1996: 264). Böylelikle bu araçların sayesinde çevirmen adaylarının çeviri eylemi esnasında, düşünme ve bilinçli çeviri kararları alabilme becerileri de gelişmiş olacaktır. BDÇ derslerinde öğrenciler kalabalık sınıflarda olsalar dahi bireysel çalışma olanağı bulurlarken, eğitmenler de öğrencilerin tek tek sorunlarıyla ilgilenme fırsatı bulabilmektedirler. Aynı zamanda bu durum sınıf içi beyin fırtınasının yapılmasını da engellemez. Bununla birlikte, bu derslerde öğrencilerin metin türlerine ait farkındalık düzeyleri de gelişmektedir. Hangi tür metnin hangi teknolojik ekipmanlar yardımı ile tercüme edilirse daha sağlıklı sonuçlar alınabileceği bu şekilde kolaylıkla öğretilir. Bununla birlikte konu alanlarına uygun olarak (tıp, iktisat, fen) gerekli terminolojilerin hangi terim bankalarında elde edileceği öğrencilere gösterilebilir.

Bu anlamda şüphesiz bazı problemler de ortaya çıkacaktır. Teknik araç-gereç eksikliği, ders materyali kısıtlılığı, öğrenci ilgisizliği ya da öğrencilerin teknolojik araçlara duyduğu ön yargı bu problemler arasında değerlendirilebilir.

1.5.4. Çeviri İşletmeleri

Küreselleşen dünyamızda çeviri işletmeleri de artık eskisinden daha fazla kurumsallaşmaya ve çeviri kalitesini artırmaya özen göstermelidirler. Müşterilerinin istek ve beklentileri doğrultusunda çeviri projelerinde kullanılacak olan çeviri belleklerini, farklı dosya formatlarını ve masaüstü yayıncılık programlarını bilen çevirmenlerle çalışmaya özen göstermelidirler. Ayrıca, Balkul ve Ersoy (2014: 338)'da belirtildiği gibi, çeviri işletmeleri oldukça rekabetçi olan çeviri piyasasında tanınmaları ve müşterilerinin ilgisini çekebilmek için dikkatlice tasarlanmış ve kurumlarınca kullanılan BDÇ araçlarını gösteren işlevsel web sitelerine sahip olmalıdırlar.

Bilgi teknolojilerinin çeviri teknolojileriyle birleştiği günümüzde çeviri işletmelerinin en önemli görevi, istihdam ettikleri çevirmenlerine gerekli teknolojik araç ve gereçleri sağlayacak bir çalışma ortamı sunmalarıdır. Bu bağlamda, gerekli olduğu takdirde teknologlardan ve çeviri teknolojisi tedarikçilerinden profesyonel bir yardım almaları

gerekmektedir. Ülkemizdeki çeviri eğitiminin hali hazırdaki durumu göz önüne alınacak olursa, çevirmen adaylarına çeviri teknolojilerinin kullanımını adına etkili bir eğitim sunulduğunu söylememiz oldukça zordur. Bu bağlamda, çeviri işletmenlerinin çevirmenlerine çeviri teknolojisi kullanımını adına hizmet içi eğitim sunmaları gerekebilir. Ülkemizde bu tür hizmet veren çeviri şirketleri bulunmaktadır.

1.6. Uluslararası Platformda Çeviri Teknolojileri Alanında Yapılan Çalışmalar

Garcia (2009b: 27-33) çeviri teknolojileri alanındaki bilimsel çalışmalarda ele alınan konulara kısaca değinmiş ve çeviri bellekleri hakkında kaleme alınmış kuramsal ve deneysel çalışmaları özetlemiştir. Garcia, ayrıca bu alanda yapılan çalışmaların teknolojiyle paralel olarak ilerlediği göz önüne alındığında, bu çalışmaların güncelliğini yitirmesinin an meselesi olduğu üzerinde durmuştur. Bununla birlikte yazar, özellikle çeviri bellekleri ve makine çevirisi programlarıyla ilgili araştırılacak yeni alanlara ışık tutmuştur.

Öncelikle, çeviri teknolojileri alanında yapılmış çalışmaların en genel manada üç başlık altında toplanmasının doğru olacağı kanısındayız:

- Makine çevirisi hakkında yapılan kuramsal ve deneysel çalışmalar,
- BDC araçlarının üretimi, değerlendirilmesi ve tanıtımını konu alan kuramsal ve deneysel çalışmalar,
- Çeviri teknolojilerinin öğretilmesi ve akademik çeviri eğitiminde yer almasını konu alan deneysel ve kuramsal çalışmalar.

Çalışmamızın bu bölümünde öncelikle çeviri teknolojilerinin gelişiminde önemli rol oynayan makine çevirisiyle ilgili yazılan eserlere kısaca değinilecek olup, sonrasında BDC araçlarıyla ilgili kaleme alınan kuramsal ve deneysel çalışmalara daha fazla yer ayrılacaktır. Tezimiz kapsamında daha ağırlıklı olarak üzerinde durulacak konu dizini olan çeviri teknolojileri öğretimine ilişkin çalışmalar ise, tezimizin 2.bölümünde yer almaktadır.

John Hutchins makine çevirisi alanında birçok çalışmaya imza atmış isim olarak karşımıza çıkmaktadır. Makine çevirisinin ortaya çıktığı günden günümüze kadar birçok eser veren yazarın özellikle 1986'da kaleme aldığı "Machine Translation: past, present,

future” adlı eseri, makine çevirisi alanında araştırma yapacak olan kişiler için önemli bir eserdir. Eser içerisinde makine çevirisinin teknik boyutundan profesyonel uygulamalarına ve makine çevirisiyle ilgili dilbilimsel çözümlere kadar geniş bir yelpazeyi içeren konu ağı bulunmaktadır (Hutchins: 1986). Yazarın konuya ilişkin yaptığı diğer çalışmalar da makine çevirisiyle ilgili araştırmalar için ilham kaynağı olacaktır.¹⁰

Özellikle 90’lı yıllarda makine çevirisi alanındaki araştırmaların ilerlemesiyle birlikte, alanda konuyla ilgili birçok ampirik ve kuramsal çalışma yapılmıştır. Makine çevirisi alanının duayen isimlerinden John Hutchins ve Harold Somers’in kaleme aldıkları “An Introduction to Machine Translation” adlı kitap, makine çevirisi alanındaki yenilikleri ve konuya ilişkin gerçekleştirilen projeleri ayrıntılı bir şekilde anlatması bakımından oldukça kıymetlidir. Özellikle konuya ilişkin yapılacak ileriki okumaları sistematik bir şekilde vermesi ve makine çevirisi alanında yapılacak çalışmalara ışık tutması eseri alanda bir referans konumuna getirmiştir (bkz. Hutchins ve Somers, 1992).

Makine çevirisiyle ilgili çalışmalara dair ön bir bilgi verildikten sonra, çeviri teknolojileri alanının ikinci önemli bileşeni olan BDC araçlarıyla ilgili eserlere odaklanmanın doğru olacağını düşünmekteyiz. Bert Esselink tarafından 2000 yılında kaleme alınan “A Practical Guide to Localization” adlı eser; gerek genelde çeviri teknolojileri alanında gerekse özelde yerelleştirme alanında yapılan çalışmaların ana başvuru kaynağı hükmündedir. Her ne kadar eserin başlığında yerelleştirme kavramı geçse de, eser BDC araçlarının büyük bir bölümüne yer vermektedir. Aslında özellikle yerelleştirme aşamalarında kullanılan araçlar BDC araçları olduğundan dolayı, bu konuda herhangi bir kavram karışıklığı bulunmamaktadır. Bu eser, yazıldığı zaman diliminde kullanılan BDC araçlarını tanıtmakla kalmayıp, ayrıca çeviri teknolojileri alanında kullanılan ama sınırları çizilmemiş kavramları açıklaması bakımından önemli bir referanstır (Esselink, 2000).

Frank Austermühl’ün 2001 yılında kaleme aldığı “Electronic Tools for Translators” adlı eseri, BDC alanında yapılmış bilimsel çalışmalarda en çok atıf yapılan eserlerin başında gelmektedir. Eser toplam 10 bölümden oluşmakta olup, genellikle çevirmenlerin profesyonel yaşamlarında kullanacakları elektronik araçları ayrıntılı bir biçimde

¹⁰ Yazarın kişisel web sitesinde konuya ilişkin yaptığı çalışmaların tümüne ulaşılabilir. <http://www.hutchinsweb.me.uk/> (17. 09. 2013)

sınıflandırıp anlatmaktadır. Fakat eser BDC'nin teknik boyutuyla ilgili olduğundan BDC araçlarının çeviri eğitimindeki uygulanmasına değinmemektedir (Austermühl, 2001).

Lynne Bowker'ın 2002'de yayınladığı "Computer-aided Translation Technology: A Practical Introduction" adlı eseri, yukarıda adı geçen Frank Austermühl'ün eseriyle paralellik göstermektedir. Fakat Austermühl (2001) profesyonel çevirmenlerin iş hayatlarında yararlanabileceği tüm elektronik araçlara değinirken; Bowker (2002) özellikle BDC araçlarını konu edinmektedir. Bu kitapta, yazılı belgelerin elektronik ortama aktarılmasında kullanılacak sistemlerden başlanılmak suretiyle tüm BDC araçlarının kullanım mantığı ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu eser de, BDC alanında gerçekleştirilen kuramsal ve ampirik çalışmalarda genellikle referans gösterilen bir çalışmadır ve eserde çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimi üzerindeki etkisi başlıklı bir alt alan bulunmaktadır. Bu bölümde, çeviri eğitimi veren kurumların niçin BDC araçlarını müfredatları içerisine almaları gerektiği profesyonel çeviri dünyasından verilen örneklerle anlatılmaktadır (Bowker, 2002).

2002 yılında çeviri teknolojileriyle ilgili hazırlanan diğer önemli bir referans kaynağı ise, "Translation-mediated Communication in a Digital World: Facing the Challenges of Globalization and Localization" adlı eserdir. Minako O'Hagan ve David Ashworth tarafından kaleme alınan bu eserin önemli olan yönü ise, sadece çeviride kullanılan teknolojik araçları sınıflandırmaktan ziyade, teknolojinin çeviri dünyasındaki etkisi üzerinde durmasıdır. Küreselleşmenin artması ve internet üzerinden gerçekleşen ticari faaliyetlerin dünya ekonomisinde önemli bir yer tutmasıyla birlikte gelişen çeviri ve yerleştirme sektörlerinin karşılaştıkları sorunlara ve bu sorunlara karşı üretilmesi gereken çözümlere değinmesi eserin önemini artırmaktadır. Eserle birlikte, uzaktan çeviri (tele-translation) modeli akademik çeviri dünyasında yankı uyandırmış ve yazarlar değindikleri hususları örnek olay incelemeleriyle somutlaştırmışlardır (O'Hagan ve Ashworth, 2002). Ayrıca, yazarlar uzaktan çeviri modelinin çeviri sektöründe yeni bir çalışma modeli oluşturduğunu vurgulamışlardır. Eserde çeviri teknolojilerinin gün geçtikçe ilerlemesinden dolayı, uzaktan çeviri modelinin çeviri sektörünün önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıktığının altı çizildikten sonra, özellikle yerleştirme sektörünün geniş çaplı projeler kapsamında yürütüldüğü ve bu projelerde görevli

elemanların uzaktan çeviri modeliyle çalışmadan işlemlerini gerçekleştirmelerinin oldukça güç olduğu vurgulanmaktadır.

Harold Somers'in editörlüğünü yaptığı "Computers and Translation: A Translator's Guide" adlı eser de, BDC alanında çalışan önemli isimlerin katkılarıyla meydana getirilmiş olduğundan dolayı oldukça kıymetlidir. Eser içerisinde çeviri belleklerinden, terminoloji yönetim araçlarına; bilgisayarların çeviri eyleminde yer alma durumundan, yerleştirme çalışmalarına kadar geniş bir konu dizini bulunmaktadır. Ayrıca eserde, modern makine çevirisi programlarının çalışma prensipleri ve bu programların çeviri dünyasında kullanımı ve son-düzeltilme işlemlerine ilişkin önemli bölümler bulunmaktadır. Bilhassa Somers'in kaleme aldığı son bölüm, makine çevirisinin kullanım alanlarını ve son-düzeltilme işlemlerinin sınıf ortamında öğretimini konu edindiğinden dolayı çeviri eğitmenlerinin pedagojik sorularına yanıt verecek bir özelliktedir (Somers, 2003).

Çeviri teknolojileri araştırmaları alanında birçok eser veren Chan Sin-Wai'nin 2004 yılında tamamladığı "A Dictionary of Translation Technology" adlı eser, çeviri teknolojileri alanıyla ilgili terimlerin ayrıntılı açıklamalarının bulunduğu bir eserdir. Eser içerisinde yeni bir disiplin olan çeviri teknolojileri araştırma alanında ve çeviri sektöründe kullanılan terimlerin İngilizce açıklamaları yer almaktadır. Özellikle bu terimlerin yaygın bir biçimde kullanıldığı akademik çalışmalardan alınan referansların terim açıklamalarının ardından sunulması, eserin ayrıntılı bir literatür taraması sonrasında oluşturulduğunu göstermektedir.

2006 yılında C.K. Quah tarafından kaleme alınan "Translation and Technology" adlı eser ise, çeviri ve teknoloji alanlarının birbirileri ile olan ilişkisini ayrıntılı olarak inceleyen bir çalışmadır. Toplam yedi bölümden oluşan eser içerisinde; öncelikle çeviri teknolojileri alanında kullanılan genel terimlerin karşılıkları verilmiş ve sonrasında çeviri teknolojilerinin çeviribilim alanındaki konumu irdelenmiştir. İlerleyen bölümlerde ise, alandaki diğer eserlerde olduğu gibi çeviri teknolojilerinin önemli iki bileşeni olan makine çevirisi sistemlerinden ve BDC araçlarından bahsedilmiştir. Bunun yanında çeviri teknolojilerinin değerlendirilmesine de özel bir bölüm ayrılmıştır. Yazar, çalışmasının sonunda ise çeviri teknolojileri alanındaki son gelişmelerden bahsedip, alandaki ileriki çalışmalarda incelenmesi mümkün olan konu başlıklarına değinmiştir (Quah, 2006).

Chan Sin-Wai, 2007 yılında kaleme aldığı “A Topical Bibliography of Computer-Aided Translation” adlı eserinde, BDÇ alanında o zamana kadar yapılmış çalışmaları ayrıntılı bir şekilde kategorize etmiş ve konu-bağımlı bir tür referans kitabı oluşturmuştur (Sin-wai: 2007). Bu eserde, gerek makine çevirisi alanında yapılmış kuramsal ve ampirik çalışmalar gerekse BDÇ araçlarının profesyonel çeviri dünyasında kullanımından akademik çeviri eğitimine olan uzantısına kadar birçok çalışma yer almaktadır. Eser özellikle çeviri teknolojileri alanında araştırma yapacak olan genç bilim insanları için önemli bir referans kaynağıdır.

Editörlüğünü Elia Yuste-Rodrigo'nun yaptığı “Topics in Language Resources for Translation and Localisation” adlı eser, toplam on iki bölümden meydana gelmekte ve alandaki önemli isimlerin çalışmalarını bünyesinde birleştirmektedir. Eser içerisinde,

farklı BDÇ araçlarının çeviri dünyasında kullanımıyla ilgili makalelerin yanında, çeviri teknolojilerinin çevirmenlerin iş yaşamlarındaki etkilerini anlatan çalışmalar da bulunmaktadır. Bunun yanında, çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde kullanımına dair örnek uygulamaların bulunması eseri tezimizi oluşturma safhasında inceleme altına almak için önemli bir neden teşkil etmektedir (Yuste-Rodrigo, 2008).

2010 yılında yayınlanan ve editörlüğünü Walter Daelemans ve Véronique Hoste'nin yaptığı “Evaluation of Translation Technology” adlı eser, çeviri teknolojilerinin değerlendirilmesini konu edinmektedir. Eserin ilk bölümünde; kural-odaklı, istatistiki ve karma (hybrid) makine çevirisi programlarının farklı örnek durumlar dâhilinde eleştirel olarak değerlendirilmesini ele alan çalışmalar bulunmaktadır. İkinci bölümde ise; BDÇ araçlarının, gerçekleştirilecek çeviri projeleri kapsamında sosyal ve ekonomik faktörler dâhilinde değerlendirilmesini konu edinen çalışmalar yer almaktadır. Çeviri teknolojileri alanında uzmanlaşmış akademisyenlerin çalışmalarını birleştiren bu eser, okurlarına çeviri teknolojilerinin hangi durumlarda kullanılması gerektiği bilincinin ve BDÇ araçlarının profesyonel çeviri sektöründe kullanımına dair eleştirel bir bakış açısının oluşumunda önemli bir katkı sağlamaktadır (Daelemans ve Hoste, 2010).

Çeviri teknolojileriyle ilgili kitap araştırmasının son aşamasında ise, 2015 yılında yayınlanan ve editörlüğünü Chan Sin-Wai'nin yaptığı “The Routledge Encyclopedia of Translation Technology” adlı esere değinmek isabetli olacaktır. Bu eser, çalışmanın

gerçekleştirildiği dönemde çeviri teknolojileri alanında yayınlanan en güncel ve kapsayıcı eser olma özelliğini taşımaktadır. Alandaki önemli isimlerin çalışmalarını içeren bu eser, toplam 3 bölümden oluşmakta ve içerisinde 42 adet özgün çalışma bulunmaktadır. İlk bölüm, çeviri teknolojileriyle ilgili genel konularda yazılmış çalışmaları barındırmaktadır. Bu bölümde; çeviri teknolojilerinin gelişim ivmesinden, BDC araçlarının modern tasarımlarından, makine çevirisi programlarının geldiği son noktadan ve BDC araçlarının çeviri eğitiminde kullanımına dair makaleler yer almaktadır. İkinci bölümde ise; farklı ülkelerden gelen çeviribilimcilerin çeviri teknolojileri alanında mensup oldukları ülkelerdeki gelişmelerin tanıtıldığı yazıları bulmak mümkündür. Özellikle bu bölümde, dünyanın farklı yerlerindeki çeviri teknolojileri çalışmalarının geldiği son nokta üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, çeviri teknolojileri üst başlığının altında incelenen farklı BDC araçları hakkında özel konulara değinen makaleler bulunmaktadır.

Yukarıda bahsedilen kitapların dışında da, çeviri teknolojileri araştırma alanının farklı yönlerini ele alan makale, tez ve konferans bildirisi düzeyinde birçok çalışma yapılmıştır. Bu bölümde, tezimizin kapsamı dâhilinde, makine çevirisi ile ilgili olan çalışmalara değinilmeyecek olup, özellikle BDC alanında yapılmış çalışmalar ele aldıkları konu dizini bakımından tanıtılacaktır.

Dünyanın farklı ülkelerinde çalışan profesyonel çevirmenlerin BDC araçlarını kullanma düzeylerini ölçen ve özellikle anket uygulamalarıyla konuya dair bizlere deneysel veri sağlayan birçok çalışma gerçekleştirilmiştir (bkz. Fulford ve Granell-Zafra, 2004; Bowker ve Barlow, 2004; Dillon ve Fraser, 2006; Lagoudaki, 2006; Hazbavi, 2012; LeBlanc, 2013). Özellikle son yıllarda gerçekleştirilen bu ampirik çalışmaların ortak sonucu ise, çevirmenlerin geçmişe kıyasla çeviri projelerinde çeviri teknolojilerini kullanmayı bir gereksinim olarak görmeleridir. Her ne kadar, bazı çevirmenlerin hâlâ geleneksel çeviri araçlarıyla çalıştıkları söylenebilse de, bu çalışmalardan elde edilen en can alıcı sonuç, hemen hemen tüm çevirmenlerin BDC araçlarını kullanmaya yönelik olumlu tutumlar sergiledikleridir.

Çeviri eylemi esnasında, BDC araçlarının çevirmenlerin bilişsel karar verme sürecini nasıl etkilediğini ve BDC araçlarının erek metin üretmedeki etkisini inceleyen deneysel çalışmalar da son yıllarda artış göstermiştir. Ayrıca bu çalışmalarda, çeviri eylemi esnasında çevirmenlerin BDC araçları kullanırken yaratıcı çeviri yapma durumları da

sorgulanmıştır (krş. Dragsted, 2004; Christensen ve Schjoldager, 2010; Christensen, 2011; Green ve diğerleri, 2013).

Bilhassa son yıllarda BDÇ araçlarının artış göstermesiyle birlikte bu araçların; hangi durumlarda, hangi metin türleriyle ve hangi amaçlar doğrultusunda kullanılması gerektiğinin değerlendirilmesi önem kazanmıştır. Bu bağlamda, BDÇ araçlarını değerlendiren ve profesyonel çevirmenlere BDÇ araçlarını kullanım amaçları doğrultusunda değerlendirme mantığını göstermeye çalışan çalışmalar gerçekleştirilmiştir (bkz. Rico, 2001; Zerfass, 2002; Gow, 2003; Mihalache, 2013).

BDÇ alanında ele alınan diğer bir araştırma konusu da, günümüzde yaygınlık kazanan gönüllü çevirmenlerin bir araya gelerek kullandıkları web sitelerini tercüme etmelerini içeren kitle kaynaklı çeviri çalışmalarıdır. Bu anlamda gerek kuramsal gerekse ampirik çalışmalar gerçekleştirilmiş ve kitle kaynaklı çeviri projeleri BDÇ araştırma alanının değişik perspektiflerinden incelenmiştir (bkz. Garcia, 2010b; Zaidan ve Callison-Burch, 2011; Jimenez-Crespo, 2013; Olohan, 2014; Costales, 2014).

1.7. Ülkemizde Çeviri Teknolojileri Alanında Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde gerçekleştirilen çeviri teknolojileri çalışmaları özellikle son yıllarda artış göstermektedir. Bu bölümdeki çalışmaların içerisine her türlü bilimsel çalışma türü dâhil edilmiştir.

Çeviri teknolojileri alanda ülkemizde hazırlanmış ilk çalışmalara 90'lı yılların başlarında rastlamaktayız. Ayhan Sezer, 1991 yılında kaleme aldığı “Bilgisayarlı çeviri mümkün müdür?” adlı yazısında İngilizce-Türkçe dil çiftleri arasında sunduğu çeviri örnekleriyle, bilgisayarlı çevirinin temel çalışma prensiplerinin ne olması gerektiği ve muhtemel zorluklarını ortaya koymuştur. Yazar çalışmasında bilgisayarlı çeviri kavramını makine çeviri programları açısından değerlendirmiş olup, o günün şartlarında bilgisayarlı çevirinin mümkün olduğunu ama kat edilmesi gereken çok mesafe olduğunu dile getirmiştir (Sezer, 1991: 37-48).

“Çeviribilim Ve Uygulamaları Dergisi'nin” aynı yıldaki ilk sayısında Faruk Türker tarafından kaleme alınmış “Bilgisayarlı Çeviriye Doğru” adlı çalışma görölmektedir. Yazar bu çalışmada, makine çevirisinin temel çalışma prensiplerine ve kısaca tarihçesine

yer vermektedir. Ayrıca, bilgisayarlı çevirinin ana diline ve erek dile hâkim iyi bir dilbilimci ve çevirmenin yanında deneyimli bir bilgisayar donanım ve yazılım uzmanıyla mümkün olabileceğini örneklerle göstermektedir (Türker,1991: 49-62). Yukarıda bahsedilen iki çalışmaya paralel olarak gerçekleştirilen diğer bir çalışma, 2005 yılında Ali Büyükaslan tarafından hazırlanan “Bilgisayar Destekli Çeviri Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmadır. Bu çalışmada da, makine çevirisinin gelişim çizgisi ve işleyiş mantığı anlatılmaktadır. Diğer iki çalışmadan ayrılan yönü ise, verilen cümle bazındaki çeviri örneklerinin Fransızca-Türkçe dil çiftlerine ait olmasıdır (Büyükaslan: 2005).

Ülkemizde ayrıca makine çevirisi alanında hazırlanmış tezler de bulunmaktadır. Bu tezler genelde çeviri bölümleri dışında ve özellikle bilgisayar mühendisliği alanında hazırlanmış tezlerdir. Özellikle makine çevirisinin teknik boyutlarının anlatıldığı bu tezler üzerinde fazla durulmayacak olup, ilgili alanının tanıtılması amacıyla kısaca değinilecektir.

Tanıtlanacak ilk çalışma, 2007 yılında Bilkent Üniversitesi bilgisayar mühendisliği bölümü için Hande Doğan tarafından kaleme alınan “Tip Destekli Çeviri Kalıpları İle Örnek Tabanlı Otomatik Çeviri” adlı yüksek lisans tezidir. Oluşturdukları makine çevirisi sistemlerinde, çeviri örnekleri çeviri kalıpları olarak tutulmaktadır. Çeviri kalıpları, iki çeviri örneğinden örneklerin farklı kısımlarının yerine değişkenler koyularak öğrenilmektedir. Değişik kısımların yerine geçen değişkenler, çeviri örneklerinin her birinden gelen değişik kısımları genelleştirmektedir. Bu sistemde değişkenlerin genelleştirdikleri kısımların tip bilgilerini de çeviri kalıplarının yapısına ekleyerek yanlış çeviri sonuçlarının sistemce üretilmesinin engellenmesi amaçlanmaktadır (Doğan, 2007).

Turhan Osman Daybelge tarafından 2007 yılında hazırlanan yüksek lisans tezi de, makine çevirisini konu edinmektedir. “Kullanıcı Geri Bildiriminden Öğrenerek Örnek Tabanlı Makine Çevirisi Hassasiyetini İyileştirmek” adlı bu tezde hazırlanan örnek tabanlı makine çeviri sisteminde, çeviri şablonları çift dilli hizalanmış derlemlerden otomatik olarak çeviri örneği çiftleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları değişkenler ile değiştirilerek elde edilir. Bu işlem esnasında çeviri örneklerinin morfolojik açıdan çözümlenmiş halleri kullanılmaktadır. Çoğu zaman doğal dil metinlerinde kelimeler morfolojik açıdan belirsiz olduklarından dolayı, bu belirsizliği giderecek bir araca ihtiyaç duyulur. Bu çalışmada Türkçe için böyle bir araç geliştirilmiştir ve bu araç örnek tabanlı

makine çevirisi programlarını kullanmak isteyen çevirmenlere kolaylık sağlamayı hedeflemektedir (Daybelge, 2007).

Konuya ilişkin diğer bir çalışma da, 2008 yılında Selçuk Üniversitesi bilgisayar mühendisliği bölümü için Cengizhan Tekin tarafından hazırlanmış “İngilizce'den Türkçe'ye Makine Çevirisi Modülü” adlı çalışmadır. Makine çevirisinin uygulama alanları ve kullanılan yöntemlerinin araştırıldığı bu çalışma kapsamında, makine çevirisinin somut uygulaması olarak İngilizce'den Türkçe'ye çeviri modülünün altyapısı kurulmuş ve bir başlangıç projesi hazırlanmıştır. Proje kapsamında en geçerli yöntemlerden biri olan “kural tabanlı çeviri” yöntemi kullanılmıştır (Tekin, 2008).

Yukarıda adı geçen çalışmaların yanında, ülkemizde çeviri teknolojileri ve bilhassa BDC araçlarıyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalar da mevcuttur. Konumuzun sınırlılıkları çerçevesinde BDC alanında yapılan çalışmalardan öncelikle ele alacağımız eser, 2008 yılında Sinem Canım tarafından hazırlanan “Türkiye’de Çeviri Bürolarında Web Sitesi Yerelleştirmeleri Ve Bu Süreçte Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı” adlı yüksek lisans tezidir. Yazar çalışmasının amacını; çeviribilim literatüründe yerleştirme sürecinin, bu süreçte bilgi teknolojilerinin kullanımının, sürecin aktörlerinin ve aktörlerin görev kapsamlarının nasıl betimlendiğini göstermek ve Türkiye’de web sitesi yerleştirme sürecinin çeviribilim literatüründe tanımlanan biçimiyle işleyip işlemediğini çeviri bürolarıyla yapılan bir anket çalışmasının verileri ışığında tartışmak olarak ifade etmektedir. Tez bünyesinde çeviri ve bilgi teknolojilerinin arasındaki ilişkiye ve yerleştirme konularına değinilmiştir. Tezin uygulama bölümünde, Türkiye’de çeviri bürolarında web sitesi yerleştirme ve bu süreçte bilgi teknolojilerinin kullanımı üzerine betimleyici bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma için 90 adet çeviri bürosu rastgele seçilmiş ve 50 adet sorudan oluşan bir anket kendilerine gönderilmiştir. 18 bürodan geri dönüt alınmış, ama bunlardan 14’ü yerleştirme alanında faaliyet gösterdiğini ifade etmiştir. Böylelikle ankete verilen cevaplar 14 çeviri bürosu üzerinden değerlendirilmiştir.

Tez verilerinden konumuzla ilgili olanlara değinilecek olursa, çalışma kapsamında incelenen çeviri bürolarının yarıdan fazlasının kullanıma hazır yazılımlar yerine kendi ihtiyaçlarına ve iş akışlarına göre geliştirilmiş proje yönetim araçlarını tercih etme eğiliminde oldukları söylenebilir. Bürolar tarafından en sıklıkla kullanılan yerleştirme

aracı olarak SDL firması tarafından geliştirilen “SDL Translation Suite” adlı program tespit edilmiştir. Bu çeviri büroları tarafından en yaygın olarak kullanılan çeviri bellek sistemi ise, “SDL Trados” olarak tespit edilmiştir. Sırasına göre en sıklıkla kullanılan diğer çeviri bellek sistemleri ise, “STAR Transit” ve “DejaVu” programıdır. Bunun dışında çok yaygın olmamakla birlikte; “MetaTaxis”, “Wordfast”, “Omega-T”, “MultiTrans” ve “LogoVista” programları da kullanılmaktadır. Çeviri bürolarına makine çevirisi kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda, %84’ü hayır cevabını vermiştir. Çeviri bürolarına çalışanlarına çeviri teknolojileri hakkında ne sıklıkla eğitim verildiği sorulduğunda, büroların büyük bir kısmı gerektiğinde böyle bir eğitim verdiklerini dile getirmişlerdir. Yazar ayrıca, çeviri sektöründe git gide artan çeviri teknolojilerinin önemini vurgulamış ve çeviri eğitiminin bu konuda duyarlı olması gerektiğini dile getirmiştir (Canım, 2008).

Sinem Canım, 2011 yılında kaleme aldığı diğer çalışmasında, çeviri belleklerinin çeviri işlemleri esnasında kullanımının çevirideki bağlam eksikliğinin giderilmesinde önemli bir rol oynadığının altını çizmiştir. Çalışmasında öncelikle çeviri belleklerinin çeviri projelerinde kullanımında sağladığı kolaylıklar ve bu programların sınırlılıklarına değinen yazar, ilerleyen bölümlerde çeviride bağlam konusu üzerinde durmuştur. Sonrasında ise, yazar günümüzdeki bazı çeviri tedarikçilerinin bilhassa teknik çeviri projelerinde, çevirmenlere ödeyecekleri ücreti azaltmak için çevirmenlere çevirisi yapılacak metinlerin daha önce tercüme edilmiş bölümlerini göndermediklerini ve bu şekilde çevirmenlerin genel çeviri metninin bağlamından kopuk bir şekilde çeviri sürecini gerçekleştirmek zorunda kaldıklarını vurgulamaktadır. Yazara göre, bu şekildeki bir yaklaşım bağlamdan kopuk ve cümle düzeyinde gerçekleştirilen düşük kalitede çevirilere yol açmaktadır. Çalışmada sonunda sunulan modelde ise, çevirmenlere çeviri bellekleri aracılığı ile daha önce tercüme edilen metin bölümlerinin sunulmasının çeviride bağlam eksikliğinin giderilmesinde önemli bir rol oynayacağını altı çizilmektedir (Canım, 2011: 1-10).

2012 yılında Hüseyin Ersoy ve Halil İbrahim Balkul tarafından kaleme alınan “Teknolojik Gelişmelerin Çevirmen Ve Çeviri Mesleği Açısından Olumlu Ve Olumsuz Etkileri: Çeviri Alanında Yeni Yaklaşımlar” adlı çalışmaları alanda farklı bir bakışı ortaya koymuştur. Bu çalışmada, teknolojik gelişmelerin ve BDC’nin öneminin

artmasıyla birlikte çeviri mesleğinin ve çevirmenlerin çalışma alışkanlıklarının da değiştiğinin altı çizilmiştir. Ayrıca, gerek ulusal gerekse uluslararası platformda bunların örneklerini veren bu çalışmada, çeviri piyasasında hak ettiği payı almak isteyen çevirmenlerin alanda meydana gelen teknolojik gelişmelere ayak uydurması gerektiğinin ve çeviri eğitimi veren kurumların da bu anlamda müfredatlarında reform yapmaları gerektiği vurgulanmıştır (Ersoy ve Balkul, 2012: 295-307).

Araştırmamız kapsamında ele alacağımız diğer bir çalışma da, Oğuzhan Atila tarafından 2013 yılında Atılım Üniversitesi'nde hazırlanan "A Model for Technical Translation Training in University Departments of Translation & Interpretation in Line with Translation Market Requirements in Turkey" adlı yüksek lisans tezidir.

Yazar çalışmasının amacını, teknik çeviri dinamiğini yakalamada üniversitelerin ve çeviri piyasasının yaşadığı güçlükleri ortaya çıkararak, bu ikisi arasında bir köprü görevi niteliğinde bir model sunmak olarak nitelendirmektedir. Tez çalışması kapsamında elde edilmesi hedeflenen sonuçların azami düzeyde güvenilir olması için, üniversitelerdeki mütercim-tercümanlık bölümü son sınıf öğrencilerine ve piyasadaki çeviri bürolarına uygulanmak üzere iki adet anket kullanılmış ve teknik çeviri derslerini veren üç öğretim elemanı ile röportaj yapılmıştır. Bu tez çalışması, ana hatları itibarıyla teknik çevirinin ne olduğunu ve teknik çeviri eğitiminin ülkemizdeki durumuna ışık tutmayı hedeflemiştir.

Tez içerisinde konumuzla ilgili verilere de rastlamaktayız. Çalışmada, Atılım Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi mütercim-tercümanlık bölümlerinin lisans programlarının müfredatları incelenmiştir. İlgili üniversitelerde lisans programı çerçevesinde sunulan teknik çeviri dersleri tespit edilmiştir. Öğrencilere uygulanan ankete on kişi Atılım Üniversitesi'nden, elli kişi ise Hacettepe Üniversitesi'nden katılmıştır. Öğrencilere teknik çeviri eğitimi ile ilgili soruların yanında, BDC araçlarının kullanımı ile de ilgili sorular yöneltilmiştir. Çalışmamıza paralellik göstermesi açısından bu sorulara verilen yanıtlara odaklanacağız.

Atılım Üniversitesi'ndeki öğrencilerin %70'i eğitimleri boyunca BDC araçlarının kullanımı ile ilgili gerekli bilgileri edindiklerini, %20'si ise edinmediklerini ifade etmişler, %10'u ise bu konuda görüş belirtmemiştir. Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin ise, %60'ı BDC araçlarının kullanımı ile ilgili gerekli bilgileri edindiklerini, %18'i bu

konuyla ilgili kendilerine yeterli bilgi verilmediğini ileri sürmüştür, geri kalan kısım ise bu konuda görüş belirtmemiştir. Çalışma kapsamında 20 adet çeviri bürosuna uygulanan ankette teknik çeviri ile ilgili birçok soru sorulmuştur. Bu sorularla ilgili konumuzla bağlantısı olan bir soru da, bu kuruluşların en çok hangi BDC araçlarını tercih ettikleridir. Ankete katılan çeviri bürolarının %70'i teknik çevirilerde BDC araçlarının kullanıldığını, %30'u ise kullanılmadığını dile getirmiştir. Teknik çevirilerde BDC araçlarını kullanan çeviri bürolarının %59,1'i "SDL Trados"u, % 13,6'sı "MemoQ" programını, %9,1'i ise "Across" programını kullanmaktadır. Bu çeviri bürolarının %75'i, teknik çevirmenlerin BDC araçlarını kullanma konusunda uzmanlaşması gerektiği hususunda hemfikir olmuştur.

Çeviri eğitmenleri ile yapılan görüşmelerde, kendilerine Türkiye'deki teknik çeviri eğitimi ile ilgili bir dizi soru yöneltilmiştir. Konumuz ile ilgili bölümlerini ifade etmek gerekirse, tüm çeviri eğitmenlerinin teknik çevirmenlerin ve çeviri eğitimi alan öğrencilerin BDC araçlarıyla ilgili bilgilerinin olması gerektiği hususunda görüş birliği içerisinde oldukları söylenebilir. Ayrıca çeviri eğitmenleri, ülkemizde çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında çalışan akademisyenlerin de, bilgi teknolojileri ve BDC araçları hakkında gerek kuramsal gerekse uygulamaya yönelik bilgi ve becerileri edinmeleri gerektiği konusunda hemfikirdirler (Atila, 2013).

Son olarak ilgili çalışmanın sonunda teknik çeviri eğitimi ile ilgili verilen modelde, gerek çeviri öğrencilerinin gerekse çevirmenlerin ve akademisyenlerin BDC araçlarının kullanımını hakkında bilgi ve beceri sahibi olmaları gerektiği düşüncesi vurgulanmaktadır.

Ülkemizde özellikle çeviri teknolojileri üst alanına ait tek bir kitap bulunmaktadır. Mehmet Şahin tarafından 2013 yılında yayınlanmış "Çeviri Ve Teknoloji" adlı eser bu anlamda oldukça kıymetlidir. Yazar eserinin hedef kitlesi olarak çeviri bölümlerinde öğrenim gören öğrencileri ve çeviri eğitmenlerini belirlemiştir (Şahin, 2013:1). Eser genel manada çeviri teknolojilerinin neler olduğunu ve çalışma prensiplerini konu edinmektedir. Özellikle eser, yazılı çeviride kullanılan güncel teknolojileri uygulama örnekleriyle göstermesi bakımından önemlidir, ayrıca eserde sözlü çeviride kullanılan teknolojik araçlara kısa da olsa yer verilmiştir. Kitabın Türkiye'de çeviri teknolojileri adlı bölümü, ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaları tanıtmaktadır. Eserde çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde öğretilmesi alanına kapsamlı olarak değinilmemesine

rağmen, özellikle eserin sonunda verilen terimce bölümü ülkemizde daha yeni yeni araştırma sahasına girmiş olan BDÇ alanına ait terimlerin Türkçe karşılıklarını vermesi bakımından önemli bir adım atmıştır.

Bu eser dışında, ülkemizdeki çeviribilim alanındaki akademisyenlerin kaleme aldıkları eserlerinde bilgi teknolojilerine dair kısa bölümlere de rastlayabiliriz. Şehnaz Tahir-Gürçağlar, “Çevirinin ABC’si” adlı eserinde “Çeviri ve Teknoloji” adlı bir bölüme yer vermiştir. Bu bölümde yazar temel manada; çevirmenlerin yararlandığı teknolojik araçlardan, BDÇ anlayışından ve yerelleştirme alanından söz etmiştir (Tahir-Gürçağlar, 2011: 61-65).

Ayrıca, Mine Yazıcı’nın 2007 yılında yayınladığı “Yazılı Çeviri Edinci” adlı kitabında, özel alan çevirisinde bilgiye erişim araç ve kaynakları adlı bir bölüm bulunmaktadır. Yazar eserin bu bölümünde, profesyonel bir çevirmenin ihtiyaç duyduğu BDÇ araçlarına kısaca değinmiştir. Bunun yanında aynı kitabın çeviri ve teknoloji adlı bölümünde değişen çeviri piyasası koşullarında çevirmenlerin de çeviri yapma alışkanlıklarını gözden geçirmesi gerektiğini ve gerek çeviri eğitiminin gerekse çeviri kuramının da teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Yazıcı, 2007: 117-127).

Balkul ve Ersoy (2014) ise, Türkiye’de işlev gösteren toplam 39 çeviri şirketinin web sitesini incelemiş ve bu çeviri şirketlerinin hangi BDÇ araçlarını kullandığını tespit etmişlerdir. Çalışmalarında yazarlar, çeviri şirketlerinin web sitelerini BDÇ araçlarını kullanıp / kullanmama, kullanıyorlarsa hangi BDÇ araçlarını kullandıkları ve BDÇ araçlarının kullanımının bilinip / bilinmemesinin çeviri şirketleri tarafından çevirmen istihdamı açısından ölçüt olarak alınıp / alınmama durumu açısından irdelemişlerdir.

Sonuç olarak; 39 çeviri şirketinin yarısından fazlasının web sitesinde BDÇ araçlarının çeviri projelerinde kullanımına ilişkin bilgi vermediği, “Trados” programının Türk çeviri şirketlerince en yaygın olarak kullanılan çeviri bellek programı olduğu, “Alchemy Catalyst” programının en yaygın olarak kullanılan yerelleştirme programı olduğu, “Adobe” programlarının ise en yaygın olarak kullanılan masaüstü yayıncılık araçları olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında, çeviri şirketlerinin web sitelerinin çoğunda çeviri teknolojileri kullanımının çevirmen istihdamı açısından bir ölçüt olarak kabul

edilip / edilmediği bilgisine ulaşılamamıştır. Elde edilen bulgular dâhilinde, yazarlar eviri şirketlerinin küreselleşen eviri sektöründe tutunabilmeleri için eviri teknolojileri kullanımlarını artırmaları gerektiğini ve bu bağlamda kullandıkları eviri teknolojilerini gösteren etkili web siteleri hazırlamaları gerektiğini vurgulamışlardır.

BÖLÜM 2: ÇEVİRİ EĞİTİMİ VE ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ

Bağımsız bir disiplin olarak kendini ancak 20. yüzyılın başlarında ifade edebilen çeviribilim alanının şüphesiz en önemli araştırma sahalarından biri de çeviri eğitimidir. Çeviribilim alanının uygulamalı alt alanlarından biri kabul edilen çeviri eğitimi konusunda birçok araştırma yapılmış ve alan farklı parametreler ve araştırma soruları ışığında irdelenmiştir. Önceleri çevirinin sadece kaynak dil ve erek dil çiftleri arasında bir kod çözümüleme işlemi olarak kabul edildiği ve dilbilimsel paradigmanın hâkim olduğu dönemlerde, çeviri eğitimi de bir bakıma sadece dil eğitimi bazında değerlendirilmiş ve çeviri edincinin diğer önemli bileşenlerinden olan kültür bilgisi, uzmanlık alan bilgisi ve genel dünya bilgisi gibi olan alt edinçler göz ardı edilmiştir.

20. yüzyılın son çeyreğinde ise, işlevsel çeviri kuramlarının ortaya çıkmasıyla birlikte çevirmen alanında uzman bir kişi olarak kabul edilip; kaynak ve erek kültür bilincine sahip, genel kültür bilgisi gelişmiş ve çeviri tedarikçisiyle erek okuyucu arasında köprü vazifesi gören bir birey olarak algılanmaya başlamıştır. Bu süreçten sonra, çeviri eğitimi sadece dil eğitimi ve kod çözümüleme işlemi olmaktan çıkıp, çevirmen adaylarına kültür edincini benimsetmeye yönelik ve uzmanlık alan bilgisi vermeyi hedefleyen bir eğitim türü şekline bürünmeye başlamıştır. Bu süreçle birlikte, profesyonel çevirmenlerin çeviri yaparken bilişsel süreçleri de incelenmiş ve bu süreçlerde gerçekleşen durumlar çeviri eğitimine ampirik veriler sağlamaya başlamıştır (bkz. Krings, 1986; Kussmaul, 1995).

2000'li yıllarda ise eğitim dünyasında genel olarak öğretmen-merkezli bir eğitim anlayışından, öğrenci-merkezli bir eğitim anlayışına geçiş olmuştur. Bu eğitim anlayışıyla birlikte, öğrenciler kendi öğrenme faaliyetlerinden sorumlu bireyler olarak kabul edilmeye başlanmış ve öğretmenin nihai bilgi kaynağı ve bilgi aktarıcı olma konumu sona ermiştir. Kiraly (2000) bu pedagojik paradigmanın çeviri eğitimine yorumlayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişmelerden sonra artık çeviri eğitiminde, öğretmen nihai bilgi aktarıcısı olmaktan çıkıp, öğrencilere bilgiyi yapılandırma esnasında rehberlik eden bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Klimkowski ve Klimkowska (2012: 183) eğitimde bilginin aktarım (transmission) anlayışından, dönüşüm (transformation) anlayışına geçiş sürecindeki değişikliği aşağıdaki şekilde açıkça göstermektedir.

Aktarımcı Perspektif	Dönüşümcü Perspektif
-Bilgi aktarılır.	-Bilgi yapılandırılır.
-Öğrenci bir alıcıdır.	-Öğrenci bir bireydir.
-Kontrol öğretmendedir.	-Kontrol öğrencidedir.
-Bilgi geneldir.	-Bilgi özeldir.
-Motivasyon dış kaynaklıdır.	-Motivasyon içseldir.
-Öğrenme parçalar halinde olur.	-Öğrenme bütüncüldür.
-Öğrenme stratejileri ortaktır.	-Öğrenme stratejileri bireyseldir.
-Öğrenme tek başına gerçekleşir.	-Öğrenme sosyal ortamda olur.
-Bilgi içerikten ibarettir.	-Bilgi edinme bir süreçtir.

Şekil 7: Miller ve Seller (1985) ve Kiraly (2000) Arasındaki Öğrenme Süreci Farkı

Kaynak: Klimkowski ve Klimkowska (2012: 183)

Şekil 7’de Kiraly (2000), sosyal-yapısalcı öğrenme modeliyle çeviri eğitiminde öğrencilerin çeviri edincini elde etmelerindeki öğrenme sürecini, dönüşümcü perspektifle bizlere göstermektedir. Sosyal-yapısalcı model ile birlikte, artık çeviri öğrencileri çeviri eğitiminde aktif bir rol alarak kendi öğrenme süreçlerinden sorumlu bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

2000’li yıllarda dil öğretimi alanında yeni bir öğretim yöntemi olarak kullanılan örnek durum-odaklı (situated) öğrenme yöntemi, çeviribilim alanında da birçok çeviribilimci ve çeviri eğitmeni tarafından benimsenmiş ve çeviri eğitimi literatüründe bu öğrenme yöntemini konu alan kuramsal ve deneysel çalışmalar gerçekleştirilmiştir (bkz. Gouadec, 2003; Kiraly, 2005; Kenny, 2007). Bu öğrenme yönteminin çeviri eğitime uyarlanmasında ise, çevirmen adaylarına çeviri eğitmenleri tarafından sunulan çeviri görevlerinin farklı durumlarla örneklendirilmesi ve öğrencilerin problem çözme yöntemlerinin geliştirilmesi yer almaktadır. Bu çeviri eğitimi yönteminde çeviri bölümü öğrencilerinin profesyonel çevirmen olma yolunda atacakları en önemli adım,

profesyonel çevirmenlerin uğraştığı işlerle uğraşmak ve onların karşılaştıkları ya da karşılaşmaları muhtemel olan sorunlarına daha çeviri eğitimi yıllarında çözümler üretmektir.

Çeviri sektöründe artan iş yoğunluğu ve çevirmenlerden beklenen farklı bilgi ve becerilerin çoğalmasıyla birlikte, çeviri eğitiminde asıl olarak hangi bilgi ve becerilerin edindirilmesi gerektiği sorunu ortaya çıkmaya başlamıştır. Bernardini (2004: 19) öncelikle çevirmen yetiştirme (translator training) ve çevirmen eğitimi (translator education) terimlerinden hangisinin çeviri eğitiminin temel alacağı anlayış olacağı konusunda ayrımın yapılması gerektiğini savunur. Yazar, çevirmen yetiştirmenin aslında eldeki bilgi ve araç-gereçlerle iş görebilen ve kendisine sunulan örnek durumlarla baş etme edincine sahip bireyler yetiştirme üzerinde durduğunu savunur. Böyle bir eğitim anlayışında, sadece kendisine gösterilen bilgileri alan ve kısa vadedeki problemlere çözüm üretebilen çevirmen adayları yetiştirilebilir. Hållbuki çevirmen eğitiminde, eğitim kelimesinden de anlaşılacağı üzere, ileride karşılaşılabileceği sorunları çözme mantığını kavramış, çeviri dünyasına ve çeviri gerçeğine dair genel bilgi ve beceriler edinmiş ve elde ettiği bu bilgi ve becerileri ileriki yaşamına da transfer edebilecek çevirmen adayları yetiştirilir. Bize göre de, çeviri eğitiminde benimsenmesi gereken anlayış; çevirmen yetiştirme değil, çevirmen eğitimi olmalıdır. Bernardini (2004: 20), çeviri eğitiminde asıl olarak şu üç becerinin öğrencilere edindirilmesi gerektiğini savunur:

- Çeviri gerçeği ve çeviri dünyası hakkındaki farkındalık,
- Elde edilen bilgi ve becerilerin farklı olay ve bağlamlara uyarlanabilmesi ve
- Problem çözme becerisi ve farklı kaynakları eleştirel olarak değerlendirebilme.

Kiraly (2000: 13-14) ise, kendisinin dışında başka çeviribilimciler tarafından da vurgulanan çeviri edinci ve çevirmen edinci kavramlarına vurgu yaptıktan sonra, çeviri eğitmenleri olarak asıl görevimizin öğrencilerimize ileriki yaşantılarında ihtiyaç duyacakları “çevirmen edincini” sağlamamız gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü en genel manada, çeviri edinci öğrencilere kaynak bir dilden, erek bir dile kabul edilebilir bir çeviri yapabilme bilgi ve becerisi katmaktadır. Oysaki çevirmen edinci diye nitelendirilen kavramın odak noktasında; çevirmen adaylarının çeviri yaparken ihtiyaç duyulacak olan kaynakları kullanabilme, bu kaynaklar arasında çeviri amaçlarına uygun şekilde seçim

yapabilme ve erek normlarla örtüşen bir erek metin oluşturma bilgi ve becerisi yer almaktadır.

Çeviri alanındaki gelişmelerde ileriki dönemlerde sosyolojik çalışmalar ön plana çıkmış, çevirmenler ve gerçekleştirdikleri çevirileri sosyolojik açıdan irdelenmeye başlamıştır. Sonrasında ise, bu döneme paralel olarak çeviri dünyasında teknoloji devrimi gerçekleşmiş, çeviri teknolojileri ve yerelleştirme konusu çeviribilim araştırmaları içerisinde yerini almıştır. Bu süreçle birlikte, çeviri eğitimi veren kurumlar ve çeviri eğitmenleri teknolojik gelişmelerin çeviri dünyasındaki izdüşümünü yakından takip etmiş ve çeviri eğitiminde teknoloji-odaklı yaklaşımlar gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Çeviri eğitiminin geçirdiği gelişim safhaları ve çevirmen eğitimi için sunulan modeller incelendikten sonra çalışmanın bu bölümünde sırasıyla; çeviri eğitime teknoloji-odaklı yaklaşımlara, çeviri teknolojilerinin çeviri eğitime entegre edilmesini konu edinen projelere, uluslararası platformda ve Türkiye’de çeviri teknolojileri eğitimi alanında yapılan çalışmalara yer verilecektir.

2.1. Çeviri Eğitime Teknoloji Odaklı Yaklaşımlar

Çalışmanın bu bölümünde günümüz çeviri dünyasında gittikçe önem kazanan çeviri teknolojilerinin yükseköğretim kurumlarında öğretilmesine dair kullanılan modeller üzerinde durulacaktır. Öncelikle İspanya’da bulunan Granada Üniversitesi çeviribilim bölümü öğretim üyeleri tarafından ortaya atılan “Çevirmen Eğitime Profesyonel Yaklaşım” ele alınacaktır. Aynı zamanda bu yaklaşım İngiltere’deki Leeds Üniversitesi’nde de uygulamaya konulmuştur.

2.1.1. Çevirmen Eğitime Profesyonel Yaklaşım

Bu yaklaşımın savunucuları, çeviri piyasasının merkezi anlayıştan sıyrılarak küresel bir şekle büründüğünü ve son yıllarda internet kullanımının artmasıyla birlikte sanal bir çeviri piyasasının oluştuğunu belirtirler (Olvera-Lobo ve diğerleri, 2005; Olvera-Lobo ve diğerleri, 2007). Ayrıca, günümüzde bir çevirmenin; proje yönetiminden, terminoloji oluşturma becerilerine, çeviri bellekleri kullanımından pazarlama bilgisine kadar birçok alanda kendisini yetiştirmesi beklendiğini vurgulamaktadırlar. Bu yaklaşıma göre, öğrencilerin çeviribilim bölümlerinde eğitim görmeye başlamadan önce temel seviyede

bilgisayar kullanım becerilerine ve internet kullanma alışkanlıklarına sahip olması gerekmektedir. Bu yaklaşımda, çeviri eğitiminde öğrencilere sürekli gelişen çeviri teknolojileri hakkında güncellenmiş bilgileri sunmanın zorluğundan bahsedilirken, önemli olan noktanın onları bu konuda araştırma yapmaya yönlendirmek olduğu ifade edilmektedir. Bu yaklaşımda benimsenen simülasyon uygulaması anlatılmadan önce, profesyonel çevirmenlerin çeviri görevlerini yerine getirirken yaşadıkları safhalar anlatılmaktadır.

- Belgeleme,
- Terminoloji oluşturma ve istenilen terminolojiyi kullanma,
- Çeviri işlemi,
- Son-düzeltilme ve çeviriyi sonlandırma.

Aslında yukarıda belirlenen çeviri görevi aşamaları, AB gibi profesyonel kuruluşlarda farklı kişiler tarafından yapılmaktadır, ancak çoğu amatör kuruluş maddi kaygılardan dolayı (daha fazla personel çalıştırmama amacıyla) bir çevirmenden tüm bu sayılan alanlarda kendisini yetiştirmesini beklemektedir.

Granada Üniversitesi'nin geliştirdiği çevirmen eğitime profesyonel yaklaşım tarzı, sanal sınıf uygulaması olan 'Aula int' adlı projede uygulamaya geçmiştir. Bu uygulama İspanyolca-İngilizce, İspanyolca-Fransızca, İspanyolca-Portekizce, İspanyolca-İtalyanca ve İspanyolca-Rusça çeviri bölümlerinde uygulanmaktadır. Uygulama esnasında öğrenciler gruplara ayrılmaktadır ve her grup beş kişiden oluşmaktadır. Bu beş kişiden her biri terminolojist, çevirmen, bilgi danışmanı, redaktör ya da yazıcı olarak bir görev seçmek zorundadır. Her yeni çeviri görevinde öğrenciler arası bu roller değişmektedir. Bu esnada eğitmen, ekip elemanları arasında koordinasyonun sağlanması için onlara rehberlik edecektir. Bu uygulama ile öğrenciler; belgeleme, terminoloji ve revizyon gibi ayrı ayrı içerikleri bulunan dersleri bir bütün içerisinde uygulamaya koyma fırsatı bulacaklardır.

Öğrenciler kendi aralarındaki işbirliğinin sonucunda meydana getirdikleri çevirilerini 'işbirliğine dayalı destek birimi' diye adlandırılan bir çevrimiçi platforma göndermekte ve burada diğer grupların çalışmalarını da inceleme fırsatı bulmaktadırlar.

Bu işbirliğine dayalı çeviri projesi, gerçek hayattaki çeviri projeleriyle işleyiş bakımından paralellik arz etmektedir. Çünkü profesyonel iş hayatında çevirmenler çeviri görevlerini icra ederken; terminoloji oluşturma, revizyon ve belgeleme işlemlerinde başka uzmanlardan da faydalanmakta, bu işlerin hepsini kendisi yapmamaktadır.¹¹

Öğrencilerin çevirilerini paylaştıkları platforma her an erişim olanağına sahip olan öğretici, öğrencilerin çalışmalarını çeviri görevinin her aşamasında denetleme olanağı da bulabilmektedir. Proje kapsamında öğrencilere sadece çeviri yaparak ya da dil bilerek çevirmen olunamayacağı, ancak modern çeviri piyasasının gerektirdiği donanımlarla birlikte profesyonel yaşamda iş olanağı bulabilecekleri vurgulanmaktadır.

Tezin bu bölümünde yer verilmek istenen diğer bir yaklaşım tarzı ise, öncülüğünü Anthony Pym'in yaptığı “minimalist yaklaşım”dır.

2.1.2. Yetinmeci (Minimalist) Yaklaşım

Anthony Pym, 2003 yılında kaleme aldığı “Redefining Translation Competence in an Electronic Age: In Defence of a Minimalist Approach” adlı makalesinde, çeviri edincinin birçok farklı alt-edincin bir araya gelmesiyle oluştuğunu dile getirmektedir. Ayrıca Pym, çeviri edincinin karmaşık bir kuramsal ağdan kurtarılarak, hızla gelişen teknolojik çağda olabildiğince az ama temel unsurlarla tanımlanması gerektiğini ifade eder. Aslında Pym, çeviri edincinin genel manada çevirmenin birçok edinci elde etmesiyle beraber farklı erek metinler oluşturma ve bunlar arasında seçim yapabilme yeteneği olduğunun altını çizer (Pym, 2003: 489).

Bu yaklaşımın BDC için izdüşümü ise; çeviri belleklerinin tam ya da kısmi eşleşmeler ile çevirmene sunmuş olduğu farklı erek metin seçenekleri arasında erek metin oluşturma safhası içerisinde var olan bağlama en uygun gelecek erek metnin seçilmesi ya da bellek tarafından önerilen örnekler içerisinde değişiklikler yapmak suretiyle en kabul edilebilir erek metnin oluşturulması yer almaktadır (Pym, 2003: 494). Günümüzde makine çeviri programlarının örnek-tabanlı ve istatistiki olarak da çalışmaları düşünüldüğünde, yukarıda

¹¹ Aslında bu ideal olan durumdur, her ülkede durum bu şekilde işlememektedir. Özellikle çeviriye ödenen ücretlerin az olduğu ve çeviri görevlerinin bir proje kapsamında gerçekleştirilmesi gerektiğinin farkına varılmadığı yerlerde çeviri projelerinin her aşaması yalnız bir çevirmen tarafından gerçekleştirilmektedir.

çeviri bellekleri için verilen durum burada da geçerli olacaktır. Ayrıca gerek terim bankaları gerek çevrimiçi ya da çevrim dışı kullanılabilen elektronik sözlükler yardımıyla terim seçimi de, kurgulanmak istenen erek metnin bağlamı doğrultusunda çevirmenin bütüncül bir çeviri edincine sahip olmasıyla gerçekleştirilebilir.

Aslında minimalist yaklaşımın temelinde, çeviri eğitimi veren kurumların teknolojik gelişmelerin hızla ilerlediği çağımızda öğrencilere günümüz çeviri sektöründe yaygın olarak kullanılan çeviri teknolojilerini öğretmek yerine, genel manada bu programların çalışma mantığını öğrencilere göstermek ve farklı BDC araçları ile hazırlanması istenen çeviri görevleriyle başa çıkabilme edinci kazandırmak yatmaktadır. BDC alanında tanınmış isimlerin başında gelen Alman çeviribilimci Frank Austermühl de, 2013 yılının sonlarında yazdığı makalesinde, öğrencilere birçok farklı türde BDC araçlarını öğretmeye odaklanmak yerine, onlara revizyon ve belge oluşturma becerilerinin kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır (Austermühl, 2013: 326). Ayrıca yazar makalesinde, günümüzde uygulamaya girmiş olup gelecekte etkisini daha da fazla hissettireceğini düşündüğü istatistiki makine çevirisinin çeviri sektöründe tamamen yerleşeceğinin altını çizmektedir. Kendisi için önemli olan neyin ne zaman öğretilmesinin sorgulanmasıdır (Austermühl, 2013: 328).

Ayrıca Bowker, McBride ve Marshman (2008: 33), çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanlarının öğrencilere birçok farklı çeviri araçlarını kullanmayı öğretmek yerine, onlara bu araçları ve ortaya koydukları çeviri metinleri değerlendirme edincini kazandırmanın ve öğrencilere ev ödevi ve projelerle farklı araçlarla tanışma olanağının sağlanmasının daha doğru olacağı kanısında olduklarını ifade etmektedirler.

2.1.3. Araç Odaklı (Maximalist) Yaklaşım

Bu yaklaşım genel manada çeviri eğitimi veren kurumlarda öğrencileri profesyonel çevirmenlik hayatlarında karşılarına çıkabilecek çeviri araçlarıyla mümkün olduğunca çok etkileşime koymayı hedeflemektedir (Austermühl, 2013: 329). Çalışmanın ilerleyen sayfalarında tanıtılacak olan “LETRAC” ve “OPTIMALE” gibi AB projeleri vasıtası ile hazırlanan ders modülleriyle öğrencilere çeviri teknolojilerinin hemen hemen tüm araçlarının kullanımının kazandırılması hedeflenmektedir. İlk bakışta ideal ve piyasaya

yönelik gibi görülen bu yaklaşımın uygulanmasındaki en büyük engel çevirmenlik eğitimin belirli bir sürede veriliyor olmasıdır. Adı geçen projelerdeki derslerin hepsinin müfredata konulması ve salt araç kullanımına yönelik bir eğitim modelinin izlenmesi çeviribilim öğrencilerine verilen eğitimin kısıtlanmasına ve başka becerilerin edindirilmesine yönelik ders ve aktivitelerin sınırlandırılmasına neden olacaktır (krş. Austermühl, 2013; Bowker ve diğerleri, 2008; O'Brien ve Kenny, 2001). Ayrıca O'Brien ve Kenny (2001: 22), çeviri araçlarının öğretiminde öğrencilere çeviri araçlarının kullanım bilgilerinin verilmesinin mi, yoksa onlara bu araçların genel kullanım becerisinin kazandırılmasının mı daha doğru olacağı tartışmasını açmışlardır.

2.1.4. Hayat Boyu Öğrenme Yaklaşımı

Bu yaklaşımın temeli Comenius'a kadar uzanmaktadır. Stehlik (2003: 371) hayat boyu öğrenmeyi, hayat içinde nasıl öğrenebileceğimizi öğreten okul çağlarının dışında, yeni durumlara karşı oluşturduğumuz öğrenme yaklaşımlarımız olarak tanımlamaktadır.

Çeviri teknolojilerinin öğreniminde ve öğretiminde hayat boyu öğrenme yaklaşımı, çeviri öğrencilerinin okullarda öğrenilen ya da öğretilen BDC araçları ve makine çevirisi programlarıyla yetinmeyip, bu alandaki güncel gelişmeleri takip etmeleri ve çeviri eylemlerinde uygulamaya koymaları şeklinde nitelendirilebilir.

Bu yaklaşımın savunucularından olan Vanessa Enriguez Raido, belirli bir çeviri eğitimi süresince öğrencilerin bir ya da birkaç çeviri araçlarının kullanımı ile aşına oldukları takdirde kendi çaba ve araştırma becerileri ile çeviri teknolojileri ile ilgili tüm gelişmelere vâkıf olabileceklerini ifade etmektedir (Raido, 2013: 279). Ayrıca çeviribilim alanındaki birçok araştırmacı da, çeviri öğretmenlerinin öğrencilere bu konuda kılavuzluk etmelerini ve çeviri teknolojileri alanında onları araştırma yapmaya sevk etmelerinin gerektiğini dile getirmiştir (Bkz. Pym, 1993; Bowker, 2002; Pym, 2011b; Balkul, 2012).

Genel anlamda teknolojinin, özelde ise çeviri teknolojilerinin sürekli artan bir gelişim ivmesinde olduğu göz önünde bulundurulacak olursa, hayat boyu öğrenme yaklaşımının çeviribilim öğrencilerinin BDC araçlarının kullanımını öğrenmeleri adına önemli bir yaklaşım olacağı dile getirilebilir. Çevirmen adayları daha eğitim yıllarında iken, ilerideki profesyonel çevirmenlik yaşamlarında kullanabilecekleri terminoloji bankalarını ve çeviri

belleklerini hazırlamaya başlayabilir ve meslek hayatları boyunca bu programları sürekli güncelleyip, piyasada gerçekleşen değişimleri de izleyerek kendilerine ait bir elektronik bilgi bankası oluşturabilirler. Bununla birlikte, daha eğitim yıllarında kendilerine çeviride bir uzmanlık alanı seçip, bu alana dair verileri saklayıp ileriki iş hayatlarında belirli bir alanın uzman çevirmeni olarak kendilerine kariyer planı çizebilirler.

2.1.5. Proje Merkezli Yaklaşım

BDÇ eğitiminde benimsenen diğer bir yaklaşım da proje merkezli yaklaşımdır. Proje merkezli öğrenim ya da öğretim yaklaşımı, Kiraly (2000)'nin de öncülüğünü yaptığı sosyal-yapısalcı çeviri eğitimi anlayışının bir parçasıdır. Proje merkezli yaklaşım; uzun vadeli, disiplinler arası ve öğrenci merkezli bir yaklaşım tarzıdır. Mileto ve Muzii (2010: 13), BDÇ eğitimine uygulanan bu yaklaşımın iki ana temel üzerine bina edildiğini ifade etmektedirler. Bunlardan ilki, edinilen bilginin aktif duruma getirilmesiyle öğrenme sürecinin içselleştirildiğidir. İkincisi ise; problem çözme yöntemi ile bilginin işlenmesi, bu bilginin düzenlenmesine, depolanmasına ve kolaylıkla geri getirilmesine olanak verecektir.

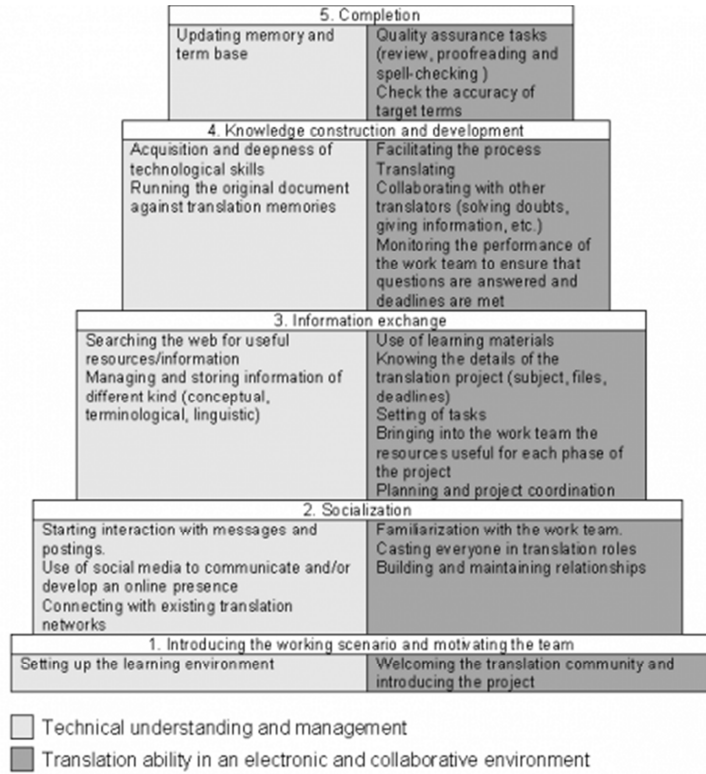
Bu yaklaşımın temelinde çeviribilim öğrencilerini mezun olduklarında içerisine dâhil olacakları rekabetçi bir çeviri piyasasına hazırlama düşüncesi yatmaktadır. Bu yaklaşım, profesyonel iş hayatında bireylerin problemlerle karşılaşacakları ve işverenlerin çevirmenlerden bu problemleri çözmelerini bekleyecekleri gerçeğinden yola çıkar. İşlevsel çeviri kuramlarında da ifade edilen çeviri eyleminin bir uzman ekip işi olduğunu, proje yönetimi ve işbirliğine dayalı bir problem çözme sanatına dayandığı bu yaklaşımda temel alınan görüşlerdir.

Bu yaklaşım temel alınarak yürütülen BDÇ derslerinde öğrencilere mümkün olduğu kadarıyla ilerideki profesyonel çevirmenlik kariyerlerinde karşılaşmaları mümkün olan otantik metinlerin ve çeviri projelerinin üzerinde durulur. Öğrencilere; çevirmen, redaktör, kanıt-okuyucusu, terminolojist ve proje yöneticisi gibi görevler verilir. Bu yönüyle çevirmen eğitime profesyonel yaklaşım ile ortak payda da buluşur. Proje merkezli yaklaşım benimsenerek yürütülen BDÇ derslerindeki ölçme ve değerlendirme işlemi de klasik derslerdeki ölçme ve değerlendirme ölçütlerinden farklıdır. Tamamen iş hayatında olduğu gibi her öğrencinin üstlendiği çeviri projesi görevini ne düzeyde

başardığı, derslerdeki başarısının en önemli ölçütü olarak kabul edilir. Ekip çalışmasındaki özveri düzeyi, proje süresine ne denli riayet ettiği ve problem çözme kabiliyetleri bir öğrencinin sınanmasındaki ölçütlerin başında gelmektedir (Mileto ve Muzii: 2010: 13).

2.1.6. TWITT Modeli

2011 yılında Vargas-Sierra ve Ramirez-Polo tarafından geliştirilen bu modelin açılımı, “Training Web Interaction and Translation Technologies” şeklindedir. Türkçe’deki karşılığı ise, “Web Etkileşiminin Ve Çeviri Teknolojilerinin Öğretilmesi” şeklinde ifade edilebilir. Yazarlar, sundukları modelin hâlâ geliştirilmekte olduğunu altını çizdikten sonra, bu modelin asıl amacının modern bilgi ve çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde etkin bir şekilde kullanımının sağlanması olduğunu dile getirmektedirler (Vargas-Sierra ve Ramirez-Polo: 2011). Şekil 8, bu modelin temel çalışma prensiplerini yansıtmaktadır.

Şekil 8: TWITT Modeli

Kaynak: Vargas-Sierra ve Ramirez-Polo: 2011.

Merdiven şeklinde düzenlenen Şekil 8'in her basamağında iki tür beceri gösterilmektedir. Şeklin sol kısmında yer alan beceriler; teknik araçların anlaşılması ve yönetilmesiyle ilgilidir. Sağ kısımda yer alan beceriler ise; elektronik ve işbirliğine dayalı bir ortamda çeviri görevlerini yürütme becerisiyle ilgilidir. Şekil 8'de, TWITT modeli toplam beş aşamada gösterilmektedir.

Birinci aşama, öğrencilere çalışma ortamının tanıtılması ve öğrenci gruplarının motive edilmesiyle ilgilidir. Şeklin sağ kısmında yer alan bölümünde öğrencilere çeviri topluluğu ve çeviri projesi tanıtılırken, sol kısımda ise teknik anlamda öğrenme ortamı ve BDC platformu düzenlenmektedir.

İkinci aşamada ise, gruplara ayrılan öğrencilerin sosyalleşme süreci yer almaktadır. Bu aşamanın teknik bölümüyle ilgili sol tarafında; öğrencilerin kullandıkları sosyal medya organlarında mesajlaşma ve gönderi yapma faaliyetlerinin başlatılması, sosyal medyanın kullanıma başlatılması ve hâlihazırda var olan çeviriyle ilgili sosyal sitelere öğrencilerin yönlendirilmesi yer almaktadır. Sağ kısımda ise, öğrenci gruplarındaki bireylerin birbirine ısınması, öğrencilere farklı çeviri projesi rollerinin(çevirmen, düzeltmen, proje yöneticisi) dağıtılması ve aralarında kişisel iletişimin oluşturulması bulunmaktadır.

Üçüncü aşamada ise, gerek öğretim elemanı gerekse öğrenciler arasında bilgi paylaşımını sağlayacak ortamların oluşturulması üzerinde durulmaktadır. Bu aşamanın teknik boyutunu içeren sol kısımda; internette yer alan faydalı bilgi ve kaynakların araştırılması ve farklı kavramsal, terminolojik ve dilbilimsel arka planı olan bilgi kaynaklarının yönetimi ve depolanması yer almaktadır. Sağ kısımda ise; öğrenme materyallerinin kullanımı, uygulanacak çeviri projesinin detaylarının anlaşılması, proje görevlerinin oluşturulması, projenin her safhası için çalışma gruplarına yararlı kaynakların sunulması ve çeviri projesinin planlanması ve koordine edilmesi yer almaktadır.

Dördüncü aşama, bilginin yapılandırılması ve geliştirilmesiyle ilgilidir. Teknik kısım olan sol bölümde; teknolojik becerilerin edinilmesi ve çeviri belleklerine kaynak metinlerin yüklenmesi bulunmaktadır. Sağ kısımda ise; çeviri sürecinin yönlendirilmesi, çevirilerin yapılması, diğer grup üyeleriyle iş birliğinde bulunulması (problem çözümü ve bilgi aktarımı) ve çalışma ekibinin performansının tüm ekip çalışanları tarafından gözlemlenmesi yer almaktadır.

Son aşama ise çeviri görevlerinin sonlandırılmasına odaklanmaktadır. Bu aşamanın sol kısmında çeviri belleklerinin ve terim bankalarının güncellenmesi yer alırken; sağ kısımda ise, kalite kontrol işlemlerinin gerçekleşmesi (gözden geçirme, kanıt-okuma ve yazım kontrolü) ve çeviri metninde yer alan erek terimlerin doğruluğunun kontrol edilmesi yer almaktadır.

Aslında bu modelin çevirmen eğitime profesyonel yaklaşım modeliyle oldukça benzer noktaları bulunmaktadır. Bu modelde de öğrencilerin ekip çalışmasına özendirilmesi ve çeviri projelerinde çevirmen, redaktör, proje yöneticisi ve terminolog gibi görevlerde yer almaları vurgulanmaktadır. Bu modelde olan yenilikler ise, özellikle sosyal medya organlarının eğitim amaçlı olarak kullanılması ve tıpkı hayat boyu öğrenme modelinde olduğu gibi öğrencilerin sürekli çeviri teknolojileri hakkında kendilerinin araştırma yapmaya teşvik edilmesi ve bireyin öğrenme sürecinden kendisinin sorumlu olmasıdır.

2.2. Çeviri Teknolojilerinin Çeviri Eğitime Entegre Edilmesini Konu Edinen Projeler

Yurt dışında ve özellikle Avrupa'da çeviri teknolojilerinin çeviri eğitime entegre edilmesi ve çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimi veren kurumlarda öğretimini konu alan Avrupa Birliği tarafından desteklenmiş projeler yapılmıştır. Bu projeler kronolojik sıralarına göre şu şekildedir:

- LETRAC (1998)
- COLC (2000)
- eCoLoRe (2002)
- MeLLANGE (2004)
- eCoLoTrain (2005)
- CERTT (2007)
- eCoLoMedia (2007)
- OPTIMALE (2010)

2.2.1. LETRAC Projesi

AB tarafından desteklenen bu projenin orijinal ismi “Language Engineering for Translator Curricula”dır. “Çeviri Eğitimi Müfredatı İçin Dil Mühendisliği” anlamına gelen bu proje, 1998 yılının Ocak ayında başlamış olup 1999 yılının Mart ayında sona ermiştir. Projeye üye olan yükseköğretim kurumları şunlardır: Saarbrücken Üniversitesi ve Mainz Üniversitesi (Almanya), Aarhus Business School (Danimarka), Pompeu Fabra Üniversitesi (İspanya), Porto Üniversitesi (Portekiz) ve Ionian Üniversitesi (Yunanistan). Projenin ana amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Çeviri sektöründe dil teknolojileri açısından kullanıcı gereksinimi analizi yapmak,
- Çeviri eğitimi müfredatına entegre edilecek dil teknolojileri elementlerinin model bir yapısını geliştirmek,
- Var olan müfredata yeni müfredat elementlerinin tanıtılmasının etkisini araştıran bir fizibilite çalışmasını gerçekleştirmek,
- Çeviri sektöründe yeni teknolojiler hakkında farkındalık meydana getirmek,
- Avrupa çevirmen eğitimi müfredatını dil teknolojileri açısından daha uyumlu hale getirmek

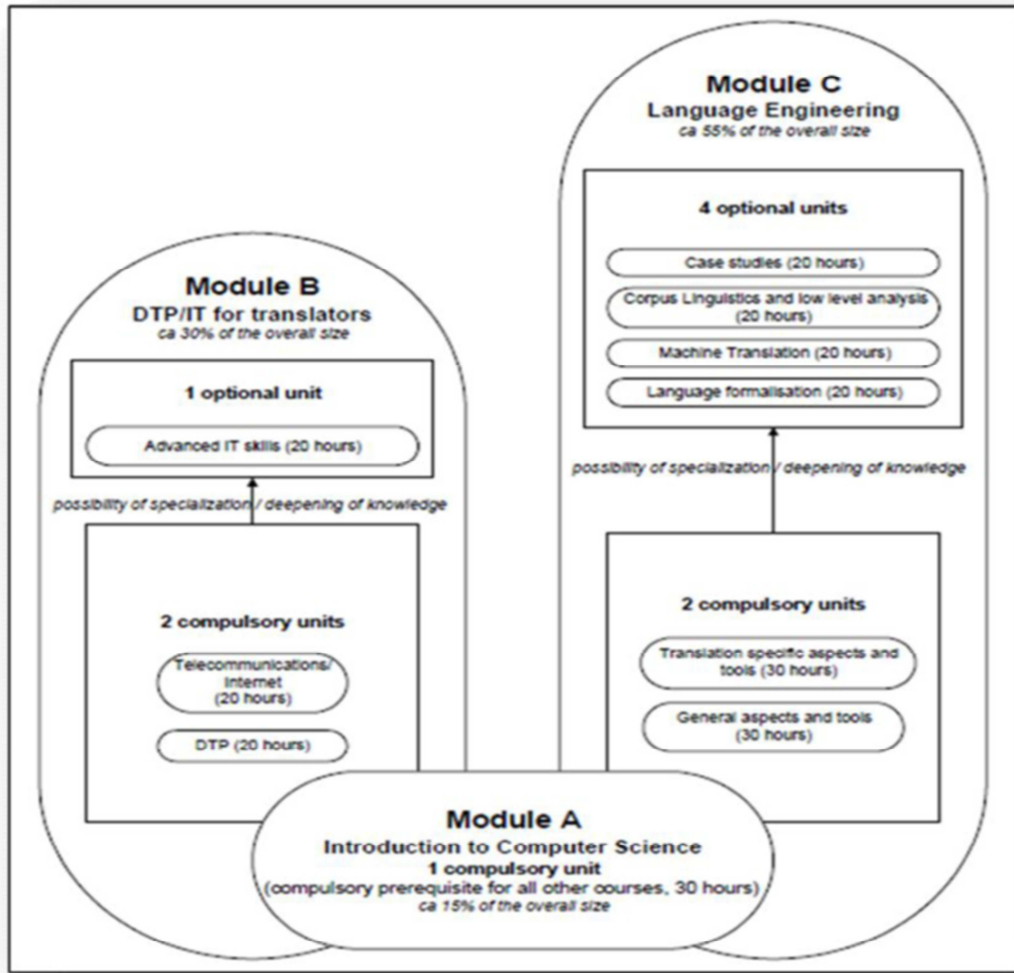
Proje kapsamında katılımcı üniversitelerin çeviri bölümlerinin müfredatları incelenmiş olup, çeviri teknolojilerinin müfredattaki yeri tespit edilmeye çalışılmıştır. İnceleme kapsamında, ilgili üniversitelerde çeviride kullanılan teknolojik araçların çevirmen adaylarına öğretilmesi konusunda geniş bir yelpazenin olduğu saptanmıştır. Bazı üniversitelerin sadece temel bilgisayar becerilerinin öğretimine yönelik dersleri müfredatlarına koymalarına karşın, bazı üniversitelerin ise detaylı bir şekilde çeviri teknolojilerini öğrencilerine öğretmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca projenin sektör ortaklarına yönelik yapılan anketlerinde, farklı çeviri şirketlerinin çeviri projelerinde bilgi teknolojilerini farklı düzeylerde kullandıkları tespit edilmiştir.

Yapılan anket, mülakat ve araştırmalar sonucunda proje kapsamında bilgi teknolojilerinin çeviri eğitimi veren kurumlarda öğretilmesi adına üç modülü içeren bir yapılandırma geliştirilmiştir (Badia ve diğerleri, 1999: 4).

- Modül A: Bilgisayara Giriş (1 ünite)

- Modül B: Çevirmenler İçin Bilgi Teknolojileri ve Masaüstü Yayıncılık (3 Ünite)
- Modül C: Dil Mühendisliği (6 Ünite)

Sırasıyla ilk beş ünite, minimum düzeyde her çevirmen / çevirmen adayının modern çeviri sektöründe iş yapabilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin edinilmesine yöneliktir. Genel bir şablon olarak geliştirilen bu modüller, her yükseköğretim kurumunun amaç, program ve altyapısına göre değişkenlik göstereceği göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Şekil 9, LETRAC projesi kapsamında tasarlanan ders modüllerinin şemasını sunmaktadır.

Şekil 9: LETRAC Projesi Ders Modülleri

Kaynak: Badia ve diğerleri, 1999: 5

LETRAC projesinin üzerinden yaklaşık on altı yıl gibi bir süre geçtiğinden dolayı, bugün projenin web sitesi faal değildir. Fakat projenin detayları ve öğrenim çıktıları hakkında internet üzerinden detaylı bilgi edinilebilir.¹²

2.2.2. COLC Projesi

Orijinal adı “Computing for Language Careers” olan bu proje, 2000 yılının Kasım ayında başlamış ve 2004 yılının Haziran ayında sona ermiştir. AB tarafından desteklenen bu projenin asıl amacı; Savonlinna Üniversitesi (Finlandiya) mütercim-tercümanlık bölümünün müfredatını güncellemek ve çeviri teknolojileri öğretiminin müfredata entegre edilmesidir. Bu proje aynı zamanda, çeviri eğitmenlerinin çeviri teknolojilerini kullanma adına eğitilmesini de hedeflemiştir. Proje kapsamında çeviri teknolojilerinin kullanımını içeren dersler öncelikle temel çalışmalar ve özel konu çalışmaları olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır.

Temel çalışmalar grubu içerisinde şu dersler yer almaktadır: “Yerelleştirmeye Giriş”, “Çevirmenler İçin Temel Bilgisayar Becerileri”, “Grafik Kullanıcı Ara yüzleri”, “Yazılım Mühendisliğine Giriş”, “Yazılım Dokümantasyonu”, “Çeviri Bellek Araçları ve Terminoloji Bankaları”, “Bütüncü Odaklı Dilbilim Çalışmaları” ve “Bütüncü Destekli Çeviri”. Özel konu çalışmaları grubuna dâhil edilen dersler ise şu şekilde sıralanabilir: “Programcılığa Giriş”, “Bilgi Bankaları”, “Yerelleştirme Alıştırmaları”, “Sınırsız Metin Çalışmaları”, “Proje Yönetimi” ve “Çevirmenlerin İhtiyaç Duydukları Araçlar”.

Savonlinna Üniversitesi’nde gerçekleştirilen bu proje, hem mütercim-tercümanlık bölümü öğretim üyeleri hem de öğrencileri tarafından yapılan anketlerle faydalı bulunmuş ve bölümün vizyonunu geliştirdiği ifade edilmiştir (Jaatinen ve Jääskeläinen, 2006: 83-88). Bu projenin aktif halde bulunan web sitesi bulunmamaktadır.

2.2.3. eCoLoRe Projesi

2002 yılında başlayıp, 2005 yılında sonlanan bu projenin orijinal ismi şöyledir: “eContent Localization Resources for Translator Training”. “Çevirmen Eğitimi İçin Elektronik

¹² Daha fazla bilgi için: <http://www.hd.uib.no/AcoHum/abs/Maia1.htm> (10.02.2015)

<http://www.iai-sb.de/docs/Gent.pdf> (13.02.2015)

Yerelleştirme Kaynakları İçeriği” anlamına gelen bu projenin genel amacı, çevirmen yetiştiren kurumlara çeviri teknolojilerinin öğretimi adına etkin materyal sunmaktır. Bu materyaller hem çeviri teknolojilerinin kullanımını konu edinmekte hem de bu materyallerin gerçek öğretim ortamlarında kullanılması adına pedagojik öneriler sunmaktadır.

Proje ortakları şu kurumlardır: Leeds Üniversitesi Çeviribilim Bölümü (İngiltere), Mütercim ve Tercümanlar Fedaral Kuruluşu (Almanya), Yazılı ve Sözlü Çeviri Enstitüsü (İngiltere), Atril Mühendislik (İspanya), SAP AG Şirketi (Almanya), Saarland Üniversitesi ve Uygulamalı Dilbilim ve Çeviri Bölümü (Almanya).

Proje kapsamında çeviri belleği anketi yapılmış olup, birçok yönden çeviri projelerinde çeviri belleği kullanımı incelenmiştir. Anket sonuçlarından tezimizle ilgili olanlara değinmek istiyoruz. Katılımcıların % 54’ü çeviri belleklerini kendi çabalarıyla öğrendiklerini, % 12’si özel kuruluşlarda öğrendiklerini ve sadece % 3’ü üniversite eğitiminde öğrendiklerini ifade etmişlerdir (Wheatley, 2003). Elde edilen bu veriler, çeviri belleklerinin öğretiminin yükseköğretim kurumlarında daha etkin bir şekilde yer alması gerektiğini göstermektedir. Proje kapsamında geliştirilen öğretim materyalleri, projenin web sitesinden temin edilebilir¹³.

2.2.4. eCoLoTrain Projesi

2005 yılında başlatılan ve AB tarafında desteklenen bu projenin tam adı “Developing Innovative eContent Localisation Training Opportunities for Trainers and Teachers in Professional Translation” şeklindedir. “Profesyonel çeviride eğitmenler ve öğretmenler için yenilikçi elektronik yerelleştirme eğitim olanakları geliştirme” anlamına gelen bu proje, üç yıl sürmüş ve 2007 yılında sona ermiştir. Projenin hem eğitim kurumu ortakları hem de çeviri sektörü ortakları bulunmaktadır. Projeye katılan üniversiteler şunlardır: Uygulamalı Dilbilim ve Mütercim-Tercümanlık Bölümü (Saarland, Almanya), Çeviri Çalışmaları Merkezi (Leeds, İngiltere), Edebiyat Fakültesi (İaşi, Romanya), Çevirmen

¹³ <http://ecolore.leeds.ac.uk/xml/project/overview.xml?lang=en> (10.09.2013)

Eğitimi Merkezi (Tallinn, Estonya) ve eviri Bölümü (Ljubljana, Slovenya). Projenin sektör ortakları ise PASS ve Atril Mhendisliktir.

Projenin temel amacı, eviri eğitimi veren kurumlardaki eğitmenlerin çeviride kullanılan bilgi teknolojilerini kullanım becerilerini artırmaktır. Bu amaç doğrultusunda eviri eğitmenlerinin çeviride bilgi teknolojileri eğitiminde kullanacakları bir dizin materyal ve eğitsel yönerge hazırlanmıştır. Orijinal olarak İngiliz dilinde hazırlanan bu materyaller, daha sonra Almancaya, İspanyolcaya ve Fransızcaya evrilmiştir. Bu proje eCoLoRe projesinin bir nevi devamı ve pedagojik yansımaları şeklinde gelişmiştir.

Proje bünyesinde Ocak 2006'dan Mart 2006'ya kadar ye üniversitelerin ilgili bölümlerinde ğretim yeleri üzerinde ihtiyaç analizleri yapılmış ve geliştirilecek ders materyalleri ve pedagojik yönergelerin kapsamı saptanmaya çalışılmıştır. Yapılan anketler neticesinde ğretim elemanlarının; bilgi ve iletişim teknolojileri, BDC, proje yönetimi ve yazılım yerelleştirmesi konularında eksikleri olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda kendilerine eğitim verilmesi ve derslerde kullanılacak materyallerin hazırlanılması gerektiği saptanmıştır. Proje ıktıları kapsamında çeviride bilgi teknolojileri konu başlığında oluşturulan dersler toplam beş modülden oluşup şu konuları içermektedir:

- Bilgi teknolojileri,
- İletişim teknolojileri,
- BDC,
- Proje yönetimi ve
- Yazılım yerelleştirmesi.

İlk modül, bilgi ve iletişim becerilerini konu edinen beş adet dersten meydana gelmektedir. Bunlar ise; temel bilgi ve iletişim becerileri, metin düzeltme ilkeleri, Microsoft Power Point'in temel fonksiyonları, Microsoft Excel kullanımına dayalı elektronik tablo programlarının kullanılması ve eviri ortamında internet kullanımı.

İkinci modül, terminoloji konu başlığı altında dört adet dersten oluşmaktadır. Terminoloji yönetimi, terminoloji yönetim araçları ve fonksiyonları detaylı bir şekilde anlatılıp, SDL

MultiTerm 7.X programından örneklerle terminoloji yönetiminin çeviri belleklerinin kullanılmasındaki işlevi üzerinde durulmuştur.

Üçüncü modül, çeviri belleklerini konu edinmiştir. Bu kapsamda, çeviri bellekleri hakkında teorik ve pratik bilgi vermeyi amaçlayan dört adet ders oluşturulmuştur. Bu dersler; çeviri belleği oluşturma adına gerekli adımları göstermeyi, metin hizalamayı, metin üzerinde analiz yapmayı ve çeviri öncesi metin incelemesi yapılmasını öğretmeyi hedeflemektedir.

Dördüncü modül, proje yönetiminin öğretilmesini hedefleyen iki dersten ve toplam beş adet alıştırmadan meydana gelmektedir. Proje yönetiminin teorik kavramlarını ve temel prensiplerini açıklayan bu dersler, çevirmenler için proje yönetiminin gerekliliği üzerinde durup, farklı proje yönetim araçlarını kullanarak çeviride kullanılan proje yönetiminin safhalarını öğretmeyi hedeflemektedir.

Son modül ise, yazılım yerelleştirmesinin öğretimine ayrılmıştır ve bu alanda L10N yazılımının yerelleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu yazılımın karmaşık olması gerçeğinden yola çıkılarak, kolaydan zora doğru bir ivme kazandırılması hedeflenmiştir. Dersler L10N'un temel prensiplerini, dosya formatlarını, araçlarını ve projelerini kapsamaktadır.

Tüm modüllerdeki derslerin sunumu esnasında, hem öğretim elemanlarının ders içeriklerini anlamaları, hem de bunları kendi derslerinde kullanabilmeleri için pedagojik yönergeler, öğretim yöntemleri ve ders planları oluşturulmuştur. Bu aşamada, projenin çeviri sektörü ortaklarından gerekli teknik bilgi edinilmiştir (Secară ve Hartley, 2008: 57-71).

Özellikle çeviribilim alanında görev yapan öğretim elemanlarının genel manada çeviri teknolojileri ve özelde yerleştirme teknolojileriyle ilgili ders materyalinden, öğretim tekniklerine kadar birçok konuda faydalanabileceği bu projenin web sitesi aktif olarak hizmet vermektedir. Her ne kadar bazı içeriklere erişim konusunda proje ortağı olmayan kuruluşlara birtakım kısıtlamalar getirilse de, projenin web sitesi birçok konuda çeviri eğitmenlerine ve çeviri öğrencilerine faydalı bilgiler sunmaktadır.¹⁴

¹⁴ <http://ifk-kurse.fh-flensburg.de/ecolotrain/> (15.01.2015)

2.2.5. CERTT Projesi

Orijinal ismi “Collection of Electronic Resources in Translation Technologies” olan bu proje, “Çeviri Teknolojilerinde Elektronik Kaynakların Toplanması” anlamına gelmektedir. Proje 2007 yılında Ottawa Üniversitesi (Kanada), mütercim-tercümanlık bölümü tarafından başlatılmış ve hâlen bir araştırma grubu çerçevesinde devam etmektedir. Projenin temel amacı; çeviri eğitmenlerine, çeviri öğrencilerine ve profesyonel çevirmenlere çeviri teknolojilerini kullanma adına gerekli kaynaklar sunmaktır. Proje yöneticileri, çeviribilim alanında dünya çapında isim yapmış olan Lynee Bowker ve Elizabeth Marshman’dır. Projenin web sitesinde; çeviri belleklerinin, proje yönetim araçlarının, makine çevirisi programlarının ve terminoloji yönetim araçlarının kullanımına dair teorik ve pratik bilgiler edinilebileceği gibi, aynı zamanda bu teknolojilerin sınıf ortamında öğretilmesine dair pedagojik çıkarımları da bulmak mümkündür¹⁵.

2.2.6. MeLLANGE Projesi

2004 yılında başlayıp 2007 yılında sona erdirilen bu proje, AB tarafından desteklenmiştir. Orijinal adı ‘Multilingual eLearning in Language Engineering’ olan bu proje, ‘Dil Mühendisliğinde Çok Dilli Elektronik Öğrenme Ortamlarının Oluşturulması’ anlamına gelmektedir. Proje ortakları şu kuruluşlardır: Paris Diderot Üniversitesi Kültürlerarası Çalışmalar ve Uygulamalı Diller Bölümü (Fransa), Viyana Üniversitesi Çeviri Çalışmaları Merkezi (Avusturya), Olomouc Eğitim Merkezi (Çek Cumhuriyeti), Saarlandes Üniversitesi Uygulamalı Dilbilim ve Mütercim-Tercümanlık Bölümü (Almanya), Pompeu Fabra Üniversitesi Çeviri ve Filoloji Bölümü (İspanya), Praetorius Şirketi (Fransa), Bolonya Üniversitesi Mütercim e Tercümanlar için Modern Diller Bölümü (İtalya), Leeds Üniversitesi Çeviri Çalışmaları Bölümü (İngiltere), Cenevre Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü (İsviçre) ve Çeviri Enstitüsü (İngiltere).

Projenin genel amaçları şu şekilde sıralanabilir:

- Küreselleşen çeviri piyasasında çevirmenlerin mesleki olarak yetiştirilmelerini sağlamak,

¹⁵ <http://aix1.uottawa.ca/~certt/CERTT-main-EN.htm> (10.10.2014)

- Çeviri teknolojilerinin kullanımı adına bütüncü bazlı elektronik kaynakların oluşturulması ve çeviri eğitimine entegre edilmesini desteklemek,
- Çeviri eğitiminde çevrimiçi ders modülleri oluşturmak.

Proje kapsamında çevrimiçi ders modülleri oluşturulurken, her bir ders için ders planı, öğrenim çıktıları ve dersi alabilmek için gerekli ön bilgi ve beceriler oluşturulmuştur. Derslerin bünyesinde toplanacağı elektronik platform olarak “Moodle” seçilmiştir. Moodle platformu kullanıcılara hem içerisindeki çevrimiçi derslere katılma hem de ağ üzerindeki diğer kullanıcılar ile sohbet etme, sözlük kullanma ve birtakım data bankalarına ulaşma olanağı sağlamaktadır. Moodle platformu içerisinde proje kapsamında 9 adet ders oluşturulmuştur. Bu dersler şu şekilde sıralanabilir:

- a) Çeviri için bütüncü,
- b) Bilgi yönetimi,
- c) Yerelleştirme,
- d) Makine çevirisi,
- e) İşaret dilleri,
- f) Proje yönetimi,
- g) Özel alan çevirisi,
- h) Terminoloji,
- i) Çeviri bellekleri.

Ağ üzerinden desteklenen “Moodle” platformuna üye olunarak bu dersler takip edilebilir ve ayrıca programın desteklediği sohbet bölümü ile bu dersleri alan ya da öğreten kişilerle iletişime geçilebilir. Kullanıcı bilgileri girildikten sonra bu dokuz dersin yanında, isteyen kişiler kendi çevrim içi derslerini de oluşturabilir ve bu derslerle ilgili gerek kullanıcılardan gerekse proje yöneticilerinden dönüt alabilirler. Proje hakkında daha detaylı bilgilere ve gerekli belgelere, projenin web sitesinden ulaşılabilir.¹⁶

2.2.7. eCoLoMedia Projesi

¹⁶ http://mellange.eila.jussieu.fr/public_doc.en.shtml (15.04.2014)

AB tarafından desteklenen bu proje, 2007 yılında başlayıp 2009 yılında sona ermiştir. Projenin tam adı ise şu şekildedir: “eCoLoMedia: Vocational Training in Multimedia eContent Localisation: Developing shareable and customisable resources for vocational training in multimedia eContent localisation”. eCoLoMedia projesinin amacı; altyazı çevirisi, animasyon ve bilgisayar oyunları gibi çoklu medya içeriklerinin yerleştirilmesiyle ilgilenen kişilerin konuya ilişkin bilgi ve becerilerinin artırılmasıdır. Bununla birlikte projede, çeviri bellekleri ve terminoloji yönetim araçlarının da kullanımı teşvik edilmektedir. Projenin erek kitlesi ise, başta çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanları, çeviribilim öğrencileri ve profesyonel çevirmenlerdir.

Proje ortakları ise şu kuruluşlardır: İngiltere’den Mütercim-Tercümanlar Enstitüsü ve Leeds Üniversitesi, Almanya’dan Saarlandes Üniversitesi ve PASS Engineering GmbH, Romanya’dan Iasi Üniversitesi, Belçika’dan Mütercim-Tercümanlar Kuruluşu, İrlanda’dan Dublin City Üniversitesi ve İspanya’dan Pompeu Fabra Üniversitesi.

Projenin ilk aşamasında, öncelikli erek kitle olan çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanları üzerinde genel manada çeviri teknolojileri kullanım düzeylerini ölçen anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Toplam 54 katılımcının yanıt verdiği ankette, öğretim elemanlarının farklı dosya uzantılarını (XML, SGML, HTML) kullanabildikleri, fakat özellikle görsel ve işitsel çeviri adına profesyonel çeviri dünyasında kullanılan programları ve dosya uzantılarını kullanırken ve öğretirken sıkıntı çektikleri saptanmıştır. Ayrıca, öğretim elemanlarının çeviri bellekleri, terminoloji yönetim araçları ve proje yönetim araçları gibi BDÇ araçları hakkında akademik bir eğitim almalarına rağmen; özellikle görsel ve işitsel çeviride kullanılacak bilgisayar programları ve yerleştirme araçları hakkında katılımcıların çok az bir bölümü akademik bir eğitim görmüştür.

Yukarıda sonuçları verilen anket uygulamasının ardından, çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının ihtiyaç ve gereksinimleri doğrultusunda görsel ve işitsel çeviri derslerinde ve yazılım yerleştirme derslerinde kullanabilecekleri materyaller geliştirilmiştir. Farklı yazılım ve dosya uzantılarının ayrıntılı bir şekilde gösterildiği proje web sitesinde¹⁷, gerek öğretim elemanlarının gerekse çeviri bölümü öğrencilerinin ve profesyonel çevirmenlerin faydalanabileceği ders modülleri tasarlanmıştır. Ayrıca, bu

¹⁷ <http://ecolomedia.uni-saarland.de/> (22. 12. 2014)

ders modülleri öğretim elemanlarına yazılım yerelleştirme ve altyazı çevirisi gibi derslerin hem yüz yüze hem de uzaktan ve karma eğitim modelleriyle işlenmesine olanak verecek bir biçimde hazırlanmıştır (Secară ve diğerleri, 2009).

2.2.8. OPTIMALE Projesi

Ekim 2010 yılında başlayıp, Eylül 2013'te sona eren bu projenin orijinal adı şu şekildedir: "Optimising Professional Translator Training in a Multilingual Europe". "Çok Dilli Avrupa'da Profesyonel Çevirmen Eğitimi İdeal Konuma Getirmek" anlamına gelen bu projenin içerisinde, ülkemizden Atılım Üniversitesinin de bulunduğu toplam 70 adet proje ortağı bulunmaktadır. Projenin amaçları genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- Avrupa'da yükseköğretim kurumlarında devam eden çeviri eğitimi programlarının kapsamlı bir haritasını çıkarmak,
- Çeviri eğitimiyle ilgili sektör gereksinimlerini gözlemlemek,
- Öğrenim çıktılarına yeni profesyonel becerileri katmak ve
- Çeviri eğitmenlerine hizmetiçi eğitim faaliyetleri sunmak.

Proje kapsamında katılımcı yükseköğretim kurumları tarafından birçok vaka incelemesi ve anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Özellikle BDÇ araçlarının, çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümlerinin müfredatlarına entegre edilmesini konu edinen çalışmalara odaklanmak doğru olacaktır. Bu çalışmalardan ilki Pavel Kral tarafından gerçekleştirilen çeviri teknolojilerinin öğretimi için uygulanabilir bir model oluşturmayı konu edinen çalışmadır. Çek Cumhuriyeti, Palacky Üniversitesi, mütercim-tercümanlık bölümünde yapılan bu çalışma, kurumda 7 yıldır öğretilen çeviri teknolojileri derslerine yönelik hazırlanmıştır. Lisans düzeyinde bu alanla ilgili iki ders ve yüksek lisans düzeyinde bir adet ders bulunmaktadır. Proje kapsamında derslerin içerikleri güncellenmiş olup, derslerde hem çeviri teknolojilerinin kuramsal yönü hem de uygulama yönüne yer verilmiştir. Yapılan çalışmada çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde sadece belirli derslerle sınırlı kalmaması, aksine tüm çeviri eğitimindeki derslerle ilişkilendirilmesi tavsiye edilmiştir.

BDÇ araçlarını ve makine çevirisi programlarını çeviri müfredatına entegre etme sürecini anlatan diğer bir çalışma da Martin Macura tarafından gerçekleştirilmiştir. Constantine

the Philosopher Üniversitesi çeviribilim müfredatına BDC teknolojilerinin entegre edilmesini konu edinen çalışmasında yazar, çeviri bölümlerine BDC araçlarını entegre etme aşamasında gereken teknik araç ve gereçlerden bahsettikten sonra ayrıca bu teknolojileri öğrencilere öğretecek olan öğretim elemanlarının sahip olması gereken çeviri teknolojileri yetisi üzerinde de durmuş ve en iyi teknolojilerin bile kendilerini özümseyip öğrencilere aktaracak eğitimciler olmadığı takdirde etkisiz olacağını altını çizmiştir. “OPTIMALE” projesi kapsamında gerçekleştirilen ampirik çalışmalara ve projeye ilişkin detaylı verilere projenin web sitesinden ulaşmak mümkündür.¹⁸

2.3. Uluslararası Platformda Çeviri Teknolojileri Eğitimi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle, makine çevirisi anlayışının gerek genel manada gerekse belirli makine çevirisi programları bazında çeviri eğitimi veren kurumlarda öğretimini konu alan ampirik çalışmalar üzerinde kısaca durulacaktır. Sonrasında ise, makine çevirisi öğretimine kıyasla tezin genelinde daha fazla yer tutan BDC araçlarının çeviri eğitimindeki konumunu ve bu araçların öğretimini konu alan kuramsal ve ampirik çalışmalar üzerinde yoğunlaşılacaktır.

2.3.1. Makine Çevirisi Anlayışının Öğretimini Konu Edinen Çalışmalar

Federico Gaspari'nin 2001 yılında yayınladığı “Teaching Machine Translation to Trainee Translators: A Survey of Their Knowledge and Opinions” adlı çalışması, içerdiği pedagojik veriler açısından alanda referans kabul edilen araştırmalardandır. Yazar, makine çevirisi alanında üç farklı dersi alan toplam otuz sekiz çeviri bölümü öğrencisi üzerinde makine çevirisi hakkındaki tutumlarını ölçmek için ön-test ve son-test olmak üzere bir anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Ön-test uygulaması ile son-test uygulamasının sonuçları karşılaştırıldığında, öğrenciler makine çevirisi ile ilgili dersleri aldıktan sonra artık makine çevirisi programlarının ileride insan çevirmenlerin yerine geçeceği yargısından kurtulmuşlar ve daha önemlisi makine çevirisinin insan çevirmenin iş yükünü azaltmada önemli bir yeri olduğu kanısını benimsemişlerdir. Ayrıca son-test

¹⁸ <http://www.translator-training.eu/training/new-tools-and-technologies/new-tools-and-technologies>
(21.06.2014)

uygulamasının verileri ile ön-test uygulamasının verileri karşılaştırıldığında, öğrencilerin makine çevirisi ile ilgili bilgi ve becerilerinin arttığı son-test verilerinde açıkça görülmektedir. Yazar çalışmasını, makine çevirisi ve çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin çevirmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında mutlaka yer alması gerektiğini vurgulayarak tamamlamaktadır (Gaspari, 2001: 35-44).

Elia Yuste Rodrigo 2001 yılındaki çalışmasında, Zürih Üniversitesi çeviribilim öğrencilerine makine çevirisini ve çeviride teknoloji kullanımının nasıl öğretilmesi gerektiğinin tespit etmeye çalışmıştır. Öncelikle yazar, bir anket uygulaması vasıtası ile öğrencilerinin makine çevirisi hakkında genel bilgilerini ölçmüş ve daha sonra makine çevirisi ve çalışma prensipleriyle ilgili genel bilgi vermiştir. Daha sonra, öğrencilerden farklı makine çevirisi programları ile tercüme edilmiş metinlerin değerlendirilmesi beklenmiş ve bu bağlamda makine çevirisinin kullanım alanları ile ilgili bilgi verilmiştir. Grup halinde öğrenme mantığına dayalı bu aktivitelerin sonunda, öğrencilerin daha önce bilmedikleri bir yabancı dilden ana dillerine makine çevirisi vasıtası ile tercümesi yapılmış metinleri okuyup, erek metin üzerinde gerekli değişiklikler yapmak suretiyle son-düzeltilme işlemi öğretilmeye çalışılmıştır. Uygulamanın sonunda, öğrencilerin makine çevirisine bakışında önemli değişiklikler olduğu ve profesyonel hayatta makine çevirisini kullanmaya istekli oldukları dile getirilmiştir (Rodrigo, 2001: 18-22).

Sharon O'Brien'in kaleme aldığı "Teaching Post-editing: A Proposal for Course Content" adlı çalışma da, makine çevirisinin öğretimi adına önemli bir araştırmadır. Yazar, öncelikle makine çevirisinin çeviri sektöründe ve uluslararası organizasyonlarda yapılan çevirilerde büyük bir payı olduğunu vurgular ve ileride hemen hemen bütün çevirmenlerin makine çevirisi programlarının yaptıkları çevirileri düzeltme görevi ile baş başa kalacaklarının altını çizmektedir. Bundan dolayı, yazar çevirmen adaylarının özellikle son-düzeltilme konusunda akademik çeviri eğitimi yıllarında bilgi ve becerilerini artırmaları gerektiğini dile getirir. Yazara göre, son-düzeltilme yapabilmek için bir çevirmenin;

- a) İyi bir makine çevirisi kuramsal bilgisine ve uygulama deneyimine sahip olması,
- b) Terminoloji yönetim sistemlerini kullanma becerileriyle donanması,

- c) Makine çevirisi sonrasında erek metnin daha kabul edilebilir sonuçlar sunması için, çeviri öncesinde kaynak metni kontrollü dil yazım kurallarına uygun olarak hazırlayabilme becerisine sahip olması,
- d) En az temel seviyede metin dilbilim bilgisine hâkim olması gerekmektedir.

Yazar çalışmasının sonunda ise son-düzeltilme adlı ders için örnek bir ders içerik planını ayrıntılı bir şekilde bizlere sunmaktadır (O'Brien, 2002: 99-106).

Dorothy Kenny ve Stephen Dorthy'nin kaleme aldıkları "Statistical Machine Translation in the Translation Curriculum: Overcoming Obstacles and Empowering Translators" adlı çalışmaları, istatistiki makine çevirisi programlarının çeviri bölümlerinde öğretimine yönelik hazırlanmış güncel bir çalışmadır. Bu çalışmada, istatistiki makine çevirisi programlarının çalışma prensipleri ve profesyonel çeviride kullanılma durumları bahsedildikten sonra, bu programların çeviri eğitimi veren kurumların müfredatında öğretilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Özellikle çevirmen adaylarının bu programları kullanabilmeleri için üst düzey bir bilgisayar becerisine sahip olmalarının gerekmediği vurgulanmaktadır. Öğretim elemanlarının çeviri sektöründe artan iş talepleri doğrultusunda yaygın olarak kullanılan bu programların öğrenciler açısından benimsenmesi için onları motive etmeleri gerektiği de çalışmada altı çizilen önemli noktalardandır. Ayrıca yazarlar, son zamanlarda istatistiki makine çevirisi programlarının ve özellikle son-düzeltilme işlemlerinin çeviri eğitiminde öğretim elemanları tarafından kabul görmeye başladığını da dile getirmektedirler (Kenny ve Doherty, 2014: 276-294).

Dorothy Kenny ve Stephen Dorthy 2014 yılı içerisinde istatistiki makine çevirisinin çeviri eğitiminde yer almasını yukarıdaki çalışmalarından farklı bir boyutta incelemişlerdir. Yazarlar, istatistiki makine çevirisinin çeviribilim öğrencilerine öğretimi adına bir ders içeriği taslağı sunmuşlardır. Çalışmaları, 2012 yılında Dublin City Üniversitesi'nde lisansüstü çeviribilim öğrencilerine verdikleri istatistiki makine çevirisi dersinin pedagojik yönünü ele almaktadır. Aslında yazarların verdikleri ders, çeviri teknolojileri adı altındaki ders modülünün ikinci bölümünü oluşturan makine çevirisi bölümüyle ilintilidir. Yazarlar, ders içeriğini oluşturmadan önce gerek öğrenciler açısından gerekse bölümün hedefleri açısından bir ihtiyaç analizi gerçekleştirmişlerdir. Ders içeriğinde; makine çevirisi yaklaşımları, makine çevirisinin değerlendirilme prensipleri, makine çevirisinde ön-düzeltilme ve son-düzeltilme işlemleri, makin çevirisiyle

yapılan çevirilerde etik anlayışı ve insan çevirmenin makine çevirisi sürecindeki rolü gibi konular yer almaktadır. Bu ders modülündeki başarı düzeyi ise genellikle uygulama sınavları ve proje ödevleriyle belirlenmektedir (Doherty ve Kenny, 2014: 295-314).

Al-Aqeeli ve Jadhav (2015: 13-18) ise, son-düzeltilme sürecinin çevirmen adaylarına öğretimini konu edindikleri çalışmalarında, öğrencilerin son-düzeltilme işlemleriyle makine çevirisini kullanma becerilerinin arttığını ifade etmektedirler. 20 çeviribilim öğrencisi üzerinden gerçekleştirdikleri çalışmalarında, öğrencilerden kaynak dildeki bir metni öncelikle kendi başlarından çevirmeleri, sonrasında ise makine çevirisi tarafından tercüme edilmiş metni düzeltmek suretiyle nihai erek metin formatına dönüştürmeleri istenmiştir. Bu iki işlem sonrasında; öğrencilerin kendi başlarına yaptıkları çevirilerine ve makine çevirisini düzeltmek suretiyle yaptıkları çevirilerine ayırdıkları süre arasında istatistiki açıdan kayda değer bir fark olmamakla birlikte ikinci çeviri yönteminde daha az vakit ayırdıkları tespit edilmiştir. Ayrıca makine çevirisini düzelterek oluşturdukları erek metinler, kendi başlarına oluşturdukları erek metinlere oranla; dilbilgisi, terim birliği ve yazım ve noktalama tutarlılığı açısından daha kabul edilebilir çeviriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu veriler ışığında, yazarlar makine çevirisinin çeviri eğitimi veren kurumların müfredatında yer alması gerektiğini vurgulayarak sözlerine son vermektedirler.

2.3.2. BDC Araçlarının Öğretimini Konu Edinen Çalışmalar

Çeviri yönetim sistemlerinin ve çeviri belleklerinin özellikle çeviri eğitimi için tasarlanmamış olmalarına rağmen, çeviri eğitiminde ve öğrencilerin çeviri edincini geliştirmelerinde etkin olarak kullanılabileceğini söyleyen Janet Ann DeCesaris'in 1996 yılında kaleme aldığı çalışma oldukça önemlidir. Profesyonel çevirmenlerin genelde çeviri belleklerini kullanırken kaynak ve erek metin bölümlerinin arasındaki eşleşme parametrelerinde tam eşleşmelere odaklandıklarını dile getiren yazar, bu parametrelerin BDC derslerinde düşürülebileceğini ve böylelikle öğrencilerin farklı erek metin alternatifleri içerisinde en uygun olanını bulabileceklerini ya da bu şekilde en kabul edilebilir erek metin formatına ulaşabileceklerini vurgulamaktadır. Ayrıca, günümüzde kullanılan çeviri belleklerinin bünyelerinde terminoloji bankaları, makine çevirisi programları ve kapsamlı sözlükler barındırdığından, yazar bu çeviri belleklerinin pedagojik olarak öğrencilere çeviri işlemlerinin bir proje mantığıyla yürütüldüğünün ve

birçok bileşeni olan bir organizasyon gerektirdiğinin öğretilmesinde oldukça yardımcı olacağına altını çizmektedir. Bununla birlikte yazar, çeviri belleklerdeki kaynak ve erek metin çiftleri arasındaki tam eşleşmelerinin fazla olduğu metin türlerinin, öğrencilere metin türü bilincinin kazandırılmasında pozitif bir etkisi olacağını ifade ettikten sonra, çeviri teknolojileri derslerini veren öğretim elemanlarına tavsiyeler sunarak sözlerine son vermektedir (DeCesaris, 1996: 263-269).

Don Kiraly'nin 2000 yılında kaleme aldığı ve Türkçesi "Çevirmen Eğitime Sosyal-Yapısalcı Yaklaşım" adlı eserinde bilgi yapılandırılması ve çeviri teknolojilerini konu edinen bir bölüm yer almaktadır. Yazar burada çeviri teknolojilerinin akademik çeviri eğitiminde mutlaka yer alması gerektiğinin altını çizdikten sonra, BDC araçları kullanılarak sosyal-yapısalcı ve öğrenci odaklı bir öğretim modelinin nasıl sağlanacağını ayrıntılı olarak dile getirmektedir (Kiraly, 2000: 123-139). Ayrıca yazar, bilgisayar-temelli sınıf uygulamalarında başvurulan öğretim tekniklerini şu şekilde sıralamıştır:

a) Bire çok öğrenim / öğretim tekniği: Buradaki öğretim ortamında bir öğretmen ve bir grup öğrenci yer alır. Öğretmen merkezli yaklaşımın tekniği olarak nitelendirilebilecek olan bu teknik, gerek örgün öğretimde gerekse uzaktan eğitim modelinde kullanılabilir. Çeviri teknolojilerinin öğretiminde ise bu tekniği kullanan öğretim elemanı, BDC araçlarını gerek kuramsal gerekse uygulamalı olarak öğrencilere öğretir. Burada öğrencilerin bireysel uygulama yapmalarına ya da yaparak öğrenme modelini kullanmalarına çok fazla fırsat tanınmaz.

b) Çoklu öğrenim / öğretim tekniği: Bu tekniğin uygulandığı eğitim kurumlarında ders içi iletişim genelde öğrenciler arasında olur. Öğretim elemanı moderatör görevindedir. Öğrenciler; tartışma, durum canlandırması, rol paylaşımı, beyin fırtınası ve proje çalışması gibi tekniklerle dersin akışını sağlarlar. Bu tekniğin BDC araçlarının öğretilmesi ya da öğrenilmesindeki iz düşümünde ise, öğrenciler öğrenim sürecinde aktif bir rol alırlar ve öğrenilecek bilgileri keşfetmeye dayalı bir öğrenim anlayışıyla hareket ederler.

c) Bire bir öğrenim / öğretim tekniği: Bu tekniğin uygulanması, bir öğretim elemanının bir öğrenci ya da küçük öğrenci gruplarına bilgi aktarması temeline dayanır. Bire çok tekniğine göre daha yapısalcı görünen bu teknikte, öğretim elemanı çeviri teknolojilerinin

öğretiminde gerek geleneksel sınıf ortamında gerekse sanal ortamda öğrencilere BDC araçlarının kullanım alanları ve bu teknolojiler yardımıyla çeviri projelerinin nasıl gerçekleştirildiğini gösterir.

ç) Tekli öğrenim / öğretim tekniği: Öğretim elemanının öğrencileri bireysel olarak öğrenme yöntemlerini seçme konusunda serbest bıraktığı bu tekniğin temelinde, çevirmen adaylarını yaparak öğrenmeye ve keşfetmeye yönlendirmek bulunmaktadır. 21.yüzyılda eğitim dünyasında ısrarla vurgulanan kişiye özgü öğrenim tekniklerini destekler nitelikte olan bu teknikte, çevirmen adayları sahip oldukları teknolojik araç kullanma alt-yapıları ile BDC araçlarının kullanımını öğrenme adına kendi yöntem ve tekniklerini geliştirmektedirler (Király, 2000: 127).

Benoit Robichaud ve Marie-Claude L’Homme 2003 yılında yayınladıkları çalışmalarında, Montreal Üniversitesi’ndeki çeviri bölümünde verilen BDC araçları ve makine çevirisini konu alan dersin uygulamalarını anlatmaktadırlar. Ayrıca, yazarlar çeviri teknolojilerinin öğretimi hakkında faydalı fikirler sunmaktadırlar. Onlara göre, çeviri teknolojilerinin öğretiminde öncelikle kelime işlemcileri, dilbilgisi ve heceleme kontrol mekanizmaları öğretilmelidir. Daha sonra, sırasıyla tek dilli ve çift dilli bütünceler, metin hizalama araçları, terminoloji yönetim sistemleri ve bu teknolojileri birleştiren çeviri bellekleri ve makine çevirisi programları öğretilmelidir. Böylelikle öğrencilere, bir çeviri belleğini ya da makine çevirisi programını oluşturan alt uygulamalar gösterilip, çeviri otomasyonun en küçük birimlerinden başlamak suretiyle etkin bir şekilde öğretilmesi amaçlanmaktadır (Robichaud ve L’Homme, 2003: 27-34).

Mikel L. Forcada ise “A 45-hour Computers in Translation course” adını verdiği makalesinde, Alacant Üniversitesi / İspanya’da mütercim-tercümanlık bölümündeki lisans öğrencilerine, üçüncü sınıfta verilen “Çeviride Bilgisayar Kullanımı” adlı dersin içeriğini tanıtmaktadır. Kendisi bu dersin İspanya’da çeviri eğitimi veren tüm yükseköğretim kurumlarında zorunlu ders olarak okutulduğunun altını çizdikten sonra, bu dersin toplam on beş hafta sürdüğünü, toplam on dokuz seans klasik sınıf ortamında ders işlendiğini ve on bir seans bilgisayar laboratuvarında uygulama yapıldığını belirtir. Ders kapsamında öğrenci odaklı, problem çözme ve proje oluşturma tekniğine dayalı bir öğretim modeli benimsediklerini vurgulayan yazar, daha sonra her hafta hangi konuların üzerinde durulduğunu ve öğrencilere ne tür ödevler verildiğini açıklar. Dersin kapsamı

çeviri belleklerinden, makine çevirisi programları çalışma prensibine, terminoloji bankalarından çeviri amaçlı internet araştırmasına kadar geniş bir yelpazeyi içerisine almaktadır. Yazar çalışmasının sonunda verdiği dersin içeriklerini “LETRAC” projesinin önerdiği ders programıyla karşılaştırarak sözlerine son vermektedir (Forcada, 2003: 11-16).

Çeviri teknolojileri hakkında birçok yayını olan Anthony Pym, 2003 yılında kaleme aldığı makalesinde, çeviri eğitimi veren kurumların görevlerinin sadece çeviri piyasasında revaçta olan çeviri teknolojilerine odaklanmak olmadığını, eğitim kurumlarının öğrencilere teknolojik gelişmelere ayak uydurma becerilerini aktarması gerektiğini vurgular. Günümüzdeki rekabete dayalı çeviri piyasasına hazırlanan öğrencilerin, sadece belirli BDC araçlarını öğrenmeleri ve çeviri eğitiminin sağlaması gereken bilgi ve becerilerin arka plana atılması, yazar için oldukça tehlikeli bir durum arz etmektedir (Pym, 2003: 7-11).

Samson (2005: 101-122), BDC araçlarının öğretiminde öğrenci-merkezli ve işbirliğine dayalı bir eğitim modelinin benimsenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, BDC'nin çeviri eğitiminde önemli bir yere sahip olması gerektiğini örneklerle açıklar. Bununla birlikte, öğrencilere çeviri eğitimlerinin daha ilk yıllarında temel bilgisayar becerilerinden başlanmak suretiyle bilgisayar okuryazarlığının kazandırılması gerektiğinin altını çizer ve öğrencilere her türlü kaynağın elektronik formatta verilmesi gerektiğini savunur. Bilgisayarların ve BDC araçlarının çeviri müfredatındaki hemen hemen tüm derslerde kullanılabileceğini örneklerle göstermektedir. Bununla birlikte yazar, İspanya'daki çeviribilim bölümlerinin her birinde en az dört kredilik “Bilgisayarlar ve Çeviri” adlı dersin bulunduğunu ifade eder. Hatta bazı üniversitelerde seçmeli ve zorunlu ders olarak toplam yirmi sekiz kredilik BDC ile ilgili derslerin olduğunu vurgular ve BDC araçlarının çeviri eğitimindeki yeri hakkında geniş bir bilgi verir.

2006 yılında yayınlanmış ve editörlüğünü Anthony Pym, Alexander Perekrestenko ve Bram Starink'in yaptığı “Translation Technology and Its Teaching” adlı eser, çeviri teknolojileri alanında uzmanlaşmış Anthony Pym, Bert Esselink, Frank Austermühl, Minako O'Hagan ve Ignacio García gibi isimlerin katkılarıyla oluşturulduğu için oldukça kıymetlidir. Gerek genel manada çeviri teknolojilerinin gerekse özelde yerelleştirme teknolojilerinin öğretimi ve akademik çeviri eğitimi programlarına entegre edilmesi

sürecini yansıtması bakımından bu eser oldukça zengin bir bilgi bankasıdır. Ayrıca bu eser, günümüzde çeviri teknolojilerinin ve özellikle BDÇ araçlarının öğretimini konu edinen tek kitap olarak karşımıza çıkmaktadır. (Pym ve diğerleri, 2006).

Yukarıda adı geçen eserde Pym (2006: 114), çeviri teknolojileri eğitiminde bazı eksikliklerin olduğunu gözlemlerine dayanarak ifade etmektedir ve bu eksiklikleri şu şekilde sıralamaktadır:

- Çeviri teknolojileri, çeviri eğitimi veren kurumlarda çevirilerin daha etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi adına öğretilmektedir. Fakat çevirmenlerin daha hızlı çeviri yapabilmeleri için gerekli olan hızlı klavye kullanma becerileri sadece çok az sayıdaki çeviri bölümü tarafından ele alınmaktadır.
- Çeviri teknolojileri, zor bir alan olarak düşünülmekte ve genelde çeviri eğitiminin son yıllarında öğretilmektedir. Yani, öğrenciler ilk başta BDÇ araçlarını kullanmadan çeviri yapmayı öğrenmekte ve eğitimlerinin son dönemlerinde ise, çeviri teknolojilerini kullanarak çeviri yapmaya alışacak zaman bulamamaktadırlar.
- Çeviri teknolojileri ve çeviri uygulamaları farklı derslerde ele alınmaktadır. Öğretim elemanları arasında bu konularda iletişim olmadığı takdirde, BDÇ araçları çeviri derslerinde kullanılamamaktadır.
- Örneğin bir üniversitede, çeviri dersleri geleneksel sınıf ortamında öğrencilerin kalem ve kâğıt kullanarak çeviri yaptıkları bir ortamda gerçekleştirilmektedir. Fakat bu örnek üniversitenin bilgisayar laboratuvarı olmasına rağmen, çeviri öğrencileri orayı kullanamamaktadır çünkü o laboratuvar bilgisayar bölümüne aittir.
- Dünyaca saygın olarak kabul edilen başka bir çeviri bölümünde bulunan bilgisayar sayısı ise, öğrencilerin mevcudunun oldukça altındadır.
- Başka bir saygın çeviri bölümü ise, çeviri teknolojileri eğitimi için kayda değer bir alt yapı oluşturmuştur, fakat bu bölümde görevli öğretim elemanları bu teknolojileri kullanmayı bilmemektedirler. Ya da bu bölümde bulunan bilgisayar ekipmanları çalışmamaktadır.

- Diğer bir eviri bölümünde ise iki adet geniş dil laboratuvarı bulunmakta ama içerisindeki araç ve gereçler 1970’li yıllardan kaldığı için kullanılamayacak durumdadır.
- Birçok eviri eğitimi veren bölüm ise, eviri teknolojileri ğretimi için gerekli bilgisayar donanımını sağlamış ama bu araç ve gereçlerin teknik bakımını yapacak teknisyenlere sahip değildir.
- Yine birçok eviri bölümü, öğrencilerin kullandıkları bilgisayarlara bulaşan virüslerden dert yanmakta ve bunun gibi birçok teknik sorunla boğuşmaktadır.

Pym (2006: 115-120) yukarıda anlatılan sıkıntıların ardından, eviri teknolojilerinin öğretildiği bilgisayar laboratuvarlarında sınıf içi oturma planının dersin işlevsel olarak işlenilmesinde önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır. Yazar, bilgisayarların sınıf içerisindeki yerinin öğrencilerin gerek kendi aralarında gerekse ğretim elemanıyla olan iletişimlerini engellemeyecek bir biçimde olması gerektiğini vurgulayarak araştırmasını sonlandırmaktadır.

Chung-ling Shih, 2006 yılında yaptığı çalışmasında Tayvan’daki bir niversitenin İngilizce bölümünde verdiği eviri belleklerinin ğretimi adlı ders uygulaması ve daha sonra eviri bellekleri hakkında öğrencilere uyguladığı anket hakkında bilgi vermektedir. Yazar öncelikle, eviri bellekleri dersinde Trados programının öğretildiğini bildirir ve daha sonra bu ders için hazırlanan konuları ve benimsenen ğretim modelini açıklar. Yazar uygulanan anket sonrasında, ğrencilerin Trados programı hakkında genelde olumlu bir tutum sergilediklerini ama programın bazı özelliklerini beğenmediklerini dile getirir. Genelde ğrencilerin, eviri belleklerinin öğretilmesinde ekip çalışması tekniğini daha etkili bulduklarının altını çizen yazar, eviri teknolojilerinin eviri öğrencileri için daha eviri piyasasına atılmadan önce sahip olmaları gereken bir edin olduğunu vurgulayarak sözlerine son verir (Shih, 2006: 47-68).

Severine Hubscher-Davidson ise, “Meeting Students’ Expectations in Undergraduate Translation Programs” adlı çalışmasında, Salford niversitesi eviribilim lisans ğrencilerinin bölümden beklentilerini öğrenmek adına bir anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Öğrencilere yönetilen “Mfredatınızda daha fazla odaklanmak istediğiniz noktalar nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar, tezimiz içerisinde anılmaya değer verilerdir. Öğrencilerin %33’ müfredat içerisinde eviri teknolojileri ve çeviride

araştırma metotları derslerinin daha fazla yer alması gerektiğini ve böylelikle profesyonel çevirmenlik kariyerlerine daha iyi hazırlanabileceklerini ifade etmişlerdir (Hubscher-Davidson, 2007).

Bowker ve diğerleri (2008: 26-47) çalışmalarında BDC araçlarının profesyonel çeviri sektöründe yaygın bir biçimde kullanıldığını altını çizdikten sonra, günümüzde özellikle BDC araçlarının lisanslı olarak kullanımının çeviri bölümleri açısından maddi olarak külfet getirdiğini vurgulamaktadırlar. Yazarlar, bu durumun izdüşümünde ise, çeviri bölümlerinin BDC araçlarını derslerinde kullanmada zorluk çektiklerini ifade etmektedirler. Özellikle günümüzde kullanımı yaygınlaşan açık kaynak kodlu ücretsiz BDC araçlarının çeviri bölümleri tarafından da kullanılabilceğini ve bu yazılımların birçok avantajı barındırdıklarını ifade eden yazarlar, konuya ilişkin olarak çeviri bölümlerine pedagojik tavsiyeler sunmaktadırlar.

Chung-ling Shih 2008 yılında kaleme aldığı çalışmasında, çeviri bellekleri kullanılarak gerçekleştirilen uzmanlık alan çevirileri derslerinde sosyal-yapısalcı eğitim modelinin etkin bir biçimde uygulanıp uygulanamayacağını incelemiştir. Dönem sonunda dersi alan öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği anket sonrasında, yazar çeviri belleklerinin uzmanlık alan derslerinde kullanımının sosyal-yapısalcı eğitim modelinin önemli bir bileşeni olan “etkileşim” faktörünü etkin bir biçimde devreye soktuğunu vurgulamaktadır. Özellikle çeviri bellekleri, öğrenciler ve öğretim elemanını içeren bu etkileşim döngüsünün öğrencilerin çeviri çalışmalarında problem çözme becerilerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Yazar, BDC araçlarının öğrencilerin çeviri yapma becerilerinin artırılmasında önemli bir yer olduğunu vurgulayarak çalışmasını sonlandırmaktadır (Shih, 2008: 17-29).

Bowker ve Marshman (2009: 60-87) ise, BDC araçlarının çeviri eğitimi veren kurumlarda öğretilmesi adına geliştirdikleri “CERTT” projesinin pedagojik verilerini çalışmalarında anlatmaktadırlar. Yazarlar öncelikle, terminoloji yönetim araçlarının ve çeviri teknolojilerinin çeviri sektöründe ve çeviri eğitimindeki önemine vurgu yaptıktan sonra, bu teknolojilerin niçin çeviri bölümlerinde etkin bir biçimde öğretilmediğini sorgulamaktadırlar. Bu noktada üzerinde durdukları temel husus, çeviri eğitmenlerinin konuya ilişkin sınırlı bilgi ve becerilere sahip olduklarıdır. Yazarlar, bu anlamda çeviri

eğitmenlerinin konuya ilişkin olarak kendilerini geliştirmeleri için tavsiyeler sunarak sözlerine son vermektedirler.

Thelen (2011: 157-178), çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimine yansımalarını aktaran önemli bir çalışmaya imza atmıştır. Yazar, çalışmasında aşağıdaki durumları sorgulamıştır:

- Çeviri eğitimi veren kurumların, çeviri teknolojilerini müfredatlarına dâhil etmemeleri mantıklı bir karar mıdır?
- Çeviribilim müfredatı içerisinde hangi teknolojik araçlar hangi amaçlar kapsamında yer almalıdır?
- Çeviri teknolojileri nasıl öğretilmelidir?
- Çeviri eğitiminin hangi döneminde BDC araçları öğretilmelidir?

Öncelikle bilgi teknolojilerinin ve teknik çeviri araçlarının tanımını ve sınırlılıklarını dile getiren Thelen, daha sonra bu araçların öncelikle profesyonel çevirmenlik mesleği kapsamındaki yerini ortaya koymaktadır. İlerleyen bölümlerde yazar, çeviri öğrencilerinin geçmişteki öğrenci profiline kıyasla teknoloji kullanımına daha yatkın olduklarının altını çizdikten sonra, çeviri teknolojilerinin öğretiminde öğrencilerin beklentilerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgular. Çalışmada daha sonra çeviri eğitmenleri mercek altına alınıp, gerek çeviri teknolojileri derslerini veren gerekse bölümdeki diğer derslere giren öğretim elemanlarının en az öğrenciler kadar bilgisayar kullanım beceresine sahip olmaları gerektiği vurgulanır. Yazara göre, çeviri teknolojileri derslerine girecek olan çeviri eğitmenlerinin:

- Çeviri teknolojileri hakkında bilgilerini arttırmaları,
- Çeviri teknolojilerinin kullanımını adına sertifika sahibi olmaları,
- Öğrencilere öğrettikleri BDC araçlarının uygulamasını yapmaları,
- Öğrencilere mümkün olduğunca BDC araçlarının uygulamaları ile ilgili ödevler vermeleri gerekmektedir.

Thelen, ilerleyen sayfalarda çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının mutlaka çeviri teknolojilerini öğrencilerine tanıtmak durumunda olduğunu ve gerek temel bilgisayar kullanma becerilerinin gerekse BDC araçlarının çeviri eğitimin her safhasında

yer alması gerektiği sonucuna varmaktadır. Bununla birlikte yazar, çeviri teknolojilerinin kullanımına dair genel özellikler kazanıldıktan sonra öğrencilere hangi araçlar üzerinde odaklanmaları hususunda şeffaflık sunulması fikrindedir.

Yazar kendisinin öğretim elemanı olduğu Maastricht Üniversitesi mütercim- tercümanlık bölümünde çeviri teknolojilerinin öğretilmesi adına çeviri sektörüyle başlattıkları işbirliğinden ve bölüm içerisinde yürütülen çeviri öğrencileri staj programından ve öğretim elemanlarına sağlanan hizmet içi eğitimin faydalarından bahsettikten sonra sözlerine son vermektedir.

Daniel Dejica-Cartis tarafından 2012 yılında hazırlanan çalışmada ise, çeviri eğitimi veren üniversitelerde BDC araçlarının öğretimini konu alan derslerin yapılandırılması konusunda önemli veriler yer almaktadır. Yazar, lisans eğitimlerine devam eden 3. sınıf çeviribilim öğrencilerine yönelik geliştirilen “Çevirmenler İçin Elektronik Araçlar” adlı dersin müfredata konulmadan önce bölüm içerisinde gerçekleştirilen çalışmaları ayrıntılı olarak anlatmaktadır. Daha sonra yazar; öncelikle öğretim elemanlarının gerek çeviri piyasasından gerekse Avrupa’daki diğer üniversitelerden davet ettikleri çeviri teknolojileri alanında uzman kişiler tarafından eğitildiğini, bölüm içerisinde seminerler düzenlemek suretiyle akademisyenlerin ve öğrencilerin BDC hakkında bilgi sahibi edinildiğini, diğer üniversiteler ile işbirliği içerisinde girildiğini ve gerekli teknik araç-gereçlerin temin edildiğini dile getirir. Yazar çalışmasının sonunda ise, ders içeriklerinin oluşturulma sürecini ve uygulanacak eğitim modelinin ayrıntılarını bizlere anlatmaktadır (Dejica, 2012: 3614-3618).

Çin’de tasarımının Transn Bilgi Teknolojileri Limited Şirketi tarafından gerçekleştirilen “Bilgisayar Destekli Çeviri Eğitimi Platformu” yazılımı, Çinli çeviribilimciler tarafından birçok makalede incelenmiştir. Bu yazılım sayesinde, öğrencilerin gerek okulda, gerekse okul dışında çeviri projelerini sisteme entegre edilen BDC araçlarıyla etkin bir şekilde gerçekleştirme fırsatı buldukları gözlemlenmiştir (bkz. Zhong, 2010; Wang ve Wan, 2011; Wang, 2013; Liu, 2013).

Bahsedilen sistem, İspanya’da öncü olarak uygulanan çevirmen eğitimine profesyonel yaklaşım eğitim anlayışı bünyesinde oluşturulan “Aula Int” projesi çerçevesinde kullanılan yazılımla paralellik göstermektedir. Bu sistemle birlikte çeviri öğrencileri,

yazılımın içerisine yüklenen çeviri bellekleri, terminoloji bankaları, çevrim içi sözlükler ve iki dilli bütünceler yardımıyla çeviri projelerini gerek grup gerekse bireysel olarak yürütme imkânı bulabilmektedirler. Sistemin eleştiriye açık bir yönü de açık kaynak kodlu BDÇ yazılımlarıyla henüz beslenmemiş olmasıdır. Öğrencilere belirli BDÇ araçları kullanma zorunluluğu getiren bu sistem, eğitsel olarak sadece BDÇ araçlarının çeviri işlemlerinde kullanımını değil, diğer müfredat derslerinin de sistem yardımıyla öğretilmesine de fayda sağlamaktadır.

Aslında yabancı üniversitelerde uygulanan bu sistemlerle birlikte, çeviri eğitiminin gerçek çeviri piyasası koşullarına ayak uydurabilmesi adına bütünsel olarak BDÇ konseptine geçirilmesi hedeflenmektedir. Uzaktan eğitim ya da karma eğitim modelleriyle, çeviri eğitiminin her safhasında öğrencilerin teknolojik araç-gereçleri kullanmalarının onları BDÇ araçlarını öğrenmeleri konusunda daha fazla motive edeceğini belirten çalışmalar bulunmaktadır (krş. Pym, 2001; Fictumová, 2005).

Stephen Doherty ve Joss Moorkens'in 2013 yılında kaleme aldıkları çalışmaları, çeviri teknolojilerinin öğretimi adına sınıf uygulamalarını içeren diğer önemli bir çalışmadır. Dublin Şehir Üniversitesi'ndeki çeviri bölümü öğrencilerinin çeviri teknolojileri hakkında tutumlarının öğretim elemanları tarafından tutulan eğitsel günlüklerle tespit edildiği bu çalışmada, öğrenci grubu hem lisans öğrencileri hem de yüksek lisans öğrencileridir. Genelde öğrencilerin büyük bir kısmı çeviri teknolojilerine karşı olumlu bir tutum sergilemiş olup, değişen çeviri piyasası koşullarında bu teknolojilerin öğrenilmesi gerektiği gerçeğini kavramışlardır. Derslerde hem açık kaynak kodlu ve ücretsiz olan çeviri belleği ve makine çevirisi programları öğretilmiş, hem de lisanslı çeviri programları öğretilmiştir. Çeviri teknolojileri laboratuvarında işlenen derslerde pedagojik veriler oldukça etkin bir biçimde kullanılmış ve öğrencilere sağlıklı bir öğrenim atmosferi sunulmuştur. Genel anlamda bilgisayar becerileri gelişmiş olan öğrenciler ve bilgisayar kullanımı zayıf olan öğrenciler birlikte grup halinde çalışmaya teşvik edilmiş ve böylelikle öğrenme zorluğu çeken öğrencilerin derse etkin katılımı sağlanmıştır (Doherty ve Moorkens, 2013: 122-136)

Muegge (2013: 137-146), BDÇ araçlarının öğretildiği derslerin geleneksel çeviri dersleri formatından sıyrılması gerektiğini vurgulamaktadır. Yazar, teknolojik gelişmelerin çeviri dünyasında da yankı uyarmakta olduğunu altını çizdikten sonra, çeviri teknolojilerinin

çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında etkin bir biçimde öğretilmesi için gerekli alt yapının ve teknik donanımın sağlanması gerektiği üzerinde durmaktadır. Çeviri sektörünün teknolojik araç kullanabilen ve teknik metin yazarlığı konusunda uzmanlaşmış çevirmenlere ihtiyaç duyduğunu vurgulayan yazar, özellikle günümüz çeviri sektöründe yaygın bir biçimde kullanılan bulut yazılımların çeviri eğitimi yıllarında öğrencilere öğretilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin akıllı telefonları ve tabletleri vasıtasıyla internet bağlantısının olduğu her yerde erişebilecekleri açık kaynak kodlu ücretsiz BDC araçlarının kullanımına teşvik edilmesi gerektiğini vurgulayarak, eğitim verdiği kurumdaki çeviri teknolojileri dersinden örnekler vermek suretiyle yazısına son vermektedir.

2.4. Türkiye’de Çeviri Teknolojileri Eğitimi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Bu alanda ülkemizde yapılan çalışmalara 2000’li yıllarda rastlamaktayız. BDC araçlarının çeviri eğitiminde kullanılmasına yönelik yapılan çalışmalar aşağıda yer almaktadır.

2012 yılında, Hacettepe Üniversitesinde düzenlenen, “TÜÇEB 1. Ulusal Çeviribilim Öğrenci Çalıştayı” çeviribilim öğrencilerinin çeviri dünyasına ilişkin düşüncelerini ifade etmeleri adına önemli bir organizasyon olmuştur. Hakan Meral ve Murat Us tarafından bu çalıştayda sözlü olarak sunulan ve daha sonra Hakan Karadeniz tarafından yayına hazırlanan çalıştay bildirimleri içerisindeki “Çeviri Eğitiminde Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı” adlı çalışma, tez araştırmamız bünyesinde incelemeye değer gördüğümüz bir çalışmadır. Yazarlar çalışmalarının amacını, Türkiye’de çeviri eğitimi veren üniversitelerin gelişen teknolojik gelişmelerle birlikte önem kazanan bilgi teknolojilerini ne denli kullandıklarına dair bir inceleme yapmak ve çeviri eğitiminde bilgi teknolojilerinin önemini ne denli anlaşıldığını ortaya koymak olarak belirtmişlerdir. Araştırmalarında ülkemizde çeviri eğitimi veren bölümlerin yetkilileriyle, çeviri öğrencileriyle ve çeviri sektörünün önde giden kuruluşlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Akademisyenlerle yapılan görüşmeler sonucunda, BDC eğitiminin bazı problemlerden dolayı yeterince etkin bir şekilde gerçekleştirilemediği ve BDC ile ilgili derslerin kısıtlı sayıda olduğu sonucuna varılmıştır. Çeviri sektörünün temsilcileriyle yapılan görüşmelerde ise, genel olarak onların akademik dünyadan beklentileri çevirmen adaylarına piyasada kullanılan tüm BDC araçlarını etkin bir şekilde öğretmeleri değil,

genel olarak bu araçları tanıtmaları ve kullanımları hakkında genel bir bilgiye sahip olmalarını sağlamak şeklinde nitelendirilmektedir. Çeviri öğrencilerinin ise bir kısmı akademik çeviri eğitiminde aldıkları BDC araçları hakkındaki bilgileri yeterli görürken bazıları ise yeterli görmemektedir (Meral ve Us, 2012: 42-51).

9 Haziran 2012 tarihinde Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu düzenlenmiştir. Işın Bengi-Öner, “Sektörde ve Akademide Kronometre Çalışmaya Başladı. Yarışı Göğüslemek İçin Ne Yapmalıyız?” başlıklı bildirisinde, çağımızın bilgi teknolojileri çağı olduğunun altını çizdikten sonra, Avrupa Birliği Çeviri Genel Müdürlüğü bünyesinde yapılan çevirilerin hangi süreçlerden geçtiğini ve bu aşamalarda BDC araçlarının nasıl kullanıldığını anlatmıştır. Daha sonra ise, Doğu Üniversitesi çeviribilim yüksek lisans programı hakkında bilgi verip, müfredatlarında modern çeviri piyasasına dönük derslerin mevcut olduğunu vurgulamış ve eğitim kurumlarının çeviri dünyasının isteklerine cevap verebilmesi için kendilerini yenilemeleri gerektiğini ifade etmiştir (Bengi-Öner, 2012: 4-9).

Şahin (2013) ise, makine çevirisinde son-düzeltilme işlemlerinin çeviri eğitiminde kullanımını konu edinmiştir. Çalışmasında, “Google Translate” makine çevirisi programı tarafından çevrilmiş metinlerin son-düzeltilme yöntemiyle erek metin formatına dönüştürülmesi incelenmiştir. Yazar, konuya ilişkin verdiği derste öğrencilerden kaynak metinleri hem yukarıda bahsedilen yöntemle hem de kendi başlarına tercüme etmelerini istemiştir. Çalışma sonunda elde edilen bulgularda; öğrencilerin dönem başında son-düzeltilme işlemlerinde kendilerini fazla rahat hissetmedikleri ama son-düzeltilme ile ilgili derslerin bölüm müfredatında yer alması konusunda dönem sonunda olumlu bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir.

Araştırmamız bünyesinde ele alınacak diğer bir çalışma da, Filiz Şan tarafından 2013 yılında kaleme alınan “Yüksek Öğretimin Yeniden Yapılandırılma Sürecinde Akademik Çeviri Eğitiminde Teknoloji Kullanımı” adlı makaledir. Yazar bu çalışmasında öncelikle çeviri projelerinde BDC araçlarının kullanım prensiplerine değinmiş ve BDC’nin kısa bir tarihçesini sunmuştur. Daha sonra, Bolonya sürecinin çeviri mesleği standartlarının gelişimi üzerindeki etkisini anlatıp, uzman bir çevirmenin sahip olması gereken çeviri teknolojileri edincine değinmiştir. Ayrıca yazar, genelde çeviri eğitimi veren kurumlarda Trados programının öğretiminde yaygın olduğuna vurgu yapıp, akademik çeviri eğitimi

süresince öğrencilere tüm BDC araçlarının öğretilmeyeceğini, bunun yerine bu programların genel çalışma prensiplerinin üzerinde durulması gerektiğini dile getirmiştir (Şan, 2013).

Tez çalışmamız ile doğrudan ilgili olan diğer bir çalışma ise Mehmet Şahin'in 2013 yılının sonunda yayınlanan "Technology in Translator Training: The Case of Turkey" başlıklı makalesidir. Yazar çalışması bünyesinde Türkiye'de İngilizce-Türkçe dil çiftlerinde eğitim veren çeviri bölümlerinin lisans müfredatlarını incelemiş ve müfredat içerisinde yer alan çeviri teknolojileri ile ilgili dersleri tespit etmiştir. Yaptığı inceleme sonunda bu bölümlerin müfredatlarındaki çeviri teknolojileri derslerinin üniversiteden üniversiteye değişkenlik gösterdiği, bu derslerin zorunlu ya da seçmeli ders bünyesinde öğretilmelerinde ülke çapında bir dizgesellik bulunmadığı sonucuna varmıştır. Hatta bazı bölümlerde çeviri teknolojileriyle ilgili hiçbir dersin bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca bu derslerin çeviri eğitiminin hangi döneminde verildiğine yönelik bölümler arası bir uzlaşma da bulunmamaktadır.

Yazar çalışmasının ikinci bölümünde, eğitim verdiği İzmir Ekonomi Üniversitesi mütercim-tercümanlık bölümü lisans öğrencilerinin çeviri teknolojileri ile ilgili düşüncelerini öğrenmek adına bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Ön-test ve son-test olarak hazırlanan bu anket, toplam 62 öğrenciye uygulanmış olup, bu anketten şu sonuçlar çıkartılmıştır:

- Ön-test ve son-test sonuçları ele alındığında, çeviri teknolojileri dersini alan öğrencilerin dönem sonunda çeviri teknolojilerine yönelik tutumları olumlu anlamda değişmiştir,
- Çeviri teknolojilerini kullanmada öğrenciler için sorun teşkil eden unsurlar sırasıyla şunlardır: BDC araçlarının yüksek maliyeti, programların kullanımında ortaya çıkan teknik sorunlar, temel bilgisayar becerilerindeki eksiklik, BDC araçları hakkında akademik yönlendirmenin olmaması ve farklı BDC araçları arasındaki uyumsuzluk.
- Anket katılımcılarının üçte ikisinden fazlası tüm BDC araçlarını öğrenmek için yeterli ders sayısının bulunmadığını ifade etmiştir.

- Katılımcıların büyük bir bölümü BDC araçlarını ileriki yaşamlarında kullanmak istediklerini dile getirmişlerdir, fakat makine çevirisi programlarının işlevselliği konusunda katılımcıların çekindikleri noktalar olduğu gözlemlenmiştir.

Yazar çalışmasını sonlandırırken çeviri eğitiminde çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin sayısının artması gerektiğini vurgulayıp, bu konuda yapılabilecek diğer çalışmalarını teşvik etmiştir (Şahin, 2013: 173-189).

Halil İbrahim Balkul tarafından 2014 yılında kaleme alınan “Tracing Pedagogical Inferences in Computer-Assisted Translation Classes” adlı çalışma da, BDC eğitimi alanında faydalı bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada, BDC eğitimini konu alan son on yıl içerisinde hazırlanmış makaleler, dört ana araştırma sorusu kapsamında eleştirel olarak incelenmiştir. Araştırma soruları kapsamında bu makalelerde BDC dersleri uygulamaları esnasında; çeviribilim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunların dile getirilip getirilmediği, öğrencilerin BDC’ye yönelik tutumlarının aktarılıp aktarılmadığı, öğrencilerin BDC derslerine katılmadan önce kendilerinden ön yeterlilik talep edilip edilmediği ve çeviri öğretmenlerinin BDC araçlarına dair ön bilgilerinin olup olmadığına dair bilgilerin verilip verilmediği incelenmiştir. Bu çalışma, BDC eğitiminde ele alınan ders uygulamalarının pedagojik izdüşümlerini incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Çalışmada, ilgili alanda hazırlanan bilimsel çalışmaların büyük oranda alanın pedagojik değerlerini göz ardı ettiği tespit edilmiş ve bu tür çalışmaların BDC eğitiminin pedagojik anlamda ilerlemesi için eğitim ve öğretim ilkelerini de göz önünde bulundurmaları gerektiği vurgulanmıştır (Balkul, 2014: 469-473).

Şahin ve Dungan (2014: 67-90) ise, kaleme aldıkları çalışmalarında çeviribilim öğrencilerinin çeviri projelerinde çeviri teknolojilerini kullanma durumlarını araştırmışlardır. Çalışmalarında, öğrencilerden belirli bir kaynak metni; öncelikle sadece basılı kaynaklardan yararlanarak kendi başlarına tercüme etmelerini, daha sonra sadece internet kaynaklarından yararlanarak tercüme etmelerini, en son ise makine çevirisi programı tarafından tercüme edilen metni son-düzeltilme işlemleriyle erek metin formatına dönüştürmelerini istemişlerdir. Yazarlar, tüm bu çeviri işlemlerinden sonra çeviri süreçleriyle ilgili olarak öğrencilerden çevrimiçi anket sorularını yanıtlamalarını beklemişlerdir. Çalışma sonunda elde edilen bulgular; öğrencilerin en çok kendilerini

internet kaynaklarını ve BDC araçlarını kullanarak gerçekleştirdikleri çeviri projelerinde rahat hissettiklerini göstermiştir.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümü, tez konusu bağlamında sorunsallaştırılan olguların hangi yöntemlerle incelendiğini konu edinmektedir. Çalışma kapsamında nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu bölümde öncelikle, ülkemizde çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümlerinde yer alan çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin tespit edilme sürecine ilişkin yürütülen betimleyici yöntem hakkında bilgi verilecektir. Bu aşamada müfredat analizi gerçekleştirilirken bir nitel araştırma yöntemi olan doküman inceleme yöntemi kullanılmış olup, bu bölümde bu yöntemin araştırma safhaları ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Daha sonra, Türkiye'deki çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinde görevli öğretim elamanlarının BDCÇ araçlarının kullanımı ve öğretimi üzerine geliştirdikleri tutum ve düşüncelerinin, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemiyle nasıl tespit edildiği hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Müfredat Analizi

Tezin bu bölümünde gerçekleştirilen çalışma, betimleyici bir araştırma yöntemi kullanılarak sürdürülmüştür. Betimleyici araştırmalar sayesinde olgular hakkında sistemli ve düzenli bilgilere sahip olunur ve böyle bir araştırmada herhangi bir durumun var olup olmadığı üzerinde durulur. Çalışma bünyesindeki örneklemden hareketle evren hakkında geniş bir bilgi edinilir, böylelikle konuyla ilgili yeni hipotezlerin formüle edilmesi kolaylaşır. Betimleyici araştırmalar bir olgunun niçin öyle olduğunu, o ilişkinin niçin öyle kurulduğunu açıklamazlar, onun yerine olgularda neyin olduğunu, nelerin neler ile birlikte olduğunu bildirirler. Betimleyici araştırmaların sonuçları, yüzde tabloları ve grafikler ile gösterilir ve değişkenler arasında korelasyonun varlığı veya yokluğu saptanır.

Ayrıca çalışmanın bu bölümünde benimsenen yöntem, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemini kapsamaktadır. Bu yöntemde, hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilmesi araştırma problemi ile yakından ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187). Örneğin eğitim ile ilgili bir araştırmada, şu tür dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir: eğitim alanında ders kitapları, müfredat yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, öğrenci rehberlik kayıt ve dosyaları, öğrenci ve öğretmen el kitapları, sınav tutanakları, ders ve ünite planları ve eğitimle ilgili resmi belgeler. Tezin genel araştırma alanı da çeviri

eğitimi olduğu için, ülkemizde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatları incelenmiş ve çeviri teknolojileriyle ilgili dersler tespit edilmiştir.

Forster (1994: 148), doküman incelemenin beş aşamada gerçekleştirileceğini ifade etmektedir. Bu aşamalar ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- Dökümanlara ulaşma,
- Dökümanların doğruluğunun kontrol edilmesi,
- Dökümanları anlama,
- Veriyi analiz etme,
- Veriyi kullanma.

Bu bağlamda çalışmamızda öncelikle, 2014 ÖSYM tercih kılavuzu kriter alınarak ülkemizde aktif olarak lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerinin ilgili bölümleri tespit edilip, sonrasında bu bölümlerin lisans programlarının müfredatlarına ulaşılmıştır. Bu süreçte genel olarak bölümlerin web sitelerinden faydalanılmış, web sitelerinde gerekli bilgilere ulaşılmadığı ya da ihtilafa düşülen durumlarda, ilgili bölümlerin yetkilileri ile temasa geçilip dökümanların doğruluğu kontrol edilmiştir.

Daha sonra müfredatlardan elde edilen veriler anlamlandırılıp gerekli analizler gerçekleştirilmiş ve bu analizler tablolastırılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde yapılan tespitler ilgili bölümlerin müfredatlarında BDÇ ile doğrudan ilgisi bulunan tüm dersleri kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. “Uzmanlık Alan Çevirileri”, “Çeviri Projesi”, “Teknik Çeviri”, “Altyazı-Dublaj Çevirisi”, “Terim Çalışmaları” ve “Görsel-İşitsel Metin Çevirileri” gibi derslerde BDÇ araçları kullanılabilir, fakat bu derslerin BDÇ araçları kullanılmadan gerçekleştirilmesi de mümkündür. Bundan dolayı, yukarıda saydığımız dersler tezimizin bu bölümündeki incelemeye dâhil edilmemiştir. Ancak, tezin ikinci araştırma etabı olan anket uygulamasında bu derslerde BDÇ araçlarının kullanılıp kullanılmadığı öğretim elemanlarına sorulmuştur. Müfredat incelemesi esnasında dikkat ettiğimiz diğer bir husus da, hemen hemen tüm üniversitelerde farklı isimlerle anılsa da temel bilgisayar becerilerini geliştirmeye yönelik derslerin bulunmasıdır. Bu dersler de müfredat incelemesi kapsamına dâhil edilmemiştir, fakat tezimizin anket uygulamasında

bu derslerin verimliliğinin BDC araçlarını öğrenme konusunda etkili olup olmadığı öğretim elemanlarına sorulmuştur.

Veri analizi esnasında; çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin adları, bu derslerin zorunlu ya da seçmeli olarak müfredat içerisinde yer almaları, AKTS bilgileri ve genel müfredat içerisindeki yüzdeleri belirlenmiştir. Ülkemizde hangi yabancı dilde eğitim verirse versin tüm çeviribilim ya da mütercim-tercümanlık bölümleri, mezun olunabilmek için toplam 240 AKTS'ye denk gelecek sayıda ders alınmasını zorunlu tutmaktadır. Çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin genel müfredat içerisindeki oranı hesaplanırken, ilgili derslerin toplam 240 AKTS'ye olan oranı yüzdeye dönüştürülerek sonuç elde edilmiştir. Doküman incelemenin son aşamasında ise, elde edilen veriler ülkemizde çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde ne denli yer aldığı konusunda eleştirel olarak yorumlanmış ve gerekli pedagojik çıkarımlar yapılmıştır.

3.2. Anket Uygulaması

Bu bölümde öncelikle anketimizin hazırlanma amacı hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra, anket uygulamasına konu olan araştırma evreni ve ulaşılan çalışma grubu tanıtılacak olup, sonrasında ise sırayla veri toplama aracı, veri toplama süreci ve veri analiz süreci üzerinde durulacaktır.

3.2.1. Anket Uygulamasının Amacı

Tezin ikinci araştırma safhası olan anket uygulamasının en önemli hedefi, ülkemizde çeviribilim ya da mütercim-tercümanlık bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının genel manada çeviri teknolojilerinin, özelde ise BDC araçlarının kullanımı ve akademik çeviri eğitiminde öğretilmesi üzerine olan görüşlerini saptamaktır. Bu anket uygulaması; öğretim elemanlarının gerek kendilerinin BDC araçlarına bakış açısını göstermeyi, gerekse bu araçların öğretimi ve akademik çeviri dünyasında olan / olması gereken yerini saptama yönelik geliştirdikleri tutumları pedagojik açıdan irdelemeyi amaçlamaktadır.

Anket uygulamasının yukarıda belirtilen hedeflerine ulaşması için, çeviri eğitmenlerinin perspektifinden BDC araçlarının profesyonel manada kullanımından, akademik çeviri eğitiminde kullanımına kadar birçok önemli etmeni konu edinen sorular sorulmuştur. Bununla birlikte, anket soruları içerisinde birbiri ile ilişki içerisinde olması muhtemel

soruların ilişki testlerine tabi tutulması amaçlanmıştır. Bu manada araştırılması planlanan ilişki temaları şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Araştırmaya katılan bireylerin, genel olarak teknolojik gelişmeleri takip etme sıklıkları ile çeviri teknolojileri alanında gerçekleşen yenilikleri takip etme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- b) Araştırmaya katılan bireylerin, temel bilgisayar programlarını rahat kullanma düzeyleri ile BDC araçlarını rahat kullanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- c) Araştırmaya katılan bireylerin, profesyonel çeviri yapma deneyimleri ile BDC araçlarını çeviride kullanma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- d) Araştırmaya katılan bireylerin, BDC araçlarını rahat kullanma durumları ile BDC araçlarını çevirmen adaylarına rahat öğretme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- e) Araştırmaya katılan bireylerin, BDC araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alıp/almaması gerektiği konusundaki düşünceleri ile BDC araçlarının kullanımı ve öğretiminin bölüm içerisindeki diğer dersleri de kapsamı ya da kapsamaması gerektiği hakkındaki düşünceleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- f) Araştırmaya katılan bireylerin yaşları ile BDC araçlarını kullanıp/kullanmamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- g) Araştırmaya katılan bireylerin görev yaptıkları üniversite türü ile çeviri teknolojileri alanındaki yenilikleri takip etme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- h) Araştırmaya katılan bireylerin BDC araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alıp/almaması hususundaki düşünceleri ile BDC araçlarının öğretimi konusunda lisans düzeyinde ders verip/vermeme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?
- i) Araştırmaya katılan bireylerin görev yaptıkları üniversite türü ile BDC araçlarının daha verimli öğretimi konusunda bölümlerinde etkili bir üniversite-sektör işbirliğinin olup/olmama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

- j) Araştırmaya katılan bireylerin görev yaptıkları üniversite türü ile çeviri teknolojileri alanında gerçekleşen yenilikleri takip etme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

3.2.2. Araştırma Evreni Ve Çalışma Grubu

Anket uygulamamızın çalışma grubu ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarıdır. Çeviribilim literatüründe, çeviri teknolojileriyle ilgili yapılan anket uygulamaları genelde çeviri öğrencilerini ve profesyonel çevirmenleri çalışma grubu olarak almıştır. Bu çalışmalar içerisinde; Lagoudaki (2006), Fulford ve Granell-Zafra (2005), Dillon ve Fraser (2006) ve Gough (2011) profesyonel çevirmenlerin çeviri teknolojileri hakkında tutumlarını ölçmeyi hedeflerken; Gaspari (2001), Doherty ve Moorkens (2013) ve Alotaibi (2014) çeviribilim öğrencilerinin çeviri teknolojilerine yönelik tutumlarını ölçmeyi konu edinmiştir.

Anket uygulamamızda çalışma grubu olarak özellikle çeviri eğitmenlerinin seçilmesindeki sebep, çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının gerek çeviri teknolojilerinin kullanımı gerekse bu teknolojilerin öğretilmesi konusunda söz sahibi olmalarıdır. Bu çalışma genel manada çeviri teknolojilerinin eğitimi konu edindiğinden dolayı, bu konuda yapılacak bir anket uygulamasının çalışma grubu, çeviri teknolojilerini hem kullanım hem de eğitim seviyelerinde temsil edecek bir kitle içerisinde seçilmelidir.

Bu bağlamda atılacak olan ilk adım, ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarına ulaşmaktır. Böylelikle, hedef öğretim elemanlarına ulaşmak için aşağıdaki yöntemlere başvurulmuştur.

- a) İlk olarak yazar kişisel bağlantılarını devreye sokup, çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarına ulaşmıştır.
- b) Daha sonra, kartopu örnekleme (snowball sampling) yöntemi kullanılmıştır. Yani, kişisel bağlantılarımızla ulaştığımız öğretim elemanlarının tanıdıkları diğer öğretim elemanlarını ankete katılmaya davet etmeleri beklenmiştir.

- c) Anketin hedef kitleye ulaşabilmesi için kullanılan diğer bir yöntem ise, çeviri bölümlerinin web siteleri taranarak hedef öğretim elemanlarının iletişim bilgilerinin temin edilmesidir.
- d) Bu bağlamda izlenen son veri toplama yöntemi ise, sosyal medya araçlarının kullanılmasıdır. *Facebook* ve *Academia.edu* siteleri aracılığıyla hedef öğretim elemanlarına ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmalar sonunda çeviri bölümlerinde görevli toplam 102 öğretim elemanı tespit edilmiş, bu kişilerin elektronik posta adresleri bulunmuş ve kendilerine anket iletilmiştir. Anket, Mayıs 2014 ile Temmuz 2014 arasından 2 ay süre ile yayında kalmış ve bu aşamada her bir öğretim elemanına toplam 3 kez hatırlatma mesajı gönderilmiştir. Belirlenen süre sonunda toplam 77 öğretim elemanı ankete katılmıştır. Anket sorularına eksik ya da hatalı cevap veren 5 katılımcının yanıtları geçersiz sayılmış ve sonuçta toplam 72 öğretim elemanı üzerinden çalışma grubu oluşturulmuştur. Böylelikle çalışmamıza katılan örneklem sayımız, araştırma evreninin %70'ini temsil etmektedir.

3.2.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Bu anket, tez yazarı tarafından çeviri teknolojileri literatürü dikkatli bir şekilde incelenip konuya paralel olarak uygulanan diğer anket uygulamaları analiz edilerek tasarlanmıştır. Anket iki bölümden oluşmakta ve toplam 35 soru içermektedir. Anketin ilk sorusundan itibaren 24. sorusuna kadar olan kısım, anketin ilk bölümüdür ve tüm katılımcıların bu kısımdaki bütün soruları yanıtlamaları beklenmektedir. İkinci kısım ise, 24. sorudan başlayıp anketin sonuna kadar devam etmektedir. Bu bölümdeki sorular ise sadece BDC araçlarıyla ilgili ders veren ya da BDC araçlarını diğer bölüm derslerinde kullanan katılımcıların yanıtlaması için tasarlanmıştır. Böylelikle elde edilen veriler ışığında, çeviri teknolojilerini çeviri eğitimi esnasında kullanan öğretim elemanlarıyla diğer öğretim elemanlarının konuya ilişkin tutumlarının ayırdına varılması ve konu ile ilgili daha rasyonel veriler elde edilmesi hedeflenmiştir. Türkoğan (2000: 85), bir anket içerisindeki soruların sıralanışında şu noktalara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır:

- Deneğin kolay yanıtlayabileceği ve hoşlanacağı sorular başa koyulmalı,
- Sorular ilgi sırasına göre dizilmeli,

- Kendisinden sonra gelecek soruları koşullandıracak ya da yönlendirecek bir soru öne koyulmamalı,
- Sorular genelden özele, kolaydan zora doğru sıralanmalı,
- Açık uçlu sorular sonlara doğru konulmalıdır.

Tezimiz kapsamında oluşturduğumuz anket formunun içerisindeki soruların sıralanışında yukarıda belirtilen faktörler göz önünde bulundurulmuş ve her soru için gerekli yönergeler form içerisinde vurgulanmıştır.

Anket sorularının içerisinde; öğretim elemanlarına dair demografik bilgileri edinmeye yönelik sorular, öğretim elemanlarının genelde teknolojik araçlara ve özelde BDC araçlarına dair tutumlarını ölçmeye yönelik sorular ve BDC araçlarının öğretime yönelik özel konuları araştıran sorular bulunmaktadır. Anket soruları içerisinde gerek açık uçlu gerekse kapalı uçlu sorulara yer verilmiş olup, bazı kapalı uçlu sorularda katılımcılara birden fazla seçenek işaretleme olanağı tanınmıştır. Bununla beraber anket içerisinde likert tipi sorular olarak bilinen ve bir konuda katılımcıların düşünceleri alınırken bunları derecelendirebilecekleri sorular da bulunmaktadır.

Katılımcılara anketi yanıtlamadan önce bu anketin konusunu, amacını ve çeviribilim alanındaki işlevini gösteren bir tanıtım yazısı (sunuş mektubu) gönderilmiştir. Katılımcılara iletilen elektronik postalarda ve anketin giriş sayfasında bu tanıtım yazısı bulunmaktadır. Karasar (2003: 178) tanıtım yazısını; anketin anlaşılabilirliğini artıran, hedef bireylere kendilerinden beklenenleri açık seçik bildiren ve bu yönleri ile cevap vermeyi güdüleyen biçim ve içerik çalışması olarak tanımlamaktadır. Çalışmamız çerçevesinde oluşturulan tanıtım yazısı da yukarıda belirtilen özellikleri taşımaktadır.

Anket soruları hazırlanırken Türkiye’de farklı dillerde çeviri eğitimi veren öğretim elemanları bulunduğu gerçeği göz önünde tutularak, anket Türkçe olarak hazırlanmıştır. Anket soruları yazılmadan önce, kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiş ve alanda kullanım kargaşasına sebebiyet verebilecek terminolojik terimlerin kullanılmasından kaçınılmıştır. Anket soruları orijinal olarak yazar tarafından oluşturulmuştur. Anket katılımcılara gönderilmeden önce, anket soruları çeviribilim alanında uzman öğretim elemanları ile yapılan fikir alışverişi sonunda tekrardan düzenlenip, yanlış anlaşılmalara fırsat vermeyecek şekilde tasarlanmıştır. Daha sonra,

anket Sakarya Üniversitesi çeviribilim bölümünde görevli öğretim elemanlarına uygulanıp, soruların anlaşılabilirlik düzeyi ve konuyla ilgisi bakımından test edilmiştir.

3.2.4. Veri Toplama Süreci

Anket, çevrimiçi olarak *Google Belgeler* platformu üzerinde hazırlanıp, katılımcılara elektronik posta aracılığıyla gönderilmiştir. Anketin çevrimiçi olarak hazırlanmasında iki amaç hedeflenmiştir. İlk olarak bu çalışma, çeviri teknolojileriyle ilgili olduğundan dolayı katılımcılara elektronik ortamda hazırlanıp çevrimiçi olarak yanıtlayabilecekleri ve teknolojiyi etkin bir biçimde kullanabilecekleri bir anket gönderilmiştir. İkinci olarak çevrimiçi anketlerin sağladığı avantajlar göz önünde bulundurulmuştur. İnternet aracılığıyla yapılan anketler verilerin daha verimli toplanmasının yanı sıra, analiz aşamasında sağladığı yararlar nedeniyle de telefon ve posta ile veri toplama yöntemlerine güçlü bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle uzak mesafede bulunan çok sayıda kişinin katılacağı anketler için internet aracılığıyla yapılan anketleri kullanmak daha faydalıdır. Elektronik posta ile katılımcılara anket linki gönderilmiş ve katılımcılar yönlendirildikleri link vasıtasıyla kolaylıkla ankete erişmişlerdir.

3.2.5. Veri Analiz Süreci

Anket uygulamasından elde edilen veriler öncelikle “Microsoft Excel” ofis programına aktarılmıştır. Bu aşamada anket sorularına eksik ya da hatalı cevap veren 5 katılımcının yanıtları geçersiz sayılmış ve toplam 72 öğretim elemanının anket sorularına verdikleri yanıtlar geçerli anket verileri olarak kaydedilmiştir. Sonrasında veriler SPSS 17.0 programına aktarılmıştır. SPSS programına verilerin girilmesinden sonra, öncelikle anket sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekansları alınmış ve bu şekilde veriler tablolastırılmıştır. Can (2013: 14) bir veri setinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılabilmesi için verilerin en az eşit aralık düzeyinde olması gerektiğini dile getirmektedir. Çalışmamızda ise toplanan veriler sınıflama düzeyinde olduğu için, geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmaksızın verilerin analizi aşaması gerçekleştirilmiştir. Veri analiz sürecinin üçüncü safhasında ise, anket hedeflerine göre ikili testlere tabi tutulmasını gereken anket soruları arasında ilişki analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analiz aşaması sonrası elde edilen veriler ise, istatistiki olarak anlamlı ya da anlamsız ilişki testleri olarak gruplandırılmış ve tablo haline getirilip tez

içerisinde gerekli yerlerde konuşlandırılmıştır. İki yönlü Ki-kare testine tabi tutulan anket sorularında, elde edilen Pearson (p) değeri $p > 0,05$ ise, bu sonuç analizde sözü geçen anket soruları arasında istatistiki olarak bir anlamlılığın olmadığını göstermektedir. Fakat ulaşılan Pearson (p) değeri, $p < 0,05$ ise, bu sonuç sözü geçen anket soruları arasında istatistiki olarak bir ilişki olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM 4: TÜRKİYE’DE ÇEVİRİ EĞİTİMİ VEREN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ MÜFREDATLARINDA ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİNİN YERİ

Çalışmanın bu kısmında Türkiye’de lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatları incelenecek olup, çeviri teknolojileri ile ilgili dersler tespit edilecek ve bu derslerin genel çeviri eğitimi içerisindeki konumu belirlenecektir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yönteminin kullanıldığı bu müfredat analizinde, gerekli bilgiler bölümlerin web sitelerinden ve yazarın kişisel bağlantılarını devreye sokarak ilgili bölümlerde görevli öğretim elemanlarından aldığı belgelerden temin edilmiştir. ÖSYM tercih kılavuzundan elde edilen verilere göre¹⁹, 2014-2015 akademik yılında ülkemizde lisans düzeyinde aktif olarak çeviri eğitimi veren 15 devlet üniversitesinin farklı dillerde mevcut 28 bölümünün ve 14 vakıf üniversitesinin farklı dillerde mevcut 20 bölümünün bulunduğu görülmektedir. Fakat bu üniversitelerin bazıları yeni açıldıklarından dolayı, 2014-2015 akademik yılında sadece yabancı dil hazırlık eğitimi vermektedirler.

Müfredat analizinin ilk bölümünde, alfabetik sıra gözetilerek önce devlet üniversitelerinde bulunan Almanca çeviribilim / mütercim-tercümanlık lisans programlarının, daha sonra sırasıyla diğer yabancı dillerde eğitim veren çeviri bölümlerinin ve son olarak iki yabancı dilde çeviri eğitimi veren lisans programlarının müfredatları incelenmiştir. İkinci bölümde ise, vakıf üniversitelerinin çeviri eğitimi veren bölümlerinin müfredatları eğitim verdikleri yabancı dillere göre alfabetik sıra gözetilerek incelenmiş olup, değerlendirme bölümünde elde edilen veriler pedagojik açıdan yorumlanmıştır.

4.1. Devlet Üniversiteleri

4.1.1. Almanca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları

¹⁹ <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/Tercih/2014-OSYSKONTKILAVUZU07072014.pdf>
(02.09.2014)

2014-2015 akademik yılında Türkiye’de aktif olarak devlet üniversitesi statüsünde Alman dilinde çeviri eğitimi veren toplam 7 adet bölüm bulunmaktadır. Tablo 4.1, devlet üniversitelerinde Almanca çeviribilim ya da mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında bulunan çeviri teknolojileri ile ilgili dersleri ve bu derslerin genel müfredat içerisindeki yerini göstermektedir.

Tablo 4.1: Devlet Üniversiteleri Almanca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Lisans Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri

Üniversite	Ders Adı	Zorunlu-Seçmeli	AKTS	Müfredattaki Genel Oranı
Sakarya Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri I	Seçmeli	4 AKTS	% 3,3
	Bilgisayar Destekli Çeviri II	Seçmeli	4 AKTS	
Mersin Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri	Zorunlu	4 AKTS	% 1,6
İstanbul Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri	Zorunlu	5 AKTS	%2,08
Hacettepe Üniversitesi	Çeviri Araçları	Seçmeli	7 AKTS	%6,25
	Yerleştirme	Seçmeli	4 AKTS	
	Bilgisayar Çevirisi	Seçmeli	4 AKTS	
Marmara Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri Teknolojisi I	Seçmeli	3 AKTS	% 5
	Bilgisayar Destekli Çeviri Teknolojisi II	Seçmeli	3 AKTS	
	Bilgisayar Destekli Çeviri Uygulaması I	Seçmeli	3 AKTS	
	Bilgisayar Destekli Çeviri Uygulaması II	Seçmeli	3 AKTS	
Ege Üniversitesi	Program Destekli Çeviri I	Seçmeli	5 AKTS	%4,01
	Program Destekli Çeviri II	Seçmeli	5 AKTS	
Trakya Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri I	Seçmeli	3 AKTS	%2,50
	Çeviride Bilgi Teknolojileri II	Seçmeli	3 AKTS	

Tablo 4.1 incelendiğinde, ülkemizde Alman dilinde çeviri eğitimi veren devlet üniversiteleri içerisinde müfredatında en fazla çeviri teknolojilerine yer veren bölümün Hacettepe Üniversitesi Almanca mütercim-tercümanlık bölümü olduğu görülmektedir. Toplam 7 bölümden, çeviri teknolojileri derslerini zorunlu olarak okutan sadece 2 bölüm bulunmaktadır. Tablo 4.1’de yer alan bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojilerinin temsil edilme ortalaması ise % 3,53’tür. Tablo 4.1’e bakıldığında, 2014 ÖSYM tercih

kılavuzuna göre diğer üniversitelere kıyasla daha yüksek puanlarla öğrenci alan üniversitelerin çeviri bölümlerinin müfredatlarında daha yoğun bir biçimde çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin bulunduğu görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinin diğer üniversitelere göre daha köklü bir akademik geçmişinin bulunmasının bu üniversitelerde çeviri teknolojileri öğretimi adına diğer üniversitelere kıyasla daha fazla bilinçlenmenin olduğu söylenebilir.

Ayrıca, çeviri teknolojileri üst alanının belki de en önemli alt alanını oluşturan yerelleştirme teknolojilerinin öğretildiği tek bölümün Hacettepe Üniversitesi Almanca mütercim-tercümanlık bölümü olduğu görülmektedir. Ancak bu bölümde de, yerelleştirme dersi seçmeli dersler statüsünde yer almaktadır. Ayrıca Tablo 4.1’de yer alan bölümlerin müfredatlarında yer alan çeviri teknolojileri derslerinin adlandırılması konusunda üniversiteler arasında bir görüş birliği sağlanamadığı görülmektedir.

4.1.2. Arapça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları

Türkiye’de 2014-2015 akademik verileri göz önünde bulundurulduğunda, Arap dilinde aktif olarak çeviri eğitimi veren tek bölüm Kırıkkale Üniversitesi mütercim-tercümanlık ana bilim dalında bulunmaktadır. Bu bölüm, 2011-2012 akademik yılında lisans düzeyinde çeviri eğitimine başlamıştır. Kırıkkale Üniversitesi Arapça mütercim-tercümanlık bölümünün müfredatında çeviri teknolojileri ile ilgili hiçbir ders bulunmamaktadır. Özellikle bu bölümün daha yeni eğitim-öğretim sürecine başlaması ve akademik kadrosunu yeni oluşturmaya başlamasının müfredatında çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin bulunmayışının en önemli nedeni olduğunu düşünmekteyiz.

4.1.3. Bulgarca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları

Ülkemizde 2014-2015 verilerine göre, Bulgarca mütercim-tercümanlık bölümünün bulunduğu tek üniversite Trakya Üniversitesi’dir. Trakya Üniversitesi Bulgarca mütercim-tercümanlık bölümünün müfredatında çeviri teknolojileri ile ilgili hiçbir ders bulunmamaktadır. Bu bölümde de çeviri teknolojilerinin müfredat içerisinde temsil edilememesinin en önemli nedeninin, bölümdeki akademik alt yapının daha yeni oluşturulmaya başlaması olduğu dile getirilebilir.

4.1.4. Farsça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları

2014- 2015 akademik yılı verileri doğrultusunda, ülkemizde Fars dilinde aktif olarak çeviri eğitimi veren tek üniversite Kırıkkale Üniversitesi'dir. Kırıkkale Üniversitesi Farsça mütercim-tercümanlık bilim dalının müfredatında çeviri teknolojileri ile ilgili ders bulunmamaktadır. Tıpkı Arapça ve Bulgarca mütercim-tercümanlık bölümlerinde olduğu gibi, bu bölümün müfredatında da çeviri teknolojilerinin yer almamasındaki en önemli faktörün, bu bölümün de eğitim-öğretim geçmişinin daha çok yeni olmasına dayandırmaktayız. Ayrıca yukarıda bahsedilen diğer yabancı dillerde olduğu gibi, Fars dilinde de çeviri teknolojilerinin tasarımının çok yaygın olmamasının, bu bölümün müfredatında çeviri teknolojileriyle ilgili ders bulunmamasında önemli bir etken olduğu kanısındayız.

4.1.5. Fransızca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları

Ülkemizde 2014-2015 akademik yılında aktif olarak Fransız dilinde çeviri eğitimi veren 6 adet üniversite bulunmaktadır. Tablo 4.2, Fransızca mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında yer alan çeviri teknolojileri ile ilgili dersler hakkında bilgi sunmaktadır.

Tablo 4.2: Devlet Üniversiteleri Fransızca Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Lisans Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri

Üniversite	Ders Adı	Zorunlu-Seçmeli	AKTS	Müfredattaki Genel Oranı
Hacettepe Üniversitesi	Çeviri Araçları	Seçmeli	7 AKTS	% 6,25
	Yerleştirme	Seçmeli	4 AKTS	
	Bilgisayar Çevirisi	Seçmeli	4 AKTS	
Kırıkkale Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri	Seçmeli	2 AKTS	% 0,83
Yıldız Teknik Üniversitesi	-----	-----	-----	-----
İstanbul Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri	Zorunlu	5 AKTS	% 2,08
Mersin Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri	Zorunlu	4 AKTS	% 1,6
Marmara Üniversitesi	Çeviride Bilgisayar Teknikleri I	Seçmeli	4 AKTS	% 6,6
	Çeviride Bilgisayar Teknikleri II	Seçmeli	4 AKTS	
	İnternet Uygulamalı Çeviri I	Seçmeli	4 AKTS	
	İnternet Uygulamalı Çeviri II	Seçmeli	4 AKTS	

Tablo 4.2'ye bakıldığında, ülkemizde yer alan devlet üniversitelerinin Fransızca mütercim-tercümanlık bölümleri arasında müfredatında en fazla çeviri teknolojileri dersleri yer alan bölüm Marmara Üniversitesinde yer almaktadır. Tablo 4.2'de yer alan toplam altı bölümden sadece ikisinin müfredatında çeviri teknolojileri dersleri zorunlu dersler kategorisinde yer almaktadır. Yıldız Teknik Üniversitesi Fransızca mütercim-tercümanlık bölümünün müfredatında ise, doğrudan çeviri teknolojileri adı altında bir ders tespit edilememiştir. Özellikle gerek altyapı bakımından gerekse köklü bir üniversite olması bakımından bu üniversitenin çeviri bölümünün müfredatında çeviri teknolojileriyle ilgili dersin bulunmaması irdelenmesi gereken bir olgudur. Bilhassa bu üniversitede terminoloji çalışmalarının ön plana çıktığı müfredatının içeriğinden de anlaşılmaktadır. Gerek yüksek puanlarla öğrenci kabul etmesi, gerekse öğretim elemanı açısından zengin bir altyapıya sahip olan bu bölümde, çeviri teknolojilerinin diğer bölüm dersleri içerisinde öğretildiğini düşünmekteyiz fakat bu konuda somut bir bilgiye ulaşamamıştır.

Devlet üniversitesi statüsünde Fransız dilinde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatları incelendiğinde, diğer yabancı dillerde eğitim veren bölümlerin müfredatında da olduğu gibi genel çeviri teknolojileri derslerinin adlandırılmasında bir standartlaşmanın olmadığı göze batmaktadır. Özellikle bu derslerin içeriklerinin farklı olmasının ve teorik bilgi-uygulama ilişkisi açısından farklılıkların bulunmasının, ülkemizdeki çeviri teknolojileri eğitimi adına genel bir görüş birliğinin oluşmasının önünde engel teşkil ettiği kanısındayız.

Tablo 4.2'de yer alan bölümlerin içerisinde, çeviri teknolojilerinin önemli uzmanlık alanlarından biri olan yerelleştirme konusuna ve yerelleştirme araçlarına müfredatında yer veren tek bölümün Hacettepe Üniversitesi'nde yer aldığı görülmektedir. Marmara Üniversitesi Fransızca mütercim-tercümanlık bölümünün, çeviri teknolojileri alanına ait dersleri müfredatında barındırma bakımından en önde olan bölüm olmasına rağmen, müfredatına yerelleştirme alanında ders koymamasını doğru bulmuyoruz. Bu grupta yer alan bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileri derslerinin yer alma ortalaması ise, %2,89'dur.

4.1.6. İngilizce Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları

Ülkemizde en fazla çeviri eğitimi verilen yabancı dil İngilizcedir. 2014-2015 akademik yılında toplam 8 adet devlet üniversitesinde İngiliz dilinde aktif olarak çeviri eğitimi

verilmektedir. Bu bölümlerin müfredatlarındaki çeviri teknolojileri ile ilgili dersler hakkında gerekli bilgiler Tablo 4.3'te yer almaktadır.

Tablo 4.3: Devlet Üniversiteleri İngilizce Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Lisans Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri

Üniversite	Ders Adı	Zorunlu-Seçmeli	AKTS	Müfredattaki Genel Oranı
Boğaziçi Üniversitesi	Çevirmenler İçin Bilişim Teknolojileri Yerelleştirme	Zorunlu	4 AKTS	%3,30
		Zorunlu	4 AKTS	
İstanbul Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri	Zorunlu	5 AKTS	%2,08
Hacettepe Üniversitesi	Çeviri Araçları	Seçmeli	7 AKTS	%6,25
	Yerelleştirme	Seçmeli	4 AKTS	
	Bilgisayar Çevirisi	Seçmeli	4 AKTS	
Marmara Üniversitesi	İnternet Uygulamalı Çeviri I	Zorunlu	4 AKTS	%3,30
	İnternet Uygulamalı Çeviri II	Zorunlu	4 AKTS	
Ege Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri	Seçmeli	3 AKTS	%2,50
	Yerelleştirme	Seçmeli	3 AKTS	
Kırıkkale Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri	Seçmeli	2 AKTS	% 1,6
	Yerelleştirme	Seçmeli	2 AKTS	
Trakya Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri I	Zorunlu	2 AKTS	% 1,6
	Çeviride Bilgi Teknolojileri II	Zorunlu	2 AKTS	
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	İnternet Uygulamalı Çeviri I	Seçmeli	4 AKTS	%3,30
	İnternet Uygulamalı Çeviri II	Seçmeli	4 AKTS	

Tablo 4.3'e göre, Hacettepe Üniversitesi İngilizce mütercim-tercümanlık bölümü, müfredatı içerisinde en fazla çeviri teknolojilerine yer veren bölümdür. Toplam 8 üniversiteden dört tanesi, çeviri teknolojileri derslerini zorunlu dersler statüsünde kabul

etmişlerdir. Tablo 4.3'te yer alan 8 bölümün müfredatlarında çeviri teknolojileri derslerinin yer alma ortalaması ise, %2,9'dur.

Bu tabloda özellikle karşımıza çıkan nokta ise, devlet üniversitesi statüsünde olan İngilizce mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileri derslerinin belki de en önemli alt alanı olan yerelleştirme derslerinin diğer dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarına kıyasla daha yoğun olarak temsil edilmesidir. Burada toplam 8 üniversiteden 4 tanesinin müfredatında yerelleştirme ile ilgili ders bulunmaktadır. Fransızca mütercim-tercümanlık bölümleri arasındaki toplam 6 bölümden sadece 1 bölüm müfredatına yerelleştirme ile ilgili ders koyarken, Almanca mütercim-tercümanlık bölümleri arasındaki toplam 7 bölümden sadece 1 bölüm müfredatına yerelleştirme ile ilgili ders koymuştur. Böyle bir tablo karşısında, devlet üniversitelerinin çeviri bölümleri arasında en fazla yerelleştirme teknolojilerine müfredatında yer ayıran bölümlerin İngilizce mütercim-tercümanlık bölümleri olduğu söylenebilir. Bu noktada, İngilizce mütercim-tercümanlık bölümlerinin diğer bölümlere kıyasla yerelleştirme teknolojileri hakkında daha fazla bilinçlenmeye sahip olduğu ya da bu anlamda yerelleştirme teknolojileri konusunda uzmanlaşan öğretim elemanlarına kadrolarında daha fazla yer ayırdıkları dile getirilebilir.

Aynı zamanda ülkemizde devlet üniversitesi statüsünde çeviri eğitimi veren bölümlere bakıldığında, İngilizce mütercim-tercümanlık bölümleri sayıca diğerlerine göre daha fazladır. Çeviri teknolojileri alanındaki gerek bilimsel çalışmaların, gerekse ticari ve açık kaynak kodlu çeviri teknolojileri yazılımlarının günümüzde "lingua franca" olarak kabul edilen İngiliz dilinde olmasının, konumuza ilişkin önemli bir etken olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü İngilizce mütercim-tercümanlık bölümü öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin çeviri teknolojilerinde en yaygın kullanılan yabancı dile hâkim olmalarının, müfredatlarında çeviri teknolojileriyle ilgili derslere yer vermelerinde etkili olduğu kanısındayız. Çünkü bu teknolojik araçlar, her ne kadar farklı yabancı dillere yerleştirilseler de, bu araçların teknik sorunlarından ve çeviri dünyasındaki kullanım alanından tutun da, bu araçları kullanırken sorun yaşayan çevirmenlerin düşüncelerini paylaştıkları internet forumlarına kadar birçok platform İngiliz dilini etkin biçimde kullanmayı gerektirmektedir. Aynı zamanda, çeviri teknolojileriyle ilgili gerek proje bazında, gerekse aktüel ve bilimsel yayınlar bazında birçok eser İngilizce olarak

karşımıza çıkmaktadır. Doğal olarak bu kaynaklara erişimi daha kolay olan İngilizce mütercim-tercümanlık bölümleri, müfredatlarında çeviri teknolojileri derslerine daha fazla yer verebilmektedir.

4.1.7. İngilizce-Almanca-Türkçe Dil Çiftlerinde Eğitim Veren Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümleri

2014-2015 akademik yılı verilerine göre, Türkiye’de İngilizce-Almanca dil çiftlerinde aktif olarak çeviri eğitimi veren tek üniversite Dokuz Eylül Üniversitesi’dir. AB standartlarında çeviri eğitimi veren bölümlerin en az iki yabancı dille çeviri eğitimini sürdürmesi gerektiği göz önüne alınacak olursa, bu bölümün ülkemizde önemli bir yeri olduğunu düşünmekteyiz. Fakat bu üniversitenin mütercim-tercümanlık bölümünün lisans programı incelendiğinde çeviri teknolojileri ile ilgili bir ders bulunamamıştır. Özellikle üniversite yerleştirme puanlarına göre kaliteli öğrenciler alan ve çeviri eğitimi adına ciddi bir alt yapısı bulunan bu bölümün müfredatında çeviri teknolojilerinin temsil edilmemesi olumsuz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Şüphesiz bu noktada, diğer bölüm dersleri içerisinde çeviri teknolojilerinin öğretiliyor olabilme ihtimali de unutulmamalı, ancak yine de özellikle çeviri teknolojileri başlığı altında en az bir dersin müfredat içerisine konulmasının doğru olacağı düşüncesini taşımaktayız.

4.2. Vakıf Üniversiteleri

Ülkemizde vakıf üniversitesi statüsünde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren 14 üniversite bulunmaktadır. Eğitim verdikleri yabancı dillere bakıldığında ise, bu üniversitelerin çoğunluğunun İngiliz dilinde çeviri eğitimi verdikleri görülmektedir (12 üniversite). Ayrıca Arapça, Çince, Rusça ve İngilizce-Fransızca dillerinde çeviri eğitimi veren vakıf üniversiteleri de bulunmaktadır.

4.2.1. Arapça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Lisans Programları

Türkiye’de Arapça çeviri eğitimi veren vakıf üniversiteleri Okan Üniversitesi ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi’dir. Tablo 4.4, Okan Üniversitesi ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi’nin Arapça mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatında yer alan çeviri teknolojileri ile ilgili dersler hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 4.4: Vakıf Üniversiteleri Arapça Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Lisans Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri

Üniversite	Ders Adı	Zorunlu-Seçmeli	AKTS	Müfredattaki Genel Oranı
Okan Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri	Zorunlu	3 AKTS	% 1,2
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri	Zorunlu	4 AKTS	% 1,6

Tablo 4.4'te yer alan bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileri alanına ait dersler aynı isimle yer almakta ve her iki bölümde de bu ders zorunlu olarak okutulmaktadır. Bu iki bölümün müfredatında çeviri teknolojilerinin temsil edilme ortalaması ise % 1,4'tür. Bilhassa ülkemizde yaygın olarak çeviri eğitimi verilen İngilizce, Almanca ve Fransızca mütercim-tercümanlık bölümlerinden olmamalarına karşın, bu vakıf üniversitelerinde Arapça çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin bulunması sevindiricidir. Özellikle bu her iki üniversitenin de Arapça dışında başka yabancı dillerde çeviri eğitimi veriyor olmalarının, çeviri teknolojileri anlamında bir bilinçlenme içerisinde olmalarında olumlu bir etkisi olduğu kanaatindeyiz. Çünkü farklı yabancı dillerde çeviri eğitimi veren üniversitelerin ilgili bilim dalları arasında müfredat geliştirme bakımından bir koordinasyonun oluşması ve farklı bilim dallarındaki öğretim elemanlarının konuya ilişkin düşüncelerinden faydalanılabilmek durumu, bu bölümlerin müfredatlarına çeviri teknolojileri derslerinin koyulmasına sebebiyet vermiş olabilir.

Fakat Tablo 4.4'te yer alan bölümlerin hiçbirisinin müfredatında yerleştirme teknolojilerine ait bir ders bulunmamaktadır. Bilhassa ülkemizin bulunduğu coğrafyadaki ekonomik, siyasi ve kültürel değişimler neticesinde, ülkemizde son yıllarda Arapça konuşan bir kitlenin oluştuğu yadsınamaz bir gerçektir. Bilhassa Arap dünyasından gelen göçler ve diğer Orta Doğu ülkeleriyle yapılan ticari anlaşmalar Arapça mütercim-tercümanlık bölümlerinin son yıllarda daha yoğun bir şekilde hizmete girmesini beraberinde getirmiştir. Ancak böyle bir tablonun şu an için Arapça mütercim-

tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileri ve yerelleştirme teknolojileri derslerinin yer almasında bir etkisi olduğu gözükmemektedir.

4.2.2. Çince Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümleri

Ülkemizde Çince çeviri eğitimi veren tek üniversite Okan Üniversitesi'dir. Bu üniversitenin Çince mütercim-tercümanlık bölümünün müfredatında çeviri teknolojileriyle ilgili "Çeviride Bilgi Teknolojileri" adlı tek bir ders bulunmaktadır. Zorunlu dersler kategorisinde yer alan ve 3 AKTS değerinde olan bu dersin müfredat içerisindeki temsil edilme oranı ise, %1,2'dir. Bu bölümün müfredatında, yerelleştirme alanıyla ilgili ders bulunmamaktadır. Bize göre, Çin'in dünya ticaretinde önemli bir güç olarak karşımıza çıktığı bu günlerde, özellikle ürün yerelleştirmesi adına çeviribilim öğrencilerinin farkındalık düzeylerinin artırılması ve bu alanda Çince mütercim-tercümanlık bölümü öğrencilerine içerisinde yerelleştirme araçlarının da işlendiği çeviri teknolojileri derslerinin verilmesi isabetli olacaktır.

4.2.3. İngilizce Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümleri

Ülkemizde vakıf üniversiteleri bünyesinde en fazla çeviri eğitimi verilen yabancı dil İngilizcedir ve bu dilde çeviri eğitimi veren 12 adet bölüm bulunmaktadır. Tablo 4.5, bu bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileri ile ilgili dersleri ve bu dersler hakkındaki bilgileri sunmaktadır. Tablo 4.5'e bakıldığında, toplam 12 üniversite içerisinde müfredatında en fazla çeviri teknolojileri derslerine yer veren bölümün Yaşar Üniversitesi İngilizce mütercim-tercümanlık bölümü olduğu görülmektedir. Bunun yanında, 12 bölümden toplam 9 tanesi öğrencilerine lisans eğitimi süresince zorunlu olarak çeviri teknolojileriyle ilgili en az bir ders okutmaktadır. Tablo 4.5'te yer alan bölümlerin hepsinde gerek seçmeli, gerekse zorunlu olarak okutulan çeviri teknolojileri dersleri bulunmaktadır. Bu bağlamda, vakıf üniversitelerinin İngilizce mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojilerine yer vermeleri bakımından ülkemizdeki diğer bölümlere kıyasla önde oldukları dile getirilebilir. Buna karşılık, toplam 12 bölüm içerisinde çeviri teknolojileri alanının önemli bir paydaşı olan yerelleştirme konusuyla ilgili müfredatında ders koyan sadece 2 adet bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojilerinin temsil edilme ortalaması ise, %2,5'tir.

Tablo 4.5: Vakıf Üniversiteleri İngilizce Çeviribilim ya da Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Lisans Müfredatlarındaki Çeviri Teknolojileri Dersleri

Üniversite	Ders Adı	Zorunlu-Seçmeli	AKTS	Müfredattaki Genel Oranı
Atılım Üniversitesi	Bilgisayarlı Çeviri	Zorunlu	7 AKTS	%2,9
Beykent Üniversitesi	Çeviri Teknolojileri	Seçmeli	3 AKTS	%1,2
Çankaya Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri	Zorunlu	4 AKTS	%1,6
Haliç Üniversitesi	Çeviri ve Teknoloji	Zorunlu	6 AKTS	%2,5
İstanbul Arel Üniversitesi	Çeviri Teknolojileri	Zorunlu	5AKTS	%2,08
İstanbul Aydın Üniversitesi	Çeviri Teknolojileri	Zorunlu	4 AKTS	%1,6
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	Çeviri Teknolojileri I	Zorunlu	5 AKTS	%4,1
	Çeviri Teknolojileri II	Zorunlu	5 AKTS	
İzmir Ekonomi Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri Çalışmaları	Zorunlu	6 AKTS	%4,5
	Bilgisayar Destekli Çeviri ve Yerelleştirme	Seçmeli	5 AKTS	
Okan Üniversitesi	Çeviride Bilgi Teknolojileri	Zorunlu	3 AKTS	%1,2
Yaşar Üniversitesi	Teknik Çeviri ve Yerelleştirme I	Zorunlu	4 AKTS	%5,4
	Teknik Çeviri ve Yerelleştirme II	Zorunlu	3 AKTS	
	Dil Teknolojileri	Seçmeli	6 AKTS	
Yeditepe Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Teknik Çeviri	Seçmeli	5 AKTS	%2,08
İstanbul YeniYüzyıl Üniversitesi	Bilgisayar Destekli Çeviri	Seçmeli	4 AKTS	%1,6

4.2.4. İngilizce-Fransızca-Türkçe Dil Çiftlerinde Eğitim Veren Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümleri

Ülkemizde İngilizce-Fransızca-Türkçe dil çiftlerinde eşit ağırlıklı olarak çeviri eğitimi veren tek vakıf üniversitesi Bilkent Üniversitesi'dir. Bu üniversitenin mütercim-tercümanlık bölümünün müfredatında çeviri teknolojileri alanına ait olan tek ders "Çevirmenler İçin Teknoloji" adlı derstir. Seçmeli dersler bünyesinde müfredatta yer alan bu ders toplam 6 AKTS'ye denk gelmekte ve genel müfredat içerisinde % 2,5 oranında

temsil edilmektedir. Bu bölümün müfredatında yerleştirme teknolojilerine ait ders bulunmamaktadır.

4.2.5. Rusça Mütercim-Tercümanlık / Çeviribilim Bölümleri

2014-2015 akademik yılı verilerine göre, ülkemizde Rus dilinde çeviri eğitimi veren 4 adet vakıf üniversitesi bulunmaktadır. Bu üniversiteler; Okan Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi ve Avrasya Üniversitesi'dir. Bu üniversitelerin Rusça mütercim-tercümanlık bölümleri arasında, müfredatında çeviri teknolojileri alanında ders bulduran tek bölüm Beykent Üniversitesi Rusça mütercim-tercümanlık bölümüdür. "Çeviride Araştırma Araçları Ve Teknoloji" adındaki bu ders, 5 AKTS değerinde olup ilgili bölümde zorunlu dersler statüsünde okutulmaktadır. Bu dersin genel müfredat içerisindeki oranı ise, %2,08'dir.

Rusça çeviri eğitimi veren bu kategorideki bölümlerin müfredatlarında, çeviri teknolojileri alanının alt alanlarından biri olan yerleştirme alanında ders veren hiçbir bölüm bulunmamaktadır. Yukarıdaki bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojilerinin temsil edilme ortalaması ise % 0,5'tir. Daha önce devlet ya da vakıf üniversitelerinin Arapça, Çince, Bulgarca ve Farsça mütercim tercümanlık bölümlerinde karşımıza çıkan tablo burada da karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde Almanca, İngilizce ve Fransızca gibi yaygın yabancı dillerde eğitim vermeyen çeviri bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojilerinin temsil edilme oranı oldukça düşüktür.

Bu tabloda karşımıza çıkan diğer önemli bir ayrıntı ise, Okan Üniversitesi ve İstanbul Aydın Üniversitesi gibi üniversitelerin farklı yabancı dillerde çeviri eğitimi verdikleri bölümlerde çeviri teknolojileri dersleri bulunurken, Rusça mütercim-tercümanlık bölümünün müfredatında bulunmamasıdır. Bu iki üniversitenin de İngilizce mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatında çeviri teknolojileri dersleri vardır, bu durum İngilizce mütercim-tercümanlık bölümlerinin ülkemizde sayısının fazla olması ve birbirileri arasında öğrenci istihdam etme bakımından yarış içerisinde olmalarıyla açıklanabilir. Çünkü her bölüm tercih edilme olasılığını artırmak için, modern çeviri teknolojilerini bünyesinde barındırmak isteyebilir. Fakat yine Okan üniversitesinin Arapça mütercim-tercümanlık bölümünde çeviri teknolojileri dersinin bulunması ama

Rusça mütercim-tercümanlık bölümünde bu dersin bulunmaması bizce tamamen ilgili bölümün müfredat geliştirici unsurlarıyla ilgilidir.

4.3. Değerlendirmeler

Yukarıdaki tablolar dikkatli bir şekilde incelendiğinde, gerek devlet üniversitelerinin gerekse vakıf üniversitelerinin çeviri eğitimi veren bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin sayıca çok az olduğu görülmektedir. Normal şartlar altında 4 yıl süre ile çeviri eğitimi alan bir öğrencinin toplam 240 AKTS'ye denk gelecek ders alma zorunluluğu göz önünde bulundurulduğunda, çeviri teknolojileri üst başlığı altında yer alan derslerin müfredat içerisinde çok cılız bir sesle temsil edildiği rahatlıkla dile getirilebilir.

2014-2015 akademik yılı verilerine göre, ülkemizde aktif olarak lisans düzeyinde farklı yabancı dillerde çeviri eğitimi veren toplam 48 bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerin toplam 8 tanesinin müfredatında çeviri teknolojileriyle ilgili hiçbir ders bulunmamaktadır. Bu analiz sonuçları, Şahin'in (2013b) daha küçük örneklem grubuyla yaptığı çalışmasının bulgularıyla paralel özellik taşımaktadır. Farklı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarına bir üst bakış yapıldığında, öncelikle genel çeviri teknolojileri derslerinin adlandırılması konusunda bölümler arasında ciddi farklar görülmektedir. Örneğin bazı üniversiteler, "Bilgisayar Destekli Çeviri" ya da "Bilgisayarlı Çeviri" isimlerini kullanırken; bazı üniversiteler ise "Çeviride Bilgi Teknolojileri", "Çeviri Teknolojileri" ya da "Çevirmenler İçin Teknoloji" gibi isimleri kullanmaktadır. Bu bağlamda, ülkemizde genel çeviri teknolojileri derslerinin adlandırılması açısından bir tutarsızlık söz konusudur.

Özellikle farklı isimlerle adlandırılan genel çeviri teknolojilerinin derslerinin içeriklerinin de bölümden bölüme değiştiğini söyleyebiliriz. Bazı bölümlerde bu dersler genel manada teknolojik gelişmelerin çeviri dünyasına olan etkisine odaklanırken, bazı bölümlerde ise belirli BDC araçlarının kullanım ve öğretimine odaklanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bazı bölümlerde genel çeviri teknolojileri dersleri ağırlıklı olarak teorik işlenirken, bazı bölümlerde ise sadece çeviri araçlarının kullanım uygulamalarına ağırlık verilmektedir. Bundan dolayı, genel çeviri teknolojileri derslerinin adlandırılması ve ders içeriklerinin oluşturulması açısından ülke genelinde bir standartlaştırılmaya gidilebilir. Böylelikle bu

derslerin genel içerikleri ve hangi düzeyde teorik bilgiye ve uygulama becerilerine ağırlık verilmesi hususunda ortak bir şablon hazırlanabilir. Özellikle öğrencilerin üniversiteler arası yatay geçiş süreçlerinde transkriptlerinde yer alan genel çeviri teknolojileri derslerinin isimlerinin ortak olması, bahsedilen süreçte ders saydırma bakımından mağdur olmalarının önüne geçecektir. Ayrıca yüksek lisans başvurularında, genel çeviri teknolojileri derslerinin ortak isimle anılması konuya ilişkin gerçekleştirilecek yanlış anlaşılmalara da önüne geçecektir.

Müfredat analizine yapılan diğer bir genel bakış ise, ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatlarında yer alan çeviri teknolojileri derslerinin kimi bölümlerde zorunlu dersler sınıfında yer aldığı, kimi bölümlerde ise seçmeli dersler kategorisinde kabul edildiğini göstermektedir. Bu noktada devlet ve vakıf üniversiteleri arasında kayda değer bir fark bulunamamıştır. Ancak vakıf üniversitelerinin İngilizce mütercim-tercümanlık bölümleri, bu konuda diğer bölümlerden bir adım öndedir. Toplam 12 bölümden 9 tanesinin müfredatında en az bir tane zorunlu olarak okutulan çeviri teknolojileri dersi bulunmaktadır. Bu bağlamda, vakıf üniversiteleri açısından rekabet unsurunun devreye girdiğini düşünmekteyiz. Çünkü ülkemizde en çok çeviri eğitimi verilen yabancı dil İngilizcedir. Özellikle öğrenci istihdamı açısından diğer üniversitelerin önüne geçmek isteyen vakıf üniversitelerinin, çeviri teknolojileri açısından daha duyarlı olmaları beklendiği bir sonuçtur. Çeviri teknolojilerinin çeviri dünyasında oldukça önemli bir yer teşkil ettiği hatırlanacak olursa, çeviri bölümlerinin en azından genel çeviri teknolojileri derslerini müfredatları içerisinde zorunlu dersler sınıfında göstermelerinin zaruri olduğunu vurgulamak isteriz.

Araştırmamız neticesinde tespit edilen diğer bir bulgu da, çeviri teknolojileri derslerinin alt uzmanlık alanlarından olan bazı derslerin sınırlı sayıda bölümlerin müfredatlarında yer almasıdır. Günümüz çeviri dünyasında önemli bir yeri olan yerelleştirme sektörü örnek olarak verilecek olursa, bu konuyla ilgili Türkiye’de sadece 6 üniversitenin müfredatında ders bulunmaktadır.²⁰ Bu üniversiteler içinde, sadece Boğaziçi Üniversitesi ve Yaşar Üniversitesi’nde bu dersler zorunlu olarak okutulmaktadır. Ayrıca, günümüz çeviri dünyasında son derece önemli olan ve Austerlühl’ün (2013: 331) ifadesiyle tüm

²⁰ Yaşar Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi.

çevirmenlerin ileride zorunlu olarak uzmanlaşması gereken bir alan olan “post-editing” yani makine çevirisi düzeltmenliği alanında ülkemizdeki çeviri bölümlerinde bir ders bulunmamaktadır. Her ne kadar bazı bölümlerde “son-okuma” ya da “düzeltmenlik” başlığı altında dersler yer alsada, bu dersler çeviri teknolojileri olmadan da gerçekleştirilebilecek derslerdir ve bizim araştırma alanımıza dâhil değildir.

Üzerinde durmak istediğimiz diğer bir husus, çeviri teknolojileri derslerinin çeviri bölümlerinin müfredatlarında yer alma durumunun, çeviri bölümlerinin çeviri eğitimi verdikleri dillere göre değişip değişmemesi konusudur. Bu noktada karşımıza çıkan en bariz sonuç, ülkemizde son yıllarda açılmaya başlayan ve diğer yabancı dillere göre azınlıkta kalan yabancı dillerde eğitim veren bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileri derslerinin bulunmamasıdır. Bu sonuç, devlet üniversitelerinde bulunan Arapça, Bulgarca ve Farsça mütercim-tercümanlık bölümleri için geçerlidir. Karşımıza çıkan bu tablonun en önemli nedeninin, bu bölümlere gelen öğrencilerin ülkemizdeki diğer yaygın yabancı dillerde eğitim veren çeviri bölümleri öğrencilerine nazaran eğitim görecekleri yabancı dile olan uzaklıkları olduğunu düşünmekteyiz. Haliyle bu noktada, çeviri eğitimi aslında olmaması gerektiği şekilde, yani yabancı dil eğitimi formatına dönüşmektedir ve çeviri teknolojileri gibi uzmanlık alanlarına yeteri kadar önem verememektedir.

Ayrıca; Arapça, Rusça, Çince ve Farsça gibi dillerin alfabelerinin Latin alfabesi olmamasının ve bu dillerde tasarlanan BDÇ araçlarının diğer dillere göre daha az sayıda olmasının, bu dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerde çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin bulunmamasında ya da çok az sayıda olmasında önemli bir neden olduğu kanısındayız. Çünkü BDÇ araçlarının tasarlanması ve diğer dillere yerleştirilmesi ciddi manada bir ekonomik yatırım ve insan gücü gerektirmektedir. Sandrini (2014) de, çalışmasında yaygın olarak kullanılan dillere nazaran azınlık konumunda kalan dillerde çeviri teknolojileri yazılımlarının bulunmayışını açıkça dile getirmektedir. Olayın diğer bir yönü ise, ülkemizde yukarıda adı geçen yabancı dillerde yapılan çeviri miktarıyla ilgilidir. Çünkü en genel manada çeviri teknolojilerinin bu kadar yaygınlaşması, artan çeviri talepleriyle başa çıkma düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Her ne kadar ülkemizde yukarıda adı geçen yabancı dillerdeki çeviri hacmi hakkında ampirik bir bilginiz olmasada, İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi dillerde yapılan çevirilere kıyasla daha az bir

miktarda olduğu kanısındayız. Fakat bilhassa son yıllarda Arap dünyası, Rusya ve Çin ile olan ticari ilişkilerimizin artmasıyla doğru orantılı olarak, bu dillerde yapılan çevirilerin de arttığını / artacağını düşünüyoruz. Bu sebepten dolayı, bu yabancı dillerde eğitim veren çeviri bölümlerinin de müfredatlarında çeviri teknolojileriyle ilgili derslere daha fazla ağırlık verecekleri kanısındayız.

Konuya ilişkin diğer bir neden ise, bu bölümlerin alt yapılarının gerek teknik donanım gerekse bu dersleri verecek akademik kadroya sahip olmaması şeklinde düşünülebilir. Fakat devlet üniversitelerinin ülkemizde yaygın olmayan yabancı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerinde karşımıza çıkan bu durum, vakıf üniversitelerinin aynı konumda olan bölümlerinde görülmemektedir. Örneğin, Okan Üniversitesi'nde yer alan Çince mütercim-tercümanlık bölümü ve Arapça mütercim-tercümanlık bölümünde “Çeviride Bilgi Teknolojileri” adı altında zorunlu dersler statüsünde yer alan ders bulunmaktadır. Yine, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi'nin Arapça mütercim-tercümanlık bölümünde “Çeviride Bilgi Teknolojileri” adlı ders vardır. Bu noktada, vakıf üniversitelerinin genel olarak ülkemizde azınlıkta olan yabancı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerinde bile çeviri teknolojileri derslerinin okutulduğu dile getirilebilir. Bu sonuç bizi vakıf üniversitelerinin yukarıda bahsedilen dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerinin, müfredatlarını çeviri piyasasına yönelik olarak tasarlama eğiliminde oldukları yargısına götürür.

Müfredat incelemesi sonrasında elde edilen diğer bir bulgu, devlet üniversiteleri içerisinde müfredatında en fazla çeviri teknolojilerine yer veren üniversitelerin Hacettepe Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi olmasıdır. Bu üniversitelerin her ikisinde de ülkemizde en yaygın olarak kullanılan yabancı dillerde (Almanca, Fransızca ve İngilizce) çeviri eğitimi veren bölümleri mevcuttur. Fakat Hacettepe Üniversitesi'nin yukarıda adı geçen tüm yabancı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerinin müfredatında çeviri teknolojileri dersleri %6,25 oranında temsil edilirken, Marmara Üniversitesi'nin sadece Fransızca mütercim-tercümanlık bölümünün müfredatında çeviri teknolojileri etkin bir şekilde yer almaktadır (%6,6). Adı geçen üniversitenin İngilizce mütercim-tercümanlık ve Almanca mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatına bakıldığında, çeviri teknolojileri dersleri aynı oranda yer almamaktadır. Vakıf üniversiteleri içerisinde müfredatında en fazla çeviri teknolojilerine yer veren bölüm ise, Yaşar Üniversitesi

İngilizce mütercim-tercümanlık bölümüdür. Çeviri teknolojilerinin müfredat içerisinde %5,4 oranında yer aldığı bu bölümde, hem genel olarak dil teknolojileri dersi hem de özel konu alanı olarak yerelleştirme dersleri mevcuttur.

Çalışma neticesinde ulaşılan diğer önemli bir sonuç, bazı üniversitelerin farklı yabancı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileri derslerinin aynı isim ve eşit AKTS değerinde yer almasıdır. Mersin Üniversitesi Almanca ve Fransızca mütercim-tercümanlık bölümleri, Hacettepe Üniversitesi Almanca, Fransızca ve İngilizce mütercim-tercümanlık bölümleri ve Okan Üniversitesi Almanca, Çince ve İngilizce mütercim-tercümanlık bölümleri bu konuda örnek olarak gösterilebilir²¹. Bu durum, bu üniversitelerin farklı yabancı dillerde çeviri eğitimi veren bölümleri arasında müfredat geliştirme hususunda uyumluluk ve koordinasyon olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, bazı devlet ve vakıf üniversitelerinde ise bazı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerde bulunan çeviri teknolojileri dersleri, aynı üniversitelerin farklı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerinde bulunmamakta ya da bu dersler müfredat içerisinde farklı yüzdelere temsil edilmektedir. İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi ve Beykent Üniversitesi bahsedilen özellikteki üniversitelerdir. Bu durum da, bize göre bu üniversitelerin farklı yabancı dillerde eğitim veren çeviri bölümleri arasında müfredat yapılandırması adına koordinasyon eksikliği olduğunu göstermektedir.

Müfredat analizi sonucunda ulaşılan diğer önemli bir sonuç, genel çeviri teknolojileri ve yerelleştirme derslerinin ağırlıklı olarak müfredatlarında yer aldıkları üniversitelerin çoğunlukla Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde konuşlanmış olmasıdır. Çünkü bu metropol şehirlerin diğer şehirlere nazaran sosyal, kültürel ve ekonomik avantajları bulunmaktadır. Bu büyük şehirlerde çeviri piyasasının daha aktif olması ve çeviri teknolojileri sağlayıcısı şirketlerin buralarda yoğunlaşması, bu şehirlerde yer alan üniversitelerdeki çeviri bölümlerinin BDC araçlarıyla daha kolay tanışmasına olanak sağlayabilir. Bundan dolayı, bu üniversitelerde çeviri teknolojileri öğretimi adına daha fazla bilinçlenme gerçekleşmiş olabilir. Özellikle çeviri sektörü-akademi işbirliği çerçevesinde, bu şehirlerde yer alan çeviri bölümleri diğer bölümlere nazaran daha

²¹ Buna karşın Okan Üniversitesi Rusça mütercim-tercümanlık bölümünde çeviri teknolojileri dersleri bulunmamaktadır.

şanslıdır. Lojistik avantajdan dolayı, çeviri teknolojileri sağlayıcıları büyük şehirlerdeki üniversitelere daha sık ziyarette bulunabilir ve bu şehirlerde yer alan çeviri bölümleri modern çeviri teknolojilerine diğer bölümlere kıyasla daha kısa sürede ulaşabilir. Aynı zamanda akademik konferans ve seminerlerin bu büyük şehirlerde yer alması, bu şehirlerdeki öğretim elemanlarının modern çeviri teknolojileriyle daha hızlı tanışmasına sebep olabilir ve bu durumun izdüşümünde ise, çeviri teknolojileri bu şehirlerdeki bölümlerin müfredatlarında daha fazla temsil edilebilir.

Çeviri teknolojileri alanında ders veren öğretim elemanlarının bazı üniversitelerde sektörden gelen misafir öğretim elemanları olduğu hatırlanacak olursa, büyük şehirlerde yer alan üniversitelerin bu öğretim elemanlarını kurumlarında görevlendirmelerinin daha kolay olduğu düşünülebilir. Ayrıca, bu büyük şehirlerde bulunan çeviri bölümlerinde görevli kadrolu öğretim elemanları, özellikle son zamanlarda bu şehirlerde yoğunlaşan yerelleştirme sektörüne ait kuruluşlara ihtiyaç duyulduğu takdirde danışmanlık hizmeti verebilir ve bu olgunun iz düşümünde ise, görevli oldukları çeviri bölümlerinin müfredatlarına diğer şehirlerdeki bölümlere kıyasla daha kolay çeviri teknolojileri dersleri koyulmasını sağlayabilirler.

Yukarıda yapılan tüm değerlendirmeler gösteriyor ki, genel olarak ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileri dersleri yukarıda bahsedilen bir dizi nedenden dolayı yeterince temsil edilememektedir. Konuya ilişkin ülkemizde gerçekleştirilen diğer çalışmalar da, bu bulgumuzu doğrulamaktadır.

Akalin ve Gündoğdu (2010: 79-93), 17 adet çeviri bölümünün toplam 8 yarıyıllık ders izlenceleri mercek altına almış ve bu süreçte öğrencilere sunulan dersler gruplanmışlardır. Çalışmada, çeviri bölümlerindeki derslerin %39'unun dil edincini geliştirmeye yönelik dersler olduğu, %13'ünün kültür odaklı dersler olduğu ve %45'inin kuramsal dersler ve çeviri uygulamalarını kapsadığı tespit edilmiştir. Geri kalan %3'lük kısım ise, diğer dersler olarak belirtilmiştir. Yazarlar bu veriler ışığında çeviri edincinin gereklerini de göz önünde bulundurarak çeşitli yorumlar yapmışlardır. Fakat tez konumuz gereği BDC araçlarının öğretimi ile ilgili bu çalışmada herhangi bir veriye rastlamamaktayız. Ders izlencelerindeki ders dağılımlarına bakıldığında, BDC araçları ile ya da çeviride teknoloji çalışmaları ile ilgili var olan derslerin geriye kalan %3'lük dersler içerisinde mi yer aldığı, yoksa %45'lik bir oranda bulunan kuramsal dersler ve çeviri uygulamaları

içerisindeki derslerde mi öğretildiği, yoksa hiç dikkate alınmadığı bir soru işareti olarak kalmaktadır. Ayrıca çeviri bölümlerinin öğrencilerine sundukları derslerin müfredat içerisindeki ağırlıklarının neye göre belirlendiği, bu konuda öğrencilerle ve sektörün diğer paydaşlarıyla görüş alış-verişinde bulunup bulunmadığı ve müfredat geliştirme sürecinde anket uygulamalarının yapılıp yapılmadığı ileriki safhalarda detaylı bir biçimde araştırılması gereken konular olduğu kanısındayız.

Volga Yılmaz-Gümüş'ün "Training for the Translation Market in Turkey: An Analysis of Curriculum and Stakeholders" adlı doktora tezi de bu bağlamda bize faydalı bilgiler sunmaktadır. Yazar çalışmasının amacını, Türkiye'de hem çeviri eğitiminde hem de çeviri eğitimi müfredat düzenlemesinde çeviri piyasasının rolünü farklı çeviri dünyası ortakları perspektifinden incelemek olarak belirtmiştir. Ayrıca yazar çalışmasının Türkiye'de çeviri sektörü ve çeviri eğitimi arasında bir köprü görevi göreceğini ve çeviri teknolojilerinin çeviri eğitime entegrasyonu için çalışmasında gerekli değerlendirmelerin yapıldığını ifade etmiştir.

Çalışmada 125 çeviribilim mezunu üzerinde anket uygulaması gerçekleştirilmiş ve bunlardan 12 tanesi ile detaylı röportaj yapılmıştır. Bununla birlikte Türkiye'de çeviri eğitimi veren bazı yükseköğretim kurumlarının bölüm başkanları, TÜÇEB'in kurucu üyesi ve bir çeviri bürosu yöneticisiyle röportaj yapılmıştır. Çalışma içerisinde ayrıca en güncel haliyle ülkemizde çeviri eğitimi veren kurumlar; ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde sınıflandırılmış, Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi'nin çeviribilim lisans programlarının müfredatları incelenmiştir. Bu çalışmada çeviri sektörünün çeviri eğitime etkisi noktasında çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır, ancak burada sadece tez konumuz ile ilgili sonuçlara ve çıkarımlara değinmek isabetli olacaktır. Öncelikle yazar Bilkent Üniversitesi mütercim-tercümanlık bölümü lisans programının müfredatını incelemiş ve müfredat içerisinde çeviri teknolojileri ile ilgili bir tane zorunlu ve iki tane de seçmeli olmak üzere üç adet ders tespit etmiştir. Bunlar; birinci sınıfın ikinci döneminde bulunan "Bilgisayar Okuryazarlığı"²² dersi ve seçmeli ders olarak

²² Bu noktada genel bilgisayar becerilerinin artırılmasına yönelik derslerin çeviri teknolojileri dersleri kapsamında ele alınmasının doğru olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü bu derslerde belirli teknolojik araçlar kullanılarak çeviri işlemlerinin gerçekleştirilmesi söz konusu değildir. Belki bu tür dersler çeviri teknolojileri ile ilgili derslere yardımcı dersler kategorisinde ele alınabilir.

verilen “Bilgisayar Okuryazarlığı II” adlı ders ve “Çevirmenler İçin Teknoloji” adlı derslerdir.

Daha sonra yazar, Hacettepe Üniversitesi mütercim-tercümanlık lisans programının müfredatını incelemiştir. Müfredat içerisinde çeviri teknolojileri ile ilgili dört adet ders tespit etmiştir. Bu dersler içerisinde birinci yılın ilk dönemi verilen ‘Çevirmenler İçin Bilgi Teknolojileri’ ve ikinci yılın ikinci döneminde verilen ‘Çeviri Araçları’ dersleri zorunlu dersler olup; ‘Makine Çevirisi’ ve ‘Yerelleştirme’ adlarıyla verilen dersler seçmeli derslerdir.

Yazarın gerek çeviri işletmenleri gerek çeviri bölümleri akademisyenleri gerekse çeviribilim bölümü öğrencileriyle yaptığı mülakatların ortak sonucu, çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında çeviri teknolojilerinin öğretilmesinin gerekli olduğu ve bu derslerin öğrencileri profesyonel çeviri dünyasına hazırlayacağıdır (Yılmaz-Gümüş, 2013).

Kasım 2013’te Emine Öztürk tarafından tamamlanan “Yerelleştirme ve Çeviri: Çeviribilimde ve Çeviri Eğitiminde Yerelleştirmenin Konumu” adlı yüksek lisans tezi de çalışmamız açısından önemli veriler sunmaktadır. Yazar çalışmasında genel olarak yerelleştirme olgusundan bahsetmiş ve gerek genel manada çeviri teknolojileri gerekse özel olarak yerelleştirme teknolojileri üzerinde durmuştur.

Bilhassa tezin üçüncü bölümünde Türkiye’de ve yurtdışında çeviri eğitimi veren bölümlerde çeviri teknolojileri eğitimi üzerinde durulmuştur. Yazar yurtdışındaki çeviri eğitimi veren bazı saygın kuruluşlardan örnek verirken, bu kurumlarda yer alan çeviri teknolojileri derslerine ve bu derslerde öğretilen BDC araçlarına vurgu yapmaktadır. Fakat bu incelemede yer alan programlar genel olarak yüksek lisans seviyesinde incelemeye dâhil edilmiştir. Yazar daha sonra, ülkemizde çeviri eğitimi veren toplam 12 bölümün programlarını inceleyip genel manada müfredatlarda yer alan çeviri teknolojileri ve yerelleştirme ile ilgili dersleri tespit etmiştir. Yurtdışındaki üniversitelerle kıyaslandığında ülkemizdeki çeviri teknolojileri derslerinin oldukça az sayıda ve seçmeli statüde olduğunu ifade eden Öztürk, bu derslerin müfredat içerisinde daha yoğun olarak temsil edilmesi gerektiğini ve zorunlu ders kapsamında ele alınması gerektiğini vurgulamıştır (Öztürk, 2013).

Aslında çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimi veren kurumların müfredatlarındaki yeri, dünyanın değişik yerlerinde çeviri eğitimi veren çeviribilimciler tarafından da irdelenmiştir.

Kalantzi (2002: 33-42), Yunanistan'da makine çevirisi ve BDC araçlarının öğretimi üzerine kayda değer bir çalışma gerçekleştirmiştir. Yazar çalışmasının amacının Yunanistan'da çeviri eğitimi veren üniversitelerde makine çevirisinin ve BDC araçlarının öğretilip / öğretilmediğini, eğer öğretiliyorsa kimler tarafından ve hangi dersler bünyesinde ele alındığını tespit etmek olarak belirtmiştir. Yaptığı araştırmalar neticesinde yazar genel manada Yunanistan'da bulunan devlet üniversitelerinde çok sayıda çeviri bölümü olmadığını ve filoloji bölümlerinin çatısı altında çeviri derslerinin işlendiğini tespit ettikten sonra, özel üniversite ve kuruluşların çeviri eğitimi verdiğini vurgular.

Yazar araştırmasında dört gruba ayırdığı anketinin bir bölümünü BDC araçlarının kullanımının öğretilmesi konusuna ve bu konuda akademisyenlerin düşüncelerine ayırmıştır. Anket sorularını gönderdiği çeviri bölümlerinden altı tanesinden yanıt almış olan yazar şu sonuçlara varmıştır:

- BDC araçları ve makine çevirisi programlarının işleyiş mantığı müfredat içerisinde diğer derslerden bağımsız olarak öğretilmektedir.
- Çeviri teknolojileri dersleri bazı üniversitelerde zorunlu ders bağlamında, bazılarında ise seçmeli ders bağlamında yer almaktadır.
- Çeviri teknolojileri dersleri genel olarak teorik işlenmekte olup, öğrencilere kapsamlı uygulama yapma fırsatı verilmemektedir.
- Makine çevirisi programları ve BDC araçlarının hemen hemen tüm türleri çeviri bölümlerinin araştırma sahasına girmektedir.
- “Trados” programı en sıklıkla öğretilen çeviri belleği programıdır.
- Okulda kullanılan çeviri teknolojilerine öğrencilerin kampüs dışında da erişimlerine izin verilmektedir.
- Çeviri teknolojileri ile ilgili ders veren öğretmenlerin bu teknolojilerin kullanımı ile ilgili art alan bilgileri mevcuttur.

- Bütçe eksikliği, kalifiye eğitmen sıkıntısı ve teknik araç-gereç kısıtlılığı çeviri teknolojilerinin yeterince çeviri eğitiminde yer alamamasının başlıca nedenleri olarak belirtilmiştir.

Lim (2006: 215-228), Kore’de dört tane mütercim-tercümanlık eğitimi veren bölümün yüksek lisans bazında müfredatlarını incelemiştir. Yazar, inceleme yaptığı sadece bir üniversitenin yüksek lisans müfredatında çeviri teknolojileri ile ilgili derslere rastlamıştır.

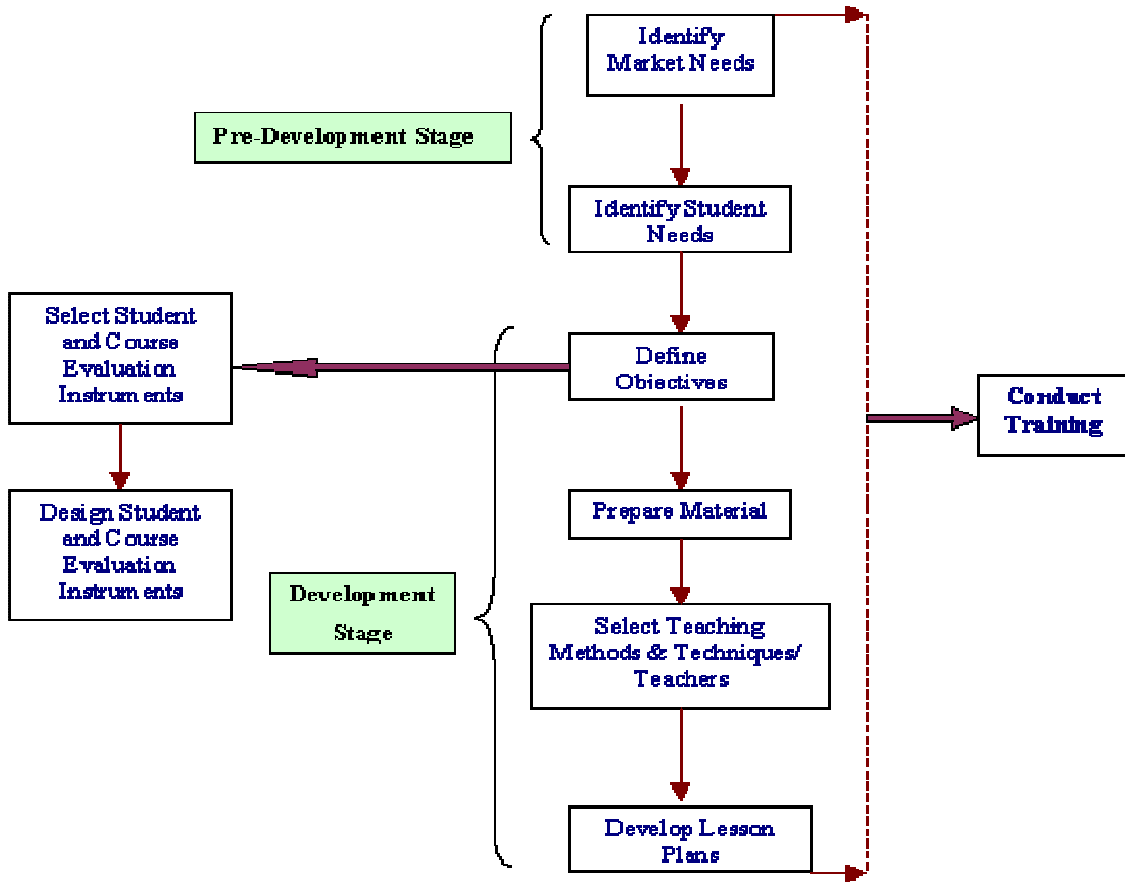
2013 yılında İran’da düzenlenen I. Uluslararası Disiplinler Arası Çeviri Çalışmaları Konferansı’nda sunulan “”The Place of Translation Technologies in Iranian Translator Training Programs adlı çalışma da kayda değer bir çalışmadır. Yazarlar, İran’da bulunan çeviri bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin yer alıp almadığını incelemişlerdir. Çalışmaları neticesinde yazarlar, çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin ilgili bölümlerin müfredatlarında hemen hemen hiç yer almadığını tespit etmişlerdir. Yurtdışındaki üniversitelerin müfredatlarını da inceleyip, İran’daki üniversitelerin çeviri bölümlerinin müfredatlarına çeviri teknolojileri derslerini yerleştirmek için gerekli tavsiyeler sunan yazarlar, çeviri eğitimi süresince çevirmen adaylarının en az iki kredilik bir dersle çeviri teknolojileri hakkında farkındalık düzeylerinin oluşması gerektiğinin altını çizmişlerdir (Hashemi ve diğerleri, 2013: 60-68).

Böyle bir tablo karşısında, gerek ülkemizde gerekse dünyada çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimine entegre edilmesinde bazı sıkıntılar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredat geliştirme safhasında daha dikkatli davranıp, bazı noktalara dikkat etmesi gerekmektedir.

Çeviribilim literatüründe müfredat geliştirmeye ilişkin bir dizi çalışma yapılmış ve Kearns (2006) bu çalışmaları belirli bir sistem içerisinde incelemiştir. Bu çalışmalar içerisinde, Li (1999) çeviri eğitimi veren kurumların müfredat geliştirme esnasında sektör-odaklı bir anlayış sergilemesi gerektiğinin ve müfredat içerisinde öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi ve becerilerin bu perspektiften değerlendirilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Kelly (2005) ise, çeviribilim bölümlerinin müfredat yapılandırılmasında sadece sektör-odaklı bir anlayışın yeterli olamayacağını savunmakta ve bunun yanında çeviri eğitimi veren bölümlerin kurumsal hedeflerinin ve toplumun

çevirmen adaylarından beklediği özelliklerin de bu aşamada göz ardı edilemeyeceğini vurgulamaktadır.

Gabr (2000: 17) ise, çeviribilim bölümlerinin müfredat yapılandırma aşamasında dikkat etmesi gereken noktaları Şekil 10'da açıklamaktadır. Biz de bu modelden ilhamla, çeviri müfredatı oluşturulurken çeviri teknolojilerinin çeviri bölümlerinin müfredatlarının içerisine nasıl entegre edilmesi gerektiğini açıklamaya çalışacağız.

Cycle of Translation Program Design and Development (Gabr 2000, 17)

Şekil 10: Çeviri Programlarının Tasarım ve Gelişim Döngüsü

Kaynak: Gabr, 2000: 17

Şekil 10'un ilk safhası, müfredat yapılandırma öncesi yapılması gereken eylemleri göstermektedir. Burada öncelikli olarak, çeviri bölümleri öğrencilerinin ileride atılacakları çeviri sektörünün taleplerini tespit etmelidir. Bu bağlamda çeviri

bölümlerinin, çeviri sektörünün ne düzeyde teknolojik araç kullanma edincine sahip çevirmen adayları istediğini belirlemeleri gerekir, bundan dolayı çeviri sektörüyle koordineli bir şekilde çalışmak ve gerekli sektör araştırmalarının yapılması son derece önemlidir. Günümüzde çevirmenlerin gelişen teknolojilerle birlikte yerel pazarlarda iş gören bir eleman olmaktan çıkıp, sanal ortamda ya da reelde farklı ülkelerdeki çeviri işletmeleriyle çalışan küresel bir işgücü olduğu göz önünde bulundurulursa, çeviri bölümlerinin küresel çeviri sektörünün çevirmen adaylarından beklediği donanımları göz önünde bulundurmaları gerekir. Fakat bu aşamada, çeviri bölümlerinin müfredat geliştirme sürecinde çeviri teknolojileriyle ilgili dersleri konumlandırırken sadece çeviri piyasası tarafından öğrenilmesi talep edilen BDC araçları üzerinde yoğunlaşması son derece yanlıştır. Çünkü günümüzde yaygın olarak kullanılan BDC araçlarının kısa bir süre zarfında geliştirilmiş sürümleri çıkmakta ya da bu araçlara kıyasla daha fonksiyonel olarak işlev gösteren araçlar çeviri piyasasına girmektedir. Böyle bir tablo karşısında çeviri bölümleri, çeviri sektöründe yaygın olarak kullanılan araçlar yerine, genel olarak bu araçların kullanım mantığını öğrencilerine vermelidirler. Tabii bu noktada çeviri piyasasında yaygın olarak kullanılan araçların örnek olarak incelenmesi herhangi bir sorun teşkil etmemektedir.

Çeviri müfredatı yapılandırılması öncesindeki ikinci etapta, çeviri bölümlerinin öğrencilerinin ihtiyaçlarını tespit etmeleri ve onların programdan beklentilerinin neler olduğunu belirlemeleri gerekir. Bu noktada, müfredat yapılandırılmasında görevli öğretim elemanlarının çevirmen adaylarına rehberlik etmeleri ve onların çeviri eğitiminden neler beklediklerini öğrenmeleri zaruridir. Her ne kadar programda kayıtlı olan tüm öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerinin tamamen belirlenmesi zor olsa da, genel bir şablonun çıkarılması gerekmektedir. Böylelikle, öğrencilerin ihtiyaç ve gereksinimlerine yönelik olarak hazırlanan bir eğitim müfredatı öğrenci-odaklı bir eğitim anlayışını da beraberinde getirecektir. Bu etabın çeviri teknolojilerinin öğretimine yönelik iz düşümünde ise; öğrencilerin gerek temel bilgisayar becerilerindeki gelişim seviyelerinin belirlenmesi, gerekse BDC araçlarına yönelik tutumlarının ölçülmesi önem kazanmaktadır. Bu bağlamda öğrencilere uygulanacak olan anket çalışmalarının olumlu sonuçlar vereceğini düşünmekteyiz. Ayrıca bu anket uygulamaları sayesinde öğrencilerin çeviri teknolojileri hakkında farkındalık düzeylerinin artacağına inanmaktayız. Ancak bu

şekilde gerçekleştirilen bir ihtiyaç / gereksinim analizinden sonra, müfredat geliştirilmesinin diğer aşamasına geçmek mümkün olacaktır.

Müfredat yapılandırılmasının ikinci safhası ise, müfredat geliştirme sürecidir. Yukarıda bahsedilen müfredat geliştirme öncesi yapılması gereken eylemler gerçekleştirildikten sonra, öncelikle müfredatın hedefleri belirlenmelidir. Burada müfredatın sektör odaklı, akademi odaklı ya da hayat boyu öğrenme odaklı olması, bölümlerin ulaşmak istedikleri nihai hedefleri doğrultusunda gerçekleşecektir. Bize göre yukarıda adı geçen müfredat modellerinin sadece birinin temel alınması bazı eksiklikleri de beraberinde getirecektir, bunun yerine bu modellerin çeviri bölümlerinin hedeflerine hizmet edecek yönlerinin alınması ve karma bir model oluşturulması daha iyi sonuçlar verecektir. Bu aşamada, çeviri bölümlerinin örneğin müfredatları içerisinde öğrencilerine kazandırmayı tasarladıkları teknoloji edincinin taslağını belirlemeleri, öğrencilerinin mezun olduklarında hangi bilgi ve becerilere ulaşmaları hedeflendiği ve yine mezun olan öğrencilerden profesyonel yaşamlarında hangi bilgi ve becerileri artırmaları beklendiği açıkça ortaya konulmalıdır.

Gabr (2000: 20), bu süreçte öğrencilerin ve derslerin verimliliğini değerlendirme araçlarının seçilip, program hedefleri doğrultusunda tasarlanması gerektiğinin altını çizmektedir. Sonrasında derslerde kullanılması hedeflenen materyaller hazırlanmalıdır. Çeviri teknolojileri dersleri özeline inilecek olursa, bu noktada hangi BDC araçlarının ya da makine çevirisi programlarının kullanılacağı belirlenmeli ve çeviri teknolojileri derslerinde kullanılacak diğer yazılı, görsel ya da işitsel materyaller temin edilmelidir. Bu aşamada, öğrencilere hem teorik bilgilerin, hem de pratik teknolojik araç kullanma bilgisinin verilmesi gerekmektedir. Daha sonra, eğitim-öğretim metotları ve teknikleri seçilip, hangi öğretim elemanlarının çeviri teknolojileri derslerini vereceği belirlenmelidir. Bu aşamada, çeviri teknolojileri alanına hâkim olan ve özellikle çeviri teknolojilerini profesyonel olarak kullanma edincine sahip öğretim elemanlarının seçilmesi derslerin verimliliğini artıracaktır.

Müfredat geliştirme sürecinin son safhasında ise, ders planlarının geliştirilmesi ve tasarlanması yer almaktadır. Bu bağlamda çeviri teknolojileri dersleri özeline inilecek olursa, ders planlarının hazırlanmasında çeviri teknolojileriyle ilgili ders verecek olan öğretim elemanlarının işbirliği içerisinde çalışması gerektiğinin vurgulanması gerekir.

Örneğin, çeviri eğitiminin daha ilk yıllarında verilen temel bilgisayar becerileri derslerinde bilhassa öğrencilerin çeviri yaparken kullanması zaruri olan programları öğrenmeleri gerekmektedir. Yine genel çeviri teknolojileri derslerinde, çeviri projelerinde kullanılacak olan BDC araçlarının gerek kullanım mantığı gerekse bu araçların çeviriye etkisi üzerinde durulmalıdır. Eğer öğrenciler çeviri eğitiminin ilk yıllarında aldıkları temel bilgisayar becerileri derslerinde kendilerini tam manasıyla yetiştiremedikleri takdirde ya da çeviri projelerinde kullanılacak bilgisayar programlarını öğrenemedikleri takdirde, ileride alacakları çeviri teknolojileri derslerinde de yetersiz olacaklardır. Özellikle yerleştirme alanı gibi alt yapı gerektiren derslerde ise gerekli donanımına sahip olmadıklarından dolayı ciddi sıkıntılar çekeceklerdir. Tüm bu problemlerin önüne geçebilmek için, çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının koordineli bir şekilde çalışmaları ve hangi konuların hangi yılda öğretileceği konusunda ortak hareket edip, 4 yıllık bir lisans müfredatı için yukarıda adı geçen derslerle ilgili ders planlarını önceden hazırlayıp, meslektaşlarıyla paylaşmalıdırlar.

Müfredat yapılandırmasının son safhasında ise, çeviri eğitiminin gerçekleştirilip sonrasında gerek öğretim elemanlarından gerekse öğrencilerden dönüt alınmak suretiyle tekrar güncellenmesi yer almaktadır. Bu noktada dönütlerin ve eleştirilerin sağlıklı bir şekilde alınması müfredat geliştirmenin en önemli aşamalarından birini teşkil etmektedir. Çeviri teknolojileri dersleri özeline inilecek olursa, öğretim elemanları ve öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen anket, görüşme ve diğer veri toplama araçları aracılığıyla elde edilen dönüt ve eleştiriler, hangi BDC araçlarının ne tür avantaj ve dezavantajlara sahip olduğunun belirlenmesinde kilit rol oynayacaktır. Ayrıca bu tür deneysel veri elde etme yöntemleri sonrasında, öğretim elemanları derslerinde uyguladıkları öğretim tekniklerine ilişkin olumlu ve olumsuz geri dönüt alabilecekler ve kendilerini değerlendirme fırsatı bulabileceklerdir.

BÖLÜM 5: ÇEVİRİBİLİM / MÜTERCİM-TERCÜMANLIK BÖLÜMLERİ ÖĞRETİM ELEMANLARININ BDC ARAÇLARININ KULLANIMI VE ÖĞRETİMİ ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

Bu bölüm, tezin ikinci veri toplama yöntemi olarak kullanılan anket uygulamasının sonuçları ve bu sonuçlar ışığında çıkarılan pedagojik yorumları içermektedir. Araştırmanın bu kısmında, anket sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıkları gösterilmekte olup, elde edilen veriler doğrultusunda anket soruları gruplanarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, tezin araştırma soruları ışığında irdelenecek konular, anket soruları arasında gerçekleştirilen ilişki testleriyle ele alınmıştır.

5.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Tablo 5.1: Demografik Bilgiler

		Frekans	Yüzde
1-Cinsiyet	Erkek	28	38,9
	Kadın	44	61,1
	Toplam	72	100,0
2-Yaş	20-30	23	31,9
	30-40	28	38,9
	40-50	17	23,6
	50 yaş ve üzeri	4	5,6
	Toplam	72	100,0
3-Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	50	69,4
	Vakıf Üniversitesi	22	30,6
	Toplam	72	100,0
4-Görev süresi	1-5 yıl	30	41,7
	5-10 yıl	22	30,6
	10-15 yıl	10	13,9
	15 yıl ve üzeri	10	13,9
	Toplam	72	100,0

Tablo 5.1, ankete katılan öğretim elemanları hakkında demografik bilgiler edinmeyi hedefleyen ilk dört sorunun analizini göstermektedir.

Çalışmaya katılanların demografik bilgileri incelendiğinde; öncelikle bireylerin %38,9'unun erkek, % 61,1'inin ise kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların; %31,9'u 20-30 yaş aralığında, %38,9'u 30-40 yaş aralığında, %23,6'sı 40-50 yaş aralığında ve %5,6'sı 50 yaş ve üzerinde yer almaktadır. Katılımcıların çalışmış oldukları üniversitelerin; %69,4'ünün devlet üniversitesi ve % 30,6'sının vakıf üniversitesi statüsünde olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin; %41,7'si 1-5 yıl aralığında, %30,6'sı 5-10 yıl aralığında, %13,9'u 10-15 yıl aralığında ve % 13,9'u 15 yıldan fazla çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinde görev yapmaktadırlar.

Ankete katılan bireylerin demografik bilgilerinin yer aldığı Tablo 5.1'e bakıldığında, çalışmaya katılan bireylerin yarısından fazlasının kadın olduğu görülmektedir. Bu bulgu iki yönden yorumlanabilir. İlk olarak istatistiki olarak kadınların ankete katılımlarının daha fazla olduğu söylenebilir. Diğer taraftan ise, ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının çoğunluğunun kadın olduğu söylenebilir. Aslında ülkemizde genel olarak yabancı dil bölümlerini tercih eden öğrencilerin ve bu bölümlerde görevli öğretim elemanlarının kadın olduğu bilinen bir gerçektir. Çeviri bölümlerinin akademik kadrolarının da bu yönde şekillenmesi oldukça normaldir.

Demografik bilgiler incelendiğinde, ankete katılan bireylerin büyük bir çoğunluğunun (%70,8) 40 yaş ve altı olduğu görülmektedir. Yine istatistiki olarak, genelde 40 yaş ve altındaki öğretim elemanlarının yoğun bir biçimde ankete katıldığı dile getirilebilir. Fakat bunun yanında, ülkemizde çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının genç bir nüfusu temsil ettikleri de söylenebilir. Özellikle anketin ilerleyen sorularında, gerek teknolojik gelişmelere gerekse çeviri teknolojileri alanındaki gelişmelere olumlu bir bakış sergilenmesi, çeviri bölümlerinde görevli genç nüfusun bu alandaki gelişmeleri yakından takip ettiği şeklinde yorumlanabilir. Yaş faktörüne bağlı olarak, ankete katılan bireylerin büyük bir çoğunluğunun (%72,3) çeviri bölümlerinde görev yapma süresinin 1-10 yıl arasında değişmekte olduğu gözlemlenmektedir.

Demografik bilgiler incelediğinde dikkate alınması gereken diğer bir nokta, ankete katılan bireylerin yarısından çoğunun (%69,4) devlet üniversitesinde görevli olmasıdır.

Elde edilen sonucun bu doğrultuda olması, ya devlet üniversitelerinde görevli öğretim elemanlarının genel olarak sayı bakımından vakıf üniversitelerinde çalışan öğretim elemanlarından fazla olması, ya da devlet üniversitelerindeki öğretim elemanlarının ankete katılım oranının daha fazla olmasıyla açıklanabilir. Hâlbuki tez çalışmamızın 4. bölümünde ülkemizde çeviri eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerinin sayısının birbirine oldukça yakın olduğu tespit edilmişti.²³ Bu konuda yapılacak ileriki çalışmaların, devlet ve vakıf üniversitelerinin çeviri bölümlerinin personel istihdamı bakımından kendi aralarındaki avantaj ve dezavantajlarının irdelenmesi açısından konuya daha derin ışık tutacağı kanısındayız.

5.2. Temel Bilgisayar Becerileri ve Çeviri Teknolojileri

Bu bölümde; katılımcıların genelde teknolojik gelişmeleri ve özelde çeviri teknolojileri alanındaki yenilikleri takip etme sıklıkları ve temel bilgisayar becerilerinin öğretildiği derslerin çeviri teknolojilerinin öğretimindeki yeri üzerinde durulmaktadır. Anketin 5. sorusundan 9. sorusuna kadar olan bölümüne verilen yanıtlar bu bölümde ele alınacaktır. Tablo 5.2, anketin 5. sorusuna verilen yanıtları ve bu yanıtlara ilişkin istatistiki verileri sunmaktadır.

Tablo 5.2: Teknolojik Gelişmeleri Takip Etme Sıklığı

		Frekans	Yüzde
5-Genel olarak teknolojik gelişmeleri ne sıklıkla takip edersiniz?	Her zaman	23	31,9
	Genellikle	40	55,6
	Bazen	9	12,5
	Toplam	72	100,0

Anketin 5. sorusu, katılımcıların teknolojik gelişmelerden haberdar olma düzeylerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Tablo 5.2'ye göre, çalışmaya katılan bireylerin teknolojik gelişmeleri takip etme sıklıkları incelendiğinde; bireylerin %31,9'u her zaman, %55,6'sı genellikle ve %12,5'i bazen seçeneğini tercih etmişlerdir. Katılımcıların

²³ ÖSYM tercih kılavuzundan elde edilen verilere göre, 2014-2015 akademik yılında ülkemizde lisans düzeyinde aktif olarak çeviri eğitimi veren 15 devlet üniversitesinin farklı dillerde mevcut 28 bölümünün ve 14 vakıf üniversitesinin farklı dillerde mevcut 20 bölümünün bulunduğu görülmektedir

hiçbirisi, genel olarak teknolojik gelişmeleri takip etmediği yönünde görüş bildirmemiştir. Elde edilen veriler, katılımcıların büyük oranla teknolojik gelişmelerle ilgilendiklerini ve bu anlamda kendilerini yetiştirmeye çalıştıklarını göstermektedir.

Tablo 5.3 ise, katılımcıların anketin 6.sorusuna verdikleri yanıtları göstermektedir. Anketin 6. sorusuna verilen yanıtlar, katılımcıların temel bilgisayar programlarını ne denli rahat kullandıklarına dair veriler sunmaktadır. Günümüz teknoloji çağında akademik camiada temel bilgisayar programlarının kullanılmaması gibi bir durum istisnalar hariç mümkün olmadığından dolayı, katılımcılara bu programları rahatlıkla kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur.

Tablo 5.3: Temel Bilgisayar Programlarını Kullanmadaki Rahatlık Düzeyi

		Frekans	Yüzde
6-Temel bilgisayar programlarını kullanırken kendinizi ne denli rahat hissedersiniz?	Oldukça rahat	36	50,0
	Rahat	29	40,3
	Kısmen rahat	6	8,3
	Hiç rahat hissetmem	1	1,4
	Toplam	72	100,0

Anketin 6. sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında; katılımcıların temel bilgisayar programlarını kullanma sürecinde %50'si kendisini oldukça rahat, %40,3'ü kendisini rahat, %8,3'ü kendisini kısmen rahat hissederken, sadece 1 kişi kendisini hiç rahat hissetmediği yönünde görüş belirtmiştir. Bu yanıtlara bakıldığında, öğretim elemanlarının genel olarak temel bilgisayar programlarını kullanırken sorun yaşamadığı açıkça görülmektedir. Özellikle anket verilerinin bu şekilde karşımıza çıkması, öğretim elemanlarının BDC araçlarını öğrenme ve öğretme anlamında bir alt yapıya sahip olmaları açısından son derece önemlidir. Çünkü temel bilgisayar programlarını rahat kullanan bireylerin, ilk etapta daha karmaşık gibi görünen BDC araçlarını kullanmayı ve çevirmen adaylarına öğretmeleri daha kolay olacaktır.

Anketin 7. sorusu ise, temel bilgisayar programlarının öğretildiği üniversite ortak derslerinin, öğretim elemanlarının perspektifinden BDC araçlarının öğretimi ve öğreniminde olumlu bir etkisinin olup olmadığını araştırmaktadır. Tablo 5.4, bu soruya verilen yanıtları göstermektedir.

Tablo 5.4: Temel Bilgisayar Becerileri Derslerinin BDÇ Araçlarının Öğrenimi ve Öğretimindeki Etkisi

		Frekans	Yüzde
7-Temel bilgisayar becerileri derslerinin, BDÇ araçlarının öğretilmesinde ve öğreniminde olumlu bir katkı sağlayacağını düşünüyorum.	Kesinlikle katılıyorum	35	48,6
	Katılıyorum	29	40,3
	Kararsızım	4	5,6
	Katılmıyorum	1	1,4
	Kesinlikle katılmıyorum	3	4,2
	Toplam	72	100,0

Bu soruya verilen yanıtların analizine geçmeden önce, temel bilgisayar becerilerinin neler olduğuna dair genel bir çerçevenin çizilmesinin doğru olduğu kanaatindeyiz. Her ne kadar günümüzde lisans eğitimi almaya başlayan bir bireyin bilgisayarlar konusunda temel alt yapısı olduğu düşünülse de, eğitimlik tecrübelerimiz öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bilgisayarları genel manada internete bağlanmak amaçlı kullanmakta olduğunu ve temel bilgisayar becerilerinde ciddi sıkıntılar bulunduğunu göstermektedir. Bu bağlamda öğrencilerin öncelikle, bilgisayarların temel donanım ve yazılım özelliklerini öğrenmeleri gerekmektedir. Bunun yanında mutlaka ofis programlarını (word, excel, power point) etkin bir biçimde kullanmayı öğrenmeli ve günümüzde en az ofis programları kadar yaygın kullanılan “pdf” dökümanları hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Ayrıca gerek kelime işlemcileriyle yazılmış metinlerin “pdf” formatına dönüştürülmesinin öğrenilmesi, gerekse “pdf” dökümanlarının kelime işlemci programlara dönüştürülmesinin öğrenilmesi son derece önemlidir. Bununla birlikte, özellikle web sitesi yerelleştirmelerinde sıklıkla kullanılan HTML ve RFT gibi dosya uzantılarının öğrenilmesi önemlidir. Badia ve diğerleri (1999)’nin de belirttiği gibi, temel bilgisayar programlarının kullanılması BDÇ araçlarının öğrenilmesi sürecini daha da kolaylaştıracaktır.

7. soruya verilen yanıtlara bakıldığında, ankete katılan bireylerin büyük bir çoğunluğu (%48,6+%40,3=%88,9) temel bilgisayar becerileri derslerinin, BDÇ araçlarının öğretimi ve öğreniminde olumlu bir katkı sağlayacağını düşünmektedir. Bu sonuç, çeviri eğitiminin daha ilk yıllarında çevirmen adaylarının temel bilgisayar becerilerini elde etmelerinin, ilerleyen dönemlerde verilecek olan çeviri teknolojileri derslerinde başarılı olmaları adına önemli bir faktör olduğunu doğrulamaktadır. Ayrıca, birçok çeviribilimci çevirmen adaylarının temel bilgisayar becerilerine hâkim olduklarında, çeviri

teknolojilerinin daha karmaşık türleri olan çeviri belleklerini, yerelleştirme araçlarını, proje yönetim sistemlerini ve terminoloji araçlarını daha kolay öğreneceklerini vurgulamışlardır (bkz. Kelly, 2005; Bowker ve Marshman, 2009; Doherty ve Moorkens, 2013).

Özellikle tez araştırmamız süresince ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatları incelendiğinde, hemen hemen tüm bölümlerin müfredatında temel bilgisayar becerilerinin öğretildiği derslere rastlanılmıştır. Bu anlamda çeviri bölümlerinin günümüzdeki müfredatlarıyla çeviri eğitmenlerinin konuya bakışı açısından bir tutarlılık söz konusu olup, bu durum ülkemizde çeviribilim alanında müfredat geliştirme açısından son derece olumludur.

Anketin 8. sorusu ise, öğretim elemanlarının çeviri teknolojileri alanındaki gelişmeleri ne sıklıkla takip ettiklerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Tablo 5.5, bu soruya verilen yanıtları göstermektedir.

Tablo 5.5: Çeviri Teknolojileri Alanındaki Yenilikleri Takip Etme Sıklığı

		Frekans	Yüzde
8-Çeviri teknolojileri alanında gerçekleşen yenilikleri ne sıklıkla takip edersiniz?	Her zaman	21	29,2
	Genellikle	34	47,2
	Bazen	16	22,2
	Takip etmem	1	1,4
	Toplam	72	100,0

Tablo 5.5'e göre; katılımcıların %29,2'si çeviri teknolojileri alanındaki yenilikleri her zaman, %47,2'si genellikle ve %22,2'si bazen takip ettiklerini belirtmişlerdir. 1 katılımcı ise çeviri teknolojileri alanında gerçekleşen yenilikleri takip etmediğini ifade etmiştir.

Elde edilen veriler ışığında, katılımcıların büyük bir oranının (%76,4) çeviri teknolojileri alanında gerçekleşen yenilikleri her zaman ya da genellikle takip ettikleri saptanmıştır. Bilhassa tezimizin 4. bölümünde ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatları incelendiğinde çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin oldukça sınırlı sayıdaki bölümlerin müfredatlarında yeterli oranda yer aldığı tespit edilmişti. Bu noktada sorulması gereken soru şu olmalıdır: Çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanları arasında çeviri teknolojileri alanındaki gelişmeleri takip etme anlamında yüksek oranda bir farkındalık

düzeyi olduğuna göre, neden bu durum müfredat geliştirme sürecine yansımamaktadır? Bu soruya verilecek en makul yanıt, ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredat yapılanmasında bazı sıkıntıların olduğu şeklinde ağır basmaktadır. Özellikle bölümlerin çeviri teknolojileri öğretimi adına gerek araç-gereç sıkıntıları gerekse bu derslerin verilmesi için gerekli akademik alt yapının bulunmaması, yine yukarıda sorulan soruya verilecek yanıtın gidişatını etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerin genel teknolojik gelişmeleri takip etme sıklıkları ile çeviri teknolojileri alanındaki gelişmeleri takip etme sıklıkları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla her iki soruya verilen yanıtlar Ki-kare testine tabi tutulmuştur. Yapılan bu testin sonuçları Tablo 5.6'da gösterilmektedir.

Tablo 5.6: Genel Teknolojik Gelişmeleri ve Çeviri Teknolojileri Alanındaki Gelişmeleri Takip Etme Arasındaki İlişki

		Çeviri Teknolojileri Alanındaki Gelişmeleri				Toplam	Ki-kare	p
		Takip Etme						
		Her zaman	Genellikle	Bazen	Hiçbir zaman			
Teknolojik Gelişmeleri Takip Etme	Her zaman	13	8	1	1	23	20,866	,002
	Genellikle	7	23	10	0	40		
	Bazen	1	3	5	0	9		
	Toplam	21	34	16	1	72		

Tablo 5.6 incelendiğinde, bireylerin teknolojik gelişmeleri takip etme sıklıkları ile BDÇ araçlarındaki teknolojik gelişmeleri takip etme sıklıkları arasında istatistiki anlamda ilişki olduğu görülmüştür (Ki-kare=20,866; $p < 0,05$). Teknolojik gelişmeleri her zaman takip eden katılımcılar, BDÇ araçlarındaki gelişmeleri de her zaman; teknolojik gelişmeleri genellikle takip edenler BDÇ araçlarındaki gelişmeleri de genellikle takip etmektedirler. Elde edilen bu bulgular ışığında, ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanları arasında teknolojik gelişmeleri izleyen ve bu anlamda ilgili olanların, bu sonucun bir izdüşümü olarak çeviri teknolojilerini de takip ettikleri ve bu alana karşı ilgili oldukları sonucuna varılabilir.

Böyle bir tablo karşısında, ülkemizdeki çeviri eğitiminin çeviri sektörü açısından çağın önemli gereksinimlerinden biri olan BDC konseptine yaklaşabilmesi için bazı tavsiyelerde bulunulabilir. Tablo 5.6’da görüldüğü üzere, teknolojik gelişmeleri takip eden bireyler, çeviri teknolojileri alanındaki yenilikleri de takip etmektedirler, öyleyse çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının teknolojiye ısındırılması bu bireylerin ileriki aşamalarda çeviri teknolojileriyle de ilgilenmelerini beraberinde getirebilir. Bu bağlamda çeviri bölümlerinin idarecileri konuya ilişkin seminer, toplantı ve sunumlarla gerek genel manada teknolojik araçların kullanımını, gerekse özelde çeviri teknolojilerinin kullanımını teşvik edebilirler. Çünkü bahsedilen her iki olgu birbiriyle oldukça ilintilidir. Fakat unutulmaması gereken nokta, akademisyenlerin konu ile ilgili olarak geliştirecekleri içsel motivasyonlarının yukarıda sunulan önerilerin gerçekleştirilebilmesi için ön şart olduğudur.

Anketimize katılan öğretim elemanlarının görev yaptıkları üniversite türü ile öğretim elemanlarının çeviri teknolojileri alanındaki yenilikleri takip etme sıklıkları arasında istatistiki olarak bir anlamlılığın bulunup bulunmadığı anketimizin hedefleri arasında gösterilmişti. Bu bağlamda, anketin 3. ve 8. sorularına verilen yanıtlar Ki-kare testine tabi tutulmuştur. Tablo 5.7, bu testin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5.7: Görev Yapılan Üniversite Türü ile Çeviri Teknolojileri Alanındaki Gelişmeleri Takip Etme Düzeyi Arasındaki İlişki

		Çeviri Teknolojileri Alanındaki Gelişmeleri Takip Etme Düzeyi				Ki-kare	<i>p</i>
		Her zaman	Genellikle	Bazen	Toplam		
Üniversite türü	Devlet	15	29	6	50	0,402	,818
	Vakıf	8	11	3	22		
	Toplam	23	40	9	72		

Tablo 5.7’de görüldüğü üzere, katılımcıların görev yaptıkları üniversite türü ile çeviri teknolojileri alanındaki gelişmeleri takip etme sıklıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (Ki-kare=0,402; $p>0,05$). Açıkçası elde edilen bu bulgu, anket sorularının analiz aşamasından önceki beklentilerimiz doğrultusunda gerçekleşmemiştir. Vakıf üniversitelerinin, hem devlet üniversiteleri hem de diğer vakıf üniversiteleri arasındaki akademik rekabete daha fazla önem verdiklerini ve dolayısıyla

çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının çeviri teknolojilerindeki gelişmeleri takip etmelerini devlet üniversitelerine kıyasla daha fazla teşvik ettiklerini düşünmüştük. Anketin analizinden sonra, bu bağlamda istatistiksel olarak düşüncemizin anlamlı olmadığına farkına vardık. Bu noktada, devlet ve vakıf üniversitelerinin eşit düzeyde olduklarının altının çizilmesi gereklidir.

5.3. Profesyonel Çeviri Deneyimi ve BDC Araçları Kullanımı

Bu bölümde çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının profesyonel çeviri deneyimleri ve BDC araçlarının kullanımı hakkındaki görüşlerini öğrenmeyi hedefleyen anket sorularının yanıtları ele alınmaktadır. Anketin 9. sorusundan 16. sorusuna kadar olan bölümde verilen yanıtların frekans ve yüzde değerleri sunulacak olup, ayrıca bu sorulara verilen yanıtlar BDC araçları eğitimi alanında çıkarımların yapılacağı ilişki testlerinde de kullanılacaktır.

Tablo 5.8’de yanıtları yer alan anketin 9. sorusu, katılımcıların profesyonel anlamda çeviri yapıp yapmadıklarını sorgulamaktadır.

Tablo 5.8: Profesyonel Olarak Çeviri Yapma Durumu

		Frekans	Yüzde
9-Profesyonel olarak çeviri yapıyor musunuz?	Evet	48	66,7
	Hayır	24	33,3
	Toplam	72	100,0

Tablo 5.8’e bakıldığında, ankete katılan bireylerin %66,7’sinin profesyonel olarak çeviri yaptığı ama %33,3’ünün profesyonel anlamda çeviri yapmadığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre, öğretim elemanlarının yarısından çoğunun bir şekilde profesyonel olarak çeviri yaptığı anlaşılmaktadır. Bu durum ülkemizdeki çeviri eğitimi adına oldukça faydalıdır. Çünkü çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının gerek öğrencilere çeviri dünyasını daha iyi tanıtmaya gerekse çeviri yaparken karşılaşılan sorunları ve bu sorunların çözüm yollarını öğrencilere gösterebilmeleri için profesyonel olarak çeviri yapması gerektiği birçok çeviribilimci tarafından ısrarla vurgulanmıştır (bkz. Kiraly, 1995; Gouadec, 2003; Kelly, 2008). Özellikle tez konumuz gereği, öğretim elemanlarının profesyonel manada çeviriyle uğraşması çevirmen adaylarına BDC araçlarının öğretimi

ve çeviri teknolojilerinin profesyonel çeviri dünyasındaki yerinin gösterilmesi bakımından son derece olumlu sonuçlar vereceğini düşünmekteyiz.

Anketin 10. sorusu ise, 9. soruda profesyonel olarak çeviri yaptığını ifade eden katılımcıların, bu iş için ayda ortalama kaç saatlerini bu iş için ayırdıklarını sorgulamaktadır. Tablo 5.9, anketin 10. sorusuna verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarını göstermektedir.

Tablo 5.9: Profesyonel Çeviri Projeleri İçin Ayda Ayrılan Ortalama Süre

	Frekans	Yüzde	
10- Profesyonel olarak çeviri yapıyorsanız, ortalama ayda kaç saatinizi bu işe ayırıyorsunuz?	1-10 saat	19	39,6
	10-20 saat	14	29,2
	20-30 saat	7	14,6
	30 saat ve üzeri	8	16,7
	Toplam	48	100,0

Anketin 10. sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, profesyonel anlamda çeviri yapan 48 katılımcının bir ay içerisinde çeviri yapmaya ayırdığı süre görülmektedir. Bu kişilerin %39,6'sının 1-10 saat arası; %29,2'sinin 10-20 saat arası; %14,6'sının 20-30 saat arası ve %16,7'sinin ise 30 saat ve üzeri süre ayırdıkları görülmektedir.

Karşımıza çıkan tablo, öğretim elemanlarının çoğunun profesyonel anlamda çeviriye ayırdığı sürenin ayda 1-20 saat arası değiştiğidir. Çeviriye ayrılan sürenin bu kadar az olmasının birçok sebebi olabilir. Bize göre bu sebeplerin en önemlileri; akademik araştırmaların oldukça zaman alması, bölümlerde öğretim elemanlarına verilen ders yükünün fazlalığı ve idari görevlerdir. Bunun yanında, çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının akademik çeviri eğitimi almamış olmaları ya da akademik ilgi alanlarının dilbilim, dil eğitimi ya da edebiyat gibi disiplinler olması profesyonel olarak çeviri yapmamalarını ya da çeviriye ayırdıkları sürenin az olmasında etkili olabilir.

Ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının profesyonel çeviri görevlerine ayırdıkları sürenin daha fazla olmasının, öğretim elemanlarının gerek geleneksel çeviri uygulaması derslerindeki gerekse BDC derslerindeki verimlilik düzeylerini artıracığı kanısındayız. Özellikle profesyonel manada çeviriye ayrılan sürenin daha fazla olması, öğretim elemanlarını çeviri sektörüne daha fazla yakınlaştıracak ve

sonuç olarak çeviri sektöründe gerçekleşen yenilikler en güncel haliyle öğretim elemanları tarafından öğrencilere aktarılacaktır. Bununla birlikte, üniversite-sektör işbirliği güç kazanacak ve çevirmen adayları yakın bir gelecekte atılacakları sektör hakkında daha fazla bilgi edinmiş olacaklardır.

Anketin 11. sorusu ise, katılımcıların BDC araçlarını çeviri yaparken kullanıp kullanmadıklarını sorgulamak amacıyla oluşturulmuştur. Tablo 5.10’da bu soruya verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıkları görülmektedir.

Tablo 5.10: BDC Araçlarının Çeviri Yaparken Kullanımı

		Frekans	Yüzde
11- Çeviri teknolojilerinden biri olan BDC araçlarını çeviri yaparken kullanıyor musunuz?	Evet	42	58,3
	Hayır	30	41,7
	Toplam	72	100,0

Bu soruya verilen yanıtlara bakıldığında; katılımcıların %58,3’ü profesyonel olarak ya da eğitsel amaçlarla yaptıkları çevirilerde BDC araçlarını kullandıklarını, %41,7’si ise BDC araçlarını kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara bakıldığında, katılımcıların yarısından fazlasının BDC araçlarını kullandıkları, fakat bunun yanında azımsanmayacak bir bölümünün de BDC araçlarını çeviri esnasında kullanmadıkları görülmektedir.

Aslında, çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının BDC araçlarını kullanma düzeyindeki düşüklük ülkemizde sınırlı değildir. Bu alanda 34 yabancı öğretim elemanı üzerinde yapılan bir anket uygulamasında, katılımcıların %38’inin BDC araçlarını kullanmayı bilmedikleri tespit edilmiştir (eCoLoTrain, 2006). Her ne kadar bu çalışmanın sonuçlarıyla kıyaslandığında, ülkemizdeki öğretim elemanlarının BDC araçlarını kullanma yüzdesi daha fazla olsa da, sözü geçen çalışmanın ardından dokuz sene geçtiği ve bu anlamda dünyada birçok yeniliğin gerçekleşmiş olabilme olasılığı göz ardı edilmemelidir. Konuya ilişkin Thelen (2011: 169), çeviribilim bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının öğrencilerine çeviri teknolojilerini daha etkin bir şekilde öğretebilmeleri için en az onlar kadar çeviride kullanılan teknolojik araçları tanımaları ve kullanabilmeleri gerektiğinin altını çizmektedir.

Araştırmamız esnasında anketimizin 9. sorusunda öğretim elemanlarının profesyonel olarak çeviri yapıp yapmadıklarını sormuştuk. Anketin 11. sorusundan elde ettiğimiz verileri düşündüğümüzde; profesyonel olarak çeviri yapan katılımcıların aynı zamanda yaptıkları çevirilerde BDC araçlarını kullanıp kullanmadıklarını ya da başka bir ifadeyle profesyonel olarak çeviri yapma ile çeviri yaparken BDC araçlarının kullanılıp kullanılmadığı arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek istedik. Bu bağlamda, anketin 9. ve 11. sorularına verilen yanıtlar Ki-kare testine tabi tutulmuştur. Ki-kare testi sonuçları Tablo 5.11’de verilmektedir.

Tablo 5.11: Profesyonel Çeviri Yapma ve BDC Araçlarını Çeviride Kullanma Arasındaki İlişki

		BDC araçlarını çeviride kullanma			Ki-kare	p
		Evet	Hayır	Toplam		
Profesyonel çeviri yapma	Evet	34	14	48	9,257 ,002	
	Hayır	8	16	24		
	Toplam	42	30	72		

Tablo 5.11 incelendiğinde, katılımcıların profesyonel çeviri yapma durumları ile BDC araçlarını çeviride kullanma durumları arasında ilişki olduğu görülmüştür (Ki-kare=9,257; $p<0,05$). Profesyonel anlamda çeviri yapan bireylerin BDC araçlarını kullanma konusunda istekli oldukları; profesyonel anlamda çeviri yapmayan bireylerin ise BDC araçlarını kullanma konusunda isteksiz oldukları görülmüştür. Elde edilen bu bulgu, profesyonel olarak çeviriyle uğraşan öğretim elemanlarının çeviri sektöründe gereken bilgi ve beceriler hakkında diğer öğretim elemanlarına kıyasla daha donanımlı oldukları düşüncesini desteklemektedir. Özellikle akademik çeviri eğitiminin çeviri sektöründen kopmaması ve onunla sürekli iş birliği içerisinde olması, bir bakıma çeviri bölümlerinde görevli eğitmenlerin profesyonel çeviri dünyası ile yakından temas içerisinde olmasına bağlıdır.

Ankete katılan öğretim elemanlarının BDC araçlarını çeviride kullanıp kullanmama durumlarının, bu katılımcıların yaş aralıklarıyla ilişkili olup olmadığını da incelemek anketimizin hedefleri arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda, anketin demografik bilgiler grubunda olan 2. sorusuna verilen yanıtlarla, 11. soruya verilen yanıtlar Ki-Kare testine

tabii tutulmuştur. Tablo 5.12, bu iki soruya verilen yanıtlara dair Ki-kare testinin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5.12: Katılımcıların Yaş Aralığı ile BDC Araçlarını Çeviride Kullanma Arasındaki İlişki

		BDC araçlarını çeviride kullanma			Toplan	Ki-kare	p
		Evet	Hayır				
Yaş	20-30	16	7	23	5,740	,125	
	30-40	14	14	28			
	40-50	8	9	17			
	50 yaş ve üzeri	4	0	4			
	Toplam	42	30	72			

Tablo 5.12'den de açıkça görülebileceği üzere, katılımcıların yaşları ile BDC araçlarını çeviride kullanma durumları arasında istatistiksel olarak bir ilişki yoktur (Ki-kare=5,740; $p>0,05$). Açıkçası elde edilen veriler beklentilerimizin aksine sonuçlanmıştır. Çalışmamıza başladığımızda, diğer katılımcılarla kıyaslandığında daha genç olan bireylerin BDC araçlarını kullanma oranlarının daha fazla olacağını düşünmüştük. Bu düşüncemizin temelinde ise, genç akademisyenlerin teknolojiye daha fazla aşina oldukları ve bunun izdüşümünde ise BDC araçlarını kullanma oranlarının daha fazla olacağı sanısı vardı. Her ne kadar bu Ki-kare testinde istatistiki açıdan olumsuz bir sonuç elde ettiysek de, bu veriler ülkemizdeki çeviri eğitimi açısından bir bakıma sevindiricidir. Çünkü BDC araçlarının çeviride kullanılması sadece genç akademisyenlerle sınırlı değildir. Orta yaş aralığında bulunan öğretim elemanlarının da, her ne kadar genç akademisyenler kadar olmasa da, BDC araçlarını çeviride kullanmaktadır ve bu durum ileriki aşamalarda BDC araçlarının ülkemizdeki çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında yer alma durumunu hızlandıracaktır. Çünkü yaş aralıkları itibariyle genç ve orta yaşlı statüde bulunan öğretim elemanları, ileride çeviri bölümlerindeki idari kadroları oluşturacak bireyler olacaktır ve bu kişiler büyük ihtimalle çeviri bölümlerinin müfredatlarında BDC anlayışının ve BDC araçlarının yer alma sürecini hızlandıracaklardır.

Anketin 12. sorusu ise, 11. soruya verilen yanıtlara göre BDÇ araçlarını kullandığını ifade eden katılımcıların bu araçların kullanımını hangi yöntem ya da yöntemlerle öğrendiklerini tespit etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Tablo 5.13, anketin 12. sorusuna verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarını göstermektedir. Bu soruya verilen yanıtlar, BDÇ araçlarını çeviri yaparken kullanan 42 katılımcı üzerinden değerlendirilmiştir. Geri kalan 30 katılımcı ise, BDÇ araçlarını kullanmadıklarını ifade ettiklerinden dolayı bu soruya yanıt vermemişlerdir.

Tablo 5.13: BDÇ Araçlarını Kullanmayı Öğrenme Yöntemi

		Frekans	Yüzde
12- BDÇ araçlarını kullanmayı nasıl öğrendiniz?	Profesyonel eğitim ile	10	23,8
	Deneme-yanılma yöntemi ile	28	66,7
	Arkadaş yardımı ile	1	2,4
	İnternette araştırma yaparak	2	4,8
	Hepsi	1	2,4
	Toplam	42	100,0

Tablo 5.13'e göre katılımcıların; %23,8'i BDÇ araçlarını profesyonel bir eğitim alarak, %66,7'si deneme-yanılma yöntemiyle, %2,4'ü arkadaşının yardımı ile ve % 4,8'i ise internet üzerinden araştırma yaparak kullanmayı öğrendiklerini bildirmişlerdir. 1 katılımcı ise yukarıda sayılan tüm metotları kullanarak BDÇ araçlarını kullanmayı öğrendiğini belirtmiştir. Karşımıza çıkan bu yanıtlar, öğretim elemanlarının yarısından çoğunun BDÇ araçlarının kullanımını deneme-yanılma yöntemi ile öğrendiğini ortaya koymaktadır. Şüphesiz bu noktada, çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında çeviri teknolojilerinin yeterince üzerinde durulmadığı görülmektedir. Ayrıca, çalışmaya katılan öğretim elemanlarının farklı bölümlerden mezun olmaları ya da onların öğrenim gördükleri yıllarda çeviri teknolojilerinin çok fazla ilerlememiş olması da karşımıza çıkan bu tablonun nedenleri arasında gösterilebilir. Bununla birlikte deneme-yanılma yöntemiyle BDÇ mantığının ne düzeyde ve ne kadar sürede öğrenilebileceği sorulması gereken bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anketimizin 12. sorusunda elde ettiğimiz bulguları değerlendirme açısından Bowker ve Marshman'ın (2009: 64), Wheatley (2003) ve Lagoudaki'nin (2006) profesyonel çevirmenler üzerinde uyguladıkları anketlerin sonuçları arasında çeviri teknolojilerini hangi yöntemle öğrendiklerini sorgulayan kısmına değinmenin doğru olacağı

kanısındayız. Her ne kadar bu iki çalışma profesyonel çevirmenler üzerine uygulandıysa da, Şekil 11 bu anlamda bize değerli bilgiler sunmaktadır:

Wheatley (2003)	Lagoudaki (2006)
-No training: 31%	-No training: 51%
-Self-taught: 54%	-Short course or seminar: 18%
-Formal training by an independent trainer: 12%	-Training provided by employer: 12%
-University taught: 3%	-Training through academic program: 7%
	-Training from developer/vendor: 7%
	- Informal training from colleagues, online user groups: 5%

Şekil: 11 Wheatley (2003) ve Lagoudaki'de (2006) Sunulan Çeviri Teknolojileri Öğrenme Yöntemleri

Kaynak: Bowker ve Marshman, 2009: 64.

Wheatley'in (2003) çalışmasına toplam 208 kişi katılmıştır. Anket katılımcısı çevirmenlerin; %31'i çeviri teknolojileri hakkında hiçbir eğitim almadıklarını, %54'ü çeviri teknolojilerini kullanmayı kendi başlarına öğrendiklerini; %12'si bağımsız bir eğitmen tarafından çeviri teknolojileri eğitimi aldıklarını ve sadece %3'ü bu anlamda üniversite eğitimi süresince ders gördüklerini ifade etmişlerdir.

Lagoudaki'nin (2006) çalışmasına toplam 785 çevirmen katılmıştır. Katılımcıların; %51'i çeviri teknolojileri hakkında hiçbir eğitim almadıklarını, %18'i konuya ilişkin kısa süreli seminer ya da derslere katıldıklarını, %12'si profesyonel yaşamlarında çeviri büroları sahipleri tarafından bu konuda eğitim aldıklarını, %7'si çeviri teknolojilerini kullanmayı akademik bir programda öğrendiklerini, yine %7'si çeviri teknolojileri tedarikçileri ya da program geliştiricileri tarafından bu konuda eğitim aldıklarını ve %5'i ise arkadaşlarından

ya da konuya ilişkin web-tabanlı forumlar sayesinde konuya ilişkin bilgilendiklerini ifade etmişlerdir.

Bu iki çalışmanın verileri ile bizim anket verilerimizin karşılaştırılması pedagojik açıdan önemli olacaktır. Fakat bu iki çalışmaya katılan bireylerin profesyonel anlamda çevirmen oldukları unutulmamalıdır. Bizim çalışmamıza katılan öğretim elemanlarının ise ne kadarlık bir kısmının çeviri bölümü mezunu olduğu ya da akademik çeviri eğitimi aldığı bilinmemektedir.

Wheatley'in (2003) çalışmasında bir şekilde çeviri teknolojileri alanında eğitim alan bireyler %15'lik kısmı oluştururken, Lagoudaki'nin (2006) çalışmasına katılan bireylerin %44'lük kısmının konuya ilişkin eğitim aldıklarını görmekteyiz. Bizim çalışmamızda ise katılımcıların %23,8'lik bir bölümü konuya ilişkin profesyonel anlamda bir eğitim aldıklarını ifade etmektedirler. Her ne kadar bizim elde ettiğimiz sonuç, Wheatley'in (2003) çalışmasına katılan bireylerin konuya ilişkin profesyonel eğitim alma düzeyinden fazlaysa da, Lagoudaki'nin (2006) anketine katılan bireylerin çeviri teknolojileri kullanıma dair profesyonel eğitim alma yüzdesinden oldukça düşüktür. Muhakkak bu noktada yukarıda adı geçen çalışmaların yapıldığı tarihler de göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü yaklaşık olarak aradan on yıl gibi bir süre geçmiş ve dünyada çeviri teknolojileri öğretimi adına yüksek bir bilinçlenme sağlanmıştır.

Ülkemizdeki akademik çeviri eğitimi adına bir değerlendirme yapabilmemiz için, bizim anketimize katılan bireylerin çeviri teknolojileri adına aldıkları eğitimi üniversitelerde mi aldıklarını yoksa özel seminerlerle mi edindiklerini bilmemiz gerekirdi. Fakat anketimiz içerisinde böyle bir detaya rastlanmamış olup, bu konuda yapılacak olan pedagojik değerlendirmeleri ileride gerçekleştirilecek ampirik çalışmalara devrediyoruz.

Yukarıda adı geçen çalışmalarda özellikle çeviri teknolojilerinin kullanımının öğrenilmesi adına katılımcıların özel seminerler, çeviri büroları tarafından verilen kurslar ve web tabanlı forumlar gibi farklı eğitim organlarına başvurduklarını görmekteyiz. Bu noktada sorulması gereken soru, bu eğitim organları vasıtasıyla alınan eğitimin pedagojik açıdan ne denli işlevsel olacaktır. Çünkü genelde yukarıda adı geçen eğitim organları tarafından verilen çeviri teknolojileri eğitimi sadece belli başlı araçların kullanımının öğretilmesine odaklanmaktadır. Hâlbuki tezimizin genelinde vurguladığımız nokta, çeviri

teknolojileri eğitiminin sadece belli başlı araçları öğretmeye değil, bu araçlar arasında gereken durumlarda seçim yapabilmeye, BDÇ mantığının öğretilmesine ve böylece öğrencilere profesyonel çeviri edincini kazandırmayı hedeflemesidir. Bundan dolayı akademi dışındaki eğitim organlarınca verilen çeviri teknolojileri eğitimlerinin günü kotarmaya odaklandığını ve çevirmenlerin teknolojik araç kullanma edincini çok fazla geliştirmediğini düşünmekteyiz. Düşüncemize paralel olarak da, Wheatley'in (2003) çalışmasında profesyonel çevirmenlere çeviri teknolojileri hakkında ne tür bir eğitimi tercih ettikleri sorulduğunda, toplam 208 katılımcının %67'si çeviri teknolojileri eğitimi adına akademik bir eğitimi tercih ettikleri görülmektedir.

Anketin 13. sorusu ise, daha önce BDÇ araçlarını kullandığını ifade eden katılımcıların hangi BDÇ araçlarını kullandıklarını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Tablo 5.14, bu soruya verilen yanıtları göstermektedir.

Tablo 5.14: Katılımcıların Kullandıkları BDÇ Araçları

		Frekans	Yüzde
13-BDÇ araçlarını kullanıyorsanız, hangi BDÇ araçlarınızı kullandığınızı belirtiniz.	Çevrim İçi Sözlükler	38	90,48
	Çeviri Bellekleri	26	61,90
	Terminoloji Yönetim Araçları	18	42,86
	Masaüstü Yayıncılık Araçları	13	30,95
	Yerelleştirme Araçları	11	26,19
	Proje Yönetim Araçları	7	16,67

Tablo 5.14'te yanıtları verilen 13. soruda, katılımcılar birden fazla seçenek işaretleme konusunda serbest bırakılmışlardır. Her ne kadar günümüzde seçeneklerde verilen BDÇ araçlarını birleştiren yazılımlar (translator's workbench) bulunsa da, burada bu araçların tek tek ele alınmasını daha doğru bulduk. Elde edilen veriler ışığında, katılımcıların büyük bir bölümünün (%90,48) çevrim içi sözlükleri kullandıkları açıkça görülmektedir. Şüphesiz çevrim içi sözlüklerin diğer BDÇ araçlarına kıyasla, kullanım açısından bir uzmanlık gerektirmemesi bu sözlüklerin en popüler olarak kullanılan BDÇ araçları olmasını beraberinde getirmiştir. Çevrim içi sözlüklerin, basılmış ya da geleneksel diye nitelendirilen sözlüklere göre de birçok avantajı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- a) Çevrim içi sözlüklerin kullanımı geleneksel sözlüklere kıyasla daha kolay ve daha hızlıdır.
- b) Çevrim içi sözlükler sürekli olarak güncellendiğinden dolayı, bir dile sonradan girmiş çoğu kelimenin anlamı bu sözlüklerde bulunabilir.
- c) Çevrim içi sözlükler için depolama ya da bir yerde bulundurma zorunluluğu olmadığı için, bu sözlüklere erişim geleneksel sözlüklere nazaran daha basittir.

Ankete katılan öğretim elemanlarının kullandıkları diğer BDC araçları ise kullanım yüzdesine göre şu şekildedir: çeviri bellekleri, terminoloji yönetim araçları, masaüstü yayıncılık araçları, yerelleştirme araçları ve proje yönetim araçları. Özellikle çeviri belleklerinin ve terminoloji yönetim araçlarının kullanım yüzdelerinin fazla olmasında, bu araçların kullanım sırasında daha alt seviyelerde olan araçlarla kıyaslandığında ülkemizde daha fazla tanınmalarının etkisinin olduğu kanaatindeyiz. Çünkü gerek dünyada gerekse ülkemizde BDC araçları denildiğinde bu araçlar akla gelmektedir ve bu araçların akademide ve çeviri sektöründe kullanılma durumları diğer araçlara oranla daha fazla geçmişe dayanmaktadır. Aslında BDC araçlarının kullanım sıralaması, bize gerek öğretim elemanlarının tercihleri gerekse ülkemizdeki çeviri eğitiminde kullanılan BDC araçları hakkında yorum yapma şansı vermektedir. Çünkü eğitmenler doğal olarak kendilerinin kullanmadıkları araçları derslerinde öğrencilerine de öğretmezler.

Tablo 5.14'e bakıldığında, yerelleştirme araçlarının ve proje yönetim araçlarının en az kullanılan araçlar olduğu görülmektedir. Bu durumda, ülkemizde çeviri eğitimi veren kurumların müfredatlarında yerelleştirme derslerine ve proje yönetim derslerine pek fazla yer vermedikleri sonucu çıkartılabilir. Zaten çalışmamızın 4. bölümünde elde edilen sonuçlarda bu görülmüştür ve anket yanıtları da bu durumu doğrulamaktadır. Aslında ülkemizin dış ticaret gelişiminin ivme kazandığı, ülkemizde internet üzerinden yurt dışına mal satan birçok kuruluş olduğu ve özellikle ürün ve web site yerelleştirme sektörünün hızla gelişmekte olduğu düşünüldüğünde, akademinin bu konuya neden bu kadar az değindiği değerlendirilmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlaveten, anketimizin son sorusu da paralel bir konu üzerine olup, ülkemizdeki çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının öğrencilerini çeviri dünyasındaki hangi rollere

hazırladıklarını sorgulamaktadır. Bu sorunun yanıtını ileriki sayfalar bırakıp, elde edilen bu bulguyla doğru orantılı bir sonuç elde edilip edilmediği daha sonra karşılaştırılacaktır.

Anketin 14. sorusu ise, katılımcıların BDC araçlarını kullanırken kendilerini ne denli rahat hissettiklerini öğrenmeyi hedeflemektedir. Tablo 5.15, bu soruya verilen yanıtları göstermektedir.

Tablo 5.15: BDC Araçlarını Kullanırken Rahat Hissetme Düzeyi

		Frekans	Yüzde
14-BDC araçlarını kullanırken kendinizi çeviri açısından ne denli rahat hissedersiniz?	Oldukça rahat	14	33,3
	Rahat	19	45,2
	Kısmen rahat	7	16,7
	Rahat hissetmem	2	4,8
	Toplam	42	100,0

Tablo 5.15'e göre, BDC araçlarını kullanırken katılımcıların; %33,3'ü kendini oldukça rahat; %45,2'si rahat; %16,7'si kısmen rahat ve %4,8'i kendini rahat hissetmediğini belirtmiştir. Elde edilen bu bulgulara istinaden, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%33,3+%45,2=%78,5) BDC araçlarını kullanırken çeviri açısından sorun yaşamadığı dile getirilebilir. Bu bağlamda, araştırmaya katılan bireylerin temel bilgisayar programlarını rahat kullanma düzeyleri ile BDC araçlarını rahat kullanma düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için anketin 6. sorusu ve 14. sorusu Ki-kare testine tabi tutulmuştur. Tablo 5.16, bu iki soruya verilen yanıtlar arasındaki ilişki düzeyini göstermektedir.

Tablo 5.16: Temel Bilgisayar Programları Rahat Kullanma Düzeyi ve BDC Araçlarını Rahat Kullanma Düzeyi Arasındaki İlişki

		BDC araçlarını rahat kullanma				Toplam	Ki-kare	p
		Rahat	Kısmen rahat	Rahat değil				
Temel Bilgisayar Programlarını rahat kullanma	Oldukça rahat	12	10	2	0	24	19,033	,025
	Rahat	2	9	3	1	15		
	Kısmen rahat	0	1	1	1	3		
	Rahat değil	0	0	1	0	1		
	Toplam	14	20	7	2	43		

Tablo 5.16 incelendiğinde, katılımcıların temel bilgisayar programlarını rahat kullanma düzeyleri ile BDC araçlarını rahat kullanma düzeyleri arasında bir ilişki olduğu saptanmıştır (Ki-kare=19,033; $p<0,05$). Genel manada temel bilgisayar programlarını rahat kullanabilen bireylerin BDC araçlarını da rahat kullandıkları görülmüştür. Elde edilen bu bulgu gösteriyor ki, bireylerin genel bilgisayar becerilerindeki gelişim düzeyi ilerleyen zamanlarda daha karmaşık programları öğrenme konusunda olumlu bir etkiye sahiptir. Bu duruma tersinden bakılacak olursa, genel bilgisayar becerilerinin yeterince gelişmemesi özellikle çeviri projelerinde BDC araçlarının rahat bir biçimde kullanılması önünde bir engel teşkil etmektedir. Ayrıca elde edilen bulgu çeviri eğitimi açısından da yorumlanacak olursa, öğretim elemanlarının ilk etapta kendilerinin temel bilgisayar programlarını rahat bir biçimde kullanmaları öncelikle kendilerinin BDC araçlarını rahat bir şekilde kullanmalarını beraberinde getirecek, sonrasında ise bu araçları çevirmen adaylarına öğretirken kendilerini daha rahat hissetmeleri konusunda yardımcı olacaktır.

Anketin 15. sorusu, katılımcılar arasında BDC araçlarını kullanıp bu süreçte kendilerini çeviri açısından rahat ya da hiç rahat hissetmeyen bireylerin, bu duruma ilişkin düşüncelerini tespit etmeye yönelik olarak sorulmuştur. Bu soruda bireyler, kendilerine verilen seçenekler dışında eğer varsa kendi düşüncelerini de ifade etme konusunda serbest bırakılmışlardır. Yapılan analiz sonucunda, 14. soruya ilişkin BDC araçlarını kullanırken kendisini rahat hissetmediğini ifade eden sadece iki katılımcı bulunmaktadır. Fakat burada bilhassa ileriki çalışmalarda üzerinde durulması gereken nokta, katılımcıların hangi BDC araçlarını kullanırken kendilerini rahat hissedip hissetmedikleridir. Örneğin çevrim içi sözlükleri kullanmadaki zorluk düzeyi ile çeviri belleklerini ya da diğer BDC araçlarını kullanmadaki zorluk düzeyleri farklıdır. Bu hususta yapılacak yorum ve değerlendirmelerin alanda yapılacak diğer çalışmaların konusu olmasını diliyoruz.

BDC araçlarını kullanırken kendilerini rahat hissetmediklerini belirten katılımcılar, çeviri yaparken BDC araçlarını kullandıklarında yaratıcı çeviri yapmalarının engellendiğini ifade etmişlerdir. Bu soruya yanıt veren katılımcıların sayıca az olmasından dolayı, bu yanıtlar üzerinden istatistiki bir değerlendirme yapmak olanaksızdır. Fakat özellikle yaratıcı çeviri yapamadığını ifade eden katılımcıların düşüncelerini konuya ilişkin olarak değerlendirmek gereklidir. Aslında konunun iki önemli bileşeni vardır. İlk olarak bazı

bireylerin bilgisayar ortamında ve özellikle BDC araçları gibi teknik bilgi ve beceri gerektiren platformlarda kendilerini rahat hissetmemeleri normal olarak değerlendirilebilir. Bu noktada kişisel farklılıklar ön plana çıkmaktadır. İkinci olarak ise, özellikle çeviri yaparken çeviri belleklerinin ve bu belleklere entegre edilmiş olan makine çevirisi programlarının, gerek çeviri belleğinden daha önce yapılan çevirilerden eşleşmeler sunması gerekse makine çevirisi programlarının kaynak cümlelerin doğrudan makine çevirisini vermesi bazı çevirmenlere kendi cümlelerini oluşturma adına engel teşkil edebilir. Her ne kadar böyle bir durumun olumsuz bir olgu olduğunu düşünmesek de, verilen yanıtlara saygı göstermekteyiz.

5.4. BDC Araçlarının Çeviri Eğitimindeki Yeri

Çalışmanın bu bölümü, anketin 16. sorusundan 22. sorusuna kadar olan bölüme verilen yanıtların analizini içermektedir. Bu bölümdeki anket soruları genel anlamda BDC araçlarının çeviri eğitimindeki yerini sorgulayan sorulardır. Anket sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıkları tablolarda verilmiş olup, ilaveten gerekli yorumlar yapılmıştır.

Anketin 16. sorusu, katılımcıların BDC araçlarının akademik çeviri eğitiminde yer alıp almaması gerektiği konusundaki düşüncelerini sorgulamaktadır. Bu soruya verilen yanıtlara ait yüzde ve frekans bilgileri Tablo 5.17’de yer almaktadır.

Tablo 5.17: BDC Araçlarının Akademik Çeviri Eğitiminde Yer Alması

		Frekans	Yüzde
16-BDC araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alması gerektiğini düşünüyorum.	Kesinlikle katılıyorum	48	66,7
	Katılıyorum	18	25,0
	Kararsızım	5	6,9
	Kesinlikle katılmıyorum	1	1,4

Tablo 5.17’ye göre; katılımcıların büyük bir bölümü (%66,7+%25,0=%91,7) BDC araçlarının kullanımının ve eğitiminin akademik çeviri eğitiminde yer alması hususunda olumlu bir tutum sergilerken, %6,9’u kararsız olduklarını dile getirmiş ve %1,4’ü ise kesinlikle BDC araçlarının çeviri eğitiminde yer almasına karşı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Elde edilen bu sonuçlara istinaden, öğretim elemanlarının 21. yüzyılın

çeviri dünyasında bir gereksinim haline gelen BDC araçlarının profesyonel çeviri ortamında olduğu kadar, akademik ortamda da yer alması gerektiğini düşündükleri ifade edilebilir. Bu sonuç, birçok çeviribilimcinin çeviri teknolojileri alanında gerçekleştirdiği çalışmaların ortak sonuçlarına paralel özellik taşımaktadır (krş. Bowker, 2002; Yazıcı: 2007; Şahin, 2009; Gambier, 2009; Ersoy ve Balkul, 2012 ve Yılmaz-Gümüş, 2013).

Olvera-Lobo ve diğerleri (2005: 133), çeviri eğitmenlerinin ne öğrencilerinin eğitiminde ne de kendi profesyonel gelişimlerinde bilgisayar teknolojisindeki ilerlemeleri göz ardı etmelerinin mümkün olmadığını altını çizmektedirler. Ayrıca yazarlar, bu durumun günümüzde küreselleşen, merkezi olmaktan çıkıp uluslararası boyuta taşınan, uzmanlık gerektiren, devingen, sanal ve oldukça rekabetçi bir hal alan çeviri piyasası için olmazsa olmaz bir öge olduğunu vurgulamaktadırlar. Bununla birlikte Bowker (2002: 13) çeviri teknolojilerinin kullanımının çeviri eğitiminde yer almaması gibi bir durumun, akademik çeviri eğitiminin profesyonel çeviri dünyasından uzaklaşması anlamına geldiğini ve eğer bu şekilde devam edilirse, üniversite eğitiminin giderek daha marjinal bir hal alarak çeviri gerçeğinden uzaklaşacağını ifade etmiştir. BDC araçlarının çeviri eğitiminde yer alması gerektiği düşüncesinin sadece BDC alanında ders veren öğretim elemanlarıyla sınırlı olup olmadığını incelemek için, anketin 16. sorusuna verilen yanıtlarla, 23. soruya verilen yanıtlar ilişki testine tabi tutulmuştur.

Tablo 5.18: BDC Araçlarının Çeviri Eğitiminde Yer Alma Gerekliliği Düşüncesi ve Bu Alanda Ders Verme Arasındaki İlişki

		BDC araçlarının öğretilmesiyle ilgili lisans düzeyinde ders verme				
		Evet	Hayır	Toplan	Ki-kare	p
BDC araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alması	Kesinlikle Katılıyorum	18	30	48	7,062	,070
	Katılıyorum	2	16	18		
	Kararsızım	0	5	5		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	1	1		
	Toplam	20	52	72		

Katılımcıların BDC araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alması düşünceleri ile lisans düzeyinde ders verme durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (Ki-kare=7,062; p>0,05). Bu sonuç, ülkemizde çeviri bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğunun, BDC alanında ders versinler ya da vermesinler konuya ilişkin olarak BDC araçlarını çeviri eğitiminde görmek istediklerini gözler önüne sermektedir.

Anketin 17. sorusu ise, BDC araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alması gerektiğini düşünen öğretim elemanlarının, bu araçların öğretime odaklanan derslerin müfredat içerisinde hangi statüde yer alması gerektiğine ilişkin düşüncelerini tespit etmeye yönelik olarak sorulmuştur. Tablo 5.19, bu sorudan elde edilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarını göstermektedir.

Tablo 5.19: BDC Araçlarının Çeviri Eğitiminde Öğretim Statüsü

	Frekans	Yüzde	
17-BDC araçlarının öğretimi hangi kapsamda ele alınmalıdır?	Zorunlu dersler	38	54,5
	Seçmeli dersler	12	16,7
	Her ikisi de olabilir.	22	28,8
	Toplam	72	100,0

Elde edilen bulgular; katılımcıların %54,5'inin bu derslerin zorunlu dersler statüsünde ele alınması gerektiğini, %16,7'sinin bu derslerin müfredatta seçmeli dersler statüsünde temsil edilmesi gerektiğini ve %28,8'inin ise her iki duruma da sıcak baktığını göstermektedir. Öğretim elemanlarının yarısından fazlasının BDC araçlarının öğretildiği derslerin zorunlu dersler statüsünde yer alması gerektiğini düşünmesi, bu derslerin öğretim elemanları tarafından önemsendiğinin ve teknoloji edincinin çeviri eğitimi esnasında öğrencilere kazandırılması gereken yetilerden biri olarak kabul gördüğünün bir göstergesidir.

Çalışmanın 4. bölümünde ülkemizde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatları incelenmiş ve çeviri teknolojileriyle ilgili dersler tespit edilmişti. Bu derslerin, bazı üniversitelerde zorunlu dersler statüsünde yer aldığı, bazılarında ise seçmeli dersler statüsünde yer aldığı tespit edilmişti. Anketin bu sorusundan elde edilen bulgular da,

çeviri teknolojileri derslerinin en azından temel seviyede olanlarının zorunlu dersler statüsünde yer alması gerektiğini göstermektedir. Yurtdışında çeviri eğitimi veren kurumların müfredat analizini gerçekleştiren ve çeviri teknolojilerinin müfredat içerisindeki yerini konu edinen akademik çalışmaların sonucu da bu düşüncemizi desteklemektedir (krş. O'Brien ve Kenny, 2001; Hashemi ve diğerleri, 2013; Alotaibi, 2014). Bununla birlikte, tezimiz içerisinde daha önce yer verdiğimiz bir araştırma olan Wheatley'in (2003) çalışmasında, çalışmaya katılan toplam 208 profesyonel çevirmenin %33'ü BDC araçları hakkında daha iyi bir eğitimin verilmesi gerektiğini ve özellikle üniversitelerin bu konuda önemli bir rol üstlenmesi gerektiğini düşündüklerini vurgulamanın önemli olduğu kanısındayız.

Tablo 5.20'de yanıtları yer alan anketin 18. sorusu ise, çalışmaya katılan öğretim elemanlarının BDC araçlarının öğretimi konusunda ülkemizde akademik anlamda yeterli düzeyde bir bilinçlenmenin olup olmadığı konusunda düşüncelerini almayı amaçlamaktadır. Bu soruya verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıkları aşağıda görülmektedir.

Tablo 5.20: BDC Araçlarının Öğretimi Konusunda Ülkemizdeki Akademik Bilinçlenme Düzeyi

		Frekans	Yüzde
18-BDC araçlarının öğretimi konusunda ülkemizde akademik anlamda yeterli düzeyde bir bilinçlenmenin olmadığını düşünüyorum.	Kesinlikle katılıyorum	24	33,3
	Katılıyorum	36	50,0
	Kararsızım	9	12,5
	Katılmıyorum	3	4,2
	Toplam	72	100,0

Katılımcıların %33,3+%50=%83,3'ü bu konuda akademik olarak bir bilinçlenmenin olmadığını düşünmektedir. Katılımcıların %12,5'i bu konuda kararsız olduğunu ifade ederken, %4,2'si ise bu konuda akademik anlamda yeterli düzeyde bir bilinçlenmenin olduğu kanısındadır. Bu sonuçlar doğrultusunda katılımcıların çoğu (%83,3) BDC araçlarının öğretimi konusunda akademik camiada elle tutulur düzeyde bir bilinçlenmenin olmadığını kanısındadır. Tezimizin 3.bölümünde ele alınan ülkemizdeki çeviri teknolojileri alanında yapılan çalışmalarla uluslararası platformda yapılan çalışmalar kıyaslandığında da, bu alandaki bilimsel çalışmalara katkımızın oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu

durum da, anketin 18. sorusundan elde edilen bulguların tutarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü bir ülkede belirli bir akademik alanda gerçekleştirilen çalışmaların çokluğu, o alanda bahsi geçen ülkede akademik bir bilinçlenmenin olduğunu gösterir. Bilhassa bu noktada yapılacak olan deneysel çalışmalar, ülkemizde çeviri teknolojileri alanında günümüze dek yapılan araştırmaların genel olarak çeviribilim alanında yapılmış çalışmaların ne kadarına karşılık geldiğini daha detaylı olarak gösterecektir.

Anketimizin; 16, 17 ve 18 numaralı sorularına verilen yanıtlar bütün olarak değerlendirildiğinde, aslında ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının BDC ve BDC araçlarının öğretimi adına olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir. Bu sonuca bakılınca, gelecekte ülkemizdeki çeviri bölümlerinin çeviri teknolojilerini ele alması bakımından günümüzle kıyaslandığında daha iyi yerlere ulaşacağını söylenmesi makuldür.

BDC'nin öğretilmesi ve bu durumun diğer bölüm dersleri ile olan ilişkisi, anketin 19, 20 ve 21 numaralı sorularına verilen cevaplarla değerlendirilmiştir. Öncelikle, Tablo 5.21, anketin 19. sorusuna verilen yanıtların frekans ve yüzde aralığını sunmaktadır.

Tablo 5.21: BDC Araçları ve Diğer Bölüm Dersleri Arasındaki İlişki

		Frekans	Yüzde
19-Bölümünüzde BDC araçları, çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin dışında başka derslerde de kullanılıyor mu?	Evet	22	30,6
	Hayır	33	45,8
	Fikrim yok	17	23,6
	Toplam	72	100,0

Anketin 19. sorusu, katılımcıların görev yaptıkları bölümlerde BDC araçlarının çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin dışında başka derslerde de kullanılıp kullanılmadığını tespit etmek için hazırlanmıştır. Elde edilen verilere göre; katılımcıların %30,6'sı BDC araçlarının diğer derslerde de kullanıldığını, %45,8'i müfredattaki diğer derslerde BDC araçlarının kullanılmadığını belirtirken, %23,6'sı ise konuya ilişkin fikirlerinin olmadığını belirtmiştir. Elde edilen veriler, BDC araçlarının sınırlı sayıdaki çeviri bölümlerinde çeviri teknolojileri dersi dışındaki diğer derslerde de kullanıldığını göstermektedir. Tezin 4. bölümünde, çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileri derslerinin oldukça az oranda temsil edildiğini, fakat BDC araçlarının

bu dersler dışındaki diğer derslerde de kullanılmasının mümkün olduğunun altını çizmiştik. Buradan elde edilen sonuçlar, mevcut durumda genel olarak ülkemizdeki çeviri eğitiminde BDÇ araçlarının öğretilmesinin ve kullanımının sadece çeviri teknolojileri genel başlığı altındaki derslerle sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu durumda, BDÇ anlayışının ülkemizdeki çeviri eğitiminin tümüne entegre edilmediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Oysaki Austermühl (2013: 334), çeviri teknolojilerinin çeviri müfredatı içerisinde belirli derslerde ve müfredattan kopuk bir şekilde işlenilmesinden ziyade, profesyonel çeviri dünyasında olduğu gibi çeviri gerçeğinin her alanında mümkün olduğu kadar kullanılması gerektiğinin altını çizmektedir. Bowker ve Marshman (2009: 78) ise, BDÇ araçlarının çeviri eğitiminin ilk yıllarında öğrencilerle buluşturulması gerektiğini vurguladıktan sonra, bu araçların mümkün olduğunca diğer bölüm dersleri içerisinde de kullanılıp, çevirmen adaylarının teknoloji destekli çeviri dünyasını ısındırılmaları gerektiğini dile getirmişlerdir.

Anketin 20. sorusu ise, katılımcıların görev yaptıkları çeviri bölümlerinde BDÇ araçlarının çeviri teknolojileri dışında hangi derslerde kullanıldığını öğrenmeyi amaçlamaktadır. Bu soruya verilen yanıtlar, 19. soruda bölümlerindeki diğer derslerde de BDÇ araçlarının kullanıldığı konusunda görüş belirten 22 katılımcının yanıtlarıdır. Anket sorusunda katılımcılara BDÇ araçlarının kullanımına müsait beş adet ders ismi sunulmuştur. Bu dersler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Teknik Çeviri,
- Terim Çalışmaları,
- Çeviri Projesi,
- Görsel-İşitsel Metin Çevirileri,
- Alt yazı-Dublaj Çevirisi.

Daha sonra, katılımcılardan bu dersler içerisinde bünyesinde BDÇ araçlarının kullanıldığı dersleri seçmeleri istenmiştir. Birden fazla seçenek işaretlemenin serbest bırakıldığı bu soruda ayrıca, katılımcıların anket sorusunun içerisinde olmayan ama bölümlerinde bünyesinde BDÇ araçlarının kullanıldığı diğer dersleri de yazmaları

beklenmiştir. Tablo 5.22, anketin 20. sorusuna verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarını göstermektedir.

Tablo 5.22: BDÇ Araçlarının Kullanıldığı Diğer Bölüm Dersleri

	Frekans	Yüzde
Teknik Çeviri	17	77,27
Terim Çalışmaları	14	63,64
Çeviri Projesi	13	59,09
20- BDÇ araçları diğer hangi bölüm derslerinde kullanılmaktadır?		
Görsel-İşitsel Metin Çevirileri	9	40,91
Alt yazı-Dublaj Çevirisi	7	31,82
Uzmanlık Alan Çevirileri,	1	4,55
Çeviriye Giriş	1	4,55
Çağdaş Çeviri Uygulamaları	1	4,55

Katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda, BDÇ araçlarının kullanıldığı en popüler ders ‘Teknik Çeviri’ dersidir (%77,27). Teknik Çeviri dersi doğası gereği teknik metinlerin çevirilerinin yapıldığı bir ders olmasından dolayı, bu derste BDÇ araçlarının kullanılması gayet doğaldır. Çünkü teknik metinler, tekrarlanan teknik terimleri, kültür-bağımsız cümle ve kalıpları ve ayrıca bolca tekrar edilen cümle ve sözcük öbeklerini içerirler (Korning, 1999; Byrne, 2006). Bundan dolayı, teknik metin çevirilerinde özellikle çeviri belleklerini, terminoloji yönetim araçlarını ve teknik terimlerin bulunduğu çevrimiçi sözlükleri kullanmak gayet doğaldır.

Anket sonuçlarında, ‘Terim Çalışmaları’ adı altındaki dersler, BDÇ araçlarının kullanıldığı ikinci popüler dersler olarak kaydedilmiştir (%63,64). Bu derslerde terminoloji araştırması yapılması ve öğrencilere belirli bir uzmanlık alanında kullanılan terimlerin öğretilmesi, bu derslerde haliyle terminoloji yönetim araçlarının ve çevrimiçi sözlüklerin kullanılmasını beraberinde getirmektedir. Her ne kadar bu derslerin BDÇ araçları olmadan gerçekleştirilmesi mümkünse de, bu araçların yardımıyla bu dersler daha işlevsel ve daha kolay bir şekilde işlenebilir. Çünkü gerek terminoloji yönetim araçları gerekse çevrimiçi sözlükler ve iki dilli bütünceler internet üzerinden güncellenebildiği için, terim çalışmalarında yabancı dillerden ana dile giren kelimelerin karşılıklarını sunabilmektedir. Ayrıca, bu tür araçlar ülkemizde terim çalışmaları adına bilimsel dilin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

BDÇ araçlarının kullanıldığı diğer dersler ise frekans aralıklarına göre en fazladan en aza doğru şu şekildedir: çeviri projesi, görsel-işitsel metin çevirileri ve alt yazı-dublaj çevirisi. Ankete katılan bireylerden 20.sorunun seçenekleri içerisinde olmadığı halde BDÇ araçlarının kullanıldığı dersleri yazmaları istendiğinde, karşımıza her biri için birer katılımcının yazdığı üç adet ders çıkmaktadır. Bu dersler; ‘Uzmanlık Alan Çevirileri’, ‘Çeviriye Giriş’ ve ‘Çağdaş Çeviri Uygulamaları’ adlı derslerdir. 20. soruya verilen yanıtlara bir üst bakış yapıldığında, ülkemizdeki çeviri bölümlerinde BDÇ araçları, çeviri teknolojileri derslerinin dışında toplam 8 farklı derste kullanılmaktadır.

Anketin 21.sorusu, BDÇ araçlarının kullanımının çeviri müfredatı içerisinde diğer derslerde de kullanımı konusunda katılımcıların düşüncelerini almak için sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıkları Tablo 5.23’te sunulmaktadır.

Tablo 5.23: BDÇ Araçlarının Çeviri Eğitimindeki Diğer Derslerde Ele Alınması

		Frekans	Yüzde
21-BDÇ araçlarının kullanımı ve öğretiminin belirli derslerle sınırlı kalmayıp, akademik izlencenin içerisindeki diğer dersleri de kapsamaması gerektiğini düşünüyorum.	Kesinlikle katılıyorum	18	25,0
	Katılıyorum	36	50,0
	Kararsızım	13	18,1
	Katılmıyorum	4	5,6
	Kesinlikle katılmıyorum	1	1,4
	Toplam	72	100,0

Tablo 5.23’ten elde edilen veriler, katılımcıların büyük bir bölümünün (%25,0+%50,0=%75,0) BDÇ araçlarının kullanımının çeviri müfredatı içerisinde sadece çeviri teknolojileriyle ilgili derslerle sınırlı kalmayıp, diğer dersleri de içermesi gerektiği şeklinde bir tutum geliştirdiğini göstermektedir. Karşımıza çıkan bu tablo, çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimi içerisinde etkin bir şekilde yer alması açısından ülkemiz adına sevindiricidir. Her ne kadar ülkemizdeki çeviri eğitiminin hâlihazırdaki durumu bunu göstermese de, elde edilen bulgular öğretim elemanlarının çeviri teknolojilerini çeviri eğitiminin her safhasında görmek istediklerini yansıtmaktadır. Bu noktada, anketin 16.sorusunda sorgulanan BDÇ araçlarının akademik çeviri eğitiminde yer alıp almaması gerekliliği konusuna verilen yanıtlarla 21. soruya verilen yanıtlar arasında istatistiki açıdan bir anlamlılığın olup olmadığını araştırmak istedik. Bu bağlamda gerçekleştirilen Ki-Kare testi sonuçları Tablo 5.24’te görülmektedir.

Tablo 5.24: BDC Araçlarının Akademik Çeviri Eğitiminde Yer Alması Düşüncesi ve Bu Araçların Kullanımının Diğer Dersleri Kapsaması Arasındaki İlişki

		BDC araçlarının kullanımı ve öğretiminin diğer dersleri de kapsamı							
		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Toplam	Ki-kare	<i>P</i>
BDC araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alması	Kesinlikle Katılıyorum	17	25	5	1	0	48	96,764	,000
	Katılıyorum	1	10	4	3	0	18		
	Kararsızım	0	1	4	0	0	5		
	Kesinlikle Katılmıyorum	0	0	0	0	1	1		
	Toplam	18	36	13	4	1	72		

Tablo 5.24 incelendiğinde, bireylerin BDC araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alması düşünceleri ile BDC araçlarının kullanımı ve öğretiminin müfredat içerisindeki diğer dersleri de kapsamı düşünceleri arasında ilişki olduğu görülmüştür (Ki-kare=96,764; $p < 0,05$).

Elde edilen bu bulgular, ankete katılan öğretim elemanlarının BDC araçlarının akademik çeviri eğitiminde yer alması gerektiğini ve bununla birlikte bu araçların müfredat içerisinde kullanımına müsait diğer derslerde de yer alması gerektiği konusundaki düşüncelerinin istatistiki açıdan anlamlı ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. Bu noktada çeviri bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının gerek müfredat yapılandırması gerekse derslerde kullanılacak BDC araçlarının belirlenmesi hususunda iş birliği içerisinde olmaları gerektiğinin altı çizilmelidir. Çünkü çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminin bütününde etkin bir biçimde öğretilmesi ve öğrencilere verilen dersler arasında kopukluk olmaması, öğretim elemanlarının kendi aralarında etkili bir ekip çalışması gerçekleştirmelerine bağlıdır. Ancak bu şekilde verilen bir çeviri eğitimi çağın gereksinimlerine uygun olarak şekillendirilebilir.

5.5. BDC Araçları Eğitiminde Özel Konular

Bu bölümde, anketin 22. sorusundan başlanılmak suretiyle anketin sonuna kadar olan bölümde yer alan sorulara verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıkları verilecek olup, aynı zamanda konuya ilişkin gerekli değerlendirmeler yapılacaktır. Bu bölümdeki sorular, 24. sorudan itibaren, sadece BDC araçları öğretimi konusunda eğitim vermiş ya da veriyor olan öğretim elemanları tarafından yanıtlandırılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde BDC araçları eğitimine yönelik özel konular ve bunlara ilişkin pedagojik değerlendirmeler ele alınmıştır.

Anketin 22. sorusu, ankete katılan öğretim elemanlarının BDC araçlarının çevirmen adaylarına öğretimi hakkında özel bir eğitim alıp almadıklarını tespit etmek için hazırlanmıştır. Bu soruya verilen yanıtların frekans ve yüzdeleri Tablo 5.25'te görülmektedir.

Tablo 5.25: BDC Araçlarının Çevirmen Adaylarına Öğretilmesi Konusunda Eğitim Alma Durumu

		Frekans	Yüzde
22-BDC araçlarının çevirmen adaylarına öğretimi hakkında eğitim aldınız mı?	Evet	11	15,3
	Hayır	61	84,7
	Toplam	72	100,0

Bu soruya verilen yanıtlara bakıldığında, öğretim elemanlarının büyük bir bölümünün (%84,7) bu konuya ilişkin özel bir eğitim almadıkları görünürken, sadece küçük bir bölümünün (%15,3) bu konuda eğitilmiş oldukları görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlara göre, ülkemizde çeviri eğitimi veren bölümlerde üst düzeyde BDC araçları eğitimi verildiğini söylemek oldukça zordur. Çünkü eğitimde esas olan, öğretim elemanının herhangi bir konuyu bilmesinden ziyade, bu konuyu başkalarına öğretme anlamında özel bir eğitim almasıdır. Örneğin bir yabancı dili bilmek farklıdır, o dili başkalarına öğretmek apayrı bir uzmanlık alanıdır. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, BDC araçlarının kullanımı farklı bir beceri, aynı zamanda bu araçların öğrencilere öğretilmesi farklı bir beceridir. Öğrencilerin bu araçları öğrenirken yaşamaları muhtemel genel zorlukların bilinmesi ve bu zorlukların giderilmesi için geliştirilecek çözüm önerilerinin önceden tespit edilmesi anlamına gelen BDC araçları öğretimi hususu, bu alanda eğitim verecek tüm öğretim elemanlarının alması gereken bir eğitimidir. eColoTrain (2006) anketine

katılan öğretim elemanlarının da %94,1'i, BDC araçlarının kullanımı ve öğretimi adına ileri düzeyde bir eğitim almaları gerektiği konusunda hemfikirdirler.

Özellikle çeviri bölümlerinde görev yapacak olan akademisyenlerin yetiştirildiği yüksek lisans ve doktora programlarında konuya ilişkin bir eğitimin verilmesi gerektiği kanısındayız. Şüphesiz BDC araçları eğitimi öncesinde, genç akademisyenler öncelikle çeviri eğitimi hakkında bir alt-yapı edinmelidirler. Bu anlamda tecrübeli öğretim elemanlarının derslerinin gözlemlenmesi, çeviri eğitim-öğretim sürecinin farklı bileşenlerinin edinilmesi ve çeviri eğitimi uygulamalarını konu edinen akademik çalışmaların irdelenmesi son derece önemlidir. Ancak bu süreçten sonra, BDC öğretimi alanına dair alınacak olan gerekli pedagojik eğitim işlevsel olacaktır. Bu doğrultuda, Kelly (2005: 151) öğretim becerilerinin mutlaka çeviri bölümlerinde görevli tüm öğretim elemanları tarafından edinmesi gereken becerilerin başında olduğunu altını çizmektedir. Sonuç olarak, bu konuda öğretim elemanlarının BDC araçlarını ve çeviride teknolojik araç kullanımını öğrencilerine etkin bir biçimde öğretebilmeleri için, kendilerinin çeviri teknolojilerinin çeviri dünyasına etkisi hususunda gerek pratik gerekse kuramsal bilgi altyapısına sahip olmaları gerektiğini vurgulamak isteriz.

Anketin 23. sorusu ise, araştırmaya katılan öğretim elemanlarının BDC araçlarının öğretilmesiyle ilgili lisans düzeyinde ders verip vermediklerini öğrenmek için sorulmuştur. Tablo 5.26, bu soruya verilen yanıtlar hakkında istatistiki veriler sunmaktadır.

Tablo 5.26: BDC Araçlarının Öğretimi Konusunda Ders Verme Deneyimi

		Frekans	Yüzde
23-BDC araçlarının öğretilmesiyle ilgili lisans düzeyinde ders verdiniz mi ya da veriyor musunuz?	Evet	20	27,8
	Hayır	52	72,2
	Toplam	72	100,0

Ulaşılan sonuçlara göre, katılımcıların % 72,2'sinin bu alanda lisans düzeyinde eğitim verme deneyimi bulunmamaktadır. Diğer bir ifade ile, sadece % 27,8'si BDC araçlarının öğretimi ile ilgili lisans düzeyinde ders verme tecrübesine sahiptir. Elde edilen bu sonuçlar da, ülkemizde BDC araçlarının öğretiminin oldukça sınırlı sayıda öğretim

elemanıyla gerçekleştirildiğini doğrulamaktadır. Bu durumun nedeni olarak, anketin 22. sorusuna verilen yanıtlar referans olarak kullanılabilir. 22. soruya verilen yanıtlarda katılımcıların sadece %15,3'ünün BDC araçlarının öğretimi hususunda özel bir eğitim aldıkları sonucu ortaya çıkmıştı. Ayrıca, ülkemizde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin sayıca az olması ve birçok bölümde bu derslerin seçmeli ders olarak okutulması bu alanda uzmanlaşan ya da uzmanlaşmaya yönelmek isteyen öğretim elemanlarının önünde bir engel teşkil etmektedir. Bundan dolayı, çeviri teknolojileri adına ülkemizde söz sahibi olan kurum ve kuruluşlar yükseköğretim kurumlarından ziyade çeviri sektörü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tezin 2. bölümünde BDC eğitimi konusunda ülkemizde yapılan bilimsel çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğunu vurgulamıştık. Tablo 5.26'daki veriler göz önünde bulundurulduğunda, BDC alanında ders veren öğretim elemanlarının sayısının az olması doğal olarak bu alanda ülkemizdeki akademik çalışmaların az olmasını da beraberinde getirmektedir. Özellikle BDC eğitimi alanındaki akademik yayınların artması, bir bakıma bu alanda ders veren öğretim elemanlarının sayısının artmasına bağlıdır. Aslında BDC derslerinde kullanılan materyallerden tutun da, seçilen BDC araçlarının öğrenim ve öğretim düzeyine ilişkin işlevsellik ve zorluklarına kadar birçok konu, ancak bu alanda yapılacak olan ampirik çalışmalarla gün yüzüne çıkacaktır. Sonuç olarak, ülkemizde BDC alanının gelişmesi için, bu konuda ders verecek akademisyenlerin yetiştirilmesi ve bu anlamda çeviri bölümlerinin idari yapılarının özveride bulunması gerektiği kanısındayız.

Anketin 24. sorusundan itibaren gelecek olan sorular, BDC araçlarının öğretimi konusunda ders veren öğretim elemanlarının alana ilişkin pedagojik konulardaki düşüncelerini öğrenmek için tasarlanmıştır. Bundan dolayı, bu sorudan itibaren gelecek olan bölüme sadece bu alanda eğitim verme tecrübesine sahip 20 öğretim elemanı yanıt vermiştir. Bu kısımda elde edilen veriler, yanıtlayıcı sayısının az olmasından dolayı istatistiki olarak genelleme yapmamıza elverişli olmamasına rağmen, konuya dair bir üst bakış yapabilmemize olanak tanımaktadır. Tablo 5.27, 24. soruya verilen yanıtlara ilişkin veriler sunmaktadır.

Tablo 5.27: BDC Araçlarının Öğretim Aşamasındaki Rahatlık Düzeyi

		Frekans	Yüzde
24-BDC araçlarının öğretimiyle ilgili ders verdiyseniz, bu öğretim aşamasında kendinizi ne denli rahat hissedersiniz?	Oldukça rahat	11	55,0
	Rahat	8	40,0
	Kısmen rahat	1	5,0
	Toplam	20	100,0

Öncelikle bu soru, BDC araçlarının öğretimiyle ilgili ders veren öğretim elemanlarının bu aşamada kendilerini ne denli rahat hissettiklerini öğrenmek için tasarlanmıştır. Bu öğretim aşamasında 20 öğretim elemanının 11'i kendini oldukça rahat, 8'i rahat ve 1'i kendini hiç rahat hissetmediğini ifade etmiştir. Ulaşılan veriler ışığında, öğretim elemanlarının büyük bir bölümünün BDC araçlarını öğrencilere öğretirken kendilerini genel manada rahat hissettikleri tespit edilmiştir. Böyle bir sonuç karşısında öğretim elemanlarının BDC alanında edindikleri bilgi ve becerileri kolaylıkla çevirmen adaylarına aktarabildiklerini söylemek mümkündür. Bu noktada, anketimizin 14. sorusuna verilen yanıtlarla 24. sorusuna verilen yanıtların Ki-kare testine tabi tutulması isabetli olacaktır. Araştırmaya katılan bireylerin BDC araçlarını rahat kullanma durumları ile BDC araçlarını rahat öğretme durumları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Ki-kare testi sonuçları Tablo 5.28'de verilmiştir.

Tablo 5.28: BDC Araçlarını Rahat Kullanma ve Rahat Öğretme Arasındaki İlişki

		BDC araçlarını rahat öğretme			Toplam	Ki-kare	p
		Oldukça rahat	Rahat	Kısmen Rahat			
BDC araçlarını rahat kullanma	Oldukça rahat	7	1	1	9	9,976	,007
	Rahat	1	7	0	8		
	Toplam	8	8	1	17		

Tablo 5.28 incelendiğinde, bireylerin BDC araçlarını rahat kullanma durumları ile BDC araçlarını rahat öğretme durumları arasında ilişki olduğu görülmüştür (Ki-kare=9,976; $p < 0,05$). BDC araçlarını oldukça rahat kullanan bireylerin, bu araçları öğretme anlamında da kendilerini oldukça rahat hissettikleri; BDC araçlarını rahat kullanan bireylerin, bu araçları öğretirken de kendilerini rahat hissettikleri saptanmıştır. Elde edilen veriler

beklentilerimiz doğrultusunda sonuçlanmıştır. Çünkü aktif olarak belirli BDC araçlarını kullanan ve bu konuda deneyim sahibi olan bireylerin, bu araçları çevirmen adaylarına öğretirken de kendilerini rahat hissetmeleri oldukça doğaldır. Aktif olarak çeviri yapan ve çevirilerini BDC araçları üzerinden gerçekleştiren öğretim elemanlarının, konuya ilişkin deneyimlerinin ve BDC araçlarından kaynaklanan teknik problemlerle baş etme becerilerinin de gelişeceği ve sonuç olarak bu araçların öğretim aşamasında karşılaşılabilecek problemlere daha hızlı ve etkili çözüm yolları bulabilecekleri dile getirilebilir.

Anketin 25. sorusu ise, katılımcıların BDC araçlarını çevirmen adaylarına öğretirken en çok hangi sorunlarla karşılaştıklarını tespit etme amacıyla sorulmuştur. Bu soruda, ilgili literatür taraması sonucu elde edilen BDC araçları öğretimi esnasında karşılaşılan dört temel sorun katılımcılara seçenekler halinde verilmiştir. Ayrıca, kendileri birden fazla seçenek işaretleme hususunda serbest bırakılmış ve karşılaştıkları diğer özel sorunları da belirtme konusunda serbest bırakılmışlardır. Tablo 5.29, bu soruya verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarını göstermektedir.

Tablo 5.29: BDC Eğitiminde Karşılaşılan Temel Sorunlar

	Frekans	Yüzde
25-BDC eğitimi esnasında en çok hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?	Öğrencilerin temel bilgisayar becerileri eksikliği	13 65,00
	Okuldaki araç-gereç eksikliği	9 45,00
	BDC araçlarından kaynaklanan teknik problemler	7 35,00
	Öğrencilerin ilgisizliği	3 15,00
	Süre yetersizliği	2 10,00

Katılımcıların BDC araçlarını kullanmayı öğretme safhasında karşılaştıkları en büyük sorun öğrencilerin temel bilgisayar becerileri alanındaki eksiklikleridir (%65). Elde edilen bu sonuç, literatürdeki benzer araştırmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (krş. Alcina, Soler ve Granell, 2007; Kornacki, 2010; Doherty ve Moorkens, 2013). Bu noktada, anketimizin 7. sorusuna verilen yanıtlar oldukça kıymetlidir. Bu soruda öğretim

elemanları temel bilgisayar becerilerinin öğrencilerin ilk yıllarında etkin bir biçimde öğretilmesinin BDC araçlarının öğretilmesinde olumlu bir katkı sağlayacağını ifade etmişlerdi (%48,6+%40,3=%88,9). Bu sonuç doğrultusunda, BDC araçlarının öğretilmesi esnasında problem yaşamamak için, çeviri eğitiminin ilk yıllarında öğrencilere temel bilgisayar becerilerinin öğretildiği dersler verilmeli ve çevirmen adayları ödev ve projelerinde temel bilgisayar becerilerini etkin bir şekilde kullanmaları yönünde teşvik edilmelidir. Ayrıca, BDC araçlarının öğrenim aşamasında öğrenciler gruplara ayrılmalı ve temel bilgisayar becerileri az gelişmiş öğrenciler, diğer üst seviyedeki arkadaşlarından faydalanma konusunda motive edilmelidirler. Böylelikle hem öğrenciler arasındaki iletişim artacak hem de çeviri eğitimine sosyal-yapıcı yaklaşımın önemli bir bileşeni olan ekip çalışması bilinci gelişecektir.

BDC araçları öğretimi esnasında katılımcılar tarafından karşılaşılan diğer önemli bir sorun ise, bölümlerdeki araç-gereç eksikliğidir (%45). Ersoy ve Balkul (2012: 305) çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde etkin bir şekilde öğretilmemesinin önemli nedenleri arasında, üniversitelerin sosyal bölümler için yeterince araç-gereç alımı desteğinde bulunmamasını dile getirmişlerdir. Özellikle BDC eğitimi için asgari düzeyde gerekli olan araç-gereçler; bilgisayar laboratuvarı, internet bağlantısı, projeksiyon ve BDC araçlarıdır. Bilhassa BDC araçlarının yazılımlarının satın alınması bazı durumlarda öğretim elemanlarının insiyatifini aşan idari sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada, öğretim elemanlarının açık kaynak kodlu yazılımları kullanmaları bir çözüm yolu olarak gösterilebilir. Canovas ve Samson (2011: 50) açık kaynak kodlu yazılımların BDC eğitiminde kullanılmasının avantajlarını şöyle sıralamaktadırlar:

- Bu yazılımlar ücretsizdir ve internet bağlantısının olduğu her cihazdan ve her yerden bağlanılabilir. Böylelikle öğrenciler sadece sınıfta kullanabildikleri yazılımlarla kıyaslandığında, bu yazılımları sınıf dışında da kullanma ve pratik yapma imkânına sahiptirler.
- Bu yazılımlar eğitim amacıyla kullanılabileceği gibi aynı zamanda profesyonel çeviri yaparken de kullanılabilir.
- Ücretli yazılımlarla hemen hemen aynı özelliklere sahip bu yazılımlarla farklı dosya uzantılı dökümanlar üzerinde çalışılabilir.

- Bu yazılımlar, bulut üzerinden erişilebilen yazılımlar olduğundan dolayı, bünyelerinde birçok veri barındırabilirler ve çevirmenlerin ya da çevirmen adaylarının ekstra bilgi depolamasına gerek kalmaz.

Dünyada ve ülkemizde bugün bazı çeviri teknolojileri tedarikçileri ve yazılım şirketleri BDC araçlarının akademik kullanımı adına çeviri bölümlerine ücretsiz hizmet sağlamaktadırlar. Bu kuruluşlar BDC araçlarının kullanımından teknik bakımına kadar üniversitelere yardımcı olmaktadır. Bu anlamda bu kuruluşlarla işbirliği içerisinde olmak çeviri bölümlerinin yararına olacaktır.

25. soruya verilen diğer yanıtlara bakılacak olursa, katılımcıların %35'inin BDC araçlarından kaynaklanan teknik problemlerin BDC eğitiminde sıklıkla karşılaştıkları problemler arasında olduğunu dile getirdikleri görülmektedir. Bazı BDC araçlarının farklı dosya uzantılarıyla çalışmaması, eğitmenin ya da öğrencilerin bilgisayarlarında bulunmayan bazı programları gerektirmeleri ve özellikle açık kaynak kodlu yazılımların sık sık güncellenmesi teknik anlamda BDC derslerinin etkin bir biçimde yürütülmesini engellemektedir. Böyle durumlarda, teknisyenlere başvurulması ya da BDC araçlarını sağlayan şirket yetkilileriyle irtibata geçilmesi büyük ölçüde var olan problemlerin aşılmasında faydalı olacaktır. Ayrıca, BDC araçlarının gerek kendi web sitelerinde gerekse konuya ilişkin özel olarak tasarlanmış diğer web sitelerinde yer alan forumlardan karşılaşılan sorunlara ilişkin teknik çözüm ve tavsiyeler edinilebilir.

Katılımcıların dile getirdikleri diğer sorunlar ise; öğrencilerin bu derslere olan ilgisizliği (% 15) ve müfredat içerisinde bu derslere ayrılan sürenin az olmasıdır (% 10). Bu noktada müfredat içerisinde BDC derslerine ayrılan sürenin az olması, tezimizin 4. bölümünde konunun farklı yönleriyle detaylı bir şekilde ele alınmıştı. Bununla birlikte, öğretim elemanlarının da bu doğrultuda görüş bildirmesi, ülkemizde çeviri eğitiminde BDC konseptinin yeterince ele alınmadığı yönündeki savımızı doğrular niteliktedir. Bu konuyla ilgili ayrıntılı tartışmalar 4. bölümde yapıldığından dolayı, özellikle katılımcıların %15'nin dile getirdiği başka bir sorun olan BDC'ye yönelik öğrenci ilgisizliği konusuna değinmenin daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

Öncelikle burada öğrencilerin niçin BDC araçlarına yönelik ilgisiz olduklarının tespit edilmesi önem taşımaktadır. Çünkü problem çözme aşamalarının başında problemin

tespitinden sonra problemin kaynaklarının araştırılması ve saptanması gelmektedir. Bu aşamada öğrencilerin niçin BDC araçlarına yönelik ilgisiz oldukları belirlenmelidir. Bu ilgisizliğin dersi alan tüm öğrencileri mi kapsadığı, yoksa belirli öğrenci gruplarıyla mı sınırlı olduğu dikkatle analiz edilmelidir. Öğretim elemanları bu aşamada öğrenciler üzerinde anket uygulayabilir ya da görüşme yöntemi ile konuya ilişkin ampirik bilgi edilebilir. Bize göre, BDC uygulamalarından önce öğrencilere niçin BDC araçlarını kullanmayı öğrenmeleri gerektiği konusunda detaylı bilgi verilip, onların bu anlamda motive edilmeleri gerekmektedir. Bilhassa çeviri sektöründen davet edilecek olan çevirmenler, yerleştirme uzmanları, çeviri işletmenleri ve çeviri teknolojileri tedarikçileri konuya ilişkin olarak sektörün bakış açısını öğrencilere yansıtabilirler. Bununla birlikte çeviri teknolojileri alanında uzman çeviribilimcilerin eserlerinin okutulması da öğrencileri konuya ilişkin motive edecektir.

Aşağıda yer alan Tablo 5.30, anketin 26. sorusunda verilen yanıtların yüzde ve frekans değerlerini göstermektedir.

Tablo 5.30: BDC Araçlarının Öğretiminde Üniversite-Sektör İşbirliği

		Frekans	Yüzde
26-Görev yapmakta olduğum bölümde, BDC araçlarının daha verimli öğretimi konusunda etkili bir üniversite-sektör işbirliğinin olduğunu düşünüyorum	Kesinlikle katılıyorum	3	15,0
	Katılıyorum	2	10,0
	Kararsızım	6	30,0
	Katılmıyorum	6	30,0
	Kesinlikle katılmıyorum	3	15,0
	Toplam	20	100,0

Anketin 26. sorusu, katılımcıların görev yaptıkları bölümlerde BDC araçlarının daha verimli öğretimi konusunda etkili bir üniversite-sektör işbirliğinin olup olmadığını tespit etmek amaçlı hazırlanmıştır. Toplam 20 katılımcıdan sadece %25'i bu konuda olumlu bir yanıt verirken, katılımcıların %30'u konuya ilişkin bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların toplam %45'i ise BDC araçlarının öğretimi konusunda etkin bir üniversite-sektör işbirliği olmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

Elde edilen veriler ışığında, BDC araçlarının daha verimli öğretilmesi hususunda ülkemizdeki çeviri bölümleri ile çeviri sektörü arasında işlevsel bir işbirliğinin olduğunu

söylemek oldukça zordur. Fakat şüphesiz BDC araçlarının öğretimi konusunda sektör ve akademinin ortak hareket etmesi bu araçların daha işlevsel bir biçimde öğretilmesinde kilit rol oynayacaktır. Bu bağlamda, sektörün önde gelen dil teknolojileri sağlayıcıları gerek seminerler ve paneller gerekse çalıştaylar ve konferanslar düzenlenerek bölümlere davet edilip konuya ilişkin teknik detaylardan bahsetmeleri istenebilir. Ayrıca sektörde alanında uzman çevirmen ve yerleştirme uzmanları çeviri bölümlerinde misafir öğretim elemanı olarak istihdam edilebilir ya da bu kişiler, çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarına çeviri teknolojileri hakkında hizmet içi eğitim verebilirler. Bununla birlikte, günümüzde ‘SDL Trados’ ve ‘Nubuto’ gibi firmalar BDC yazılımlarının akademi sürümlerini çeviri bölümlerinin hizmetine sunmuş durumdadırlar, bu şirketlerle iletişime geçip bu yazılımların ücretsiz eğitim sürümleri tedarik edilebilir ve ayrıca bu tür şirketlerden yazılımların teknik boyutu adına rehberlik hizmeti alınabilir. Bu şirketlerle bu tür etkin bir sektör-akademi işbirliği sağlandığında, ileride çeviribilim öğrencileri gerek öğrenim esnasında gerekse mezuniyet sonrası bu şirketlerde staj ve istihdam alanı bulabileceklerdir. Bunun yanında, sektör ve akademi işbirliği Türk çeviri piyasası için çevirmen adaylarına öğrenmeleri gereken bazı profesyonel bilgi ve becerileri edindirme adına önemli bir etmen olacaktır. Yukarıda bahsedilen pedagojik tavsiyeler neticesinde, bölümlerinde BDC araçlarının öğretimini optimum düzeye getirmiş üniversitelerin akademik tecrübeleri de bu bağlamda referans olarak kullanılabilir.

Bize göre, 26. soruya verilen yanıtlar arasında konuya ilişkin olarak kararsız tutum sergileyen katılımcıların yüzdesinin yüksek olması (%30) üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Çünkü görev yapılan bölümdeki akademi-sektör ilişkisinin boyutunun bilinmemesi maalesef çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının hem kendi aralarında hem de idari yapı ile koordinasyon içerisinde olmadıklarının ya da bu koordinasyon boyutunun oldukça düşük olduğunun göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunun aşılabilmesi için bölümlerde görevli tüm öğretim elemanlarının üniversite-sektör iş birliği sürecine dâhil edilmesinin doğru olacağı kanaatindeyiz.

26. soruya verilen yanıtlarda, öğretim elemanlarının görev yaptıkları üniversite türünün etkisinin olup olmadığının tespit edilmesi açısından anketin 3. sorusuyla bu soruya verilen yanıtlar Ki-kare testine tabi tutulmuştur. Tablo 5.31, Ki-kare testinin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5.31: Görev Yapılan Üniversite Türü ile BDC Öğretiminde Üniversite-Sektör İşbirliği Arasındaki İlişki

		Etkili bir üniversite-sektör işbirliği düşüncesi					Toplam	Ki-kare	p
		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum			
Üniversite türü	Devlet	0	1	3	3	2	9	3,165	,531
	Vakıf	3	1	3	3	1	11		
	Toplam	3	2	6	6	3	20		

Katılımcıların görev yaptıkları üniversite türü ile bölümlerinde BDC araçlarının daha verimli öğretimi konusunda etkili bir üniversite-sektör işbirliğinin olduğu düşüncesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (Ki-kare=3,165; $p>0,05$). Veri analizi öncesinde, vakıf üniversitelerinin BDC araçlarının öğretimi konusunda sektör bağlantılarının devlet üniversitelerine göre daha fazla olacağı yargısına sahiptik. Bu yargımızın oluşmasındaki en büyük faktör, vakıf üniversitelerinin diğer vakıf üniversiteleri ve devlet üniversitelerinin bir adım ötesine geçebilmek için rekabetçi bir anlayış benimsedikleri ve bu bağlamda sektör bağlantılarını daha kuvvetli şekillendirdikleri düşüncesi idi. Fakat Tablo 6.31’de açıkça görüldüğü üzere, bu anlamda devlet ve vakıf üniversiteleri açısından kayda değer bir fark bulunmamaktadır. Bu bağlamda, gerek devlet üniversitelerinin gerekse vakıf üniversitelerinin BDC öğretimi adına çeviri sektörüyle yakın ilişkiler kurması gerektiğini vurgulamak isteriz. Çünkü çeviri eğitiminden önce çeviri teknolojileri alanındaki yenilikleri takip eden ve uygulamaya koyan çeviri sektörüyle yakın ilişkiler kurulması, çeviri eğitimi veren kurumların teknolojik gelişmeleri daha yakından takip etmelerine zemin hazırlayacaktır.

Anketin 27. sorusu ise, BDC araçlarının öğretiminde asıl olarak neye odaklanılması gerektiğini öğrenmek amacıyla sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara dair istatistiki veriler Tablo 5.32’de yer almaktadır.

Tablo 5.32: BDC Araçlarının Öğretilmesinde Odaklanılması Gereken Nokta

		Frekans	Yüzde
27-Sizce BDC araçlarının öğretiminde asıl olarak neye odaklanılmalıdır?	BDC araçlarının genel kullanım mantığına	19	95,00
	Ücretsiz olarak kullanılabilen çevrimiçi araçlara	11	55,00
	Çeviri piyasasında kullanılan lisanslı araçlara	10	50,00

Katılımcıların birden fazla seçenek işaretleme konusunda serbest bırakıldıkları bu soru için yazılan seçenekler, literatürdeki ilgili çalışmalar analiz edildikten sonra oluşturulmuştur. Verilen yanıtlara bakıldığında, katılımcıların %95'i BDC araçları öğretiminde genel olarak BDC araçlarının kullanım mantığına ve işleyiş sürecine odaklanılması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Elde edilen bu bulgu, çeviri teknolojileri literatüründe son yıllarda yapılmış önemli çalışmaların ana temalarıyla uyumluluk göstermektedir (krş. Bowker, Mcbride ve Marshman, 2008; Raido, 2013; Austerhül, 2013; Bowker, 2015). Yine bu sonuç doğrultusunda, ülkemizde çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının, tezimizin 2. bölümünde tanıtılan çeviri teknolojilerinin öğretilmesine dair ortaya atılan yaklaşımlardan minimalist ve hayat boyu öğrenme yaklaşımlarını benimsedikleri ortaya çıkmaktadır. Bu sonucun elde edilmesindeki ana faktörlerin başında çeviri teknolojilerinin hızla gelişmesi ve kısıtlı süredeki çeviri eğitiminde var olan tüm BDC araçlarının öğretilmesinin mümkün olmadığı ve ayrıca böyle bir tutumun gereksiz olduğu gerçeği yer almaktadır.

Bunun yanında, ankete katılan bireylerin %55'i BDC araçları öğretiminde ücretsiz olarak kullanılabilen yazılımlar üzerinde durmanın daha faydalı olacağını belirtmişlerdir. Şüphesiz bu noktada bu araçların satın alınmayı gerektirmemesi ve internet bağlantısının olduğu her yerde erişime açık olması bu yanıtın verilmesinde etkili olmuştur. Anket katılan öğretim elemanlarının %50'si ise, BDC araçlarının öğretiminde çeviri piyasasında kullanılan lisanslı araçlara ağırlık verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu bağlamda, bu katılımcıların BDC öğretiminde araç odaklı bir eğitim anlayışını destekledikleri dile getirilebilir. Öğretim elemanlarının böyle bir yargıya varmalarındaki temel nedenin, çeviri öğrencilerinin mezun olduklarında atılacakları iş hayatına daha kolay adapte

olmalarına yardımcı olmak olduğunu düşünmekteyiz. Fakat çeviri piyasasında kullanılan birçok farklı BDC araçları olduğu düşünüldüğünde ve bu araçların üyelik gerektirdikleri ve bu araçlara okul dışı erişimin oldukça kısıtlı olduğu göz önüne alındığında, çeviri eğitiminde sadece çeviri piyasasında kullanılan lisanlı araçlara odaklanma durumunun çok mantıklı olmadığı kanaatindeyiz.

Anketimizin 28. sorusu, BDC araçlarının öğretiminde hangi yaklaşımın benimsenmesinin daha doğru olacağını öğrenmek adına sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara dair istatistiki veriler, Tablo 5.33'te yer almaktadır.

Tablo 5.33: BDC Araçlarının Öğretiminde Kuram ve Uygulama

		Frekans	Yüzde
28-Sizce BDC araçlarının öğretiminde hangi yaklaşım benimsenmelidir?	Uygulama	5	25,0
	Kuramsal ve Uygulama	15	75,0
	Toplam	20	100,0

Katılımcıların %75'i kuramsal ve uygulamalı yaklaşımın birlikte yürütülmesinin daha doğru olduğunu savunurken, %25'i ise sadece uygulamalı bir öğretim modelinin daha başarılı olacağı yönünde görüş bildirmiştir. Anket uygulamasına katılan öğretim elemanlarının hiçbiri sadece kuramsal yaklaşımın benimsenmesi gerektiği yönünde görüş bildirmemiştir. Elde edilen veriler, BDC öğretimi alanında yapılan gerek deneysel gerekse kuramsal çalışmaların sonuçlarıyla doğru orantılıdır (krş. Rodrigo, 2001; Robichaud ve L'Homme, 2003; Alcina, Soler ve Granell, 2007; Doherty ve Moorkens, 2013).

Kuram-uygulama ilişkisi bir insan üzerinden örneklendirildiğinde; kuramdan yoksun bir uygulamanın kör bir insan olarak nitelendirilebileceği, uygulamadan mahrum bırakılan bir kuramın da total bir insana benzetilebileceği dile getirilebilir. Kaldı ki, çeviri bölümü mezunu öğrenciler ileride BDC araçlarının tasarım, üretim ve değerlendirme sürecinde görev alabilecekleri pozisyonlara yerleşebilmeleri için, bu araçlar hakkında teorik bilgiye de sahip olmaları oldukça önemlidir. Gerek BDC araçlarının öğretiminde, gerekse herhangi bir meslek için gerekli teknolojik araçların öğretiminde öncelikle bu eğitimi alacak olan bireylerin bu teknolojileri ne için, ne zaman ve hangi şartlar altında

kullanmaları gerektiği hakkında kuramsal bir ön bilgi almaları zaruridir. Nasıl ki bir tıp öğrencisi ya da bir diş hekimi adayının, profesyonel yaşamında kullanacağı teknolojik araçların hangi durumlarda kullanılırsa maksimum düzeyde verim alınacağını öğrenmesi gerekliyse, çevirmen adaylarının da çeviri teknolojilerini öğrenirken bu araçları hangi metin türlerinde ve hangi durumlar dâhilinde kullanması gerektiğini öğrenmeleri şarttır. Ayrıca, BDC araçları öğretiminde verilecek olan kuramsal bilgi öğrencilerin farklı araçları kullanması için bir rehber görevi görecek ve böylelikle öğrenme süreci içselleştirilmiş olacaktır. Öğrencilerin art alan bilgileri ve deneyimleri göz önünde tutularak, kuramsal ve uygulamalı bölümlerin ağırlıkları dersin hedeflerine göre şekillendirilebilir.

Anketin 29. ve 30. soruları katılımcı öğretim elemanlarının BDC araçlarının öğretimi süresince materyal temini hakkında düşüncelerini sorgulamaktadır. Bu noktada öncelikle eğitimde kullanılacak materyal seçimine ilişkin bazı önemli hususlara değinmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Arslan ve Ergin (2010: 65), Texas Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre, zaman faktörü sabit tutulduğunda eğitim – öğrenim sürecinde bireylerin kullanılan materyalleri hatırlama yüzdelerinin şu şekilde olduğunu ifade etmektedirler:

- a) Okuduklarının %10'unu,
- b) Duyduklarının %20'sini,
- c) Gördüklerinin %30'unu,
- d) Hem görüp hem duyduklarının %50'sini,
- e) Görüp, işittikleri ve söylediklerinin %70'ini,
- f) Görüp, işitip, dokunup söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar.

Demirel (2006: 59) böyle bir tablo karşısında, öğrencilerin öğrendiklerini daha çok hatırlayabilmeleri için çok ortamlı (multi-media) materyallerin kullanılmasının daha doğru olacağını altını çizmektedir. Şüphesiz bu noktada öğrenme sürecinin hedefleri ve öğrencilerin hazır bulunurluk düzeyi materyal seçiminde kilit rol oynamaktadır. Bu noktada Yalın (2006: 93) öğretim materyallerinin seçimini etkileyen faktörlerin şu şekilde sıralamaktadır:

- Öğretim hedefleri,
- Öğretim yöntemi,

- Öğrenci özellikleri (görsel-işitsel araç tercihleri, öğrenme düzeyleri vb.),
- Öğretim ortamı, materyallerin kendilerine has özellikleri,
- Öğretim elemanlarının tutumları ve
- Materyallerin maliyet ve erişilebilirlik düzeyi.

Tablo 5.34, öğretim elemanlarının BDC derslerinde materyal seçiminde zorlanma durumunu araştıran anketin 29. sorusuna verilen yanıtları göstermektedir.

Tablo 5.34: BDC Araçlarının Öğretiminde Materyal Seçiminde Zorlanma Durumu

		Frekans	Yüzde
29-BDC araçlarının öğretildiği derslerde kullanılacak materyal seçiminde zorlanıyorum.	Katılıyorum	4	20,0
	Kararsızım	3	15,0
	Katılmıyorum	8	40,0
	Kesinlikle katılmıyorum	5	25,0
	Toplam	20	100,0

Bu soruya verilen yanıtlara geçmeden önce, BDC derslerinde kullanılan materyallerin neler olduğu üzerinde durulmalıdır. BDC araçlarının kullanım mantığını içeren teknik yazılar, bu araçların pratik kullanımı için hazırlanmış işitsel ve görsel bilgi kaynakları, bu derslerde çeviri amaçlı kullanılacak kaynak metinler ve her türlü yardımcı öğretim malzemeleri bu kategoride ele alınabilir.

Katılımcıların %25'i, BDC araçlarının öğretildiği derslerde kullanılacak materyal seçiminde kesinlikle zorlanmadıklarını ve %40'ı zorlanmadıklarını dile getirmişlerdir. Bunun yanında, öğretim elemanlarının %15'i bu konuda kararsız oldukları yönünde görüş bildirirken, %20'si ise materyal seçiminde zorlandıklarını ifade etmiştir. Elde edilen verilere göre, katılımcıların büyük bir kısmı (%25+%40=%65) BDC araçlarının öğretildiği derslerde kullanılacak materyal seçiminde zorlanmamaktadır. Fakat geriye kalan %35'lik kısım ise istatistiki olarak göz ardı edilecek bir oran değildir. Günümüzde özellikle çeviri teknolojileri alanında kaleme alınmış birçok kuramsal çalışma ve sınıf uygulamalarının yer aldığı deneysel çalışmalar bulunmaktadır. Tezimizin 1. bölümünde tanıtılan bu çalışmaların incelenmesi, materyal seçiminde zorluk çeken öğretim elemanlarının yararına olacaktır. Bununla birlikte, yine tezimizin 2. bölümünde yer alan çeviri teknolojileriyle ilgili projelerin web sitelerinde oldukça zengin içerikli kaynaklar

bulunmaktadır. İlaveten, materyal temininde sıkıntı çeken öğretim elemanları çeviri sektörüyle işbirliğinde bulunarak çeviri projelerinde kullanılan metinlere ve eğer ulaşılabiliyorsa profesyonel çevirmenlerin çeviri belleklerine ve terim bankalarına erişmek suretiyle çeviri eğitiminde kullanılacak özgün materyaller edinebilirler. Ayrıca, çeviri bölümlerinin lisansüstü eğitim müfredatlarına ileride bu bölümlerde görev yapacak genç bilim insanlarına yönelik materyal geliştirme dersleri eklenebilir. Bu noktada, konusunda uzman öğretim elemanlarının vereceği hizmetiçi eğitimler de oldukça kıymetli olacaktır.

Anketin 30. sorusu ise, öğretim elemanlarının BDC araçlarının öğretildiği derslerde kullanılacak materyalleri nereden temin ettiklerini sorgulamaktadır. Tablo 5.35, bu soruya verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarını göstermektedir.

Tablo 5.35: BDC Araçlarının Öğretiminde Materyal Temin Etme Kaynakları

		Frekans	Yüzde
30-BDC araçlarının öğretildiği derslerde kullanılacak materyalleri nereden temin edersiniz?	İnternet	19	95,00
	Kendi materyallerim	16	80,00
	Akademik yayınlar	7	35,00
	Ders kitapları	3	15,00

Katılımcıların %95'lik kısmı, BDC araçlarının öğretildiği derslerde kullanılacak materyal temininde en çok internetten faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Konu genelde teknoloji ve özelde çeviri teknolojileri olduğunda verilen yanıtların en popüler olanının internet olması oldukça doğaldır. Çünkü teknoloji hızla gelişmekte ve bu konuda yazılan eserlerin güncelliğini yitirmesi an meselesidir. Fakat dijital metinler diye adlandırılan web tabanlı bilgi kaynakları, teknolojinin sağladığı özelliklerle sürekli güncellenebilmektedir. Bundan dolayı, öğretim elemanlarının internet kaynaklarını en popüler materyal temin unsuru olarak görmeleri öngörülebilir bir sonuçtur.

Diğer yanıtlara bakıldığında ise, katılımcıların %80'i kendi kaynaklarını kullandıklarını ifade etmiştir. Aslında elde edilen bu veri, çeviri eğitimi açısından oldukça değerlidir. Çünkü öğretim elemanları erişilebilen kaynaklardan elde ettikleri materyallerin kendi öğrencileri için uygun olup olmadıklarını sorgulamış ve bu noktada gerek çeviri

eğitiminin gereksinimleri ve hedeflerini, gerekse öğrencilerinin alt-yapı ve beklentilerini göz önünde bulundurarak kendi materyallerini oluşturmuşlardır. Şüphesiz bu noktada, öğretim elemanlarının profesyonel çeviri yapmaları ve özellikle BDC araçlarını kullanıyor olmaları materyal geliştirmede konuya hâkim olmaları açısından oldukça önemlidir.

Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında öğretim materyallerinin hazırlanması sürecinde bazı detaylara dikkat etmenin gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Demirel (2006: 63-64) öğretim materyallerinin şu özelliklere sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır:

- Basit, sade ve anlaşılır olmalı,
- Dersin hedef ve davranışlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalı,
- Dersin konusunu oluşturan tüm bilgilerle değil, önemli ve özet bilgilerle donatılmalı,
- Görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı,
- Yazılı metinler ve görsel-işitsel öğeler, öğrencinin gelişim ve öğrenim özelliklerine uygun olmalı, ayrıca gerçek hayatla da tutarlılık göstermeli,
- Öğrenciye alıştırmaya ve uygulama imkânı sağlamalı,
- Gerçek hayatı yansıtmalı,
- Her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalı,
- Öğretmenler kadar öğrencilerin de kullanabileceği düzeyde basit olmalı,
- Tekrar kullanılacak özellikte olmalı ve
- Gerektiğinde kolaylıkla geliştirilebilir ve güncellenebilir olmalıdır.

Anketin bu sorusuna verilen diğer yanıtlara da göz atılacak olursa, katılımcıların %35'i BDC araçlarının öğretildiği derslerin materyal temininde akademik yayınları (makale, tez ve konferans bildirisi) kullandıklarını ve %15'inin ise bu konuda ders kitaplarını tercih ettiği dile getirilebilir. Yine bu noktada, ders kitaplarının materyal temininde diğer şıklara nispeten daha az işaretlenmesi BDC araçlarının öğretimi konusunda özellikle ülkemizde yayınlanmış kitapların bulunmayışının önemli bir göstergesidir. Bunun yanında uluslararası camiada yazılmış kitapların bulunması ama yine de ders kitaplarının diğer seçeneklere göre daha az işaretlenmesi ise, basılmış ders kitaplarının teknolojik gelişmeler perspektifinden kısa sürede güncelliğini yitirme ihtimalinin bir göstergesidir.

Anketin 31. sorusu, BDC araçlarının öğretildiği derslerin başarı değerlendirmesinde kullanılacak ideal ölçme ve değerlendirme yöntemini sorgulamaktadır. Tablo 5.36, bu soruya verilen yanıtlara dair istatistiki veriler sunmaktadır.

Tablo 5.36: BDC Araçlarının Öğretildiği Derslerde Kullanılacak Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri

		Frekans	Yüzde
31-BDC araçlarının öğretildiği derslerin başarı değerlendirilmesinde, hangi ölçme ve değerlendirme yönteminin daha uygun olduğunu düşünüyorsunuz?	Yazılı sınav	2	10,0
	Uygulamalı sınav	8	40,0
	Proje ödevi	10	50,0
	Toplam	20	100,0

Eğitimin en genel manada tanımının bireylerin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla istedik değişiklikler meydana getirme süreci olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu istedik davranış değişikliklerinin ne düzeyde gerçekleştirildiğinin tespit edilmesi önem kazanmaktadır. Demirel (2006: 210), ölçme ve değerlendirmenin; eğitim sisteminin işleyişinin izlenmesi, kontrol edilmesi ve gelişiminin sağlanması bakımından büyük bir öneme sahip olduğunun altını çizmektedir. Bundan dolayı, BDC araçlarının öğretime odaklanan derslerde öğrencilerin başarısını ölçecek olan ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin eğitim programında hedeflenen başarı ivmesini doğru analiz etmesi gerekmektedir. Rogers ve Korkas (2005: 115-121), çeviri teknolojilerinin öğretildiği derslerin başarı değerlendirmesinde, tamamen geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanılmasının doğru olmadığını, çünkü yazılı sınav, çoktan seçmeli sınav ve sözlü sınav gibi ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin ürün odaklı olduğunu ifade etmektedirler. Hâlbuki BDC dersleri, öğrencilerin sadece çeviri projelerindeki çevirilerini nihai bir ürün olarak görmekten ziyade; BDC araçlarını kullanma becerileri, uygulama bölümlerindeki başarıları, teknik problemlerle karşılaşıldığındaki problem çözme becerileri ve öğrenilen bilgi ve becerilerin farklı BDC araçlarına uyarlayabilme yeteneğini ölçmelidir. Bundan dolayı, bu derslerin başarı değerlendirmesinde kullanılacak ideal ölçme ve değerlendirme yöntemi süreç odaklı bir anlayışa yönelmelidir.

Ankete katılan öğretim elemanlarının 31. soruya verdikleri yanıtlar, bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Katılımcıların %50'si proje ödevi uygulamasının bu derslerde

kullanılacak en ideal ölçme ve değerlendirme yöntemi olduğu konusunda görüş bildirmiştir. Bunun yanında katılımcıların %40'ı uygulamalı sınav yöntemini seçerken, %10'u da yazılı sınav yöntemini tercih etmiştir. Katılımcıların hiçbiri sözlü sınav yönteminin bu alanda etkin bir ölçme ve değerlendirme yöntemi olduğunu düşünmemektedir.

Şüphesiz bu noktada unutulmaması gereken hususlar; müfredata konulan BDÇ derslerinin amaçları, öğrencilere kazandırmayı hedeflediği bilgi ve beceriler ve eğitim programının genel hedefleridir. Örneğin öğrencilerine sadece BDÇ araçları hakkında teorik bir bilgi sahibi olmayı hedefleyen bir ders için yazılı sınav yöntemi bu dersin ölçme ve değerlendirmesinde kullanılacak ideal bir yöntem olabilir. Ya da öğrencilerine sadece belli başlı BDÇ araçlarının pratik kullanımını kazandırmayı hedefleyen bir derste, uygulamalı sınav yöntemi daha işlevsel bir ölçme ve değerlendirme şansı verebilir. Fakat anket sorusundan elde edilen veriler ışığında, ülkemizde verilen BDÇ derslerinin öğrencilere hem BDÇ araçları hakkında teorik bilgi sahibi edindirmeye, hem de bu araçların pratik kullanımını ve elde edilen bilgi ve becerilerin başka araçların kullanımında da transfer edilmesine odaklandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, bir eğitim sisteminde kullanılan ölçme-değerlendirme yönteminin o sistemin hangi eğitim anlayışıyla hareket ettiği hakkında ipucu sağladığı gerçeği düşünülürse, ülkemizdeki BDÇ araçlarının eğitiminde proje merkezli bir çeviri eğitimi anlayışının hâkim olduğu dile getirilebilir.

Anketin 32. sorusu, BDÇ araçlarının genel olarak öğrencilerin çeviri edincini geliştirmek adına olumlu bir katkısının olup olmadığını öğrenmek amacıyla sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara geçmeden önce, çeviri edincine kısaca değinmenin doğru olacağı kanaatindeyiz. Çeviri edinci en genel manada, bir çevirmenin çeviri yapması için gerekli olan bilgi ve beceriler bütünü olarak tanımlanabilir.

Eruz (2008: 211) çevirinin ancak çeviri edinci ile kotarılacak bir iş olduğunu ve çeviri edincinin de eğitimle kazanıldığını dile getirmiştir. Her ne kadar profesyonel çeviri eğitimi almayıp ta uzun yıllar çevirmenlik yaptıktan sonra çeviri edincini elde etmiş kişiler olsa da, çeviri eğitiminin ana fonksiyonu, öğrencilere kısıtlı bir zaman diliminde sistematik bir şekilde çeviri yetisi edindirmektir. Çeviribilim literatüründe profesyonel bir çevirmenin sahip olması gereken çeviri edincini kuşatan alt edinçler; ana dil / kültür edinci, erek dil / kültür edinci, uzmanlık alan bilgisi, araştırma yöntemleri bilgisi ve genel

dünya bilgisi olarak sıralanmıştır (bkz. Schäffner ve Adab, 2000; Kastberg, 2007; Eruz, 2008). Çeviri alanında gerçekleşen teknolojik gelişmelerle birlikte, çeviri edincini kuşatan alt edinçler arasına teknolojik araçları kullanma becerisi, bilgi yönetimi becerisi ve çok dilli metin oluşturma becerisi de eklenmiştir (bkz. PACTE, 2003; Yazıcı, 2007; Gouadec, 2007).

Tablo 5.37, ankete katılan öğretim elemanlarının çeviribilim öğrencilerinin çeviri edinçlerini geliştirme konusunda BDÇ araçlarının etkisinin olup olmadığını sorgulayan anketin 32. sorusuna verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarını göstermektedir.

Tablo 5.37: BDÇ Araçlarının Öğrencilerin Çeviri Edincinin Gelişmesindeki Etkisi

		Frekans	Yüzde
32-BDÇ araçlarının genel olarak öğrencilerin çeviri edinçlerinin gelişiminde olumlu bir katkısı olacağını düşünüyorum.	Kesinlikle katılıyorum	11	55,0
	Katılıyorum	7	35,0
	Kararsızım	1	5,0
	Katılmıyorum	1	5,0
	Toplam	20	100,0

Yukarıda verilen kısa bilginin ardından anket sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, ankete katılan öğretim elemanlarının %55'i BDÇ araçlarının çeviri edincinin gelişiminde kesinlikle olumlu katkısı olacağını düşünürken, %35'i ise olumlu katkısı olacağı yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların %5'i bu konuda kararsız olduğunu ifade ederken, %5'i ise böyle bir görüşe katılmadıklarını dile getirmişlerdir. Bu konuda kesinlikle olumsuz bir görüş içerisinde olan katılımcı ise bulunmamaktadır. Elde edilen bulgulara bütün olarak bakıldığında, katılımcıların büyük bir kısmı (%55+%35=%90) BDÇ araçlarının çeviri edincinin gelişiminde pozitif bir etkiye sahip olduğu kanaatindedir. Bu noktada BDÇ araçlarının çeviri edincinin gelişiminde ne tür bir etkisinin olabileceği sorgulanmalıdır. Yukarıda da ifade edildiği gibi çeviri edincini kuşatan bir dizi alt-edinç bulunmaktadır. Bunların içerisinde özellikle teknolojik araçları kullanma becerisi ve bilgi yönetimi becerisinin BDÇ araçlarının kullanımı esnasında geliştirilebilmesi mümkündür. Bunun yanında çeviri edincini minimalist açıdan inceleyen Pym'in (2003: 494) de belirttiği gibi, BDÇ araçları ve özellikle çevirmenin çalışma masası (translator's work bench) diye adlandırılan programlar, öğrencilere bir metnin ya da tümcenin birden fazla kabul

edilebilir çevirisinin olabileceğini gösterir. Ayrıca, bu erek metin alternatifleri arasından en uygun olanı çeviri belleğinin sunduğu alternatifler arasından seçebilme yeteneğini de öğrencilere kazandırır. Böylelikle BDC araçları öğrencilere metin oluşturma bilgi ve becerilerini geliştirmede de yardımcı olurlar.

Anketin 33. sorusu, BDC araçlarının öğretiminin akademik çeviri eğitiminin hangi sürecinde yer alması gerektiği konusunda katılımcıların düşüncelerini tespit etmek amacıyla sorulmuştur. Tablo 5.38, bu soruya verilen yanıtlara ilişkin istatistik veriler sunmaktadır.

Tablo 5.38: BDC Araçlarının Akademik Çeviri Eğitiminde Öğretilme Zamanı

		Frekans	Yüzde
33-Sizce BDC araçlarının öğretimi akademik çeviri eğitiminin hangi yılında yer almalıdır?	2. yıl	7	35,0
	3. yıl	6	30,0
	Tamamında	7	35,0
	Toplam	20	100,0

Tablo 5.38'e göre; katılımcıların %35'i çeviri eğitiminin 2. yılının BDC araçlarının öğretilmesi için ideal zaman olduğunu, %30'u 3. yılda bu araçların öğretilmesi gerektiğini, %35'i ise bu araçların öğretilmesinin çeviri eğitiminin tüm sürecinde yer alması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların hiçbiri, çeviri eğitiminin ilk ve son yılının bu konuda ideal zaman dilimi olduğunu düşünmemektedir. Şahin'in (2013: 178-179) belirttiği üzere, ülkemizde çeviri teknolojileri derslerinin akademik çeviri eğitimi sürecinin hangi döneminde verildiği / verilmesi gerektiği konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bunun yanında Marshman ve Bowker (2012: 73) da, BDC araçlarının çeviri eğitiminin hangi yılında çevirmen adaylarına tanıtılması gerektiği hususunda uluslararası platformda çeviribilimciler arasında bir görüş birliğinin bulunmadığının altını çizmektedirler.

Elde edilen anket sonucu da bu iki çalışmayı destekler niteliktedir çünkü öğretim elemanlarının soruya ilişkin verdikleri yanıtların frekans ve yüzde değerleri birbirine oldukça yakındır. Bize göre, BDC araçlarının eğitimi öğrencilere daha lisans eğitimlerinin ilk yıllarında verilmelidir. Birinci yılda temel bilgisayar becerilerinin ve ofis

programlarının öğretilmesi, sonrasında öğrenilecek BDC araçları için iyi bir alt yapı olacaktır. Konuya ilişkin olarak, Dillon ve Fraser (2006: 76) profesyonel çevirmenlerin güçlü bilgisayar kullanım becerilerine sahip olduklarında, ileride daha karmaşık BDC araçlarını kullanmayı kolayca çözebileceklerinin altını çizmektedirler. Bize göre, çeviri eğitiminin 2. yılından itibaren BDC araçlarının öğretilmesine başlanılmalı ve öğrenciler elde ettikleri bilgi ve becerileri diğer ilgili derslerde de kullanmaları hususunda teşvik edilmelidir. Bunun yanında vurgulamak istediğimiz nokta, bu araçların kullanımının çeviri eğitiminin tamamında yer alması gerekliliğidir. Çünkü sadece salt bilgi düzeyinde kalan ve uygulamaya konulmayan beceriler kısa sürede unutulmaktadır. Bilhassa çevirmen adaylarına hangi BDC araçlarının ne zaman kullanıldığı takdirde ulaşmak istedikleri amaçlara hizmet edeceğinin öğretilmesi, onların profesyonel yaşamlarında daha bilinçli teknolojik araç kullanma becerisine sahip olmalarını beraberinde getirecektir. Çeviri bölümlerinde ders veren öğretim elemanlarının derslerin işleniş ve içerikleri açısından birbirlerinden haberdar olmaları, BDC araçlarının bölüm içerisinde kullanımlarına müsait diğer derslerde de yer alması açısından son derece önemlidir. Ancak bu duruma dikkat edildiği takdirde, BDC anlayışı çeviri eğitiminin tümüne entegre edilebilecektir.

Anketin 34. sorusu ise, BDC araçlarının hangi öğretim modeli ile öğretilmesinin daha etkili olacağı konusunda katılımcıların düşüncelerini almaya yöneliktir. Bu soruya verilen yanıtlara dair istatistiki veriler Tablo 5.39’da yer almaktadır.

Tablo 5.39: BDC Araçlarının Öğretiminde Kullanılacak Öğretim Modelleri

		Frekans	Yüzde
34-Sizce BDC araçlarının hangi öğretim modeli ile öğretilmesi daha etkili olur?	Örgün öğretim modeli	13	65,0
	Karma eğitim modeli	7	35,0
	Toplam	20	100,0

Tablo 5.39’da görüldüğü gibi, katılımcıların %65’i örgün öğretim modelini BDC araçlarının öğretiminde ideal yöntem olarak tercih ederken, %35’i ise karma eğitim modelinin bu anlamda daha uygun olacağı hususunda görüş bildirmiştir. Katılımcıların hiçbiri uzaktan eğitim modelinin bu anlamda uygun olduğunu düşünmemektedir.

Özellikle uzaktan eğitim modelinin tercih edilmemesi pedagojik açıdan irdelenmesi gereken bir konudur. Çünkü çeviri teknolojileri alanında özellikle konunun eğitim boyutunu ele alan çalışmalarda uzaktan eğitim modelinin etkin bir öğretim modeli olduğunu vurgulayan çalışmalar mevcuttur (bkz. Pym, 2000; Fallada, Biau ve Orenstein, 2003; Kenny, 2003; Massey, 2005). Günümüzde çevirmenlerin bilhassa geniş çaplı çeviri projelerinde görev aldıklarında gerek kendi aralarında gerekse çeviri sağlayıcılarıyla olan iletişimlerinde uzaktan çalışma (teleworking) modeliyle çalışmak durumunda oldukları çeviribilimciler tarafından ısrarla vurgulanmaktadır (krş. O'Hagan ve Ashworth, 2002; Bowker, 2004; Olvera-Lobo ve diğerleri, 2009). Özellikle çeviri bellekleri kullanımında ve belleklerin karşılıklı gönderime açılması ve güncellenmesinde etkin bir teknoloji kullanım becerisi gerekmektedir. Bundan dolayı çeviri öğrencileri de uzaktan çalışma modeline daha eğitim yıllarında aşina olmalıdırlar ki, profesyonel yaşamlarında zorluk çekmesinler. Bu konudaki çalışmasında, Balkul (2015: 48-53) çeviri öğrencilerinin uzaktan çalışma modeliyle çeviri projelerini gerçekleştirme konusunda eğitildiklerinde, ileride atılacakları profesyonel çeviri sektöründeki iş koşullarına uyum sağlama konusunda olumlu tutumlar geliştirdiklerini tespit etmiştir. Fakat ülkemizde çeviribilim ya da mütercim / tercümanlık bölümü çatısında uzaktan eğitim yoluyla eğitim veren çeviri bölümü bulunmamaktadır, bize göre bu olgu anketin 34. sorusu için katılımcıların uzaktan eğitim modeli seçeneğini tercih etmemesinde önemli bir etkidir. Bununla birlikte, öğretim elemanları eğitim verdikleri öğrenci profilini bizden daha iyi bildiklerinden dolayı, uzaktan eğitim modeliyle BDC konseptinin öğretilmesinin onlar için uygun olmayacağını düşünmüş olabilirler.

Ülkemizdeki çeviri bölümlerinin tamamının örgün öğretimle eğitim verdiği gerçeği hatırlanacak olursa, bu anket sorusu için örgün öğretim seçeneğinin işaretlenmesi beklendik bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat karma eğitim modelinin de %35 gibi bir oranla tercih edilmesi, hem istatistiki açıdan hem de pedagojik açıdan irdelenmesi gereken bir durumdur. Çünkü karma eğitim modelinin temelinde öğrencilerin aldıkları derslerin belirli bir oranda yüz yüze verilmesi, belirli bir oranda ise uzaktan eğitim yoluyla verilmesi yatmaktadır. Hâl böyle olunca, bize göre katılımcılar ülkemizde henüz çeviribilim alanında yerleşmemiş olan uzaktan eğitim modelini tercih etmektense; geleneksel örgün öğretim modeliyle uzaktan eğitim modelini birleştiren karma eğitim modelini tercih etmeleri son derece mantıklı gelmektedir. Biz de bu anlamda BDC

araçlarının eğitimi adına, öncelikle karma eğitim modelinin uygulanmasını, sonrasında ise pedagojik olarak elde edilen veriler ışığında BDC eğitiminde uzaktan eğitim modeline geçilebileceği düşüncesindeyiz. Yine de çeviri bölümlerinin çeviri eğitimi süresince ulaşmayı hedefledikleri amaçlar doğrultusunda, öğrencilerin ve sistemin altyapısı da göz önünde bulundurulduktan sonra hangi öğretim modeliyle BDC eğitiminin daha etkin bir biçimde gerçekleştirilebileceğinin tespit edilmesi bu anlamda en isabetli yöntem olacaktır.

Anketin 35. sorusu ise, BDC araçlarının öğretiminde öğrencilerin genelde çeviri dünyasının hangi rolüne hazırlanıldıklarını tespit etmek amacıyla sorulmuştur ve bu soru için birden fazla seçeneğin işaretlenmesine izin verilmiştir. Tablo 5.40, bu soruya verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıklarını göstermektedir.

Tablo 5.40: BDC Araçları Eğitiminde Odaklanılan Çeviri Dünyasının Rollerini

	Frekans	Yüzde
35-BDC araçlarının öğretiminde öğrencilerinizi genelde çeviri dünyasının hangi rolüne hazırlarsınız?	Çevirmen	14 70,00
	Hepsi	8 40,00
	Proje yöneticisi	6 30,00
	Yerelleştirme Uzmanı	4 20,00
	Terminolog,	4 20,00
	Çeviri işletmeni	2 10,00

Bu soruda; katılımcıların %70'i öğrencilerini çevirmen rolüne hazırladıklarını, %30'u proje yöneticisi rolüne hazırladıklarını, %20'si yerelleştirme uzmanı rolüne hazırladıklarını, yine %20'si terminolog rolüne hazırladıklarını, %10'u çeviri işletmeni rolüne hazırladıklarını ve %40'ı ise BDC araçları öğretiminde öğrencilerini yukarıda verilen tüm çeviri dünyası rollerine hazırladıklarını ifade etmişlerdir.

Elde edilen bu sonuçlar aslında beklentilerimizle doğru orantılıdır. Özellikle katılımcıların büyük bir kısmının (%70) çevirmen seçeneğini işaretlemesi, çeviri bölümlerinin genel hedefleriyle örtüşmektedir. Fakat tezimizde özellikle vurgulanan bir olgu da, teknolojik gelişmelerin çeviri dünyasında yeni istihdam alanları açtığı ve çeviri eğitiminin bu istihdam alanlarında görev alacak nitelikli bireyler yetiştirmesi

gerekliliğidir. Hâlbuki elde edilen sonuçlar bu beklentimizin henüz gerçekleşmediğini göstermektedir.

Son zamanlarda çeviri projelerinin ekip çalışmasını ve farklı uzmanlık alanlarını gerektiren projeler olarak yürütülmesi, bu projelerde terminologların, yerelleştirme uzmanlarının, çeviri işletmenlerinin, çevirmenlerin ve proje yöneticilerinin iş birliği içerisinde çalışmasını beraberinde getirmiştir. Özellikle günümüzde gittikçe önem kazanan yerelleştirme sektörüne nitelikli elemanlar kazandırılması, çeviri eğitiminin üzerinde kafa yorması gereken bir realitedir. Ancak çevirmen dışındaki diğer çeviri sektörü rollerinin anket sonuçlarında daha az tercih edilmesi, bu anlamda çeviri eğitiminde yeniliklere karşı yeterince bir bilinçlenmenin olmadığını göstermektedir. Ayrıca tezin 4. bölümünde çeviri bölümlerin müfredatlarındaki çeviri teknolojileriyle ilgili dersler incelenmiş ve özellikle çeviri teknolojilerinin bir yan dalı olan yerelleştirme programlarının öğretildiği derslerin sayıca çok az olduğu ya da hiç olmadığı tespit edilmişti. Karşımıza çıkan bu tablo da, günümüz çeviri eğitiminde yerelleştirmeye gerektiğince önem verilmediğini gözler önüne sermektedir.

Bununla birlikte, ankette proje yöneticisi rolü de oldukça az tercih edilen bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Çeviri bölümü mezunlarının geniş çaplı çeviri projelerinde proje yöneticisi olarak çalışma olanağı bulabilmeleri, bir bakıma BDC araçlarını etkin biçimde kullanmalarına ve bu araçlarla ilgili güncel gelişmeleri takip etmelerine bağlıdır. Çünkü çeviri projelerinde proje yöneticisinin görevi; projede yer alan çevirmen, düzeltmen, yerelleştirme uzmanı ve terminolog gibi elemanları işbirliği içerisinde görevlerini yerine getirmeyi sağlamak ve yaptıkları işleri kontrol etmektir. Bu noktada çeviri teknolojileri hakkında bilgi sahibi olmayan bir çeviri projesi yöneticisinin liderliği altında çalışan elemanlarını konuya ilişkin olarak yönlendirmesi mümkün değildir. Özellikle çeviri tedarikçilerinin istediği dosya formatları, kullanılması beklenen çeviri bellekleri ve diğer masaüstü yayıncılık araçları proje yöneticisinin onayından geçmekte ve bu anlamda kendisinden projede görev alan elemanları yönlendirmesi beklenmektedir.

Balkul (2012: 424) çeviri piyasasına bakıldığında, uluslararası şirketlerde ve büyük yerelleştirme kuruluşlarında çeviri projesi koordinatörlüğü ve proje yönetmenliği gibi kadrolarda çevirmenler değil de farklı uzmanlık alanlarında yetişmiş kişilerin istihdam

edildiğini vurgulamakta ve bu durumun önüne geçebilmek için daha eğitim yıllarında çeviri öğrencilerinin konuya ilişkin yönlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Anket sonuçlarında en az tercih edilen çeviri işletmeni seçeneği de, üzerinde durulması gereken bir noktadır. Ülkemizde çeviri işletmeni olarak çalışmanın ya da çeviri bürosu açmak için çeviri alanından mezun olmanın bile yasal olarak zorunlu olmadığı düşünüldüğünde, çeviri eğitmenleri olarak bu konuya daha fazla eğilmemizin doğru olacağı kanaatindeyiz. Öğrencilerimizin mezun olduklarında çeviri dünyasının tüm gerçeklerini bilen, modern çeviri teknolojilerini hem kullanabilen hem de bunlar arasında gereken durumlarda seçim yapabilen geleceğin çeviri işletmenleri olabilmeleri, daha çeviri eğitimi yıllarında konuya ilişkin bilinçlenmeleri ile mümkün olacaktır. Böylelikle uzun vadede bu nitelikte yetişmiş çeviri işletmenleri, çeviri teknolojilerini etkin bir biçimde kullanabilen çevirmenleri işletmelerinde istihdam edecek ve aynı zamanda çeviri projeleri daha kaliteli ve uluslararası standartlarda gerçekleştirebilecektir. Bu durumun izdüşümünde ise, çeviri bölümü mezun öğrencilerin profesyonel yaşamda istihdam sıkıntısı çekmelerinin önüne geçilebilecek ve çevirmenlik mesleği hak ettiği konuma kavuşacaktır.

Yukarıda bahsedilen tüm bu sıkıntılara rağmen, katılımcıların % 40'nın öğrencilerini BDC araçları öğretiminde 35.soruda verilen tüm çeviri dünyası rollerine hazırlıyor olduklarını söylemeleri olumlu bir gelişmedir. Her ne kadar bu oranın daha üst seviyede olması gerekse de, bu anlamda akademik bir bilinçlenmenin başlamış olduğu görülmektedir. Aslında, BDC eğitimi esnasında çeviri bölümü öğrencilerini burada bahsedilen tüm bu çeviri dünyası rollerine hazırlamak mümkündür ve “Çevirmen Eğitime Profesyonel Yaklaşım” öğretim modelinde bu durum ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu yaklaşımın benimsendiği ders uygulamalarının incelenmesi pedagojik açıdan eğitimcilere ışık tutacaktır (bkz. Olvera-Lobo ve diğerleri, 2005; Olvera-Lobo ve diğerleri, 2007).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknolojik gelişmelerin her geçen gün bir adım daha ilerlediği çağımızda, bugün sözü geçen ve son derece revaçta olan teknolojiler, çok geçmeden güncelliğini yitirebilmektedir. Hâlbuki eğitim ve öğretim olgularının dayandığı bazı temel unsurlar, sürekli güncelliğini korumakta ve evrensel olarak eğitimcilerin faydalandığı bir dizi ilkeleri beraberinde getirmektedir. Teknolojide meydana gelen gelişmeler, eğitim dünyasını da yakından etkilemekte ve eğitim teknolojileri eğitim modellerini şekillendirmektedir. Çeviri eğitimi de, her ne kadar özel bir alan eğitimi olsa da, genel pedagojik değerlerin ele alındığı bir eğitim türüdür. Sınıf içi ders uygulamaları, eğitim-öğretim teknikleri ve materyal kullanımı gibi faktörler çeviri eğitimi için de öncelikli olarak ele alınması gereken hususlar arasındadır. Bu bağlamda, çeviri teknolojileri özellikle son yıllarda çeviri eğitiminde önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu etkenlerden dolayı, bu tez çeviri eğitiminde çeviri teknolojilerinin yerini ve önemini araştırmayı hedeflemiş ve çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimi veren kurumlarda etkin bir biçimde kullanılması adına pedagojik öneriler sunmayı amaçlamıştır.

Özellikle son yıllarda çeviri sektöründe yaygın bir biçimde kullanılan çeviri teknolojileri, çeviribilimcilerin de ilgisini çekmiş ve çeviri eğitiminde bu teknolojilerin kullanımına ilişkin gerçekleştirilen akademik çalışmalar artmıştır. Bu tez de, çeviri teknolojilerinin ve BDÇ anlayışının çeviri eğitimi veren kuruluşlarda nasıl etkin bir biçimde öğretilmesi gerektiğini konu edinen bir çalışmadır. Bu çalışma, aşağıdaki araştırma soruları çerçevesinde gerçekleştirilmiştir:

- 1) Çeviri teknolojilerinin çeviribilim alanındaki yeri ve önemi nedir? Küresel koşulların günümüzde çeviri etkinliğini oldukça etkilediği ve muhtemelen gelecekte de etkileyeceği göz önüne alındığında, BDÇ araçlarının çeviri dünyasının farklı paydaşlarına sunduğu avantajlar ve getirdiği zorluklar nelerdir?
- 2) Çeviri eğitimine ilişkin teknoloji odaklı ortaya atılan yaklaşımlar nelerdir? Çeviri teknolojileri alanında gerek ülkemizde gerekse dünyada yapılan bilimsel çalışmaların geldiği son nokta nedir?
- 3) Türkiye’de lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında, BDÇ araçlarının öğretilmesiyle ilgili dersler ne oranda temsil edilmektedir? Bu

derslerin gerek adları gerekse müfredat içerisindeki yerleri bakımından, devlet ve vakıf üniversiteleri arasında bir uyumluluk söz konusu mudur? Eğitim verdikleri yabancı diller göz önünde bulundurulduğunda, çeviri bölümleri arasında BDC araçlarının öğretilmesine odaklanan dersler bakımından bir fark bulunmakta mıdır?

- 4) Çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümleri öğretim elemanlarının BDC araçlarının kullanımı ve öğretilmesi üzerine geliştirdikleri tutumlar nelerdir? BDC araçlarının kullanımı ile ilgili ders veren öğretim elemanları ile, bu araçları kullanmayan öğretim elemanları arasında çeviri teknolojilerine bakış açısından bir fark bulunmakta mıdır? Çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin öğretilmesinde göz önünde bulundurulması gereken pedagojik faktörler nelerdir?

Tezin araştırma soruları oluşturulurken, ilgili alanda yapılmış kuramsal ve deneysel çalışmalar dikkate alınmış ve tezin BDC eğitimi alanında bilimsel bir araştırma boşluğunu doldurması hedeflenmiştir. Bu tez sadece ülkemizdeki BDC eğitimi anlayışında geline son noktayı betimlemekle kalmayıp, BDC eğitiminin hangi hususları göz önünde bulundurduğu takdirde daha işlevsel olacağına dair tavsiyeler sunmaktadır.

Bu çalışma; ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarındaki çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin tespit edilmesini ve bu derslerin çeviri eğitimi müfredatında etkin bir biçimde konumlandırılması adına örnek bir model sunulmasını konu edinmiştir. Ayrıca, bu çalışma ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının çeviri teknolojilerinin kullanımı ve öğretimi adına geliştirdikleri tutumlarının ölçülmesiyle ülkemizdeki BDC eğitiminin geldiği noktayı araştırmaktadır. Bunun yanında, bu tez çeviri teknolojilerinin öğretilmesi adına alanda araştırma yapan bilim insanların sunduğu pedagojik değerlendirmeleri sentez edip, bu anlamda bir adım daha öteye gidebilmek için gerekli pedagojik tavsiyeleri sunmaktadır.

Tez araştırması esnasında iki adet veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren kurumların müfredatları incelenmiş ve çeviri teknolojileri ile ilgili dersler tespit edilmiştir. Bu aşamada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılarak betimleyici bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde, doküman inceleme yönteminin aşamaları Forster (1995)'in sunduğu model çerçevesinde nasıl gerçekleştirildiği ayrıntılı olarak

anlatılmıştır. Tezin ikinci veri toplama aracı olarak kullanılan anket yöntemine ilişkin detaylar da yine bu bölümde sunulmuştur. Ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının BDC araçlarının kullanılmasına ve BDC konseptinin öğretilmesine yönelik görüşlerinin incelendiği bu ankete dair veri toplama yöntemi, veri analiz süreci ve veri değerlendirme süreci bu bölümde ele alınmıştır. “Google Belgeler” platformunda çevrimiçi olarak hazırlanan ve katılımcılara e-posta ile gönderilen bu anketin sonuçları SPSS 17.0 programıyla analiz edilmiştir.

Tezin araştırma alanını ve kapsamını belirleyen araştırma soruları dâhilinde, öncelikle çeviri teknolojilerinin neler olduğuna dair detaylı bir literatür taraması gerçekleştirilmiş ve çeviri teknolojilerinin sınıflandırılmasına dair ortaya atılan modeller irdelenmiştir. Bu bağlamda, alanda söz sahibi çeviribilimcilerin düşüncelerine yer verilmiştir. Konuya ilişkin yapılan sınıflandırmalar eleştirel olarak değerlendirildiğinde, en genel manada çeviri yaparken kullanılan teknolojilerin öncelikle makine çevirisi programları ve BDC araçları olarak iki ana grupta toplanmasının doğru olacağı kanaati ağır basmıştır. Bu noktada unutulmaması gereken husus, aslında çeviri yaparken kullanılan her türlü teknolojik araç ve gerecin çeviri teknolojileri bağlamında değerlendirilebileceği gerçeğidir. Fakat doğrudan bir çevirmenin çeviri yaparken kullandığı çeviri teknolojilerinin yukarıda anlatıldığı şekliyle iki grupta ele alınmasının daha doğru olacağını düşünmekteyiz.

Çeviri teknolojilerine dair yapılan sınıflandırmaların ardından, makine çevirisi programlarının temel çalışma prensiplerine ve makine çevirisinde kullanılan yaklaşımların tarihçelerine yer verilmiştir. Ardından BDC araçlarının türleri ve çeviri sektöründe kullanımlarına ilişkin kısa bir bilgi verilmiş ve bu araçların çeviri sektöründe kullanım tarihçelerinden bahsedilmiştir. İlerleyen sayfalarda, Holmes’in (1988) çeviribilim akademik disiplinin alt alanları içerisinde yer alan “çeviri araçları” bölümü incelenmiş ve teknolojik gelişmelere paralel olarak ilerleyen çeviri teknolojilerinin, çeviribilim alanındaki yeri Munday (2001) ve Quah’ın (2006) sunduğu modellerle tekrar ele alınmıştır. Sonrasında ise, çeviri teknolojilerinin çeviri kuramlarının söylemlerindeki yerine değinilmiştir. Bu noktada, aslında çeviri kuramlarında açıkça adı geçmese de, çeviri teknolojilerinin önemli bir yeri olduğu saptanmıştır. Daha sonra ise; profesyonel çevirmenlerin, çeviri öğrencilerinin, çeviri eğitmenlerinin ve çeviri işletmecilerinin

perspektifinden çeviri teknolojileri değerlendirilmiş ve günümüzde tüm bu çeviri dünyasının paydaşlarının çeviri teknolojileriyle olan ilişkileri farklı açılardan ele alınmıştır.

İlerleyen sayfalarda, gerek ulusal platformda gerekse uluslararası arenada çeviri teknolojileri alanında yapılmış çalışmalardan bahsedilmiş ve bu alandaki çalışmaların günümüze kadar olan gelişim çizgisi verilmiştir. Çeviri teknolojileri alanında yapılan literatür incelemesinde, bu alandaki çalışmaların genelde üç ana başlık altında toplandığı tespit edilmiştir. Bu ana başlıklar; makine çevirisi hakkında yapılan kuramsal ve deneysel çalışmalar, BDC araçlarının üretimi, değerlendirilmesi ve tanıtımını konu alan kuramsal ve deneysel çalışmalar ve çeviri teknolojilerinin öğretilmesi ve akademik çeviri eğitiminde yer almasını konu alan deneysel ve kuramsal çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde, makine çevirisi ile ilgi olan çalışmalar BDC araçlarıyla ilgili olan çalışmalara kıyasla tezin kapsamı dâhilinde daha özet olarak ele alınmıştır. İlgili literatür taraması esnasında, çeviri teknolojilerinin teknik boyutu üzerinde fazla durulmamış ve bu teknolojilerin çeviri dünyasındaki etkilerine odaklanılmıştır.

Ülkemizdeki çeviri teknolojileri araştırmalarının son yıllarda hız kazandığı tespit edilip, ama yine de dünyadaki çalışmalarla kıyaslandığında daha kat etmemiz gereken mesafe olduğu üzerinde durulmuştur. Özellikle makine çevirisi araştırma alanındaki çalışmaların çeviri bölümleri dışındaki bölümlerde, bilhassa bilgisayar mühendisliği bölümlerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu bölümlerde, makine çevirisi alanındaki çalışmaların daha çok alanın teknik boyutunu ele aldığı saptanmıştır. Bu araştırma alanının çeviri dünyasını yakından ilgilendiren daha birçok alt araştırma alanları da bulunmaktadır. Makine çevirisi programlarının çeviri sektöründe kullanımı, profesyonel çevirmenlerin çeviri projelerinde makine çevirisini tercih edip etmeme durumları ve bu tercihlerinin nedenleri, makine çevirisiyle tercüme edilen metinlerin son-düzeltilme işlemlerinin gerçekleştirilmesi esnasında çevirmenlerin bilişsel süreçlerinin incelenmesi gibi konular ülkemizdeki makine çevirisi çalışmalarına yön verebilecek konular olabilir. Bunun yanında makine çevirisinin akademik çeviri eğitimindeki yeri, çevirmen adaylarının makine çevirisine bakış açısı ve öğretim elemanlarının konuya ilişkin tutumları bu alandaki çeviri eğitime yönelik hazırlanacak çalışmalara konu teşkil edebilecek hususlardır.

Tezin ikinci bölümü ise çeviri eğitimi ve çeviri teknolojilerinin arasındaki ilişki üzerine tasarlanmıştır. Öncelikle bu bölümde, çeviri eğitiminin geçmişten günümüze kadar genel bir gelişim çizgisi sunulmuştur. Sonrasında ise, çeviri eğitimine teknoloji odaklı yaklaşımlar incelenmiş ve bu yaklaşımların çeviri eğitimi içerisinde özellikle BDC mantığını nasıl yerleştirmek istediklerine değinilmiştir.

Bu yaklaşımlar içerisindeki çeviri eğitime profesyonel yaklaşım modelinin amacının, daha çok çeviri teknolojilerini kullanarak çevirmen adaylarını profesyonel çeviri dünyasına alıştırmak olduğu söylenebilir. Minimalist yaklaşımın temelinde ise, çeviri eğitimi esnasında çeviri teknolojilerinin çeviri dünyasındaki kullanım mantığının öğretilmesi ve mümkün olduğunca çeviri eğitiminin karmaşıklığından çıkartılıp, öğrencilerin ileriye dönük geliştirebilecekleri bilgi ve becerileri edinmeleri mantığı yer almaktadır. Araç odaklı yaklaşım ise, özellikle çeviri teknolojileri eğitiminde öğrencilere mümkün olduğunca fazla BDC araçlarını kullandırmayı hedefler ve bu şekilde çeviri sektörüne hazır insan gücü yetiştirmeyi amaçlar.

Hayat boyu öğrenme yaklaşımının BDC eğitime yönelik izdüşümünde ise, tıpkı minimalist yaklaşımda olduğu gibi öğrencilere BDC araçlarının hangi durumlarda ve hangi metin türlerinde kullanıldığı takdirde işlevsel sonuçlar vereceğinin öğretilmesi ve gerektiği takdirde öğrencilerin profesyonel yaşamlarında bu araçları kendi başlarına öğrenebileceği düşüncesi yatmaktadır. Öğretim elemanlarının bu yaklaşımdaki nihai görevleri; öğrencilere rehberlik etmek ve onları alandaki gelişmeleri takip etme konusunda motive etmektir. Proje merkezli çeviri öğretimi yaklaşımının çeviri teknolojileri öğretimindeki uygulama önerisinde ise, çeviri eğitiminde BDC araçları kullanarak öğrencilerin kendilerine verilen çeviri görevlerini gerçekleştirmeleri ve gelişim düzeylerinin öğrenim ve öğretim sürecindeki başarı çizgilerindeki değişimle ölçülmesi yer almaktadır. TWITT modeli ise, daha çok çeviri öğrencilerinin sosyal medya aracılığıyla teknolojik araçları kullanma deneyimlerinin artırılmasına ve sonrasında BDC eğitimi için alt yapı hazırlanmasına odaklanmaktadır. Bu modelde öğrencilerin sosyal ortamda öğrenme modeliyle BDC konseptine alıştırmaları vurgulanmaktadır. Şüphesiz bu bölümde incelenen yaklaşımların olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Bu noktada, öğretim elemanlarının tek bir model üzerinden BDC

eğitimi vermeleri yerine, bu modellerin olumlu yönlerini alarak kendileri için ideal bir model oluşturmaları daha sağlıklı sonuçlar verecektir.

Sonuç olarak burada vurgulamak istediğimiz nokta, durumsal öğrenme modeline dayalı öğrenme ortamlarında (situated learning) olduğu gibi, eviri teknolojilerinin çevirmen adaylarınca örnek olay temelli olarak eviri projelerinde uygulamaya açılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Böylelikle eviri teknolojilerinin eviri araçları olarak kullanıldığı eviri derslerinde, öğrenciler hem bireysel manada kendi öğrenmelerinden sorumlu olacaklar hem de sosyal-yapısalcı eğitim modeline göre tasarlanmış sınıf ortamında grup halinde öğrenmenin olumlu yönlerinden yararlanmış olacaklardır.

Tezin ikinci bölümünde ele alınan diğer konu ise, eviri teknolojilerinin eviri eğitimine entegre edilmesini konu alan projelerdir. Bu bölümde toplam sekiz adet genelde AB tarafından desteklenen projeler ayrıntılı olarak incelenmiş ve bu projelerin ıktıları üzerinde durulmuştur. Özellikle BDC eğitiminin ülkemizde hatırı sayılır derecede bir geçmişi olmadığından dolayı, bu projelerin sağladığı materyaller ve BDC derslerine yönelik geliştirilen ders modüllerinin incelenmesi iki yönlü yarar sağlayacaktır. İlk etapta, ülkemizde eviri eğitimi veren kuruluşların müfredat yapılandırmasında eviri teknolojilerinin olması gereken yeri ve değeri anlaşılacak ve bu projelerin sunduğu modül ve ders planlarıyla, eviri bölümlerinin müfredatları eviri teknolojilerinin öğretimini de göz önünde bulundurarak yeniden yapılandırılabilir. Sonrasında ise, bu projelerin web sitelerinden özellikle ğretim elemanları ve ğrenciler BDC derslerinde kullanılacak materyallerin temini açısından faydalanabileceklerdir. Bu projelerin web sitelerinde bulunan materyaller, hem öğrenciler için hem de ğretim elemanları için ayrı ayrı tasarlandığından dolayı pedagojik olarak oldukça zengin ieriklidirler.

İkinci bölümde son olarak ele alınan kısımlar ise, eviri teknolojileri ğretimi adına ülkemizde ve dünyada yapılan çalışmaların incelenmesi ile ilgili bölümlerdir. Tezin bu kısmında yapılan çalışmaların büyük bir bölümünü genelde makale, konferans bildirisi ya da kitap bölümü düzeyindeki araştırmalar oluşturmaktadır. Özellikle literatürde eviri teknolojileri ğretimi adına gerek teorik gerekse ampirik bilgiler veren kitap düzeyinde çok fazla çalışma bulunmamaktadır. şüphesiz bu araştırma alanının henüz daha yeni şekillenmeye başlaması bu sonucun en önemli nedeni olarak gösterilebilir. Gerek ulusal gerekse uluslararası platformda eviri teknolojileri alanında yapılan çalışmalar genelde

belirli çeviri teknolojilerinin öğretilmesine yönelik sınıf uygulamalarını içeren çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında alana ilişkin teorik bilgilerin verildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Tüm bu çalışmaların bize sağladığı ortak sonuç ise, çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimi veren kurumlarda mutlaka üzerinde durulması gereken bir konu olduğudur.

Çalışmanın dördüncü bölümünü oluşturan müfredat analizi aşamasında, ülkemizde aktif olarak çeviri eğitimi veren bölümlerin lisans müfredatları incelenmiş ve çeviri teknolojileriyle ilgili olan dersler tespit edilmiştir. Bu aşamada karşımıza çıkan en bariz sonuç, aslında ülkemizdeki çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin yeterince temsil edilmediğidir. Bu sonuca karşın, ülkemizdeki çeviri bölümleri arasında çeviri teknolojilerini müfredatlarında barındıran bölümler de bulunmaktadır. Fakat BDC anlayışının ülkemizde tam anlamıyla yerleşebilmesi için mesafe kat etmemiz gerektiğine inanmaktayız.

Müfredat analizi sonrasında bazı üniversitelerin farklı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileri derslerinin temsil edilme oranlarının değişiklik gösterdiği saptanmıştı. Gerek çeviri eğitiminin gerekse çeviri teknolojilerinin üst konsept olduğu düşünüldüğünde, bu bağlamda aynı üniversitedeki farklı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredat yapılandırma aşamasında koordineli bir şekilde çalışması görüşündeyiz. Ayrıca temel çeviri teknolojileri ve yerelleştirme derslerinin, bünyesinde farklı yabancı dillerde çeviri eğitimi verilen üniversitelerde Türkçe olarak ortak bir ders şablonu çerçevesinde verilmesinin olumlu sonuç vereceği kanaatindeyiz.

Müfredat analizi esnasında yeni kurulmuş çeviri bölümlerinin çoğunun çeviri teknolojilerini müfredatlarına dâhil etmedikleri sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda Arapça, Rusça ve Farsça gibi yabancı dillerde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında çeviri teknolojileriyle ilgili derslere rastlanılmamış ve bunun en önemli nedeni olarak bu dillerde tasarlanmış çeviri teknolojilerinin yaygın olmaması ve bu dillerde çeviri eğitimi vermeye başlayan bölümlerin daha yeni kurulmuş olmaları gösterilmiştir.

Çeviri teknolojilerinin çeviri müfredatına etkin bir biçimde entegre edilme aşamasında dikkat edilmesi gereken hususlar, Gabr'ın (2000) sunduğu müfredat geliştirme modeliyle

açıklanmıştır. Aslında genel manada çeviri bölümlerinin müfredatlarının oluşturulması için tasarlanan bu modelin çeviri teknolojileri eğitimine uyarlanmasındaki mantık, bu modelde sunulan pedagojik değerlerin genellenebilir olmasından kaynaklanmaktadır. Bu müfredat geliştirme modelinde; çeviri bölümlerinin, çeviri öğrencilerinin, çeviri sektörünün ve çeviri öğretmenlerinin ihtiyaç ve gereksinimlerinin temel ölçüt olarak kabul edilmesinin çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde yer alması adına işlevsel olduğunu düşünmekteyiz. Chouc ve Calvo (2011: 71-86) ise, çeviri bölümlerinin benimsedikleri müfredat modelleriyle üç tür prototip çevirmen adayı yetiştirilebileceğini savunmaktadırlar:

- a) Akademi ağırlıklı bir çeviri müfredatı sonrasında pasif bilgi taşıyıcı çevirmen modeli,
- b) Mesleki eğitim ağırlıklı bir çeviri müfredatı sonrasında sadece belirli bir çeviri sektöründe görev alabilecek çevirmen modeli,
- c) Edindiği bilgi ve becerileri farklı çeviri bağlamlarına uyarlayabilme bilgi ve becerisine sahip, hayat boyu öğrenme anlayışını benimsemiş çevirmen modeli.

Bize göre, çeviri teknolojileri eğitiminde hem akademinin hem de sektörün gereksinimlerine yanıt verecek bir eğitim anlayışı benimsenmeli ve yukarıda belirtilen çevirmen modellerinden sonuncusu bu konuda ölçütümüz olmalıdır. Fakat her eğitim kurumunun kendi ilke ve hedeflerine göre yukarıda adı geçen eğitim modellerinden birini tercih etme konusunda serbest olduğu unutulmamalıdır.

Çeviri eğitiminin genelde dört yıl gibi bir süre zarfında tamamlanmak zorunda olduğu ve bu eğitim esnasında öğrencilere öğretilmesi hedeflenen birçok bilgi ve beceri olduğu göz önünde bulundurulursa, bize göre çeviri eğitiminde minimalist ve hayat boyu öğrenme yaklaşımlarının benimsenmesi çeviri teknolojileri eğitimi açısından isabetli olacaktır. Her ne kadar yapılan müfredat analizinde çeviri teknolojilerinin ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatlarında yeterince yer almadığını vurgulasak da, aslında bu durum dünyadaki diğer çeviri bölümleri için de çok farklı değildir. Aslında burada vurgulanması gereken nokta, lisans programı çerçevesinde öğrencilere BDC mantığının öğretilmesi ve hangi çeviri teknolojilerinin ne zaman kullanıldığı takdirde verimli olacağı bilincinin öğrencilere edindirilmesidir. Çünkü bu donanımla yetişen çevirmen adaylarının belirli çeviri teknolojilerini öğrenmeleri kısa sürede gerçekleşecektir. Bowker (2015) ve

Bernardini (2004) çeviri öğrencilerinin temel BDC mantığını çözdükleri takdirde, kendilerinden kullanılması beklenen çeviri teknolojilerini öğrenmelerinin en fazla 1 ay gibi bir sürede gerçekleşeceğini vurgulamaktadırlar. Her ne kadar tezimiz içerisinde BDC araçlarının ve BDC konseptinin çeviri eğitimi veren kurumlarda yer almasını savunsak da, kesinlikle çeviri eğitiminin sadece mesleki bir eğitim modülüne dönüştürülmemesi gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü çeviri teknolojileri kısa süre içerisinde güncelliğini yitirmektedir ve belirli çeviri teknolojilerini kullanabilen ama farklı çeviri teknolojileri kullanımında önceki öğrenmelerinden gelen becerileri transfer edemeyen çevirmen adaylarının çeviri sektöründe başarılı bir kariyer çizemeyeceğini düşünmekteyiz.

Günümüzde özellikle Avrupa’da çeviri teknolojileri eğitimi yüksek lisans seviyesine çekilmektedir. Dublin City Üniversitesi, Swans Üniversitesi, Monterey Enstitüsü ve Imperial College gibi kurumlar çeviri teknolojileri alanında tezli ya da tezsiz yüksek lisans eğitimi vermektedirler. Ülkemizde ise Doğu Üniversitesi bu anlamda bir ilke imza atmış ve “Çeviri ve Çeviri Teknolojileri” adı altında yüksek lisans programı açmıştır, fakat çeşitli sebeplerden dolayı kısa sürede bu program kapatılmıştır. Bu bağlamda ileride bilhassa çeviri teknolojileri alanında uzmanlaşmak isteyen çevirmenlere yönelik tezsiz yüksek lisans programları açılabilir. Bu programların ders içerikleri ve hedefleri farklı olabilir. Bazı programlarda genel çeviri teknolojilerinin kullanım mantığına ve uygulamalarına ağırlık verilirken, bazı programlarda yerleşirme teknolojileri kuramsal ve uygulamalı açıdan ele alınabilir. Bazı programlarda ise, özel olarak günümüzde popüler olan oyun yerleştirmeleri, web site yerleştirmeleri ve son düzeltme işlemleri ön planda tutulabilir. Hatta bu aşamada çeviri sektörüyle işbirliği içinde bir müfredat yapılanmasına gidilmesi, genç çevirmenlere sektör beklentilerinin göz önüne alındığı uygulama çalışmaları yapma fırsatı verecektir.

Müfredat analizinin sonrasında vurgulamak istediğimiz bir olgu da, ülkemizdeki çeviri bölümlerinin web siteleriyle ilgilidir. Balkul ve Ersoy (2014: 337-344) ülkemizdeki çeviri bürolarının web sitelerini incelemiş ve bu web sitelerinde çeviri bürolarınca kullanılan çeviri teknolojilerini tespit etmişlerdir. Yazarlar, rekabete dayalı çeviri sektöründe Türkiye adresli çeviri işletmelerinin ulusal ve uluslararası sanal çeviri piyasasında daha fazla tercih edilmelerinin hangi çeviri teknolojilerini kullandıklarını belirten etkili web sitelerine sahip olmalarına bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Ülkemizdeki çeviri

bölümlerinin de, gerek Türk öğrenciler gerekse yabancı öğrenciler tarafından tercih edilme oranlarının bölüm web sitelerinde kullanılan çeviri teknolojilerini belirtmeleriyle doğru orantılı olarak artacağını düşünmekteyiz. Çünkü yerli ve yabancı birçok öğrencinin günümüz internet çağında öğrenim görecekları bölümler hakkında bilgi sahibi olacıkları yegâne alan, bu bölümlerin web siteleridir. Özellikle uluslararası öğrenci değişim programlarında ve küresel arenada, bölümlerin saygınlıklarının belirlenmesi, tercih edilebilirlik düzeylerinin artması, denetlenebilir ve şeffaf ders içeriklerinin gösterilebilmesi için, çeviri bölümlerinin web sitelerinin daha detaylı ve işlevsel olarak tasarlanması gerektiğini düşünmekteyiz.

Tezimizde müfredat analizinin sonuçlarını kontrol etmek ve müfredat analizi esnasında elde edilemeyen bazı pedagojik değerleri gün yüzüne çıkarabilmek adına ülkemizde çeviri eğitimi veren öğretim elemanları üzerinde bir anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Toplam iki bölümden oluşan anketin ilk bölümü tüm katılımcılar tarafından doldurulmuşken, ikinci bölüm sadece BDÇ alanında ders veren ya da BDÇ araçlarını diğer bölüm derslerinde kullanan katılımcılar tarafından doldurulmuştur. Özellikle ülkemizde BDÇ araştırma alanının daha yeni gelişiyor olmasından dolayı, anketin ikinci bölümünü yanıtlayan katılımcı sayısı oldukça sınırlıdır. Bundan dolayı, istatistiki anlamda ciddi genellemeler yapmak mümkün olmamıştır, fakat yine de konuya ilişkin ampirik veriler elde edilmiştir. Anket uygulamasının sonuçlarının verildiği beşinci bölümde, ankette sorulan sorular ve yanıtları beş grupta toplanmıştır. Bu beş grubun oluşturduğu konu başlıkları ise şu şekilde sıralanmıştır: katılımcıların demografik bilgileri, temel bilgisayar becerileri ve çeviri teknolojileri, profesyonel çeviri deneyimi ve BDÇ araçları kullanımı, BDÇ araçlarının çeviri eğitimindeki yeri ve BDÇ araçları eğitimi.

Elde edilen bulgular çerçevesinde öğretim elemanlarının genel teknolojik gelişmeleri ve çeviri teknolojileri alanındaki gelişmeleri takip ettikleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların temel bilgisayar becerilerinin çeviri teknolojileri öğretiminde kilit bir rol üstlendiğini düşünmeleri de araştırmadaki önemli bulgulardandır. Anketten elde edilen verilere bir üst bakış gerçekleştirildiğinde, katılımcıların BDÇ araçlarını kullanma yüzdelerinin fazla olmadığı ama bu araçların çeviri eğitiminde kullanılmasının katılımcılar tarafından önemli görüldüğü tespit edilmiştir. Ankete katılan öğretim elemanlarının sadece çok az bölümünün BDÇ eğitimi alanında ders verdiği ve bu anlamda bölümlerinde BDÇ

araçlarının diğer bölüm derslerinde çok fazla kullanılmadığı ama katılımcıların bu konuda bir yenilik yapılmasını istedikleri çalışmanın bulguları arasındadır. Ayrıca, BDÇ eğitiminin ülkemizdeki çeviri bölümlerinde üniversite-sektör işbirliğiyle çok fazla pekiştirilmediği ama katılımcıların bu konuda mesafe kat edilmesi gerektiğini düşünmeleri ülkemizdeki çeviri eğitiminde BDÇ konseptinin gelişmesi adına olumlu sonuçlardır. Bununla birlikte, anket verileri ülkemizdeki çeviri bölümlerinde görev yapan öğretim elemanlarının çeviri teknolojileri alanında araştırma yapma konusunda hevesli olduklarını ama bu konuda akademik anlamda bir olgunlaşmanın gerektiğini düşündüklerini göstermektedir.

Anketten elde edilen verilerin çeviri eğitime bakan yönünde ise, özellikle çeviri bölümlerinde idareci konumunda bulunan akademisyenlere oldukça önemli görevler düşmektedir. Çünkü anket sonuçları her ne kadar öğretim elemanlarının çeviri teknolojilerini kullanma ve öğretme anlamında eksikleri olsa da, bu konuda kendilerini geliştirmek istediklerini göstermektedir. Bu bağlamda, çeviri bölümlerinin idarecileri gerek hizmetiçi eğitim programları, gerekse çeviri teknolojileri tedarikçilerinin sunduğu seminerler vasıtasıyla öğretim elemanlarının çeviri teknolojileri alanındaki bilgi ve beceri eksikliklerini giderme konusunda adım atmalıdırlar. Ulusal ve uluslararası akademik camiada bu konuda söz sahibi akademisyenlerin ve çeviri şirketlerinin yöneticilerini imkânlar dâhilinde bölümlere davet edip, konuya ilişkin birinci elden bilgi edinmenin de faydalı olacağı kanısındayız. Ayrıca, ileride çeviri bölümlerinde görev yapacak olan akademisyenlerin yetiştirildiği lisansüstü programların müfredatına, çeviri teknolojileri ile ilgili gerek konunun kuramsal ve uygulamalı boyutunu ele alan, gerekse bu teknolojilerin çevirmen adaylarına öğretilmesini ele alan derslerin konulmasının gerektiğini düşünmekteyiz.

Elde edilen tüm bu verilerden sonra, çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde öğretilmesinin belirli bir sistem dâhilinde gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamak isteriz. Öncelikle çeviri eğitiminin ilk yıllarında öğrencilerin temel bilgisayar becerilerindeki eksiklikler giderilmeli ve öğrencilere çevrimiçi ve çevrimdışı kaynaklara erişim ve bu kaynakları etkili bir biçimde kullanma ve hedeflere göre aralarından seçim yapabilme becerisi edindirilmelidir. Çeviri teknolojilerinin eğitiminden önce, öğrencilerin genel çeviri edinçlerinin geliştirilmesi ve erişilebilen kaynaklarla teknolojik araç

kullanmaksızın da çeviri yapabilme becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Fakat bu düşüncemiz kesinlikle öğrencilerin çeviri teknolojilerini kullanmadan çeviri ödevlerini yapmaya alıştırılması anlamına gelmemektedir. Çünkü teknolojik araç kullanmadan çeviri yapmaya alışan öğrencilere, çeviri eğitiminin son yıllarında çeviri teknolojilerinin öğretilmesi ve BDC araçlarının kullanımının gösterilmesi iyi sonuçlar vermeyecektir. Bu noktada vurgulanan olgu, öğrencilerin kaynak ve erek metinlere yaklaşım mantığını öğrenmeleri ve çevirinin ne olup ne olmadığı gerçeğinin ayırdına varabilmeleridir.

Sonrasında, çeviri eğitiminin ikinci yılından itibaren öğrencilere BDC mantığının öğretilmesi gelmektedir. Bu bağlamda; hangi şartlar altında çeviri teknolojilerinin kullanımının çeviride olumlu sonuçlar vereceği, çeviri teknolojilerinin sınırlılıklarının gösterilmesi ve çeviri teknolojileri adına temel kuramsal bilgilerin verilmesi önem kazanmaktadır. Çünkü bu aşamaların bir kenara itilip doğrudan belirli çeviri teknolojilerinin öğretilmesi, öğrencilerin çeviri teknolojilerinin kullanılmasını ve BDC mantığını belirli teknolojik araçları kullanma düzeyinden ibaret olduğu yanılgısına düşmelerini beraberinde getirecektir. Böyle bir tablo karşısında, öğrenciler BDC mantığının kısa sürede edinilebilen bir bilgi ya da beceri olduğunu düşünecekler ve mezun olduklarında bazı sertifikasyon programlarına katılmak suretiyle çeviri teknolojilerini etkin biçimde kullanan çevirmenler olacakları düşüncesine kapılacaklardır. Tüm bu muhtemel sorunların önüne geçebilmek için, çeviri eğitmenlerinin yukarıda bahsedilen pedagojik tavsiyeleri göz önünde bulundurmaları gerektiğini düşünmekteyiz.

BDC mantığını kavrayan çevirmen adaylarının, çeviri eğitiminin ikinci yılının sonlarından itibaren bölümlerin tercihleri doğrultusunda belirlenecek BDC araçlarıyla tanışmaları gerekmektedir. Bu noktada; çeviri belleklerinin, terminoloji yönetim araçlarının, proje yönetim araçlarının ve yerelleştirme araçlarının kullanımı gerek ayrı gerekse tüm bu BDC araçlarını içeren çevirmenin çalışma masası diye adlandırılan programlar vasıtasıyla öğretilabilir. Bu aşamada, çeviri bölümleri istekleri doğrultusunda ücretli BDC araçlarını tercih edebilecekleri gibi, bu araçların ücretsiz akademi sürümlerini ya da açık kaynak kodlu ücretsiz yazılımları da tercih edebilirler. Bu süreçte, bizim açımızdan BDC araçlarından bir ya da iki tanesinin kullanımının öğrenilmesi yeterli olacaktır.

Çeviri eğitiminin üçüncü yılından itibaren, öğrenciler artık kullanımını öğrendikleri çeviri teknolojilerini bölüm içerisindeki tüm uygulamalı derslerde kullanma fırsatı bulmalıdırlar. Özellikle bölüm dersleri arasındaki ilişki ve birbirini tamamlama işlevi bu noktada önem kazanmaktadır. Çeviri teknolojilerini kullanarak çeviri projelerini gerçekleştirmeye alışan öğrencilerin, üçüncü yılın son döneminden itibaren yerelleştirme ve masaüstü yayıncılık araçlarıyla tanıştırılmaları gerektiğini düşünmekteyiz. Çünkü bu yazılımlar, belirli BDC araçları kullanım becerilerini gerektirdiğinden dolayı, öğrencilerin geldikleri teknolojik araç kullanma becerisi bu aşamada olgunlaşacaktır. Yerelleştirme araçlarıyla ilgili kuramsal ve teknik bilgilerin verilmesinin ardından, öğrenciler bu araçları kullanarak gerek genel yerelleştirme çalışmalarına gerekse web sitesi yerelleştirme çalışmalarına yönlendirilmelidir.

Çeviri eğitiminin son yılında ise, öğrencilerin makine çevirisiyle ilgili çalışmalara odaklanmalarını doğru buluyoruz. Makine çevirisinde ön-düzeltilme ve son-düzeltilme alıştırmalarının bu dönemde uygulamaya konulması isabetli olacaktır. Makine çevirisi ile ilgili bu çalışma tekniklerinin son yıla bırakılmasındaki düşünce ise, öğrencilerin çeviri teknolojileri hakkında belirli bir altyapıya sahip olmalarını beklemektir. Çünkü eğitimin ilk yıllarında, çeviri teknolojilerinin makine çevirisi programları ve bu programlar vasıtasıyla yapılan çalışmalar olduğu düşüncesinin öğrenciler tarafından benimsenmesinin, çeviri teknolojilerinin önemli bileşenlerinden olan BDC araçlarının ve yerelleştirme araçlarının öneminin göz ardı edilmesini beraberinde getireceğidir. İlâveten, öğrencilerin çeviri teknolojilerinin ve makine çevirisinin sınırlılıklarını eğitimlerinin ilk yıllarında öğrendiklerinden dolayı, çeviri eğitiminin son yılında makine çevirisiyle ilgili çalışmalara daha rasyonel yaklaşacaklarını düşünmekteyiz.

Çeviribilim alanında deneysel ve betimleyici çalışmaların yapılabilmesi için, gerek ulusal gerekse küresel platformda gerçekleştirilen çevirilerin belirli bir ortamda kaydedilip, bir bütüncü haline getirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Elektronik ortamda tek dilli ve çift dilli metinlerin (çevirilerin) saklanması daha kolaydır ve herkese erişim fırsatı sunar. Ayrıca çevirmen kararlarının incelenmesi ve çeviride yaratıcılık gibi konuların ampirik olarak gözlemlenebilmesi için elektronik kaynaklar etkin bir şekilde kullanılabilir. Bu durumun çeviri eğitimine pedagojik olarak yansımada ise, öğrencilerin elektronik ortamda yaptıkları çevirilerin muhafaza edilmesi ve lisans programı içerisinde

gerçekleştirdikleri çevirilerinde ve verdikleri çeviri kararlarında olan değişim ve gelişim çizgisi gözlemlenebilir. Bu konuda portfolyo çalışmaları yapılabilir ve öğrencilerin çeviri yaparken yaşadıkları problemler tespit edilip, çeviri eğitimi esnasında bu noktalara daha fazla vurgu yapılabilir. Çünkü çeviri eğitimindeki ders uygulamaları içerisinde, öğrencilerin yaptıkları çevirilerin nihai versiyonlarından ziyade onların yaptıkları yanlışlara ve yaşadıkları zorluklara odaklanılmalıdır. Öğrencilerin yaptıkları yanlışlar öğretim elemanı tarafından düzeltildikten sonra, öğrenciler bu yanlışlarını hangi sebeplerden dolayı yaptıklarını kendileri keşfetmeli ve bu süreçte onlara yardımcı olunmalıdır. Böylelikle çevirmen adayları bireysel öğrenme süreçlerinden sorumlu olacaklar ve sosyal yapısalcı çevirmen eğitimi modelinde vurgulanan iç otomasyonları gelişmiş olacaktır.

Bowker'ın (2015: 100) da vurguladığı üzere, çeviri bölümlerinin gerek kendi bünyelerinde öğrencileri ve öğretim elemanlarının kullanım ve paylaşımına açık gerekse ulusal ve uluslararası ticari ve eğitim kuruluşlarıyla paylaşımlara izin veren çeviri bellekleri ve terim bankalarının oluşturulması son derece önemlidir. Çünkü çeviri uygulamalarının yapıldığı ve özellikle çeviri teknolojilerinin kullanıldığı derslerde faydalanılan bellek ve terim bankaları belirli öğretim elemanlarının ya da öğrencilerin kişisel bilgisayarlarında muhafaza edildiğinde, bu kişiler bu kurumlardan birtakım sebeplerden dolayı ayrıldıklarında bu bilgi bankalarını da beraberlerinde götürmekte ve eğitim kurumları bu bağlamda mağdur olmaktadır.

BDC eğitiminin ülkemizde yaygınlaşması;

- a) Çeviri eğitiminin öğrenci odaklı, durum odaklı ve proje odaklı öğrenme modellerine yakınlaşmasına,
- b) Çeviri eğitiminin öğrencilerin başarılarının değerlendirilme sürecinde sadece dilbilimsel ölçütlerden ziyade, proje tasarım başarısına, ekip elemanı olma başarısına ve çeviri sürecinin tamamına odaklanılmasına olanak sağlayacaktır.

Çeviride asıl olanın yabancı dilden ana dile tercüme yapılması gerçeğinden yola çıkacak olursak, çevirmen adaylarının çeviri eğitimi boyunca ana dillerini entelektüel bir şekilde geliştirmeleri gerektiğini söyleyebiliriz. Bu bağlamda, çeviride bilgi teknolojilerinin kullanımını adına onlara Türkçede gerek terim bulma gerekse bağlama özgü ifadeleri doğru

kullanma adına Türkçe dizini kullanmalarını tavsiye edebiliriz. Böylelikle çevirmen adayları, günlük hayatta kullandıkları kısıtlı Türkçe kelimelerin yanında, akademik ve teknik kelimelerin de kullanımını öğrenmiş olacak ve daha bilinçli elektronik kaynak kullanıcıları haline geleceklerdir.

Tezimiz içerisinde çeviri teknolojilerinin gerek profesyonel çeviri dünyasında gerekse çeviri eğitiminde yaygın olarak kullanıldığını / kullanılması gerektiğini vurgulamıştık. Özellikle çeviri teknolojilerinin gelişmesi ve çeviri bağlamlarına uygun sözcük seçimleri günümüzde bu teknolojilerin geliştiricilerine özgü bir işlem olmaktan çıkmıştır. Çevrimiçi web sitelerinde ve tartışma forumlarında profesyonel çevirmenler gerek lisanslı olarak kullanılan çeviri teknolojilerinin gerekse açık kaynak kodlu çeviri teknolojilerinin gelişmesi adına çaba sarf etmektedirler. Çeviri öğrencilerinin de bu teknolojilerin kullanıcıları olarak, bu teknolojilerin gelişmesi adına çaba sarf etmeleri hususunda teşvik edilmesi gerektiğine inanmaktayız. Bu bağlamda, çevrimiçi sözlüklerde ana dilimizde karşılığı bulunmayan sözcük ve ifadelerin Türkçe karşılıklarının girilmesinde, çeviri belleklerinin sınıf arkadaşları ve talep eden kişi ve kurumlarla paylaşılmasında ve çeviri teknolojileri hakkında açılan forumların entellektüel manada desteklenmesinde çeviri öğrencilerine de iş düşmektedir. Böylelikle, çevirmen adayları çeviri teknolojilerin pasif kullanıcıları olmaktan çıkıp, çevirmenlik mesleğine katkıda bulunan bireyler haline gelecek ve etik olarak kullandıkları araçların gelişimine katkı sağlayan bilinçli bireyler olarak karşımıza çıkacaklardır.

Bu tez, çeviri teknolojileri arasında özellikle yazılı çeviri teknolojilerini konu edinmiştir. Sözlü çeviride kullanılan teknolojilerin incelenmesi ve çeviri eğitiminde modern sözlü çeviri teknolojilerinin konumunun irdelenmesi öncelikle çeviri teknolojileri alanında atılması gereken önemli adımların başında gelmektedir. Gerek tezimizde kullanılan müfredat analizi yöntemiyle ülkemizdeki çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarındaki sözlü çeviri derslerinde kullanılan çeviri teknolojileri tespit edilebilir, gerekse yine tezimizde kullanılan anket uygulaması yöntemiyle öğretim elemanlarının ya da çevirmen adaylarının sözlü çeviri teknolojilerine yönelik tutumları ölçülebilir. Bunun yanında, sözlü çeviri teknolojilerinin çeviri eğitiminde kullanımına yönelik avantajları ve bu teknolojilerin çeviri bölümlerine getirilmesinde ortaya çıkan sorunlar ayrıntılı olarak değişik veri toplama yöntemleriyle incelenebilir.

Bu tezde, ülkemizde lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren kurumların müfredatları analiz edilip, çeviri teknolojileri alanına ait dersler tespit edilmiştir. Alandaki ileri çalışmalarda, tezimizde tespit edilen bu derslerin içerikleri tespit edilip birbirileri ile karşılaştırılabilir. Ayrıca, çeviri teknolojileri adı altında verilen genel dersler için örnek bir ders içeriği ve ders planları hazırlanabilir. Bununla birlikte, yurt dışındaki çeviri bölümlerinin müfredatlarıyla ülkemizdeki çeviri bölümlerinin müfredatları karşılaştırılabilir ve farklı veri toplama yöntemleriyle yurt dışındaki çeviri eğitmenlerinin ve ülkemizdeki çeviri eğitmenlerinin BDC eğitimi hakkındaki düşünceleri karşılaştırılabilir.

Bununla birlikte, özellikle ülkemizde yüksek lisans ve doktora düzeyinde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatları incelenip, çeviri teknolojilerinin ve BDC konseptinin yeri araştırılabilir. Bu bağlamda, muhtemelen gelecekte çeviri eğitmeni olacak genç akademisyenlerin gerek çeviri teknolojilerini kullanma gerekse bu teknolojileri öğrencilere öğretmen adına geliştirdikleri tutumları farklı veri toplama yöntemleriyle tespit edilebilir.

Çeviri sektörünün önemli paydaşlarından olan çeviri işletmenlerinin ülkemizdeki çeviri eğitiminde çeviri teknolojileri eğitimi konusundaki görüşlerinin alınmasının da, bu alandaki araştırmalara katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Çünkü çeviri eğitiminin çeviri sektöründen kopuk olmaması için, reel veriler elde etmenin önemli olduğu kanısındayız. Bununla birlikte, çeviri hizmeti alanların ve profesyonel çevirmenlerin çeviri teknolojileri hakkındaki düşüncelerinin sorgulandığı ampirik çalışmaların ülkemizdeki çeviri eğitiminde çeviri teknolojileri kullanımı ve öğretimi alanına kıymetli veriler aktaracağı unutulmamalıdır. Ayrıca, çeviribilim bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin çeviri teknolojilerine yönelik geliştirdikleri tutumları anket ve görüşme teknikleriyle ölçülebilir ve konuya ilişkin çeviri bölümlerinden beklentileri saptanabilir.

Bu çalışmada her ne kadar üzerinde fazla durulmasa da, çeviri teknolojilerinin önemli bileşenlerinden olan yerelleştirme teknolojileri adına özellikle konunun eğitim boyutunu araştıran çalışmaların gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Bu bağlamda, çeviri bölümlerine pedagojik tavsiyeler sunulup, çeviri sektöründen alınan reel verilerle yerelleştirme teknolojilerinin çeviri eğitimine entegre edilmesini konu edinen kuramsal ve ampirik çalışmaların alana olumlu katkıları olacağı kanısındayız.

Son zamanlarda makine çevirisinin profesyonel çeviri sektöründe önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Çeviri eğitimi veren kurumlarda görevli öğretim elemanlarının ve öğrenim gören çevirmen adaylarının makine çevirisi programlarına bakış açısı ve makine çevirisi programları vasıtasıyla tercüme edilmiş metinleri düzeltme stratejileri farklı veri toplama yöntemleriyle tespit edilebilir. Ayrıca, ülkemizdeki çeviri sektöründe makine çevirisi kullanım düzeyi ve çeviri işletmelerinin konuya ilişkin düşünceleri tespit edilip, elde edilen veriler çeviri eğitimi adına yorumlanabilir.

Tezimize son verirken, çeviri teknolojileri alanında araştırma yapacak olan araştırmacıların ve çeviri teknolojileri alanının pay ortaklarının unutmaması gereken bir olguya vurgu yapmak istiyoruz. Günümüzde çeviri teknolojileri çok hızlı bir şekilde ilerlemesine rağmen, hâlâ bir şekilde insan çevirmenin müdahalesi olmadan erek metin üretmeye yeterli seviyeye gelmemiştir ve muhtemelen gelecekte de durum bundan farklı olmayacaktır. Çeviri teknolojilerinin sınırlarının bilinmesi ve hangi koşullarda kullanıldığı takdirde bizlere yararlı olacağına farkına varılması, bu alandaki araştırmaların ve bu teknolojilerin profesyonel çeviri sektöründe kullanılmasında kilit rol oynamaktadır. Her ne kadar günümüzde ve gelecekte çeviri teknolojilerinin kullanımı çevirmenler için bir gereklilik arz etse de, çevirmenlerin bu teknolojileri kullanma dışında edinmeleri gereken önemli bilgi ve beceriler de bulunmaktadır. Bundan dolayı, çeviri eğitiminde öğrencilerimizin kaynak bir dilden erek bir dile çeviri yapabilmeleri için yukarıda da bahsedilen çeviri edincinin diğer bileşenlerine de hâkim olmaları gereklidir. Çalışmamıza Mossop (2003: 20-23) tarafından konuya ilişkin referans olarak kabul edilen bir alıntıyla son vermek istiyoruz:

“.....Çeviri bölümlerinde öğretilmesi gereken genel beceriler nelerdir? Bu beceriler öğrenilmesi uzun zaman alan; metin yorumu, tutarlı, okunaklı ve erek kitleye yönelik çeviri gerçekleştirme becerisi, araştırma teknikleri ve çeviri düzeltme işlemleridir. Fakat bugünlerde, öğrencilerin çeviri bölümlerinde ihtiyaç duydukları becerilerin; belge yönetimi, yazılım yerelleştirmesi, masa üstü yayıncılık v.b. işlemler olduğu sürekli olarak duyulmaktadır. Bana kalırsa bu söylentilerin bir anlamı yoktur. Eğer kalem ve kâğıt kullanarak çeviri yapamıyorsanız, en son bilgi teknolojilerini kullanarak da çeviri yapamazsınız (Çev. Halil İbrahim Balkul)”.

KAYNAKÇA

- Abaitua, J. (2000). Is it Worth Learning Translation Technology? *International Journal of Translation*, 12, 21-39.
- Abdallah, K. (Mayıs, 2005). Actor-Network Theory as a Tool in Defining Translation Quality. *International Conference Translating and Interpreting as A Social Practice*, Graz: 60-75.
- Akalın, R. ve M. Gündoğdu (2010). Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkeleri Üzerine Düşünceler: Uygulanan Ders İzlemleri Bağlamında Hedefler ve Beklentiler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6.1, 79-93.
- Al-Aqeeli, M. ve B.S. Jadhay (2015). Potentials of Post-MT Editing as a Teaching Method to Promote Translation Quality & Time Spent. *Language in India*, 15.1, 13-20.
- Alcina, A., V. Soler ve J. Granell (2007). Translation Technology Skills Acquisition. *Perspectives: Studies in Translatology*, 15.4, 230-244.
- Alcina, A. (2008). Translation Technologies: Scope, Tools and Resources. *Target*, 20.1, 79-102.
- Alotaibi, H. M. (2014). Teaching CAT Tools to Translation Students: an Examination of Their Expectations and Attitudes. *Arab World English Journal*. 3.1, 65-74.
- Arslan, M. ve A. Ergin (2010). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel Ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı. *Dil Dergisi* 147.1, 63-86.
- Atila, O. (2013). A Model for Technical Translation Training in University Departments of Translation & Interpretation in Line with Translation Market Requirements in Turkey. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Atılım Üniversitesi SBE.
- Austermühl, F. (2001). *Electronic Tools for Translators*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Austermühl, F. (2006). Training Translators to Localize. A. Pym, A. Perekstenko, ve B. Starink (Ed.) *Translation Technology and its Teaching* içinde, Tarragona: Intercultural Studies Group, 69-81.
- Austermühl, F. (2013). Future (and not-so-future) Trends in the Teaching of Translation Technology, *Tradumàtica*, 11.1, 326-337.
- Badia, T., K. Freigang, J. Haller, C. Horschmann, D. Huber, B. Maia, U. Reuther ve P. Schmidt (1999). *LETRAC Curriculum Modules*. <http://www.iai.uni-sb.de/iaien/en/letrac.htm>. (10.09.2013).

- Balkul, H.İ. (Ekim, 2012). 21.Yüzyılda Çeviri Edincini Yeniden Ele Almak. *12. Uluslararası Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu Bildirileri*, Edirne: Trakya Üniversitesi, 420-424.
- Balkul, H. İ. ve H. Ersoy (Şubat, 2014). Turkish Translation Companies' Use of Computer Assisted Translation Tools. *CBU International Conference Proceedings*. 337-344.
- Balkul, H.İ. (2014). Tracing Pedagogical Inferences in Computer-Assisted Translation Classes. *The Journal of International Social Research*. 7.32, 469-473.
- Balkul, H.İ. (2015). Increasing Teleworking Skills of Student Translators: Turkish Case. *International Journal of Comparative Literature and Translation Studies*, 3.2, 48-53.
- Bengi-Öner, I. (Haziran 2012). Sektörde ve Akademide Kronometre Çalışmaya Başladı. Yarışı Göğüslemek İçin Ne Yapmalıyız? *Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu*, İstanbul, 4-9. http://www.abgs.gov.tr/files/ceb/Ceviri_Platformu_Resimleri/platform_bildirileri.pdf (10.06.2013)
- Bernardini, S. (2004). The Theory behind the Practice. Translator Training or Translator Education? K. Malmkjær (Ed.). *Translation in Undergraduate Degree Programmes* içinde. Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins. 17-29.
- Bowker, L. (2002). *Computer-aided Translation Technology: A Practical Introduction*. Ottawa: University of Ottawa Press.
- Bowker, L. (2004). What Does It Take to Work in the Translation Profession in Canada in the 21st Century? Exploring a Database of Job Advertisements. *Meta: Journal de traducteurs Meta: Translators' Journal*, 49.4, 960-972.
- Bowker, L. ve M. Barlow. (Ağustos, 2004). Bilingual Concordancers and Translation Memories: A Comparative Evaluation. *Proceedings of the Second International Workshop on Language Resources for Translation Work, Research and Training*. Association for Computational Linguistics, 70-79.
- Bowker, L., C. McBride ve E. Marshman (2008). Getting More than You Paid for?: Considerations in Integrating Free and Low-Cost Technologies into Translator Training Programs. *Revista electrónica de didáctica de la traducción y la interpretación*, 1.1, 26-47.
- Bowker, L. ve E. Marshman (2009). Better Integration for Better Preparation: Bringing Terminology and Technology More Fully into Translator Training Using the CERTT Approach. *Terminology*, 15.1, 60-87.
- Bowker, L. (2015). Computer-aided Translation: Translator Training. C. Sin-wai (Ed.). *The Routledge Encyclopedia of Translation Technology* içinde. New York: Routledge, 88-104.

- Buzelin, H. (2005). Unexpected Aliens: How Latour's Network Theory Could Complement Bourdieusian Analyses in Translation Studies. *The Translator*, 11.2, 193-218.
- Büyükaslan, A. (Haziran, 2005). Bilgisayar Destekli Çeviri Üzerine Bir İnceleme. *V. Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu*, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Can, A. (2013). *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi
- Canım, S. (2008). Türkiye'de Çeviri Bürolarında Web Sitesi Yerelleştirmeleri Ve Bu Süreçte Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Canım, S. (2011). Translation Memory Systems for Avoiding Context Deficiency. *İ.Ü.Çeviribilim Dergisi*. (3), 117-142.
- Cánovas, M. ve R. Samson (2011). Open Source Software in Translator Training. *Tradumàtica: traducció i tecnologies de la informació i la comunicació*, 9.1, 46-56.
- Christensen, T. P. ve A. Schjoldager (2010). Translation-memory (TM) Research: What Do We Know and How Do We Know It? *Hermes, Journal of Language and Communication Studies*, 44, 64-89.
- Christensen, T. P. (2011). Studies on the Mental Processes in Translation Memory-assisted Translation–The State of the Art. *Journal of Trans-kom: Zeitschrift für Translationswissenschaft und Fachkommunikation*, 4.2, 137-160.
- Chouc, F. ve E. Calvo (2011). Embedding Employability in the Curriculum and Building Bridges between Academia and the Work-place: A Critical Analysis of Two Approaches. *La linterna del traductor*. 4.1, 71-86.
- Choudhury, R. ve B. McConnell (2013). *TAUS – Translation Technology Landscape Report*. TAUS BV, De Rijp. Amsterdam.
- Costales, A. F. (2014). Crowdsourcing and Collaborative Translation: Mass Phenomena or Silent Threat to Translation Studies? *Hermēneus. Revista de Traducción e Interpretación*, 15.1, 85-110.
- Daelemans, W. ve V. Hoste (Ed.). (2010). *Evaluation of Translation Technology*. Antwerp: Academic & Scientific Publishers.
- Daybelge, T.O. (2007). Kullanıcı Geri Bildiriminden Öğrenerek Örnek Tabanlı Makine Çevirisi Hassasiyetini İyileştirmek. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Bilkent Üniversitesi.

- DeCesaris, J. (1996). Computerized Translation Managers as Teaching Aids. C. Dollerup ve V. Appel (Ed.). *Teaching Translation and Interpreting 3: New Horizons* içinde. Amsterdam: John Benjamins, 263-269.
- Dejica-Cartis, D. (2012). Developing the Electronic Tools for Translators Syllabus at Politehnica University of Timisoara. *Procedia-Social and Behavioral Science Journal*, 46.1, 3614-3618.
- Demirel, Ö. (2006). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme: Öğretme Sanatı*, (10. Baskı) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dillon, S. ve J. Fraser (2006). Translators and TM: An Investigation of Translators' Perceptions of Translation Memory Adoption. *Machine Translation*, 20.2, 67-79.
- Doğan, H. (2007). Tip Destekli Çeviri Kalıpları İle Örnek Tabanlı Otomatik Çeviri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Doherty, S. ve J. Moorkens (2013). Investigating the Experience of Translation Technology Labs: Pedagogical Implications. *Journal of Specialised Translation*, 19.1, 122-136.
- Doherty, S. ve D. Kenny (2014). The Design and Evaluation of a Statistical Machine Translation Syllabus for Translation Students. *The Interpreter and Translator Trainer*, 8.2, 295-315.
- Dragsted, B. (2004). Segmentation in Translation and Translation Memory Systems: An Empirical Investigation of Cognitive Segmentation and Effects of Integrating a TM System into the Translation Process. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Kopenhag: Copenhagen Business School.
- eCoLoTrain (2006). Translator Training Survey — Results. <http://www.iti.org.uk/uploadedFiles/surveys/eCoLoTrain-Results%20April%202006%20graphic.pdf>. (17.09.2013).
- Ersoy, H. ve H.İ. Balkul (2012). Teknolojik Gelişmelerin Çevirmen ve Çeviri Mesleği Açısından Olumlu ve Olumsuz Etkileri: Çeviri Alanında Yeni Yaklaşımlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7.2. 295-307.
- Eruz, F. S. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimi: Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Esselink, B. (2000). *A Practical Guide to Localization*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Fictumová, J. (2005). E-learning for Translators and Interpreters: The Case of CMS Moodle. *Theory and Practice in English Studies 3: Proceedings from the Eighth Conference of British, American and Canadian Studies*. Brno: Masarykova Univerzita, 201-206.

- Forcada, M. R. (Eylül 2003). A 45-Hour Computers in Translation Course. *Proceedings of the MT Summit IX Workshop on Teaching Translation Technologies and Tools*, New Orleans, ABD: 11-16.
- Forster, N. (1994). The Analysis of Company Documentation. C. Cassell ve G. Symon (Ed.). *Qualitative Methods in Organizational Research* içinde. Thousand Oaks, CA: Sage, 147-166.
- Fulford, H., ve J. Granell-Zafra (Eylül, 2004). The Freelance Translator's Workstation: An Empirical Investigation. *Proceedings of 9th European Association for Machine Translation Workshop*. Malta: Malta Üniversitesi, 53-61.
- Fulford, H. ve J. Granell-Zafra (2005). Translation and Technology: A Study of UK Freelance Translators. *The Journal of Specialised Translation*, 4.2, 1-17.
- Gabr, M. (2000) Reassessing Translation Programs in Egyptian National Universities: Towards a Model Translation Program. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Pennsylvania: Washington International University
- Gambier, Y. (2009). European Master's in Translation: Competences for Professional Translators, Experts in Multilingual and Multimedia Communication. http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf. (21.09.2014).
- Garcia, I. (2009b). Research on Translation Tools. A. Pym ve A. Perekrestenko (Ed.). *Translation Research Projects 2* içinde. Tarragona: Intercultural Studies Group, 27-33.
- Garcia, I. (2010b). The Proper Place of Professionals (and non-professionals and machines) in Web Translation. *Tradumàtica: traducció i tecnologies de la informació i la comunicació*, (8), 1-7.
- Garcia, I. (2015). . Cloud Marketplaces: Procurement of Translators in the Age of Social Media. *The Journal of Specialized Translation*. 23.1. 18-38.
- Gaspari, F. (Eylül 2001). Teaching Machine Translation to Trainee Translators: A Survey of Their Knowledge and Opinions. *MT Summit VIII: Workshop on Teaching Machine Translation*. Santiago de Compostela, Spain: 35-44.
- Gouadec, D. (2003). Notes on Translator Training. A. Pym, C. Fallada, J.R. Biau ve J. Orenstein (Ed.). *Innovation and E-learning in Translator Training* içinde. Tarragona: Intercultural Studies Group, 9-11.
- Gouadec, D. (2007). *Translation as a Profession*. Amsterdam ve Philadelphia John Benjamins Publishing.
- Gouanvic, J-M. (2005). A Bourdieusian Theory of Translation, or the Coincidence of Practical Instances. *The Translator*, 11.2, 147-166.

- Gough, J. (2011). An Empirical Study of Professional Translators' Attitudes, Use and Awareness of Web 2.0 Technologies, and Implications for the Adoption of Emerging Technologies and Trends. *Linguistica Antverpiensia, New Series–Themes in Translation Studies*, 10.1, 195-217.
- Gow, F. (2003). Metrics for Evaluating Translation Memory Software. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ottawa: University of Ottawa.
- Green, S., J. Heer ve C.D. Manning (Nisan, 2013). The Efficacy of Human Post-editing for Language Translation. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. ACM: 439-448.
- Gürçağlar-Tahir, Ş. (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Hashemi, M.R., M. Khoshsaligeh ve A.E. Hamidi (Mayıs 2013). The Place of Translation Technologies in Iranian Translator Training Programs. *I. Uluslararası Disiplinler Arası Çeviri Çalışmaları Konferansı Bildirileri*. Imam Reza University, Tehran: 60-68.
- Hazbavi, A. (2012). Investigating Iran's Success in Standardization of Terminologies of Computer and Information Technology. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 11.8, 1053-1058.
- Hekkanen, R. (Eylül, 2004). Fields, Networks and Finnish Prose: A Comparison of Bourdieusian Field Theory and Actor-Network Theory in Translation Sociology. *CETRA research seminar in translation studies*. Milano: 1-22
- Holmes, J. (1988). The Name and Nature of Translation Studies. J. Holmes (Ed.). *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies* içinde, Amsterdam: Rodopi, 67-80.
- Hubscher-Davidson, S. (2007). Meeting Students' Expectations on Undergraduate Translation Programmes. *The Translation Journal*, 11.1, <http://acurapid.com/journal/39edu.htm> (11.04.2013).
- Hutchins, W. J. (1986). *Machine Translation: Past, Present, Future*. Chichester: Ellis Horwood.
- Hutchins, W. J. ve H. L. Somers (1992). *An Introduction to Machine Translation*. Londra: Academic Press.
- Hutchins, W. J. (2003). ALPAC: the (in) Famous Report. *Readings in Machine Translation*, 14, 131-135.
- Jaatinen, H. ve R. Jääskeläinen (2006). Introducing IT in Translator Training: Experiences from the COLC Project. A. Pym, A. Perekrestenko ve B. Starink (Ed.). *Translation Technology and its Teaching (with much mention of localization)* içinde. Tarragona: Intercultural Studies Group, 83-88.

- Jimenez-Crespo, M. A. (2013). Crowdsourcing, Corpus Use, and the Search for Translation Naturalness: A Comparable Corpus Study of Facebook and Non-translated Social Networking Sites. *Translation and Interpreting Studies*, 8.1, 23-49.
- Kalantzi, D. (Kasım 2002). Teaching MT/CAT Tools in Greece: The State of the Art. *Proceedings of the 6th EAMT Workshop Teaching Machine Translation*. UMIST Manchester: 33-42.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kastberg, P. (2007). Cultural Issues Facing the Technical Translator. *Journal of Specialised Translation*, 8.1, 104-109.
- Kearns, J. (2006). Curriculum Renewal in Translator Training: Vocational Challenges in Academic Environments with Reference to Needs and Situation Analysis and Skills Transferability from the Contemporary Experience of Polish Translator Training Culture. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Dublin: Dublin City Üniversitesi.
- Kelly, D. (2005). *A Handbook for Translator Trainers*. Manchester: St. Jerome.
- Kelly, D. (2008). Training the trainers: Towards a Description of Translator Trainer Competence and Training Needs Analysis. *TTR: traduction, terminologie, rédaction*, 21.1, 99-125.
- Kenny, M. A. (2003). Discussion, Cooperation, Collaboration: The Impact of Task Structure on Student Interaction in a Web-based Translation Exercise Module. *ITB Journal*, 10.1, 10-28.
- Kenny, D. (2007). Translation Memories and Parallel Corpora: Challenges for the Translation Trainer. D. Kenny ve K. Ryou (Ed.). *Across Boundaries: International Perspectives on Translation Studies* içinde, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 192-208.
- Kenny, D. ve S. Doherty (2014). Statistical Machine Translation in the Translation Curriculum: Overcoming Obstacles and Empowering Translators. *The Interpreter and Translator Trainer*, 8.2, 276-294.
- Kiraly, D. (1995). *Pathways to Translation*. Ohio: Kent University Press.
- Kiraly, D. (2000). *A Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from Theory to Practice*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- Kiraly, D. (2005). Project-based Learning: A Case for Situated Translation. *Meta: Journal des traducteurs/Translators' Journal*, 50.4, 1098-1111.
- Klimkowski, K. ve K. Klimkowska (2012). Towards Empowerment in Translator Education: Students' Opinions and Expectations of a Translation Training

- Course. S. Hubscher- Davidson ve M. Borodo (Ed.). *Global trends in translator and interpreter training* içinde. Londra ve New York: Continuum, 180-194.
- Kornacki, M. (2010). Teaching “Computer Translation Skills” to English Philology Students at the University of Łódź. L. Bogucki (Ed.). *Teaching Translation and Interpreting: Challenges and Practices* içinde. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Koş, A. (2004). Çeviribilimin Adı ve Doğası. M. Rifat (Ed). *Çeviri Seçkisi II: Çeviri(bilim) Nedir?* içinde, İstanbul: Dünya Yayıncılık, 165-182.
- Krings, H.P. (1986). Translation Problems and Translation Strategies of Advanced German Learners of French (L2). J. House ve S. Blum-Kulka (Ed.) *Interlingual and intercultural communication* içinde. Tübingen: Gunter Narr, 263–75.
- Kurultay, T. ve İ. Birkandan (Ed.). (1997). *Türkiye’de Çeviri Eğitimi: Nereden Nereye?* İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Kussmaul, P. (1995). *Training the Translator*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Lagoudaki, E. (Kasım, 2006). Translation Memories Survey 2006: Users’ Perceptions around TM Use. *Proceedings of the ASLIB International Conference Translating & the Computer*.1-29.
- LeBlanc, M. (2013). Translators on Translation Memory (TM). Results of an Ethnographic Study in Three Translation Services and Agencies. *Translation & Interpreting*, 5.2, 1-13.
- Li, D. (1999). The Teaching of Commercial Translation in Hong Kong: Problems and Perspectives. *Babel* 45.3, 193-204.
- Lim, H. O. (2006). A Comparison of Curricula of Graduate Schools of Interpretation and Translation in Korea. *Meta: Journal des traducteurs Meta: Translators’ Journal*, 51.2, 215-228.
- Liu, J. (2013). Translators Training: Teaching Programs, Curricula, Practices. *Journal of Language Teaching and Research*, 4.1, 127-132.
- Marshman, E. ve L. Bowker (2012). Translation Technologies as Seen through the Eyes of Educators and Students: Harmonizing Views with the Help of a Centralized Teaching and Learning Resource. S. Hubscher-Davidson ve M. Borodo (Ed.). *Global Trends in Translator and Interpreter Training* içinde, Londra ve New York: Continuum, 69-95.
- Massey, G. (2005). Process-oriented Translator Training and the Challenge for E-learning. *Meta: Journal des traducteurs Meta: Translators’ Journal*, 50.2, 626-633.

- McDermott, J. (1981). Technology: The Opiate of the Intellectuals. A.H. Teich. (Ed). *Technology and Man's Future* içinde. New York: St. Martin's Pres. 138-148
- Melby, Alan K. (1983). The Translation Profession and the Computer. *CALICO Journal* 1.1. 55-57.
- Melby, A.(1998). Eight Types of Translation Technology. *American Translators Association*, 4-9.
- Meral, H. ve M. Us (Mayıs 2012). Çeviri Eğitiminde Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı. *TÜÇEB 1. Ulusal Çeviribilim Öğrenci Çalıştayı Bildiri Kitabı*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara: 42-51.
- Mihalache, I. (Mart, 2013). The Importance of Social Dynamics and Continuous Learning for an Efficient Use of Translation Technologies. *Society for Information Technology & Teacher Education International Conference*. New Orleans, LA, 775-788.
- Mileto, F. Ve L. Muzii (2010). Teaching Computer-Assisted Translation and Localisation: a Project Based Approach. Ł. Bogucki (Ed.). *Teaching Translation and Interpreting* içinde, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 13-14.
- Miller, J. P. ve W. Seller (1985). *Curriculum Perspectives and Practice*. New York: Longman
- Mossop, B. (2003): What Should Be Taught at Translation School? A. Pym, C. Fallada, J.R. Biau ve J. Orenstein (Ed.). *Innovation and E-learning in Translator Training* içinde. Tarragona: Intercultural Studies Group, 20-23.
- Muegge, U. (2013). Teaching Computer-assisted Translation in the 21st Century. A. Ende, S. Herold ve A. Weilandt (Ed.). *Alles hängt mit allem zusammen: Translatologische Interdependenzen. Festschrift für Peter A. Schmitt* içinde. Berlin: Frank & Timme, 137-146.
- Munday, J. (2001). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. New York: Routledge.
- Neunzig, W. (2001). La intervención pedagógica en la enseñanza de la traducción on-line –cuestiones de método y estudio empírico. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- O'Brien, S. ve D. Kenny (2001). In Dublin's Fair City: Teaching Translation Technology at Dublin City University. *Language International* 13.5, 20-23.
- O'Brien, S. (Kasım 2002). Teaching Post-Editing: A Proposal for Course Content. *The 6th EAMT Workshop Teaching Machine Translation*, Manchester: 99–106.

- O'Hagan, M. ve D. Ashworth (2002). *Translation-Mediated Communication in a Digital World*. Clevedon: Multilingual Matters.
- O'Hagan, M. (2012). The Impact of New Technologies on Translation Studies: A Technological Turn? C. Millan-Varela, C. Millan ve F. Bartrina. (Ed.). *Routledge Handbook of Translation Studies* içinde. Londra / New York: Routledge, 503-518.
- Olohan, M. (2014). Why Do You Translate? Motivation to Volunteer and TED Translation. *Translation Studies*, 7.1. 17-33.
- Olvera-Lobo, M. D., M. R. Castro-Prieto, E. Quero-Gervilla, R. Muñoz-Martín, E. Muñoz-Raya, M. Murillo-Melero ve C. Domínguez-López (2005). Translator Training and Modern Market Demands. *Perspectives: Studies in translatology*, 13.2, 132-142.
- Olvera-Lobo, M. D., B. Robinson, R.M. Castro-Prieto, E. Quero-Gervilla, R. Muñoz-Martín, E. Muñoz-Raya ve J.L. Díez-Lerma. (2007). A Professional Approach to Translator Training (PATT). *Meta: Journal des traducteurs* *Meta: Translators' Journal*, 52.3, 517-528.
- Olvera-Lobo, M. D., B. Robinson, J.A. Senso, R. Muñoz-Martín, E. Muñoz-Raya, M. Murillo-Melero, M., ve T. Conde-Ruano (2009). Teleworking and Collaborative Work Environments in Translation Training. *Babel*, 55.2, 165-180.
- Öztürk, E. (2013). Yerelleştirme ve Çeviri: Çeviribilimde ve Çeviri Eğitiminde Yerelleştirmenin Konumu. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya üniversitesi SBE.
- PACTE (2003). Building a Translation Competence Model. F. Alves (Ed.). *Triangulating Translation: Perspectives in process oriented research* içinde. Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins, 43-66.
- Pym, A. (1993). On the Market as a Factor in the Training of Translators. *Koinè* 3: 109-121.
- Pym, A. (2000). On the Distance in Distance Learning. D. Apollon ve F. Austermühl (Ed.). *Humanities Education and the Challenge of E-Learning* içinde, Bergen: University of Bergen, 55-63.
- Pym, A. (Ağustos 2001). Translation and International Institutions. Explaining the Diversity Paradox. *Language Studies in Europe at the Turn of the Millenium*, Societas Linguistica Europea, Katholieke Universiteit. <http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/translation/diversity.html> (15.09.2014).
- Pym, A. (2002a). Training Language Service Providers: Local Knowledge in Institutional Contexts. B.Melinda, J.Haller ve M. Ulrych. (Ed.). *Training the Language*

Services Provider for the New Millennium içinde, Porto: Astrafl up / Universidade do Porto, 21-30.

- Pym, A. (2003). Redefining Translation Competence in an Electronic Age. In Defence of a Minimalist Approach. *Meta: Journal des traducteurs/ Meta: Translators' Journal*, 48.4, 481-497.
- Pym, A., C. Fallada, J. R. Biau ve J. Orenstein (Ed.). (2003). *Innovation and E-learning in Translator Training: Reports on Online Symposia*. Tarragona: Intercultural Studies Group.
- Pym, A., A. Perekrestenko ve B. Starink (Ed.). (2006). *Translation technology and its teaching*. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili (Intercultural Studies Group).
- Pym, A. (2006). Asymmetries in the Teaching of Translation Technology. Pym, A., A. Perekrestenko ve B. Starink (Ed.). *Translation technology and its teaching* içinde. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili (Intercultural Studies Group) 113-124.
- Pym, A. (2011b). Democratizing Translation Technologies – the Role of Humanistic Research. *Luspio Translation Automation Conference*, Rome: 14-30.
- Quah, C. K. (2006). *Translation and Technology*. New York: Palgrave MacMillan.
- Raido, V. E. (2013). Teaching Translation Technologies “Everyware”: Towards a Self-Discovery and Lifelong Learning Approach. *Revista tradumàtica: traducció i tecnologies de la informació i la comunicació*, 11.1, 275-285.
- Rico, C. (Kasım, 2001). Reproducible Models for CAT Tools Evaluation: A User-oriented Perspective. *Translating and the Computer: Papers from the Aslib conference*. London: 1-12.
- Robichaud, B. ve M.C. L’Homme (Eylül 2003). Teaching the Automation of the Translation Process to Future Translators. *Proceedings of MT Summit IX Workshop on Teaching Translation Technologies and Tools*. New Orleans, ABD: 27-34.
- Rodrigo, E. Y. (Eylül 2001). Making MT Commonplace in Translation Training Curricula: Too Many Misconceptions, So Much Potential!. *MT Summit VIII. CD-ROM Proceedings of the 8th International Machine Translation Summit-Machine Translation in the Information Age*. Santiago de Compostela Spain: 45-49.
- Rodrigo, E. Y. (Ed.). (2008). *Topics in Language Resources for Translation and Localisation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Rogers, M. ve V. Korkas (2005). Technology in the Translation Curriculum: A Process-oriented Approach to Assessment. D. Gouadec (Ed.) *Traduction, Terminologie, Rédaction. Actes du colloque international «Traduction et*

Technologie(s) en pratique professionnelle en formation et en applications de formation à distance» içinde. 115-121.

- Samson, R. (2005). Computer Assisted Translation. M. Tenny (Ed.). *Training for the New Millennium: Pedagogies for Translation and Interpreting* içinde. Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins, 101-122.
- Sandrini, P. (2014). Translation Technology Use in Regional or Minority Languages. Preliminary results of the survey. *Yayınlanmamış Rapor*. University of Innsbruck. <http://www2.uibk.ac.at/downloads/trans/publik/survey-report.pdf> (15.01.2015).
- Schäffner, C. ve B. Adab (Ed.). (2000). *Developing Translation Competence*. Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Secară, A. ve T. Hartley (2008). eCoLoTrain - Blended Learning Resources for Translation Teachers. V. Pellatt ve E. Minelli (Ed.). *Proceedings of the Bath Symposium, Bath Big Forty: Interpreting & Translating Symposium*, Bath: University of Bath, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 57-71.
- Secară, A., P. Merten ve Y. Ramirez (Eylül 2009). Creating Multimedia Localization Training Materials – The Process and Resources Developed for eCoLoMedia. *31st International Aslib Conference*. Londra.
- Sezer, A. (1991). Bilgisayarlı Çeviri Mümkün Müdür? *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi* 1.1.37-48.
- Shih, C. (2006). Teaching Translation Memory: A Case Study. *English Teaching & Learning*, 30.4, 47-68.
- Shih, C. (2008). The Constructivist Educational Effectiveness of TM-aided Specialized Translation. *Sino-US English Teaching*, 5.9, 17-29.
- Simeoni, D. (1998). The Pivotal Status of the Translator's Habitus. *Target* 10.1: 1–39.
- Simon, Y. R. (1983). Pursuit of Happiness and Lust for Power in Technological Society. T. Mitcham ve R. Mackey. (Ed.). *Philosophy and Technology* içinde. New York: Free Press. 168-177.
- Sin-wai, C. (2004). *A Dictionary of Translation Technology*. Hong Kong: Chinese University Press.
- Sin-wai, C. (2007). *A Topical Bibliography of Computer (-aided) Translation*. Hong Kong: Chinese University Press.
- Sin-wai, C. (Ed.). (2015). *Routledge Encyclopedia of Translation Technology*. New York: Routledge Publishing.

- Somers, H. (Ed.). (2003). *Computers and Translation: A Translator's Guide*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Stehlik, T. (2003). Parenting as a Vocation: Lifelong Learning can Begin in the Home. *International Journal of Lifelong Education*, 22.4, 367-379.
- Şahin, M. (2009) Teknoloji ve Çevirmen Eğitimi (Technology and Translator Training). D. Duman ve N. Kansu-Yetkiner (Ed.). *Research on Translation Studies, Linguistics and Language Teaching* içinde. İzmir: İzmir University of Economics Publications, 334-44.
- Şahin, M. (Ocak 2013). Using MT Post-editing for Translator Training. *Tralogy II Conference*, Paris <http://lodet.irevues.inist.fr/tralogy/index.php?id=255> (19.09.2014).
- Şahin, M (2013). *Çeviri ve Teknoloji*. İzmir: İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, M. (2013b). Technology in Translator Training: The Case of Turkey. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30.2, 173-189.
- Şahin, M.ve N. Dungan (2014). Translation Testing and Evaluation: A Study on Methods and Needs. *The International Journal For Translation & Interpreting Research*, 6.2, 67-90.
- Şan, F. (2013). The Use of Technology in Academic Translator Training In the Restructuring Process of Higher Education. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*. 1.2, <http://www.tojdel.net/volume/tojdel-volume01-i02.pdf#page=34> (20.12.2013)
- Teixeira, C. (2014). The Impact of Metadar on Translator Performance: How Translators Work with Translation Memories and Machine Translation. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Tarragona: Universitat Rovira I Virgili.
- Tekin, C. (2008). İngilizce'den Türkçe'ye Makine Çevirisi Modülü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Thelen, M. (2011). Information Technology for Translation: Gadget or Must? The Interplay between Translator Training, Professional World and Industry. M. Forstner ve H. Lee-Jahnke (Ed.) *CIUTI-Forum New Needs, Translators and Programs: On the Translational Tasks of the United Nations* içinde. Bern: Peter Lang. 157-178.
- Türkdoğan, O. (2000). *Bilimsel Araştırma Metodolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Türker, F. (1991). Bilgisayarlı Çeviriye Doğru. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi* 1.1. 49-62

- Vargas-Sierra, C. ve L. Ramírez-Polo (2012). The Translator's Workstations Revisited: A New Paradigm of Translators, Technology and Translation. *Tralogy, Session 4 - Tools for translators/ Les outils du traducteur*. <http://lodel.irevues.inist.fr/tralogy/index.php?id=71> (11.11.2014).
- Vilarnau, J. (2001). La Tradumàtica. Delimitació conceptual i importància en el procés de formació del traductor. *Yayınlanmamış Araştırma Metni*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.
- Wang, L. ve J. Wan (2011). Developing Business CATTeaching System and Course for Chinese Universities. *International Journal of Computer-Assisted Language Learning and Teaching*, 1.4, 59-68.
- Wang, G. (Haziran 2013). Translation Training Based on Computer and Internet. *International Conference on Education Technology and Information System (ICETIS 2013)*. Hainan Sanya, Çin: Atlantis Press, 984-987.
- Wheatley, A. (2003). eContent Localization Resources for translator training: A major breakthrough for translator training. <http://www.iti.org.uk/uploadedFiles/surveys/eCoLoRe%20results.pdf>.24.06.2014
- Wilss, W. (1982). *The Science of Translation. Problems and Methods*. Tübingen: Narr.
- Wolf, M. (Ed.) (2006). *Übersetzen-Translating-Traduire: Towards a 'Social Turn'?* Münster/Viyana/Londra: LIT.
- Yalın, H.İ. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yazıcı, M. (2007). *Yazılı Çeviri Edinci*. İstanbul: Multilingual Yayınları
- Yazıcı, M. (2011). *Çeviribilimde Araştırma*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz-Gümüş, V. (2013). Training for the Translation Market in Turkey: An Analysis of Curriculum and Stakeholders. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Tarragona: Universitat Rovira I Virgili.
- Zaidan, O. F. ve C. Callison-Burch (Haziran, 2011). Crowdsourcing Translation: Professional Quality from Non-professionals. *Proceedings of the 49th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies*: Association for Computational Linguistics, 1220-1229.
- Zengin, E. (2013). Çeviri Motorlarının Günümüzdeki Rolü. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11.2, 68-77.

Zerfass, A. (Mayıs, 2002). Evaluating Translation Memory Systems. *Language Resources in Translation Work and Research*. Las Palmas de Gran Canaria, 49-52.

Zhong, X. (2010). CAT Technology and Translation Teaching. *Journal of Education and Profession*, 33.15, 125-126.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://ecolore.leeds.ac.uk/xml/project/overview.xml?lang=en> (10.09.2013)

http://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/2013/300113/CEVIRMEN_Seviye_6_UM_S.pdf (11.09.2013)

<http://www.hutchinsweb.me.uk/> (17. 09. 2013)

<http://www.fti.uab.es/tradumatica/grup/> (20.10.2013)

<http://www.proz.com/> (10.04.2014)

<https://www.translatorscafe.com/cafe/default.asp> (10.04.2014)

http://mellange.eila.jussieu.fr/public_doc.en.shtml (15.04.2014)

<http://www.translator-training.eu/training/new-tools-and-technologies/new-tools-and-technologies> (21.06.2014)

<http://aix1.uottawa.ca/~certt/CERTT-main-EN.htm> (10.10.2014)

<http://www.casmacat.eu/> (18.12.2014)

<http://ecolomedia.uni-saarland.de/> (22.12.2014)

<http://ifk-kurse.fh-flensburg.de/ecolotrain/> (15.01.2015)

<http://www.hd.uib.no/AcoHum/abs/Maia1.htm> (10.02.2015)

<http://www.iai-sb.de/docs/Gent.pdf> (13.02.2015)

<http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/Tercih/2014-OSYSKONTKILAVUZU07072014.pdf> (02.09.2014)

http://www.ceviribilim.sakarya.edu.tr/tr/5761/ebs_bolum_lisans (10.09.2014)

<http://oibs.mersin.edu.tr/bologna/?id=/courses&program=153> (10.09.2014)

http://edebiyat.istanbul.edu.tr/almancaceviri/?page_id=7883 (12.09.2014)

<http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/dosyalar/AMT-L.pdf> (12.09.2014)

<http://lfp.marmara.edu.tr/OrganizasyonInfo.aspx?kultur=tr-TR&Mod=1&ustbirim=1200&birim=1208&altbirim=-1&program=33&organizasyonId=37&mufredatTurId=932001#Anchor3>

(10.02. 2015)

http://translation.ege.edu.tr/almanca_tercumanlik/ders-programlari (17.09.2014)

http://tueobs.trakya.edu.tr/PresentationLayer/root/program/prog_navigator.aspx?path=2_3 (18.03.2015)

http://dogudil.kku.edu.tr/Okul%20Site%20Yeni%20Dosya/arap_ter/files/derstablosu.pdf (19.09.2014)

http://tueobs.trakya.edu.tr/PresentationLayer/root/program/prog_navigator.aspx?path=2_3 (19.03.2015)

<http://dogudil.kku.edu.tr/Okul%20Site%20Yeni%20Dosya/fmt/files/derstablosu.pdf> (25.09.2014)

<http://batidil.kku.edu.tr/fransizca/files/lisans.pdf> (06.10.2014)

<http://www.bologna.yildiz.edu.tr/index.php?r=program/view&id=201&aid=8> (10.10.2014)

<http://edebyat.istanbul.edu.tr/fransizcaceviri/> (12.10.2014)

<http://oibs.mersin.edu.tr/bologna/?id=/courses&program=156&yil=1&dil=tr> (14.10.2014)

<http://llp.marmara.edu.tr/organizasyon.aspx?kultur=tr-TR&Mod=1&ustbirim=1200&birim=1209&altbirim=1&program=34&organizasyonId=38&mufredatTurId=932001#Anchor3> (16.10.2014)

http://www.boun.edu.tr/tr_TR/Content/Akademik/Lisans_Katalogu/FenEdebiyat_Fakultesi/Ceviribilim_Bolumu (23.10.2014)

http://edebyat.istanbul.edu.tr/ingilizceceviri/wp-content/uploads/2014/02/imt_derslistesi2014.pdf (23.10.2014)

<http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/dosyalar/IMT-L.pdf> (23.10.2014)

<http://llp.marmara.edu.tr/OrganizasyonInfo.aspx?kultur=tr-TR&Mod=1&ustbirim=1200&birim=1210&altbirim=1&program=35&organizasyonId=39&mufredatTurId=932001> (02.11.2014)

http://translation.ege.edu.tr/ingilizce_tercumanlik/uploads/files/imtogretimplan.pdf (04.11.2014)

<http://batidil.kku.edu.tr/ingilizce/files/imt%20ders%20icerik.pdf> (10.11.2014)

http://tueobs.trakya.edu.tr/PresentationLayer/root/program/prog_navigator.aspx?path=2_3 (10.11.2014)

http://webb.deu.edu.tr/transint/files/MUT_Ogr_Planı_2014-2015.pdf (19.11.2014)

https://docs.google.com/viewer?url=http://insanvetoplum.okan.edu.tr/media/04/517fcd47150ba0333e000004/ders_icerik_arapca_mut_ter.doc (24.11.2014)

http://ebs.29mayis.edu.tr/Amac_Hedef.aspx?bno=24&bot=21 (24.11.2014)

<https://docs.google.com/viewer?url=http://insanvetoplum.okan.edu.tr/media/0b/5183c813150ba0d37f00000b/MUTC-27112013.xlsx> (29.11.2014)

<http://mtb.atilim.edu.tr/academicprograms/curriculum/id/14?lang=tr> (01.12.2014)

http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/Uploads/04_04MutTercIng_DersT_Dec2011.pdf (01.12.2014)

<http://mtb.cankaya.edu.tr/%C3%B6%C4%9Fretim-programlar%C4%B1/lisans-ders-program%C4%B1> (05.12.2014)

<http://www.halic.edu.tr/tr/akademik/fakulteler/fen-edebiyat-fakultesi/ingilizce-mutercimtercumanlik/mufredat> (05.12.2014)

<https://www.arel.edu.tr/tr/akademikbolum/10/246/aaf2f89992379705dac844c0a2a1d45f/9678f7a7939f457fa0d9353761e189c7/2cecaa7df4c5c05dc11b2434c0a62006/71860c77c6745379b0d44304d66b6a13/c0966e48def2fc917d7afdf6d8c86e81/bolumdersleri> (07.12.2014)

<http://www.ebs.aydin.edu.tr/index.iau?Page=BolumDersleri&BK=201&DersTuru=0&ln=tr> (13.12.2014)

http://ebs.29mayis.edu.tr/Ders_Planı.aspx?bno=22&bot=19 (13.12.2014)

<http://ects.ieu.edu.tr/akademik.php?lang=tr&sid=curr§ion=eti.sfl.ieu.edu.tr> (15.12.2014)

https://docs.google.com/viewer?url=http://insanvetoplum.okan.edu.tr/media/04/517fcddb150ba0603e000004/ders_icerik_ing_mut_ter.doc (15.12.2014)

http://mt.yasar.edu.tr/?page_id=462 (10.01.2015)

<http://www.yeditepe.edu.tr/bolumler/ceviribilimm/ders-programi> (10.01.2015)

<http://www.yeniyuzyl.edu.tr/Bolumler/mutercimtercumanliklisansprogrami.aspx> (10.01.2015)

<http://catalog.bilkent.edu.tr/current/dep/d89.html> (12.01.2015)

<https://docs.google.com/viewer?url=http://insanvetoplum.okan.edu.tr/media/06/5183c877150ba0727f000006/MUTR-27112013.xlsx> (12.01.2015)

http://www.beykent.edu.tr/WebProjects/dosyalar/fef/22_03_2013_mutercimlik-rusca-8-yy.pdf (12.01.2015)

<http://www.ebs.aydin.edu.tr/index.iau?Page=BolumDersleri&BK=202&DersTuru=0&ln=tr> (13.01.2015)

<http://ruscatercumanlik.avrasya.edu.tr/lisans-ders-programi/> (13.01.2015)

<http://www.teknoblog.com/google-ceviri-ios-android-gorsel-gercek-zamanli-diyalog-guncelleme-89061/> (10.02.2015)

http://ec.europa.eu/dgs/translation/howeare/translation_figures_en.pdf (12.04.2015)

EKLER

EK 1: Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık Bölümleri Öğretim Elemanlarının Bilgisayar Destekli Çeviri (BDÇ) Araçlarının Kullanımı Ve Öğretilmesi Üzerine Görüşleri Anket Formu

Değerli Meslektaşlarım,

Sakarya Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulunda İngilizce Okutmanı olarak görev yapmaktayım ve yine aynı üniversitede Çeviribilim Anabilim Dalında doktora eğitimimi sürdürmekteyim. Sizlerin de bildiği gibi doğrudan çeviri eyleminde kullanılan teknolojik araçlar; makine çevirisi programları ve BDÇ araçları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Doktora çalışmam bünyesinde, ülkemizde çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinde eğitim veren öğretim elemanlarının, BDÇ araçlarının kullanımı ve öğretilmesi üzerine görüşlerini almak üzere oluşturduğum bir anket için yardımlarınızı talep etmekteyim. Anketimiz iki bölümden oluşmaktadır. BDÇ araçlarının öğretimini konu alan ders verdiyseniz ya da BDÇ araçlarını çeviri uygulaması derslerinde kullanıyorsanız lütfen tüm soruları yanıtlayınız. Diğer katılımcılar, 24.soruya kadar olan kısımdaki soruları yanıtlayacaklardır. Bu anketten elde edilen verilerin, hayatımızın her alanında olduğu gibi çeviri alanında da hızla ilerleyen teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan BDÇ araçlarının ülkemizdeki çeviri bölümlerinde öğretilmesi hususunda, önemli ve işlevsel bilgiler sunacağına inanmaktayım. Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ediyorum.

Her türlü görüş ve öneriniz benim için önemli olacaktır.

Halil İbrahim BALKUL (hbalkul@sakarya.edu.tr)

1- Cinsiyetiniz:

a- Erkek

b- Kadın

2- Yaşınız:

a- 20-30

b- 30-40

c- 40-50

d- 50 yaş ve üzeri

3- Görev yapmakta olduğunuz üniversite hangi statüdedir?

a- Devlet Üniversitesi

b- Vakıf Üniversitesi

4- Ne kadar süredir Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık bölümünde görev yapmaktasınız?

a- 1-5 yıl

b- 5-10 yıl

c- 10-15 yıl

d- 15 yıl ve üzeri

5- Genel olarak teknolojik gelişmeleri ne sıklıkla takip edersiniz?

a- Her zaman

b- Genellikle

c- Bazen

d- Takip Etmem

6-Temel bilgisayar programlarını kullanırken kendinizi ne denli rahat hissedersiniz?

a- Oldukça rahat

b- Rahat

c- Kısmen rahat

d- Rahat hissetmem

e- Hiç rahat hissetmem

7- Temel bilgisayar becerileri derslerinin, BDÇ araçlarının öğretilmesinde ve öğreniminde olumlu bir katkı sağlayacağını düşünüyorum.

a- Kesinlikle katılıyorum

- b- Katılıyorum
- c- Kararsızım
- d- Katılmıyorum
- e- Kesinlikle katılmıyorum

8- Çeviri teknolojileri alanında gerçekleşen yenilikleri ne sıklıkla takip edersiniz?

- a- Her zaman
- b- Genellikle
- c- Bazen
- d- Takip etmem

9- Profesyonel olarak çeviri yapıyor musunuz?

- a- Evet
- b- Hayır

10- Profesyonel olarak çeviri yapıyorsanız, ortalama ayda kaç saatinizi bu işe ayırıyorsunuz?

- a- 1-10 saat
- b- 10-20 saat
- c- 20-30 saat
- d- 30 saat ve üzeri

11- Çeviri teknolojilerinden biri olan BDC araçlarını çeviri yaparken kullanıyor musunuz?

- a- Evet
- b- Hayır

12- Cevabınız “evet” ise bu araçları kullanmayı nasıl öğrendiniz?

- a- Profesyonel eğitim ile
- b- Deneme-yanılma yöntemi ile
- c- Arkadaş yardımı ile
- Diğer:

13- BDÇ araçlarını kullanıyorsanız, hangi BDÇ araçlarını kullandığınızı belirtiniz.

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a- Çeviri Bellekleri
- b- Terminoloji Yönetim Araçları
- c- Proje Yönetim Araçları
- d- Yerelleştirme Araçları
- e- Çevrim İçi Sözlükler
- f- Masaüstü Yayıncılık Araçları

14- BDÇ araçlarını kullanırken kendinizi çeviri açısından ne denli rahat hissedersiniz?

- a- Oldukça rahat
- b- Rahat
- c- Kısmen rahat
- d- Rahat hissetmem
- e- Hiç rahat hissetmem

15-Yukarıdaki soruya verdiğiniz yanıt “d” ya da “e” seçeneği ise, bunun nedenleri nelerdir?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a- Çeviri hızımı yavaşlattığını düşünüyorum.
- b- Yaratıcı çeviri yapmamı engelliyor.
- c- BDÇ araçları ile ilgili teknik sorunlar yaşıyorum.
- Diğer:

16- BDÇ araçlarının kullanımının ve öğretiminin akademik çeviri eğitiminde yer alması gerektiğini düşünüyorum.

- a- Kesinlikle katılıyorum
- b- Katılıyorum
- c- Kararsızım
- d- Katılmıyorum
- e- Kesinlikle katılmıyorum

17- Yukarıdaki soruya verdiğiniz yanıt “a” ya da “b” seçeneği ise, BDÇ araçlarının öğretimi hangi kapsamda ele alınmalıdır?

- a- Zorunlu dersler
- b- Seçmeli dersler
- c- Her ikisi de olabilir

18- BDÇ araçlarının öğretimi konusunda ülkemizde akademik anlamda yeterli düzeyde bir bilinçlenmenin olmadığını düşünüyorum.

- a- Kesinlikle katılıyorum
- b- Katılıyorum
- c- Kararsızım

- d- Katılmıyorum
- e- Kesinlikle katılmıyorum

19- Bölümünüzde BDÇ araçları, çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin dışında başka derslerde de kullanılıyor mu?

- a- Evet
- b- Hayır
- c- Fikrim yok

20- Yukarıdaki soruya verdiğiniz yanıt “evet” ise BDÇ araçları hangi derslerde kullanılmaktadır?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a- Çeviri Projesi
- b- Teknik Çeviri
- c- Alt yazı-Dublaj Çevirisi
- d- Terim Çalışmaları
- e- Görsel-İşitsel Metin Çevirileri
- Diğer:

21- BDÇ araçlarının kullanımı ve öğretiminin belirli derslerle sınırlı kalmayıp, akademik izlencenin içerisindeki diğer dersleri de kapsamı gerektiğini düşünüyorum.

- a- Kesinlikle katılıyorum
- b- Katılıyorum
- c- Kararsızım
- d- Katılmıyorum
- e- Kesinlikle katılmıyorum

22- BDC araçlarının çevirmen adaylarına öğretimi hakkında eğitim aldınız mı?

a- Evet

b- Hayır

23- BDC araçlarının öğretilmesiyle ilgili lisans düzeyinde ders verdiniz mi ya da veriyor musunuz?

a- Evet

b- Hayır

24- BDC araçlarının öğretimiyle ilgili ders verdiyseniz, bu öğretim aşamasında kendinizi ne denli rahat hissedersiniz?

Buradan itibaren gelecek sorular, sadece BDC araçları öğretimi konusunda eğitim vermiş ya da veriyor olan öğretim elemanları tarafından yanıtlanacaktır.

a- Oldukça rahat

b- Rahat

c- Kısmen rahat

d- Rahat hissetmem

e- Hiç rahat hissetmem

25- BDC eğitimi esnasında en çok hangi sorunlarla karşılaşıyorsunuz?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

a- Öğrencilerin ilgisizliği

b- BDC araçlarından kaynaklanan teknik problemler

c- Okuldaki araç-gereç eksikliği

d- Öğrencilerin temel bilgisayar becerileri eksikliği

Diğer:

26- Görev yapmakta olduğum bölümde, BDC araçlarının daha verimli öğretimi konusunda etkili bir üniversite-sektör işbirliğinin olduğunu düşünüyorum.

- a- Kesinlikle katılıyorum
- b- Katılıyorum
- c- Kararsızım
- d- Katılmıyorum
- e- Kesinlikle katılmıyorum

27- Sizce BDC araçlarının öğretiminde asıl olarak neye odaklanılmalıdır?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a- Çeviri piyasasında kullanılan lisanslı araçlara
- b- Ücretsiz olarak kullanılabilen çevrimiçi araçlara
- c- BDC araçlarının genel kullanım mantığına

28- Sizce BDC araçlarının öğretiminde hangi yaklaşım benimsenmelidir?

- a- Kuramsal
- b- Uygulamalı
- c- Kuramsal ve uygulamalı

29- BDC araçlarının öğretildiği derslerde kullanılacak materyal seçiminde zorlanıyorum.

- a- Kesinlikle katılıyorum
- b- Katılıyorum
- c- Kararsızım
- d- Katılmıyorum
- e- Kesinlikle katılmıyorum

30- BDÇ araçlarının öğretildiği derslerde kullanılacak materyalleri nereden temin edersiniz?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a- İnternet
- b- Ders kitapları
- c- Akademik yayınlar
- d- Kendi materyallerim

31- BDÇ araçlarının öğretildiği derslerin başarı değerlendirilmesinde, hangi ölçme ve değerlendirme yönteminin daha uygun olduğunu düşünüyorsunuz?

- a- Yazılı sınav
- b- Sözlü sınav
- c- Uygulamalı sınav
- d- Proje ödevi

32- BDÇ araçlarının genel olarak öğrencilerin çeviri yetilerinin gelişiminde olumlu bir katkısı olacağını düşünüyorum.

- a- Kesinlikle katılıyorum
- b- Katılıyorum
- c- Kararsızım
- d- Katılmıyorum
- e- Kesinlikle katılmıyorum

33- Sizce BDÇ araçlarının öğretimi akademik çeviri eğitiminin hangi yılında yer almalıdır?

- a- 1.yıl
- b- 2.yıl

- c- 3.yıl
- d- 4.yıl
- e- Tamamında

34- Sizce BDÇ araçlarının hangi öğretim modeli ile öğretilmesi daha etkili olur?

- a- Örgün öğretim modeli
- b- Uzaktan eğitim modeli
- c- Karma eğitim modeli

35- BDÇ araçlarının öğretiminde öğrencilerinizi genelde çeviri dünyasının hangi rolüne hazırlarsınız?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a- Çevirmen
- b- Terminolog
- c- Yerelleştirme Uzmanı
- d- Proje yöneticisi
- e- Çeviri işletmeni
- f- Hepsi

Gönder

Google Formlar üzerinden asla şifre göndermeyin.

ÖZGEÇMİŞ

Halil İbrahim Balkul 27.08.1984 tarihinde Balıkesir’de dünyaya gelmiştir. İlkokul, Ortaokul ve Lise Eğitimini Balıkesir’de tamamladıktan sonra, 2002 yılında Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi bölümünde yükseköğretim kariyerine başlamıştır. 2007 yılında ise, lisans eğitimini tamamlayıp aynı yıl Uludağ Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi bölümünde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. 2010 yılında bilgisayar destekli dil öğretimi alanında bir tez hazırlayıp, yüksek lisans eğitimini bitirmiş ve 2011’de Sakarya Üniversitesi Çeviribilim Anabilim dalında doktora eğitimine başlamıştır. Ankara Üniversitesi TÖMER’de 1 yıl İngilizce Okutmanı olarak görev yaptıktan sonra, 2008 yılında Sakarya Üniversitesi’nde İngilizce Okutmanı olarak göreve başlamış ve halen bu görevini devam ettirmektedir. Akademik araştırma alanları; çeviri eğitimi, çeviri teknolojileri ve teknik çeviridir. Evli ve bir çocuk babasıdır.